

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI
DOKTORA TEZİ**

**İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
SOSYAL GİRİŞİMCİLİK NİYETLERİNİN İNCELENMESİ**

BURCU ARMAĞAN ERBİL

DENİZLİ – 2021

TC.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

İLKOKUL 4. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
SOSYAL GİRİŞİMCİLİK NİYETLERİNİN İNCELENMESİ

Burcu ARMAĞAN ERBİL

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ŞİMŞEK

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Bu çalışma, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı'nda Jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof. Dr. Bayram TAY

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ŞİMŞEK (Danışman)

Üye: Prof. Dr. Ali ERSOY

Üye: Prof. Dr. Vesile ALKAN

Üye: Prof. Dr. Hülya ÇERMİK

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/..... tarih ve/..... sayılı kararı ile onaylanmıştır

Prof. Dr. Mustafa BULUŞ

Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

İmza

Burcu ARMAĞAN ERBİL

TEŞEKKÜR

Doktora eğitim s¼recinde tez danışmanlığımı yapan, her zaman değerli katkıları ile gelişmemi ve çalışmalarımda motivasyonumu y¼ksek tutmamı sağlayan, akademik alanda başarılı olacağıma dair inancını her zaman hissettiren hocam Dr. Öğr. Üyesi Selçuk Şimşek'e teőekk¼r ederim.

Tez izleme komitesinde yer alan, tez çalışmam boyunca tecr¼be ve akademik birikimleri ile bana destek olan, g¼r¼ř ve önerileri ile yolumu aydınlatan değerli hocalarım Doç. Dr. Vesile Alkan ve Prof. Dr. Ali Ersoy'a teőekk¼r ederim.

Doktora eğitimim boyunca sevgisi, anlayışı ve her t¼rl¼ desteği ile bu zorlu s¼reci en iyi şekilde y¼netmemi sağlayan, yaptığımı ve yapacağım her işte yanımda olacağına içtenlikle inandığım çok sevgili eşim Arş. Gör. Dr. Deniz G¼ke Erbil'e teőekk¼r ederim.

İlkokuldan, lisans eğitimimin sonuna kadar girdiğim t¼m sınavlarda benim kadar heyecanlanıp, her anlattığımı hiç sıkılmadan dinleyen can yoldaşım rahmetli anneanneme, keşke bug¼n yanımda olsaydı ve onu yaptıklarım ile gururlandırabilseydim dediğim rahmetli babama teőekk¼r ederim. Bug¼n geldiğim noktada emeği en fazla olan, maddi manevi hiçbir desteği benden esirgemeyen, duruşunu kendime örnek aldığım canım anneme teőekk¼r ederim.

Son olarak doktora eğitimim boyunca beni maddi açıdan destekleyen TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı'na teőekk¼r ederim.

ÖZET

İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Girişimcilik Niyetlerinin İncelenmesi

ARMAĞAN ERBİL, Burcu

Doktora Tezi, İlköğretim Anabilim Dalı
Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Selçuk ŞİMŞEK
Ocak, 2021, 247 sayfa

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler dersinde sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetleri ile kalıcılığına olan etkisini belirlemek ve öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinliklerine yönelik görüş ve deneyimlerini ortaya çıkarma amacını taşımaktadır. İç içe karma yöntem durum çalışmasına göre yürütülen bu araştırmanın nicel boyutunda eşitlenmemiş ön test son test kalıcılık testi kontrol gruplu yarı deneysel desenden, nitel boyutunda ise durum çalışmasından yararlanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunun çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde Denizli ili Pamukkale ilçesine bağlı bir ilkokulda 4. sınıfta öğrenim gören 71 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel boyutunun çalışma grubunu deney grubunda yer alan öğrencilerden amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenen 12 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın nicel boyutunda verilerin elde edilmesinde araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek ön test, son test ve son test uygulamasından üç hafta sonra kalıcılık testi için deney ve kontrol gruplarına uygulanmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda verilerin elde edilmesi için araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formları geliştirilmiştir. Ayrıca görüşme formlarından elde edilen verilerin desteklenmesi adına öğrenci gözlem formu, uygulama güvenilirliği gözlem formu ve alan notlarından yararlanılmıştır. İç içe desene uygun olarak yürütülen araştırmada, öğrencilerin uygulama süreci ile ilgili görüş ve deneyimlerini ortaya çıkarmak ve nicel sonuçların açıklanmasını kolaylaştırmak amacı uygulama esnasında ve uygulama sonrasında nitel verilerden yararlanılmıştır. Araştırmanın nicel verilerinin analizinde, deney ve kontrol gruplarına ilişkin gruplar arası ve grup içi karşılaştırmalarda; bağımsız örneklemler t-testi, Mann-Whitney U testi, bağımlı örnekleme t-testi, Wilcoxon İşaretili Sıralar testinden yararlanılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise içerik analizinden yararlanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutundan elde edilen sonuçlara göre sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin sosyal girişimci niyeti, sosyal

girişimcilik 6z yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutları 6zerinde olumlu y6nde ve istatistiksel olarak da anlamlı etkisinin olduğu ve bu olumlu etkinin kalıcı olduğu bulunmuştur. Deney ve kontrol grupları karşılaştırıldığında ise; sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik 6z yeterliği, empati ve ahlaki zorunluluk boyutlarında deney grubu lehine olumlu y6nde anlamlı farklılık oluştuğu ancak algılanan sosyal destek boyutunda iki grup arasında anlamlı bir farklılık oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda 6đrencilerin sosyal girişimcilik etkinliklerine y6nelik g6r6ř ve deneyimleri; sosyal girişimci 6zellikleri, sosyal girişimcilikte engeller ve sosyal girişimci olma isteği olmak 6zere 6ç tema altında toplanmıştır. Nitel boyuttan elde edilen sonuçlar nicel bulguları desteklemekle birlikte; sosyal girişimcilikte rol model etkileşimi, motivasyonlar ve karşılaşılabilecek sorunlar gibi konularda araştırma bulgularının genişletilmesine olanak sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal girişimcilik eğitimi, sosyal girişimcilik niyetleri, ilkokulda sosyal girişimcilik, sosyal bilgiler

ABSTRACT

The Investigation of Social Entrepreneurial Intentions of 4th Grade Primary School Students

ARMAGAN ERBIL, Burcu

Ph.D. Dissertation in Department of Primary Teaching,
Classroom Education
Supervisor Asst. Prof. Dr. Selcuk SIMSEK
January, 2021, 247 page

The aim of this research is to determine the effectiveness of social entrepreneurship activities in social studies course on fourth grade elementary students' social entrepreneurial intentions, their retention levels and to reveal students' views and experiences intended for social entrepreneurship activities. Embedded mixed method case study design, which is a kind of mixed methods research designs, was employed in this study. In the quantitative part, quasi experimental pre-test post-test design with an unequaled control group model was used while in the qualitative part, the case study design was employed. In the quantitative part, 71 fourth grade students from an elementary school in Denizli city of Turkey participated in the study. This study took place in the second semester of 2018-2019 education year. In the qualitative part, 12 students were selected from the experimental group according to criterion sampling a type of purposeful sampling strategies. In the quantitative part of the study, Social Entrepreneurial Intentions Scale was used which had been developed by the researcher. The scale was conducted in pre-test, post-test and three weeks after the post-test as a retention phase. The semi-structured interview form was developed by the researcher for the qualitative part of this study. Additionally, in order to support the data which obtained from the interviews, observation forms for the students, their teacher and field notes were used. In order to reveal the students' views and experiences intended for social entrepreneurship activities and to facilitate the explanations of the quantitative results, qualitative data was utilized. Independent samples for t test, Mann Whitney U test, paired samples t test, Wilcoxon Signed Rank test were used in the quantitative data analysis of this study. On the other hand, content analysis was used in the qualitative part of this study. According to the results gathered in quantitative part of this study, there were positive and significant effects of the social entrepreneurship activities on social entrepreneurial intention, social entrepreneurial self-efficacy, empathy, moral obligation and perceived social support

dimensions of the experimental group. When the experimental and control group was compared, there were significant differences in the favor of the experimental group on social entrepreneurial intentions, social entrepreneurial self-efficacy, empathy, moral obligation dimensions. There were no significant differences on perceived social support dimensions. In the qualitative part of the study, students' views and experiences about social entrepreneurship activities were categorized in three themes which were named as barriers on social entrepreneurship, characteristics of the social entrepreneur, willingness to become a social entrepreneur. As well as the results gathered from the qualitative data supported the quantitative data, it has enabled the extension of research findings on issues such as role model interaction, motivations and problems that may be encountered in social entrepreneurship.

Keywords: Social entrepreneurship education, social entrepreneurial intention, social entrepreneurship in the elementary school, social studies.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI.....	iii
ETİK BEYANNAMESİ	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi
SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	3
1.1.1. Problem Cümlesi	9
1.1.2. Alt Problemler	9
1.2. Araştırmanın Amacı	10
1.3. Araştırmanın Önemi.....	11
1.4. Sayıtlılar	12
1.5. Sınırlılıklar	12
1.6. Tanımlar	12
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	13
2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	13
2.1.1. Sosyal Girişimcilik	13
2.1.2. Sosyal Girişimcilik Eğitimi	19
2.1.2.1. Sosyal girişimcilik eğitimi örnekleri.....	26
2.1.2.2. İlkokulda sosyal girişimcilik eğitimi.	31
2.1.2.3. Sosyal bilgiler dersi ve sosyal girişimcilik eğitimi.....	34

2.1.3. Girişimcilik Niyeti ve Sosyal Girişimcilik Niyeti	37
2.1.4. Girişimcilik Niyet Modelleri	37
2.1.5. Sosyal Girişimcilik Niyet Modelleri	39
2.1.6. Sosyal Girişimcilik Niyetinin Öncülleri	40
2.2. İlgili Araştırmalar	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM	56
3.1. Araştırmanın Modeli	56
3.2. Çalışma Grubu	66
3.3. Araştırmacının Rolü	70
3.4. Verilerin Toplanması	71
3.5. İşlem Basamakları	79
3.6. Ders Planlarının Hazırlanması	81
3.7. Deneysel İşlemin Uygulama Süreci	84
3.8. Verilerin Analizi	90
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR ve YORUM	92
4.1. Araştırmanın Nicel Kısımına İlişkin Bulgular	92
4.1.1. Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarına İlişkin Genel Bulgular	92
4.1.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	94
4.1.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	97
4.1.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular	99
4.1.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular	101
4.1.6. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular	103
4.1.7. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular	105
4.2. Araştırmanın Nitel Kısımına İlişkin Bulgular	106
4.2.1. Sosyal Girişimci Özellikleri	107
4.2.2. Sosyal Girişimcilikte Engeller	117
4.2.3. Sosyal Girişimci Olma İsteği	121

4.3. Nicel ve Nitel Bulguların Birleştirilmesi	132
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER.....	135
5.1. Tartışma.....	135
5.2. Sonuçlar.....	146
5.3. Öneriler	149
5.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	149
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	150
KAYNAKLAR	152
EKLER.....	168
Ek 1. Araştırma İzni	169
Ek 2. Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği	170
Ek 3. Öğrenci Tanıma Formu.....	176
Ek 4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları	177
Ek 5. Öğrenci Gözlem Formlarından Örnekler.....	181
Ek 6. Uygulama Güvenirliği Gözlem Formlarından Örnekler.....	182
Ek 7. Alan Notlarından Örnekler	184
Ek 8. Ders Planı Örnekleri	187
Ek 9. Öğrenci Ürünlerinden Örnekler	210

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Sosyal Girişimcilik Yetkinlikleri ve Boyutları	21
Tablo 2.2. Sosyal Girişimcilik Eğitimi Örnekleri	27
Tablo 2.3. Sosyal Girişimcilik Niyetleri ve Sosyal Girişimcilik Eğitimi Alanında Yapılan Araştırmalar	52
Tablo 3.1. Araştırma Deseni	60
Tablo 3.2. Araştırmada Kullanılan Deneysel Desen	60
Tablo 3.3. Araştırmanın Nicel Boyutunun İç Geçerliğini Sağlamak için Yapılanlar	61
Tablo 3.4. Araştırmanın Nicel Boyutunun Dış Geçerliğini Sağlamak için Yapılanlar	62
Tablo 3.5. Araştırmanın Nitel Boyutunun Geçerlik ve Güvenirliğini Sağlamak için Yapılanlar	65
Tablo 3.6. Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği Ön Test Sonuçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	66
Tablo 3.7. Grupların Sosyal Girişimcilik Niyeti, Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği, Ahlaki Zorunluluk ve Algılanan Sosyal Destek Boyutları için Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	67
Tablo 3.8. Empati Boyutu için Grupların Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	67
Tablo 3.9. Araştırmanın Nicel Boyutunun Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri	68
Tablo 3.10. Araştırmanın Nitel Boyutunda Görüşme Yapılan Öğrencilerin Profilleri	69
Tablo 3.11. Birinci Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları	73
Tablo 3.12. İkinci Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları	73
Tablo 3.13. Üçüncü Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları	74
Tablo 3.14. Dördüncü Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları	74
Tablo 3.15. Beşinci Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları	75
Tablo 3.16. Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda Uyum İndeksleri	77
Tablo 3.17. Deney Grubunda Gerçekleştirilen Etkinlikler ve Amaçlar	82
Tablo 4.1. SGNÖ Son Test Sonuçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	92
Tablo 4.2. SGNÖ Kahlıcılık Testi Sonuçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	93
Tablo 4.3. Deney ve Kontrol Gruplarında Boyutlara İlişkin Normal Dağılım İncelemesi	94
Tablo 4.4. Sosyal Girişimcilik Niyeti Boyutu için Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması	94

Tablo 4.5. <i>Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği Boyutu için Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	95
Tablo 4.6. <i>Empati Boyutu için Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	95
Tablo 4.7. <i>Ahlaki Zorunluluk Boyutu için Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	96
Tablo 4.8. <i>Algılanan Sosyal Destek Boyutu için Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	96
Tablo 4.9. <i>Sosyal Girişimcilik Niyeti Boyutu için Deney Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	97
Tablo 4.10. <i>Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği Boyutu için Deney Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	97
Tablo 4.11. <i>Empati Boyutu için Deney Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	98
Tablo 4.12. <i>Ahlaki Zorunluluk Boyutu için Deney Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	98
Tablo 4.13. <i>Algılanan Sosyal Destek Boyutu için Deney Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	99
Tablo 4.14. <i>Sosyal Girişimcilik Niyeti Boyutu için Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	99
Tablo 4.15. <i>Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği Boyutu için Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	100
Tablo 4.16. <i>Empati Boyutu için Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	100
Tablo 4.17. <i>Ahlaki Zorunluluk Boyutu için Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	100
Tablo 4.18. <i>Algılanan Sosyal Destek Boyutu için Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	101
Tablo 4.19. <i>Sosyal Girişimcilik Niyeti Boyutu için Kontrol Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	101
Tablo 4.20. <i>Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği Boyutu için Kontrol Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	102
Tablo 4.21. <i>Empati Boyutu için Kontrol Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	102

Tablo 4.22. <i>Ahlaki Zorunluluk Boyutu için Kontrol Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	102
Tablo 4.23. <i>Algılanan Sosyal Destek Boyutu için Kontrol Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	103
Tablo 4.24. <i>Sosyal Girişimcilik Niyeti Boyutu için Grupların Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	103
Tablo 4.25. <i>Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği Boyutu için Grupların Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	104
Tablo 4.26. <i>Empati, Ahlaki Zorunluluk ve Algılanan Sosyal Destek Boyutları için Grupların Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	104
Tablo 4.27. <i>Sosyal Girişimcilik Niyeti, Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği, Empati ve Algılanan Sosyal Destek Boyutları için Grupların Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	105
Tablo 4.28. <i>Ahlaki Zorunluluk Boyutu için Grupların Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması</i>	106
Tablo 4.29. <i>Öğrencilerin Gözlemlerde Ölçütleri Gösterme Düzeylerinin Sıklıkları ve Puan Ortalamaları</i>	126

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 2.1.</i> Sosyal girişimlerin kavramsal konumlandırılması.....	14
<i>Şekil 2.2.</i> Sosyal girişim yaklaşımı	15
<i>Şekil 2.3.</i> Sosyal girişimci davranışı etkileyen özellikler	17
<i>Şekil 2.4.</i> Sosyal girişimcilik eğitiminin yararları.....	20
<i>Şekil 2.5.</i> Sosyal girişimcilik yetkinliği boyutları.....	22
<i>Şekil 2.6.</i> Farklı seviyelerdeki girişimcilik eğitime genel bir bakış.....	32
<i>Şekil 2.7.</i> Planlı davranış teorisi.....	38
<i>Şekil 2.8.</i> Mair ve Noboa'nın sosyal girişimcilik niyet modeli	39
<i>Şekil 2.9.</i> Hockerts'ın (2017) sosyal girişimci niyet modeli	40
<i>Şekil 3.1.</i> Karma yöntemler ve durum çalışmasının entegrasyon türleri	57
<i>Şekil 3.2.</i> Araştırma modelinin diyagramı	59
<i>Şekil 3.3.</i> Doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen model	76
<i>Şekil 4.1.</i> Öğrenci görüşlerine göre oluşturulan tema ve alt temalar	107
<i>Şekil 4.2.</i> Sosyal girişimcilikte engeller.....	117
<i>Şekil 4.3.</i> Sosyal destek algısı	119
<i>Şekil 4.4.</i> Sosyal girişimcilikte motivasyonlar.....	123
<i>Şekil 4.5.</i> Gözlem sonuçlarına göre ölçütlerin öğrenciler tarafından gösterilmesindeki değişim.....	128

SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
GEM	: Global Entrepreneurship Monitor
GİSEP	: Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
KOSGEB	: K¼c¼k ve Orta ¼lçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
PDT	: Planlı Davranış Teorisi
SGN¼	: Sosyal Girişimcilik Niyetleri ¼lçeđi
T¼BİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
T¼SSİDE	: Türkiye Sanayi Sevk ve İdare Enstit¼s¼

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

İnsanoğlunun doğumdan itibaren toplumsal yaşamın etkin bir üyesi olarak varlığını ve gelişimini sağlıklı olarak sürdürebilmesi gerekmektedir. Toplumun etkin üyesi olabilmesinin temeli eğitimle olacaktır. Bireylerin okul öncesinden başlayarak yükseköğretime kadar geçen süreç içerisinde toplumsal yaşama etkin katılmalarını sağlayacak eğitim uygulamalarına ihtiyaç vardır. Dünyada var olan bütün ülkeler vatandaşlarını etkin bireyler olarak yetiştirmek için çeşitli eğitim programları geliştirmekte ve uygulamaktadır. Eğitim programlarında amaç; sosyal katılımı sağlayabilen, karar alma becerilerine sahip, girişimci bireyler yetiştirmektir. Girişimciler, algılanan fırsatların etrafında değer kazandıran bir şey oluşturmak için yenilik yaratan kişilerdir (Bolton ve Thompson, 2000). Girişimciler yenilik yaratarak sosyal ve kurumsal engelleri ortadan kaldırır, böylece sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeye katkı sağlar (Karadal, 2016). Girişimci bireyler toplumsal yaşamın içerisinde her türlü durum ve olayda aktif rol alabilmektedir. Bu noktada girişimcilik kavramının açıklanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Girişimcilik, “yeni bir organizasyon kurarak veya faaliyet halindeki bir organizasyon içerisinde risk alarak pazar fırsatlarını avantaja çevirmek için yenilik düşüncesinin yeni bir ürüne, hizmete veya işe dönüştürülme süreci” (Ağca ve Yumuşakipek, 2015), “yenilik yapabilme ve fırsatları değerlendirme becerisi” (Karadal, 2016, s.4) olarak tanımlanmaktadır.

Girişimcilik 20. yüzyıla kadar daha çok para ve sermaye sahibi olma ve kendi işini kurma, üretim faaliyetleri ile kar elde etme olarak algılanırken; 20. yüzyılda Shumpeter tarafından ilk kez gündeme getirilen yenilikçilik, risk alma, fırsatları değerlendirme, dinamiklik ve toplumsal değişim ile ekonomik ve kültürel gelişim katkı gibi olgu ve kavramlarla birlikte açıklanmaya çalışılmıştır (Besler, 2010). Girişimcilik kavramı zamanla değişmeye ve gelişmeye başlamıştır. Girişimcilerin içinde yaşanılan toplumun değerlerini dikkate alarak sosyal sorumluluk faaliyetleri içine girmeleri gerektiği görüşünün yaygınlaşması ve zamanla girişimciliğin sosyal sorumluluğu amaçları arasına katması ile sosyal girişimcilik kavramı ortaya çıkmıştır. Ernst'e (2011) göre sosyal girişimciliğin girişimcilik alanına entegrasyonu, öncelikle yenilikçi iş faaliyetleri yoluyla değer yaratma fikrine dayanmaktadır.

Girişimcilik temel bir kavram olarak ele alındığında ticari ve sosyal girişimcilik türleri karşımıza çıkmaktadır. Ticari ya da geleneksel girişimciliğin odak noktası ekonomik misyon ve etkidir, aynı zamanda finansal performansa dayanmaktadır (Aslan, Araza ve Bulut, 2012). İki girişimcilik türünde de yeni organizasyonlar kurma, yenilikçi programlar

geliştirme, uygulama, yeni hizmetler organize etme ve dağıtma söz konusudur (Sharir ve Lerner, 2006). Ancak ideoloji, misyon ve amaç bakımından birbirlerinden ayrılmaktadır. Sosyal girişimciliğe gelince temel amacı kamu yararı için sosyal değer yaratmak iken ticari girişimcilik özel kazanç ile sonuçlanan kârlı operasyonlar yaratmayı amaçlamaktadır (Austin, Stevenson ve Wei-Skillern, 2006). Ticari girişimciler iş ya da işletme yaratmaya çalışırken, sosyal girişimciler değişim yaratmaya odaklanırlar. Ticari girişimciler pay sahipleri ya da kendileri adına risk alırken, sosyal girişimciler paydaşlar adına risk almaktadır (Özdevecioğlu ve Cingöz, 2009). Ticari girişimcilikte performans ölçümü finansal göstergeler, pazar payı, müşteri memnuniyeti ve kalite gibi nispeten somut ölçümlerle gerçekleştirilirken sosyal girişimcilikte sosyal etki ölçümü yapılmaktadır (Austin ve diğ., 2006). Görüldüğü gibi sosyal girişimciliği ticari girişimcilikten ayıran en temel fark ekonomik değer yaratmaktan çok sosyal değer yaratmaya odaklanmasıdır.

Sosyal girişimcilik sosyal sorunlara yenilikçi ve sürdürülebilir çözümler bularak sosyal değer yaratma sürecidir. Odak noktası toplumun tamamını ya da belirli bir kesimini ilgilendiren sorunlardır. Bu sorunların girişimci bir yaklaşımla ele alınıp yenilikçi fikirlerle çözüme ulaştırılması ile toplumsal bir faydaya ulaşma söz konusudur. Toplumsal sorunun fark edilmesi, çözüm yollarının araştırılması, bu soruna yönelik bir girişimin planlanması, yönetilmesi, uygulanması ve sonuçlarının değerlendirilmesi gibi aşamaları içermektedir. Bu açıdan baktığımızda sosyal girişimcilik birtakım bilgi, beceri ve değer donanımına sahip olmayı gerektirmektedir. Bu donanıma sahip olan bireylerin sosyal sorunların çözümüne de katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun için sosyal girişimcilik eğitimi almış kişilerin yetiştirilmesine gereksinim vardır.

Sosyal girişimcilik eğitiminin bu konudaki bilgi, beceri, algı, inanç, tutum gelişimine neden olabileceği, bireylerin toplumsal değişim yaratma arzusunu ortaya çıkaracağı düşünülmektedir (Pache ve Chowdhury, 2012; Rehak ve Perez, 2017; Studdard ve diğ., 2017). Ancak burada sosyal bir misyonla değişim yaratma arzusunun nasıl oluştuğunu anlamak gerekmektedir. Kimler toplumsal sorunlara yönelik sürdürülebilir çözümler üretecek ve sosyal değişime yol açacak? Sosyal değişim yaratma arzusu ve davranışı bireylerde nasıl oluşuyor? Bu sorular bizi sosyal girişimcilik niyetlerine götürmektedir. Son yıllarda, niyet kavramı ve öncülleri, hem girişimcilik davranışını tahmin etmedeki elverişliliği hem de niyetlerin nasıl oluştuğunun anlaşılmasına yardım etmesi ile girişimcilik araştırmalarında giderek daha fazla ilgi görmektedir. Niyet kavramı, niyet teorileri ve öncüllerine araştırmanın kuramsal çerçevesinde değinilecektir.

1.1. Problem

Günümüzde özellikle yoksulluk, işsizlik, açlık, engellilik, göç, terör olayları, nüfus artışı, çevre, sağlık, eğitim ve aile kurumlarına ilişkin sosyal sorunlar yoğun olarak gözlenmektedir. Yaşadığımız bu durumlar toplumun yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Yaşanılan sosyal sorunların yaratıcı ve yenilikçi bir yaklaşımla ele alınıp uzun vadeli çözüm önerilerinin hayata geçirilmesine ihtiyaç vardır. Bu noktada sosyal değişimin yaratılmasına destek olan sosyal girişimcilik olgusu karşımıza çıkmaktadır. Sosyal girişimcilik, genel olarak toplumun ihtiyaç duyduğu sosyal ürün ve hizmetleri sunmanın alternatif bir süreci olarak görülmektedir.

Sosyal girişimcilik faaliyetleri; devletin istihdam, sağlık, eğitim için kaynak ve hizmetleri sağlayamadığı durumlarda son derece önemli olmaktadır (Peredo ve McLean, 2006). Sosyal girişim etkinlikleri ile artan istihdam olanakları, ürün ve hizmet inovasyonu yoluyla sosyal ihtiyaçların karşılanması ve sosyal sermaye yolu ile sosyal ve ekonomik değerlerin yaratılması; sosyal ve ekonomik kalkınma politikalarına katkısını ortaya koymaktadır. Koç (2010) ve Budak (2015) özellikle yoksulluk ve benzeri sorunlarla mücadelede sosyal inovasyon yoluyla sadece yerel değil küresel çerçevede etkili bir yol olarak sosyal girişimciliği önermektedirler. Taş ve Şemşek (2017) sosyal girişimcilik faaliyetlerinin işsizliğin azalması yönünde pasif ve aktif istihdam politikalarına önemli katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Biçerli (2010) sosyal girişimcilik faaliyetlerinin yürütülmesi için işgücüne ihtiyaç duyulması ile bu tür faaliyetlerin istihdam miktarı ve kalitesini doğrudan artırdığını belirtmektedir. Ayrıca dezavantajlı grupların istihdam edilebilirliklerini artırmaya yönelik eğitim programları ile katılımcıların daha kolay iş bulabilmelerini sağlayarak istihdam miktarını dolaylı yoldan etkilemektedir. Gerçekleştirilen mesleki eğitim programları ile de istihdam kalitesinin artmasını sağlamaktadır. Özdemir (2010) sosyal girişimlerin sürdürülebilir kalkınmanın somut göstergesi olan Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne doğrudan ve dolaylı olarak destek verdiklerini vurgulamıştır.

Görüldüğü gibi sosyal girişimcilik sosyal sorunların ortadan kaldırılmasında ve sosyal refahın sağlanmasında sürdürülebilir çözümlerin uygulanmasına destek vermektedir. Sosyal girişim faaliyetlerinin artmasının hem bireye hem de topluma katkısı olacaktır. Sosyal girişimcilerin ve başarılı sosyal girişimlerin artmasında eğitimin kritik bir faktör olduğu söylenebilir. Bu amaçla sosyal girişimcilik eğitimine gereksinim bulunmaktadır. Sosyal girişimcilik eğitimi; kişilerin sosyal sorunları tespit ederek, yeni bir girişim yaratma ve yönetme konusunda gerekli bilgi ve becerilere sahip olmasını sağlamaktadır.

Sosyal girişimcilik eğitimi, Harvard Üniversitesi'nde 90'lı yılların ortalarında öğrencilerin istek ve ihtiyaçları ile Dees'in ilk sosyal girişimcilik dersini sunması ile başlamıştır. Diğer saygın ABD üniversiteleri – örneğin Stanford, Columbia ve Berkley – de hızlı bir şekilde Harvard Üniversitesi'ni takip etmiştir. İlk belgelenen Avrupa kursu, İsviçre'de Cenevre Üniversitesi'nden Maximilian Martin ve 2003'te Schwab vakfından Pamela Hartigan tarafından ortak olarak verilmiştir (Brock ve Steiner, 2009). Denizalp (2009) her geçen yıl farklı ülkelerde üniversitelerin programlarına sosyal girişimcilik eğitimini dahil ettiğini belirtmekle birlikte; İsveç, Fransa, Hindistan, Polonya, Almanya, Slovenya, Filipinler gibi pek çok ülkede üniversitelerde bu eğitimlerin yer aldığı üzerinde durmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin, mezunlarının sosyal girişim başlatma ve yönetmede başarılı olmalarını sağlayacak eğitimlerin son yıllarda ülkemizde de desteklenmeye başlandığı söylenebilir. İlk olarak 2010 yılında Kadir Has Üniversitesi'nde başlayan sosyal girişimcilik eğitimleri, birçok özel üniversiteye örnek olmuş ve sertifikalı eğitim programları düzenlenmeye başlanmıştır. Sırayla Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu tarafından sertifikalı topluma katkı ve liderlik, Bahçeşehir Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi tarafından sertifikalı sosyal girişimcilik eğitimleri düzenlenmiştir. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Sosyal İnovasyon Merkezi sosyal girişimcilik ve liderlik programları kapsamında eğitimler düzenlemektedir. Özyeğin Üniversitesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Altınbaş Üniversitesi İşletme ve Girişimcilik lisans programlarında sosyal girişimcilik dersi seçmeli ders olarak okutulmaya başlanmıştır.

Ülkemizde son yıllarda girişimciliğin gelişmesi ve girişimcilik eğitiminin yaygınlaştırılması adına eylem planlarının yapıldığı görülmektedir. KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) tarafından hazırlanan Türkiye Girişimcilik Stratejileri ve Eylem Planı 2015-2018 raporunda AB 2020 stratejisinin gençlerde girişimci bakış açısının oluşması adına, yaratıcılık, inovasyon gibi konuların eğitimin içinde yer alması, gençlerin girişimcilik temel yetkinliğini kazanması üzerinde durmaktadır (GİSEP, 2015-2018). Bu bağlamda girişimcilerin toplumdaki ve ekonomideki rolünün artması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda ilk, orta, lise ve yükseköğrenim düzeyindeki girişimcilik eğitimlerinin birçok ülkede eğitim programlarının içerisinde yer aldığı belirtilmektedir. Ayrıca eylem planında sosyal girişimciliğe de değinilmekte ve üniversitelerde sosyal girişimcilik proje yarışmalarının düzenlenmesi gibi sosyal girişimciliği yaygınlaştırma çalışmalarından bahsedilmektedir. Bununla beraber Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018) ve Milli Eğitim

Bakanlığı Stratejik Planı'nda (2010-2014) girişim ve girişimcilik duygusunu ele alarak girişimcilik kültürünün ve temel yeterliklerin önemi vurgulanmaktadır. İlk ve orta öğretim okullarında girişimcilik odaklı AB projeleri yürütülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan 2023 Eğitim Vizyonu belgesinde de özel olarak sosyal girişimciliğe değinilmektedir (MEB, 2018a). Temel eğitim ve ortaöğretimde öğrencilerin sosyal girişimcilikle tanışarak toplumsal problemlere çözüm arama motivasyonu kazanmasının desteklenmesi yenilikçi uygulama hedefleri arasında yer almaktadır.

1-8. sınıf öğretim programlarında, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi'nde yer alan sekiz anahtar yetkinlikten biri inisiyatif alma ve girişimciliktir (MEB, 2018b). İnisiyatif alma ve girişimcilik; öğrencilerin kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları becerilerden biridir. Bu yetkinlik; yaratıcılık, risk alma, yenilik, hedefe ulaşmak için plan yapma, proje yönetme yeteneklerini içermektedir.

Mesleki ve teknik eğitim okullarının 11 ve 12. sınıflarında Girişimcilik ve İşletme Yönetimi dersi; genel ortaöğretim okullarında Girişimcilik dersi seçmeli ders olarak verilmektedir (GİSEP, 2015-2018). Üniversite düzeyine baktığımızda girişimcilik eğitimi, ders programı çerçevesinde kredili, kredisiz ders olarak ya da girişimcilik merkezlerinde kurslar şeklinde verilebilmektedir. Girişimcilik derslerinin ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde girişimcilik, iş projesi hazırlama ve geliştirme, inovasyon gibi ders başlıkları altında verildiği görülmektedir (Özdemir, 2016).

2012 yılında MEB; Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve TÜBİTAK arasında imzalanan protokol çerçevesinde Türkiye genelinde 120 öğretmene girişimcilik ve yenilikçilik eğitimi verilmiş ve bu öğretmenler kendi illerindeki diğer öğretmenlerin eğitilmesine yardımcı olmuş ve toplam 2000 öğretmen eğitilmiştir. 2013 yılından başlayarak TÜBİTAK TÜSSİDE koordinasyonunda 15000 öğretmene girişimcilik ve yenilikçilik dersi verilmesi planlanmıştır (MEB, 2013). KOSGEB'in girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması için 2010 yılında en az 32 saat süren, genel katılıma açık ve ücretsiz olarak vermeye başladığı Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri 2019 yılı itibariyle 1,5 milyon kişiye ulaşmıştır (KOSGEB, 2019).

Sosyal girişimcilik eğitimi özelinde atılan en önemli ve somut adımlardan biri; Vehbi Koç Vakfı liderliğinde Koç Üniversitesi Sosyal Etki Forumu (KUSIF), Ashoka Türkiye, Sosyal İnovasyon İnisiyatifi Derneği (SİİD), Sürdürülebilir Kalkınma İçin Yenilikçi Çözümler Derneği (SKYÇD), TED Üniversitesi, Mozaik Foundation (Bosna Hersek) ve Social Enterprise UK (İngiltere) ortaklığında yürütülen Türkiye Sosyal Girişimcilik Ağı projesidir (Yanık, 2020). Proje ile Türkiye'de 2019 yılında ilk sosyal

girişimcilik eğitmen eğitimleri gerçekleştirilmiştir. Projede amaç katılımcıların edindikleri bilgileri kendi bölgelerinde yaygınlaştırarak yeni sosyal girişimcilerin yetişmesine olanak sağlamaktır. Eğitimini tamamlayan katılımcıların kendi şehirlerinde en az iki kez sosyal girişimcilik yaygınlaştırma eğitimi düzenlemesi ve ülke genelinde 396 yeni sosyal girişimci adayının yetiştirilmesi hedeflenmektedir.

Ülkemizde girişimcilik eğitimi alanında yaşanan gelişmelerle birlikte ülkelerin girişimcilik karnelerini ortaya koymak için her yıl hazırlanan Küresel İnovasyon Endeksi (Global Innovation Index) ve Küresel Girişimcilik Monitörü (Global Entrepreneurship Monitor) raporlarında Türkiye'nin özellikle eğitim konusuna daha çok ağrılık vermesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Küresel Girişimcilik Monitörü 2019 (GEM, 2019) raporuna göre Türkiye'de yeni girişimcilik politikaları desteğine rağmen girişimci faaliyetler oranı 2015'ten bu yana yavaş ve istikrarlı bir düşüş göstermiştir. Ayrıca okul çağında girişimcilik eğitimi bileşeninde ülke ortalamalarının altında bir puana sahiptir (Türkiye:2.76, GEM ortalaması:3.14). Bununla birlikte okul sonrası girişimcilik eğitimi bileşeninde ülke ortalamalarının üstünde bir puana sahiptir (Türkiye:5.05, GEM ortalaması:4.79). Raporlar incelendiğinde Türkiye'nin okul çağındaki girişimcilik eğitimlerinde yetersiz kaldığı söylenebilir.

Türkiye'de girişimcilik ve sosyal girişimcilik eğitimi alanında atılan adımlar incelendiğinde; gerçekleştirilen eğitimlerin daha çok yetişkinlere yönelik olduğu görülmektedir. Ancak sosyal sorunların giderek arttığı günümüzde, bu tür eğitimlerin daha küçük yaşlardan itibaren öğrencilere verilmesi ve sonraki öğrenmelerine temel oluşturması gerektiği de araştırmacılar tarafından desteklenen bir dşnicedir (Bisanz, Hueber, Lindner ve Jambor, 2019; Bornstein ve Davis, 2010; Coşkun, 2015; Dobele, 2016; Fields, 2016, Fish ve Kim, 2014; Gibb, 2008; Studdard ve diğ., 2017). Araştırmalarda daha çok niversite temelli girişimcilik eğitim programları üzerine yoğunlaşılmasıyla birlikte; ilkokulda bu tür eğitimlerin neden gerekli olduğu ile ilgili Filion (1994) girişimciliğe karşı olumlu tutum geliştirmek ve bu konuda temel bilgi edinmek için çocukluk ve ergenliğin tercih edilen dönemler olduğunu öne srmiştir. Studdard ve diğerleri (2017) ocukların yaratıcılık ve meraklarının yüksek olması sebebiyle girişimciliğin ilkokul ve ortaokul düzeyinde en iyi şekilde öğrenebileceklerini belirtmektedir. Bornstein ve Davis (2010) sosyal girişimciliğin kalbinde başkalarına yardımcı olabilecek fikirleri denemeye isteklilik olduğu belirtmektedir. Bu isteğin, ilkokul çağındaki çocukların kendi fikirlerinin değerli olduğuna inanmaları ile oluşabileceğini savunmaktadır. Çünkü ocuklar kendi fikirlerine inanırlarsa ilgi, yetenek ve zgven geliştirerek, fikirlerini denemek için istekli

olacaklardır. Coşkun (2015) okul öncesi eğitim kurumlarında verilen sosyal girişimcilik eğitimi ile çevresine duyarlı, girişimcilik ruhu kazanmış, yaratıcı, yetenekli, aktif ve yenilikçi bir nesil yetiştirilebileceğini savunmaktadır. Fields (2016) ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrencilere tanıtılarak eğitimi verilecek sosyal girişimciliğin, lisans düzeyi için sağlam temellerin oluşmasına katkı sağlayacağını belirtmektedir. Fish ve Kim (2014) sosyal girişimcilik eğitimi ile problem çözme, yaratıcılık, yansıtıcı düşünme, eleştirel düşünme, etkili iletişim gibi girişimcilik becerilerinin kazandırılabilirliğinden bahsetmektedir. Jimenez, Palmero-Camara, Gonzalez-Santos, Gonzales-Bernal, Jimenez-Eguizabal (2015) sosyal girişimcilik eğitiminin öğrencilerin öz yeterliğini, yaratıcılığını, empatisini, rasyonel düşünmesini ve girişimcilik becerilerini desteklediğini dile getirmektedir. İlkokul düzeyinde gerçekleştirilecek sosyal girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin yaşadıkları toplumda meydana gelen olayları, insan ve toplum ilişkilerini anlamaları ve yorumlamalarının yanı sıra etkin vatandaş olarak katılım göstermelerine katkı getireceği beklenmektedir. Sosyal girişimcilik eğitiminin bu özellikleri dikkate alındığında; ilkokulda var olan derslerin arasında Sosyal Bilgiler dersi sosyal girişimcilik yetkinliklerini geliştirebilecek derslerin başında gelmektedir.

Temelinde insan ve toplum bulunan ve toplumsal yaşama uyum sağlama ile etkin vatandaş yetiştirmeye odaklanan Sosyal Bilgiler dersinin bu noktada sosyal girişimcilik ile ilgili beceri ve değerlerin kazandırılmasında en etkili ders olabileceği araştırmalarla desteklenmektedir (Amos ve Comfort, 2014; Deveci, 2015; Ogunyemi, 2008). Mair ve Marti (2006) Sosyal Bilgiler eğitimi ile sosyal girişimciliğin ortak noktasının birey, toplum ve çevre etkileşimlerinden kaynaklanan bir süreci içermeleri olduğunu belirtmektedir. Sosyal Bilgiler dersi Ogunyemi'ye (2008) göre tıpkı sosyal girişimciler gibi yaratıcı ve problem çözebilen bireylerin yetiştirilmesi potansiyeline sahiptir. Sosyal Bilgiler, sosyal girişimcilik paradigması içindeki “problem çözme”nin uygulanabileceği çevre kirliliği, erozyon, atık yönetimi, insan hakları gibi konularda temel çalışmalar yapmak için fırsatlar sunmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersinin temel felsefesi, genel amaçları, beceri ve değerleri ile sosyal girişimcilik ve sosyal girişimcilik eğitiminin birçok noktada birleştiği görülmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin genel amaçları içerisinde bahsedilen “ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterme, sosyal katılım ile toplumsal sorunların çözümü için özgün fikirler üretme, karşılaşılan sorunları çözmek için temel iletişim becerilerini kullanma” (MEB, 2018b) sosyal girişimcilik olgusunun da temelini oluşturmaktadır. Sosyal girişimcilik etkinlikleri ile desteklenen Sosyal Bilgiler dersinin

sosyal sorunları fark edip çözümüne yönelik girişim başlatmaya istek duyan bireylerin yetişmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Bornstein ve Davis (2010) günümüz koşulları dikkate alındığında ülkelerin, başkalarıyla empati kurabilen, sorunlara çözüm oluşturmada işbirliği yapabilen, gerektiğinde değişim hareketlerinin başında yer alabilecek vatandaşlara ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir. Bu hedeflerin ilkokuldan itibaren hayata geçirilmesi gerektiğine inandıkları üzerinde durmaktadır. Sosyal değişimin yaşanması, yeni neslin sosyal sorumluluk bilinciyle çevrelerinde gördükleri sorunları çözebilme inancına sahip olması ile mümkün olabilecektir. Bu inanç bizi sosyal girişimcilik niyetlerine götürmektedir. Araştırmacılara göre davranışın en önemli belirleyicisi niyettir (Ajzen, 1991). Sosyal girişimci davranışın gösterilmesi için öncelikle buna yönelik niyete sahip olmak gerekmektedir. Sosyal girişimcilik niyetleri yeni bir sosyal girişim başlatmak için bir kişinin inancı, isteği ve kararlılığını ifade etmektedir. Çalışmalar, girişimcilik eğitim programlarının girişimci eğilim ve girişimci niyetlerin geliştirilmesine katkıda bulunduğunu göstermiştir (Küttim, Kallaste, Venesaar ve Kiis, 2014; Patır ve Karahan, 2010; Pazarcık ve Aydın, 2015; Puni, Anlesinya ve Korsorku, 2018; Sanchez, 2011, 2013; Zhang, Duysters ve Clodt, 2014). Ayrıca sosyal girişimcilik eğitimi ile sosyal girişimcilik niyetleri arasında olumlu yönde ilişki olduğunu belirten araştırmalar bulunmakla birlikte (Chengalvala ve Rentala, 2017; Chinchilla ve Garcia, 2017), eğitimin niyete etkisinin deneysel olarak çalışıldığı araştırmalar ulaşılabilen kaynaklara göre ne yazık ki sosyal girişimcilik literatüründe oldukça sınırlıdır (Hockerts, 2018). Yapılan çalışmalarda üniversite düzeyindeki öğrencilerin örneklem olarak alındığı görülmektedir. Özetleyecek olursak; sosyal girişimcilik eğitiminin öğrencilere ilkokul düzeyinden itibaren verilmesi ile çeşitli bilgi, beceri ve değerlerin gelişimine katkıda bulunabileceği araştırmalarda belirtilmektedir. Ancak bu konuda ilkokul öğrencileri ile gerçekleştirilen bir eğitimin etkisinin incelendiği bir araştırmaya ulaşılan kaynaklarda erişilememiştir. Literatürde bu tür bir eğitimin nasıl gerçekleştirilebileceği ve ilkokul öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyet ve öncüllerine nasıl etki edebileceği ile ilgili yeterli araştırma bulunmamaktadır. Ayrıca daha önce yapılmış benzer bir çalışmaya rastlanmadığından; ilkokul öğrencilerinin gerçekleştirilecek sosyal girişimcilik eğitimine yönelik görüş ve deneyimlerinin açığa çıkarılmasının da önemli olduğu düşünülmektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi “İlkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının öğrencilerin sosyal girişimcilik niyetleri, öncülleri ve kalıcılığına etkisi ile uygulamaya yönelik öğrenci görüş ve deneyimleri nasıldır?” olarak belirlenmiştir.

1.1.2. Alt Problemler

Araştırmanın problemine bağlı olarak alt problemler şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Sosyal Bilgiler dersinde sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulaması yapılan deney grubunun ön test ve son test puanları arasında
 - a) sosyal girişimcilik niyeti
 - b) empati
 - c) öz yeterlik
 - d) ahlaki zorunluluk
 - e) algılanan sosyal destek açısından anlamlı bir fark mıdır?
2. Sosyal Bilgiler dersinde sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulaması yapılan deney grubunun son test ve kalıcılık puanları arasında
 - a) sosyal girişimcilik niyeti
 - b) empati
 - c) öz yeterlik
 - d) ahlaki zorunluluk
 - e) algılanan sosyal destek açısından anlamlı bir fark mıdır?
3. Sosyal Bilgiler dersinde 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programındaki etkinliklerin uygulandığı kontrol grubu ön test ve son test puanları arasında
 - a) sosyal girişimcilik niyeti
 - b) empati
 - c) öz yeterlik
 - d) ahlaki zorunluluk
 - e) algılanan sosyal destek açısından anlamlı bir fark mıdır?
4. Sosyal Bilgiler dersinde 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programındaki etkinliklerin uygulandığı kontrol grubu son test ve kalıcılık puanları arasında
 - a) sosyal girişimcilik niyeti
 - b) empati
 - c) öz yeterlik

- d) ahlaki zorunluluk
- e) algılanan sosyal destek açısından anlamlı bir fark mıdır?
5. Sosyal Bilgiler dersinde sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulaması yapılan deney grubu ile Sosyal Bilgiler dersinde 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programındaki etkinliklerin uygulandığı kontrol grubu son test puanları arasında
- a) sosyal girişimcilik niyeti
- b) empati
- c) öz yeterlik
- d) ahlaki zorunluluk
- e) algılanan sosyal destek açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Sosyal Bilgiler dersinde sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulaması yapılan deney grubu ile Sosyal Bilgiler dersinde 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programındaki etkinliklerin uygulandığı kontrol grubu kalıcılık testi puanları arasında
- f) sosyal girişimcilik niyeti
- g) empati
- h) öz yeterlik
- i) ahlaki zorunluluk
- j) algılanan sosyal destek açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulama sürecine yönelik öğrenci görüş ve deneyimleri nasıldır?
8. Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının sosyal girişimcilik niyet ve öncüllerine etkisi, uygulama sürecine yönelik öğrenci görüş ve deneyimleri ile nasıl açıklanmakta ve geliştirilmektedir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Sosyal girişimcilik eğitiminin küçük yaşlardan itibaren verilmeye başlanması öğrencilerin yaşadıkları çevreye ve sorunlara karşı daha duyarlı hale gelmeleri ve bu sorunları çözmek için çabalamalarını sağlayabilir. İlkokul düzeyinde öğrencilerin sosyal girişimcilikle ilgili beceri ve değerleri edinmesi daha sonraki düzeyler için de temel oluşturacaktır (Fields, 2016; Studdard ve diğ., 2017). Sosyal girişimcilik eğitiminin öğrencilerin problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, karar verme, girişimcilik, sosyal katılım ve empati becerilerinin gelişmesine olanak sunduğu araştırmalarda belirtilmektedir (Fish ve Kim, 2014; Jimenez ve diğ., 2015). Buradan hareketle sosyal girişimcilik eğitiminin etkin vatandaşlar yetiştirmede önemli bir başlangıç

noktası olduğu söylenebilir. Sosyal sorunlara duyarlı, problem çözme ve karar verme becerileri gelişmiş, sorumluluklarını yerine getiren, sosyal becerileri gelişmiş etkin vatandaşlar yetiştirme Sosyal Bilgiler dersinin de en önemli amaçlarından biridir. Bu nedenle sosyal girişimcilik etkinliklerinin Sosyal Bilgiler dersine entegre edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Böyle bir eğitimin öğrencilerin gelecekte sosyal girişimci başlatma konusunda kendilerine olan inançları ve isteklerini nasıl etkileyeceği de merak konusudur.

Bu çalışmanın amacı ilkököl 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının öğrencilerin sosyal girişimcilik niyet ve öncüllerine etkisini araştırmak ve uygulamaya yönelik öğrenci görüş ve deneyimlerini belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Sosyal girişimcilik toplumsal sorunlara yenilikçi ve yaratıcı çözümler üretmek toplumsal kalkınmayı da desteklediğinden özellikle gelişmekte olan ülkeler için önem arz eden bir konudur. Sosyal girişimcilik alanında yapılan çalışmalar son yıllarda hız kazanmaktadır. Ancak bu alanda yapılan çalışmaların çoğu temel yapıları tanımlamayı ve bu yapıların neden ve nasıl ilişkili olduğunu keşfetmeyi amaçlayan kavramsal bir kurulumdan oluşmaktadır. Yapılan araştırmalarda kavramsal çalışmaların sosyal girişimcilik alanına hâkim olduğu ve deneysel makalelerin sayısının az olduğu, sosyal girişimcilik alanının hala emekleme döneminde olduğu belirtilmektedir (Abu-Saifan, 2012; Hoogendoorn, Pennings ve Thurik, 2010; Short, Moss ve Lumpkin, 2009). Deneysel çalışmaların, sosyal girişimciliğin bilimsel bir araştırma alanı olarak ortaya çıkmasında önem taşıdığı görülmektedir. Yapılan karma yöntem çalışmasının deneysel boyutunun bu araştırma alanının gelişiminde önemli bir adım olacağı söylenebilir. Bir diğer önemli nokta da ilkökulda sosyal girişimcilik eğitimi ile ilgili çalışmaların sınırlı olmasıdır (Bisanz ve diğ., 2019; Studdard ve diğ., 2017). Toplumsal değişimde lider olabilecek bireylerin yetiştirilmesi için ilkökulun temel oluşturacak bir basamak olduğu araştırmalarda belirtilmekle birlikte; böyle bir eğitimin, ilkökulda sosyal girişimci niyetlerini nasıl etkilediğinin incelendiği araştırmalar literatürde yeterince bulunmamaktadır. Ayrıca alanda ilkökul öğrencilerine yönelik sosyal girişimcilik içerik ve etkinlik örnekleri de oldukça sınırlıdır. Bu konuda hazırlanacak içerik ve etkinlik örneklerinin sınıfta öğretmenler tarafından kullanılması ile öğrencilerin sosyal girişimcilik ile ilgili bilgi, beceri ve değer edinimini kolaylaştırabileceği söylenebilir. Son olarak nitel ve nicel yöntemlerin güçlü yanlarının birbirini destekleyecek şekilde birlikte kullanıldığı karma yöntem araştırmasının sosyal girişimcilik niyetlerinin incelendiği araştırmalarda kullanılmadığı dikkat çekmiştir.

Karma yöntem araştırmasının nicel boyutu probleme yönelik genel bir anlayış ortaya koyarken, nitel boyutu probleme yönelik ayrıntılı bir anlayış (Creswell ve Plano Clark, 2015) sağlayabilir. Sosyal girişimcilik niyetlerinin incelenmesinde karma yöntemin kullanılması ile hem süreç hem de sonuçlarla ilgili daha bütüncül bir anlayış oluşturulabilir. Sunulan bu gerekçelerin, yapılan çalışmanın önemini artırdığı düşünülmektedir. Sosyal sorunlara karşı duyarlı ve bu sorunlara yaratıcı çözümler bulabilen etkin vatandaşlar yetiştirmeyi destekleyecek, ilkokul öğrencilerine yönelik sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının sosyal girişimde bulunma niyetlerini nasıl etkilediğini açıklamaya çalışan bu karma yöntem çalışmasının bu alanda yapılacak diğer çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

1.4. Sayıtlar

1. Araştırma kapsamında yer alan öğrencilerin Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği ve görüşme sorularına içtenlikle cevap verdiği varsayılmıştır.
2. Araştırmada kontrol altına alınmayan değişkenlerin deney ve kontrol gruplarını aynı ölçüde etkilediği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma çalışma grubunu oluşturan ilkokul 4. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma uygulama sürecinde hazırlanan ve uygulanan etkinlikler, öğrencilere uygulanan ölçek, öğrencilerle yapılan görüşmeler ve gözlemlerle sınırlıdır.
3. Araştırma uygulamanın gerçekleştirildiği 15 hafta ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Sosyal Girişimcilik: Sosyal sorunlara yenilikçi ve sürdürülebilir çözümler bularak sosyal değer yaratma sürecidir.

Girişimcilik Niyeti: Bireyin çevresindeki fırsatları değerlendirmesini ve girişim başlatma düşüncesini göstermekte, kısaca girişim faaliyetinde bulunmayı sağlamaktadır (Karabey, 2013, s.147).

Sosyal Girişimcilik Niyeti: Sosyal girişimcilik niyeti yeni bir sosyal girişim kurmak için bir kişinin inancı, isteği ve kararlılığı olarak ifade edilebilir (Tran ve Korfflesch, 2016, s.20)

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

2.1.1. Sosyal Girişimcilik

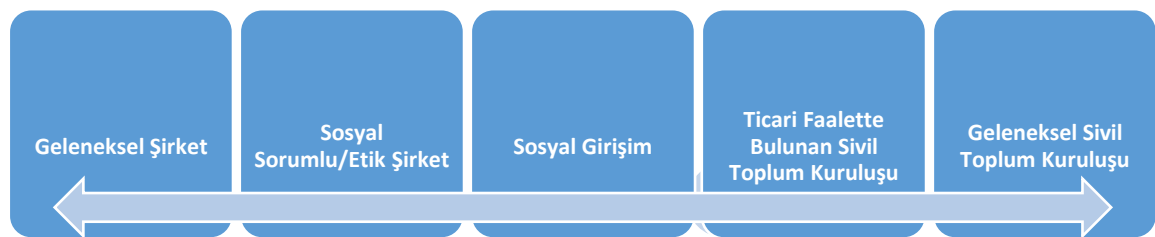
Sosyal girişimcilik son yıllarda farklı disiplinler tarafından çeşitli boyutları ve dinamikleri ile açıklanmaya çalışılan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kavram olarak sosyal girişimcilik ilk kez 1953'te Bowen tarafından yayınlanan Girişimcilerin Sosyal Sorumlulukları adlı kitabında yer almıştır (İçerli ve Karadal, 2016, s.294). Literatürde uzlaşmaya varılmış bir tanımı olmamakla birlikte araştırmacıların tanımlarındaki farklılıkların sosyal girişimciliğe ilişkin farklı yaklaşımlardan kaynaklandığı görülmektedir. Sosyal girişimciliğe yaklaşımın yıllar içinde değişimi sosyal girişimcilik tanımlarında da kendini belli etmiştir.

King ve Roberts (1987) çalışmalarında sosyal girişimciliği yenilikçilik ve liderlik özellikleri bakımından açıklamaya çalışmış ve kamu sektörü girişimcilerinin hükümet politikası üzerindeki etkisine vurgu yapmıştır. Bu açıdan sosyal girişimciliğin kamu politikası olgusu olarak görüldüğü söylenebilir. 2000'li yıllara gelindiğinde sosyal girişimcilik kâr amacı gütmeyen kuruluşlara özgü bir kavram olarak gelişmeye başlamıştır. Thompson (2002) sosyal girişimciliğin tipik olarak, kâr amacı gütmeyen kuruluşların gelir elde etmek için yenilikçi yaklaşımlar geliştirmeleri gibi kâr amacı gütmeyen sektörde iş uzmanlığı ve piyasa temelli becerilerin uygulanması olgusunu ifade ettiğini belirtmiştir. Weerawardena ve Mort'a (2006) göre kâr amacı gütmeyen örgütler bağlamında algılanan fırsatları kullanarak sosyal değer yaratma olgusudur. Bununla birlikte bazı araştırmacılar sosyal girişimciliği kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının hepsinde gerçekleştirilecek bir etkinlik olarak ele aldığı görülmüştür. Örneğin; Austin, Stevenson ve Wei-Skillern (2006) sosyal girişimciliği, kâr amacı gütmeyen kuruluş, iş dünyası veya devlet sektörleri içinde veya arasında meydana gelebilecek yenilikçi, sosyal değer yaratan bir faaliyet olarak tanımlamıştır. Bacq ve Janssen'e (2011) göre sosyal girişimcilik, ticari faaliyetler ve çok çeşitli kaynakların kullanılması yoluyla sosyal değer yaratmaya yönelik fırsatları belirleme, değerlendirme ve kullanma sürecidir. Mair ve Marti'ye (2006) göre sosyal ihtiyaçların giderilmesi için farklı kaynakları bir araya getirme, fırsatları yenilikçi bir şekilde değerlendirip sosyal değişim yaratmadır. Kannampuzha'ya (2017) göre birçok organizasyonda gerçekleştirilecek ve bir sosyal misyonun peşinde olunmasını gerektiren bir davranıştır.

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi sosyal girişimcilik öncelikle kamu politikası olgusu olarak ortaya çıkıp sonrasında kâr amacı gütmeyen sektördeki çalışmaları, geleneksel kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve tüm kâr amacı güden veya gütmeyen organizasyonlardaki çalışmaları ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Verma ve Vohra (2014) popüler söylemde ve akademik literatürde sosyal girişimciliğin çoğu tanımının öncelikle kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve iş sektörleri içinde ve arasında sosyal girişimciliğe odaklandığını ancak tüm sektörlerde gerçekleşebilecek sosyal girişimcilik faaliyeti için daha geniş bir kavramsallaştırmanın uygun olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde İçerli ve Karadal (2016) sektör sınırlarının bulanık hale geldiği günümüzde sosyal girişimciliğin tüm sektörlerde var olabileceği bu nedenle tüm sektörleri içine alarak kavramsallaştırılmasının doğru olacağını dile getirmektedir.

Sosyal girişimciliğe ilişkin yaklaşımların bugün geldiği nokta ve araştırmacıların vurguladığı ortak noktalar göz önünde bulundurulduğunda sosyal girişimciliği sosyal sorunlara yenilikçi ve sürdürülebilir çözümler bularak sosyal değer yaratma süreci olarak tanımlayabiliriz.

Ersen, Kaya ve Meydanoğlu (2010) sosyal girişimlerin gönüllülüğe dayalı, bağışlarla gelir elde eden ve sosyal hizmet sağlayan sivil toplum kuruluşları ile genel amacı kar elde etmek olan ticari girişimlerin ortasında yer aldığını ifade etmektedir. Sosyal girişimlerin kavramsal konumlandırılması Ridley-Duff ve Southcombe'nin (2011) çalışmasından düzenlenerek Şekil 2.1'de gösterilmiştir. Dees (1996) kâr amacı gütmeyen kuruluşların beklentileri karşılayamaması ile mevcut kurumsal boşlukları başarılı bir şekilde doldurmak için sürdürülebilir çözümlere ihtiyaç duyulduğunu bu noktada da sosyal girişimciliğin devreye girdiğini belirtmektedir.

Şekil 2.1. Sosyal girişimlerin kavramsal konumlandırılması

Sosyal girişimcilik hayırseverlik ya da yardımseverlikle karıştırılmakla birlikte bu iki anlayıştan oldukça farklıdır. Temel amacı sosyal değer yaratma olan sosyal girişimciler sorunlara sürdürülebilir çözümler üretmeye çalışırlar. Dees (2001) bu sebeple sosyal girişimcileri sosyal değişim ajanı olarak nitelendirmiştir. Denizalp'e (2009) göre sosyal girişim yaklaşımının diğer yaklaşımlardan farkı Şekil 2.2'de gösterilmiştir.

Şekil 2.2. Sosyal girişim yaklaşımı

Sosyal girişimcilik yeni bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır ancak sosyal girişimciliğin liderleri olabilecek isimler kavramdan önce de var olmuşlardır. Örnek olarak, on dokuzuncu yüzyılda Kırım Savaşı sırasında hastane koşullarını iyileştirmek için savaştan ve ölüm oranını %40'tan %2'ye düşüren Florence Nightingale veya binlerce mikro-kredi kurumu açarak Pakistan'daki kadınların ekonomik durumu için çalışan Kashf Vakfı'nın kurucusu Roshaneh Zafar verilebilir (Bacq ve Janssen, 2011).

Sosyal girişimciliğin ilerlemesinde kilometre taşı olarak görülebilecek en önemli adımlar; Muhammed Yunus'un Grameen Bank'ı kurması ve Bill Drayton'un Ashoka'yı kurmasıdır. Delventhal (2020) gelmiş geçmiş en başarılı on sosyal girişimci arasında bu iki isme yer vermektedir. Muhammed Yunus 1974'te Bangladeş'te mikro kredi kavramını geliştirerek yoksulluk inancını değiştirmiş ve Nobel Barış Ödülü kazanmıştır. Bill Drayton ise 1980 yılında küresel olarak sosyal girişimcileri bulma ve destekleme konusunda çok yönlü bir yaklaşım benimseyen "Ashoka"yı kurmuştur. Ashoka'nın kuruluş amacı sosyal değişim ajanlarını finanse etmektir.

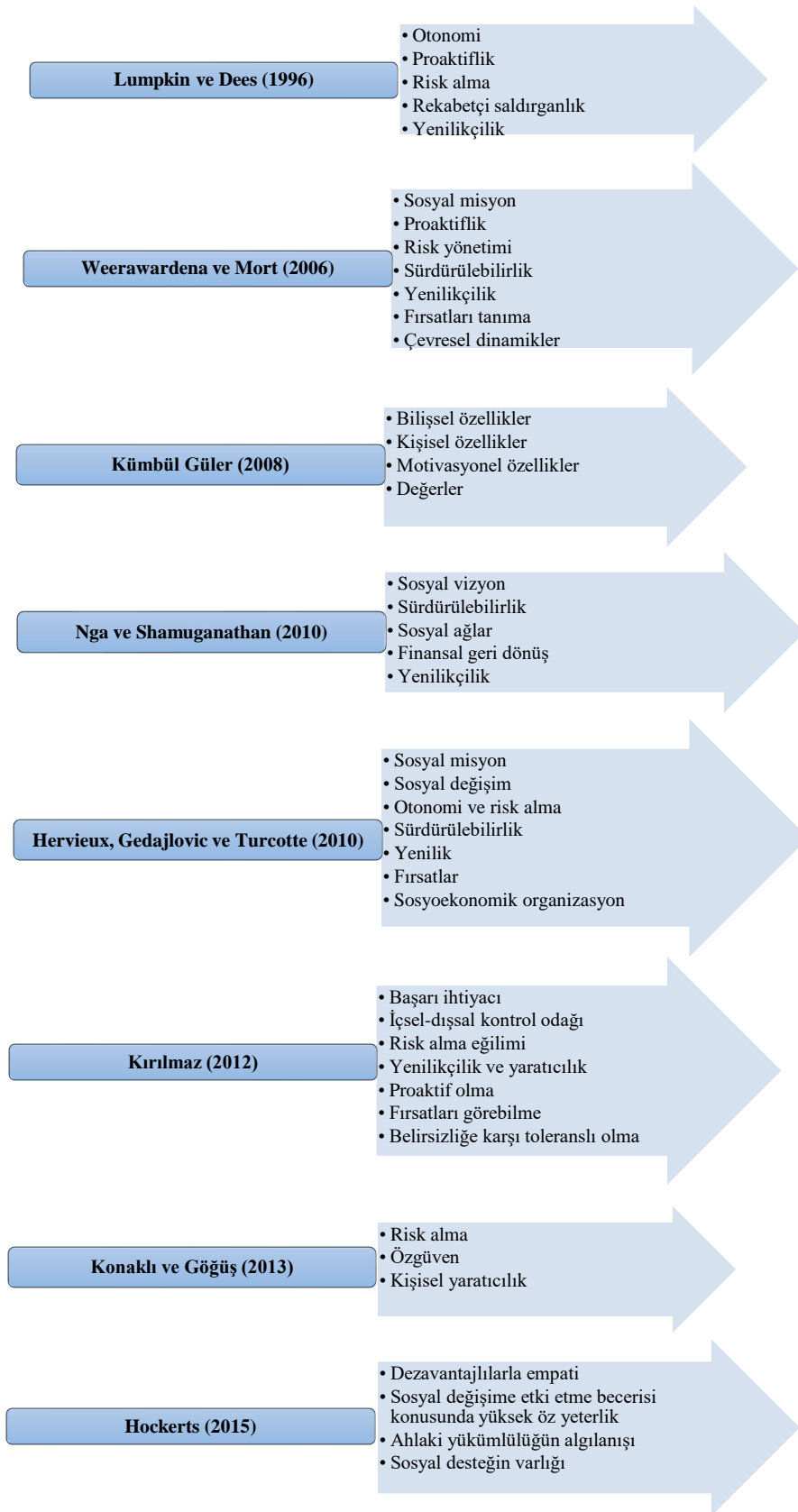
Sönmez, Arıker ve Toksoy (2016) Türkiye'nin sosyal girişimcilik alanında Dünya'daki gelişmeleri oldukça geriden takip ettiğini ancak son yıllarda bu alanda ciddi adımlar atıldığını belirtmektedir. Ayrıca tanımsızlık ve konumlandırma sorunuyla karşı karşıya olan sosyal girişimlerin, bu sorunların çözüme ulaştırılması ile farklı kuruluşların işbirliğini sağlayan önemli projelere imza atacağını da eklemektedir. Ersen, Kaya ve Meydanoğlu (2010) Türkiye'deki sosyal girişimlerin SWOT analizini yaptıkları çalışmalarında; sosyal girişim konusundaki kavram karmaşasının, yetersiz kurumsal yapının, kısıtlayıcı mali düzenlemelerin ve kamuda muhatap eksikliği ile aşırı bürokrasinin zayıf yönler olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte destekleyici altyapı, iyi örneklerin

varlığı, potansiyel teknolojik, mali ve insan kaynakları ve özel sektör ilişkilerini güçlü yönler olarak belirlemişlerdir.

İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın işbirliğiyle 2012 yılında hazırlanan Türkiye'de sosyal girişimcilik vakalarının incelendiği yayında AYDER (Alternatif Yaşam Derneği) ve Çöp(m)adam gibi başarılı sosyal girişimler üzerinde durmuştur. Alternatif Yaşam Derneği, engellilere ve bütün dezavantajlı gruplara yönelik, yenilikçi ve sürdürülebilir projeler üretme ve toplumsal farkındalık yaratma amacı ile Ercan Tural tarafından 2002 yılında kurulmuştur ve halen faaliyet göstermektedir. Çöp(m)adam ise 2008'de Tara Hopkins ve Melih Özsöz tarafından kurulan ve atık malzemelerden yaratıcı ürünler oluşturup satmayı hedeflemektedir. Çöp(m)adam hem kadınlara istihdam yaratması hem de geri dönüşüme verdiği destek ile karakteristik bir sosyal girişimdir.

Yeni adımların atıldığı sosyal girişimcilik alanında ülkemizde Ashoka üyesi sosyal girişimciler de bulunmaktadır. Arama Kurtarma Derneği (AKUT) kurucularından Nasuh Mahruki, Alternatif Yaşam Derneği (AYDER) kurucusu Ercan Tural, Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG) kurucusu İbrahim Betil ve Uçan Süpürge Vakfı kurucularından Halime Güner Ashoka üyesi sosyal girişimciler arasındadır (UNDP, İstanbul Uluslararası Özel Sektör ve Kalkınma Merkezi, 2012). Kayalar ve Arslan (2009) Ashoka üyesi sosyal girişimcilerin ekonomik kalkınma, insan hakları, vatandaş katılımı, sağlık ve çevre alanlarında etkinlik gösterdiğini belirtmektedir. Bu noktada sosyal girişimcinin de açıklanmasına ihtiyaç vardır.

Sosyal girişimci Abu-Saifan (2012, s.25) tarafından finansal olarak bağımsız, kendi kendine yeterli veya sürdürülebilir girişim odaklı bir kurum aracılığıyla sosyal değeri daha az ayrıcalıklı olana sunmak için bir dizi girişimci davranış kullanan misyon odaklı bir birey olarak tanımlanmaktadır. Öncelikli amaçları sosyal değişimdir. Yenilik yaratma ve yönetme davranışı gösterirler. Bu noktada sosyal girişimcilerin özelliklerine değinmekte fayda vardır. Sosyal girişimciler toplumun önemli sorunlarına yenilikçi çözümler bulmada azimli ve kararlıdır, ayrıca vizyoner ve gerçekçidirler, toplumsal düzende değişim yaratma en temel hedefleri arasındadır. Sosyal girişimcilikle ilgili yapılan bazı çalışmalarda da sosyal girişimcilerin girişimci davranışına katkıda bulunabilecek özellikler sınıflandırılmaya çalışılmıştır. Bunlar sosyal girişimci davranışı etkileyen özellikler olarak da adlandırılabilir. Çalışmalarla ortaya konan sosyal girişimci davranışı etkileyen özellikler Şekil 2.3'te verilmiştir.

Şekil 2.3. Sosyal girişimci davranışı etkileyen özellikler

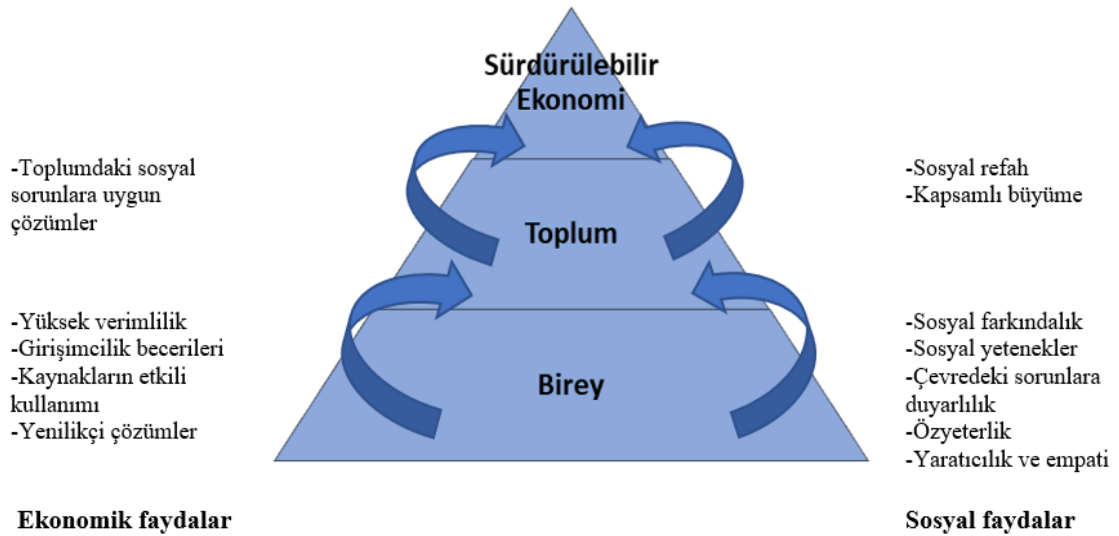
Alanyazına baktığımızda sosyal girişimci davranışı etkileyen özellikler araştırmacılar tarafından farklı şekillerde kategorize edilmesine rağmen; yenilikçilik, sosyal misyon, risk alma, sürdürülebilirlik ve proaktiflik boyutlarının çalışmalarda ortak özellikler olarak ele alındığı görülmektedir. Bu boyutlardan biri olan *sosyal misyon* Dees'e göre (1998) sosyal girişimcileri ticari girişimcilerden ayıran şeyin özüdür. Bir sosyal girişimci için sosyal misyon esastır. Bu, mali getiriler yaratmaya indirgenemeyecek bir sosyal gelişim misyonudur. Kâr etmek ya da müşterilerin isteklerine hizmet etmek modelin bir parçası olabilir, ancak bunlar kendi başına bir amaç değil, sosyal bir amaç için araçlardır. Sosyal girişimciler hızlı bir yükselişten fazlasını ister; kalıcı iyileştirmeler yaratmak isterler. İşte sosyal misyon arzu edilen sürdürülebilir toplumsal faydanın sağlanmasıdır. Araştırmalarda üzerinde durulan bir diğer önemli boyut *yenilikçilik*dir. Sosyal girişimcilik temel olarak toplumun en zorlu sorunlarına yenilikçi çözümlerin geliştirilmesi ile ilgilidir (Peredo ve McLean, 2006). Sosyal girişimciler Dees'e göre (1998) yeni modeller geliştirir ve yeni yaklaşımlara öncülük eder. Yenilik, tamamen yeni bir şey icat etmeyi gerektirmez; mevcut bir fikrin yeni bir şekilde veya yeni bir duruma uygulanmasını içerebilir. Yenilikleri, çekirdek programlarını nasıl yapılandırdıklarında veya kaynakları nasıl bir araya getirdiklerinde ve çalışmalarını finanse ettiklerinde konusunda ortaya çıkabilir. Bu inovasyon isteği, girişimcilerin çalışma tarzlarının bir parçasıdır. Sosyal girişimci davranışı kolaylaştıran bir diğer özellik olan *risk alma* özelliği, bireyin işe girerken risk alma eğilimini ve istekliliğini belirleyen bir davranışı ifade eder. Risk alma eğilimi, işletmenin başarılı olacağını garanti olmadığında önemlidir (Saat, Bahador ve Rusly, 2019). Sosyal girişimciler sahip oldukları sınırlı kaynağa rağmen daha fazla çaba gösterme ve cesurca davranma eğilimindedir (Dees, 1998). Risk almaya istekliliğin, bireylerin sosyal girişimci davranış oluşumunu olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Bununla birlikte risk alma eğiliminin tersi olarak görülen belirsizlikten kaçınma, Kümbül Güler'in (2008) çalışmasında sosyal girişimci davranışı artıran bir faktör olarak bulunmuştur. Bu durum sosyal girişimcilerin alacakları riskin bireysel değil toplumsal olmasına ve topluma karşı sorumluluk hissedilmesine bağlanarak açıklanmıştır. Sosyal girişimciliğin başka bir boyutu olan *sürdürülebilirlik*; Nga ve Shamuganathan'a göre (2010) yaşam kalitesini ve ekolojik dengeyi uzun vadede destekleyerek sosyal değeri artıran çözümler sunmakla alakalıdır. Sürdürülebilirliği benimseyerek sosyal girişimciler daha fazla sayıda insanın ihtiyaçlarına hizmet ederek; toplumun ve çevrenin uzun vadede haklarını korumak ve varlığını sürdürmeleri için sorumluluk alma çabası içine girer. Benzer şekilde Besler (2010) sosyal girişimcilerin hem sosyal misyonlarını gerçekleştirme

hem de mevcut kaynaklarla sınırlanmadan yeni kaynaklar yaratarak varlıklarını devam ettirmek yani sürdürülebilir olmak adına çalıştıklarını belirtmektedir. Son olarak sosyal girişimci davranışı kolaylaştıran bir diğer özellik olan *proaktiflik*, gelecekte olabilecek sorunları, ihtiyaçları ve değişimleri önceden tahmin ederek hareket etme olarak tanımlanmaktadır. İnisiyatif alma girişimci faaliyetlerde kritik bir role sahiptir. Çünkü ileri görüşlü bir bakış açısıyla yenilik yaratmayı sağlamaktadır (Lumpkin ve Dees, 1996, s.146). Besler'e göre (2010) inisiyatif alma, potansiyel tehdit ve fırsatların etkin bir şekilde izlenmesi ile beklenmedik durumlara karşı stratejilerin geliştirilmesini sağlar. Bu yaklaşım ani değişikliklerle etkili bir şekilde mücadele edilmesine imkân vermektedir.

Sosyal girişimci davranışın oluşmasına katkı sağlayan özelliklerin bilinmesi; sosyal girişimci davranışın bireylerde nasıl geliştirilebileceğine yönelik planların yapılmasını da kolaylaştıracağından oldukça önemlidir. Bu özellikleri bireylerde geliştirebilecek şekilde tasarlanan eğitim programları ve etkinlikler ile, toplumda karşılaştığı sorunları etkili bir yolla çözebileceğine inanan sosyal girişimcilerin yetişmesine olumlu katkıda bulunulabilir.

2.1.2. Sosyal Girişimcilik Eğitimi

Toplumsal sorunlara duyarlı ve bu sorunları çözmek için sorumluluk alıp yeni fikirler üreten bireylere olan ihtiyacın günümüzde giderek arttığı düşünüldüğünde sosyal girişimcilik eğitiminin önemi göz ardı edilemez. Sosyal girişimcilik eğitiminin, sosyal girişimcilik faaliyetlerinin artmasında kritik bir faktör olduğu söylenebilir. Sosyal dönüşümün konusu olan problemlerle başa çıkabilen, geniş bir vizyona sahip, çok yönlü bireylerin nasıl yetiştirileceği de günümüzde önemli bir tartışma konusu haline gelmektedir. Sosyal girişimcilik eğitimi; kişilerin sosyal sorunları tespit ederek, yeni bir girişim yaratma ve yönetme konusunda gerekli bilgi ve becerilere sahip olmasını sağlamaktadır.

Şekil 2.4. Sosyal girişimcilik eğitiminin yararları

Şekil 2.4'te de görüldüğü gibi Dobele (2016) sosyal girişimcilik eğitiminin hem birey hem de toplum için sosyal ve ekonomik faydalarının yanında sürdürülebilir ekonominin sağlanması adına da katkılarının olduğunu belirtmektedir. Dobele (2016) rekabetçi bir toplumda, kendileri yerine başkalarını düşünen bir nesil yetiştirmek için sosyal girişimcilik eğitimi verilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Başkalarının haklarına ve sorumluluklarına saygı duymak, toplumun ihtiyaçları üzerine düşünmek güçlü bir toplum için önemlidir. Sadece bireysel çıkarlar göz önüne alındığında ve bu yolda çalışıldığında sosyal refah, kapsamlı büyüme ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması oldukça güç hale gelmektedir. Sosyal girişimcilik eğitimi ile, toplumu oluşturan bireyler elde ettikleri kazanımlarla toplumu değiştirme ve geliştirme gücünü ve yaratıcı fikirlerini kendilerinde bulabilirler. Bu yüzden sosyal girişimcilik eğitiminin hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli faydalar sağladığını ve sosyal dokunun gelişmesine katkıda bulunduğunu söyleyebiliriz.

Sosyal girişimcilik eğitimi inceleyecek olursak ilk olarak bu tür bir eğitimle neyin ya da nelerin amaçlandığından bahsetmemiz gerekmektedir. Sosyal girişimcilik eğitimi ile kişilerin sosyal girişimcilik yetkinliklerine sahip olmasını sağlamak en önemli amaçtır. Lackéus (2015) girişimcilik eğitiminin temel amacının girişimci yetkinliğinin (competencies) edinilmesi olduğuna inanmaktadır. Bu yetkinliklerin girişimcilikle ilgili bilgi, beceri ve tutumu kapsadığını ifade etmektedir. Bird'e (1995) göre girişimci yeterlilikler ya da yetkinlikler, genel ve özel bilgi, güdüler, karakteristikler, öz algılamalar, sosyal roller, beceriler, tutumlar, değerler, inançlar, yetenekler, kişilik, bilişsel ve

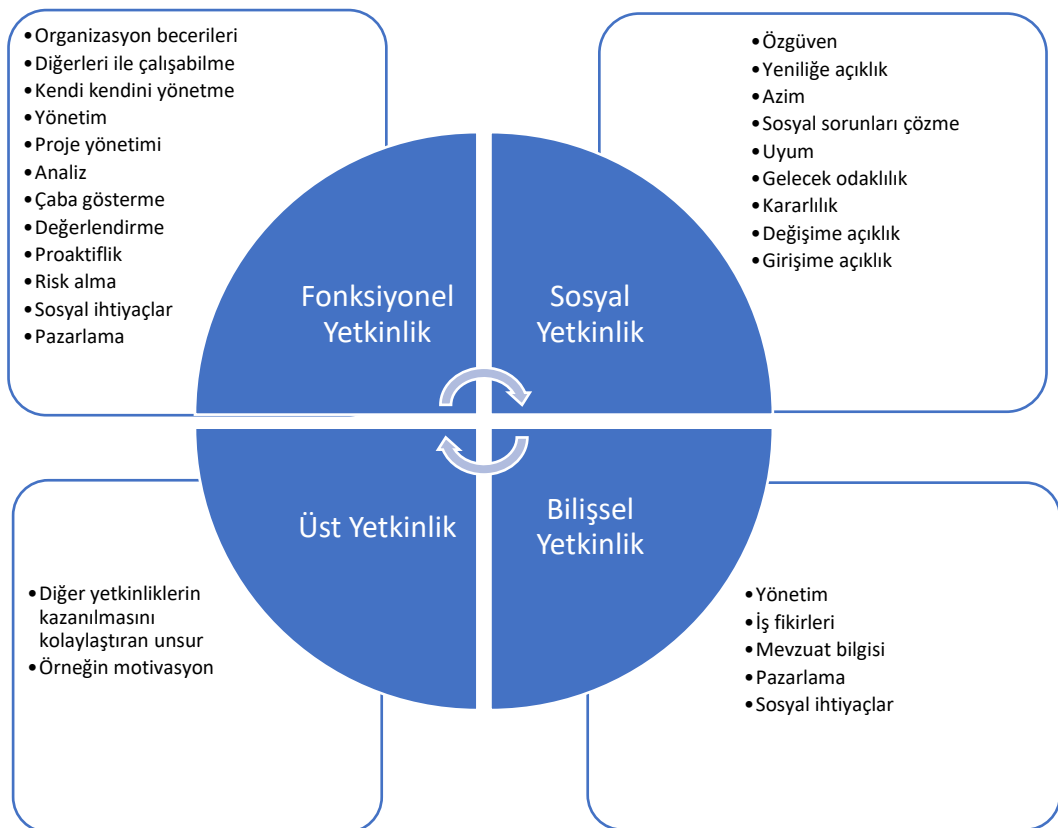
davranışsal eğilimler gibi birtakım özellikleri içermektedir. Amini, Arasti ve Baghari (2018) sosyal girişim organizasyonlarının yöneticileri ile yaptıkları görüşmeler sonrası sosyal girişimcilik yetkinlik boyutlarını; iletişim (sosyal ağ, etkili iletişim), kişisel (kişilik özellikleri, bilişsel), yönetim (yönetim görevleri, yönetim becerileri), sosyal (içsel, sonradan kazanılan) şeklinde belirlemiştir. Yetkinlikler ve boyutları Tablo 2.1’de gösterilmektedir.

Tablo 2.1. *Sosyal Girişimcilik Yetkinlikleri ve Boyutları*

Yetkinlik	Boyutlar	Açıklama
İletişim Yetkinlikleri	Sosyal Ağ	En son iletişim teknolojilerinin etkin kullanımı Uluslararası iletişim kurabilme yeteneği Akran organizasyonları ile etkileşim kurabilme
	Etkili İletişim	Kişiler arası iletişim kurabilme Diğer kurum ve kuruluşlarla müzakerede bulunabilme
	Kişilik Özellikleri	Azim Kendini geliştirme Değiştirilebilirlik Kolektivizm İçsel kontrol odağı Kendini tanıma
Kişisel Yetkinlikler	Algısal-Bilişsel	Stratejik düşünme Sorun çözme Yaratıcılık
	Yönetimsel Görevler	Planlama Düzenleme İzleme ve kontrol etme İnsan kaynakları yönetimi
Yönetimsel Yetkinlikler	Yönetimsel Beceriler	Liderlik Takım çalışması Güçlendirme (başkalarını geliştirme) Stratejik planlama Proje yönetimi Bilgi yönetimi Finansal Yönetim
Sosyal Yetkinlikler	İçsel	Dezavantajlılara yardım etme taahhüdü Güven Empati ve sempati Sosyal endişeler
	Sonradan Edinilen	Sosyal kültür Sosyal katılımı geliştirme Sosyal problemleri tanıyabilme

Wongphuka, Chai-Aron, Phainoi ve Boon-Long (2017) çalışmalarında sosyal girişimcilik yetkinliklerini iki ayrı boyutta incelemiştir. Boyutlardan biri duygusal zeka, erdem-etik ve sosyal becerileri içeren niteliklerdir. Diğer boyut olan bilgi ve beceriler ise yönetim, takım çalışması, öğrenme, sosyal ağ oluşturma, iletişim, pazarlama, para toplama, raporlama ve değerlendirmeden oluşmaktadır. Miller, Wesley ve Williams (2012) sosyal girişimcilerin sosyal girişimcilik eğitimi için en önemli gördükleri beş yetkinliğin; problem

çözme, ekip kurma, liderlik, finans yönetimi ve etkili iletişim kurma yeteneği olduğunu belirtmiştir. Orhei, Nandram ve Vinke (2015) çalışmalarında sosyal girişimcilik yetkinliğini dört boyutta incelemiştir (Şekil 2.5). Bunlar; fonksiyonel yetkinlik, sosyal yetkinlik, bilişsel yetkinlik ve üst yetkinliktir. Fonksiyonel yetkinlik bir kişinin ne bildiğini ve nasıl gösterebileceğini ifade eden yeterliliklerdir. Kişinin bir dereceye kadar fiziksel ve motor kapasiteleri kullanmasını gerektirebilir. Sosyal yetkinlik nasıl davranacağını bilmek olarak tanımlanabilir. Bilişsel yetkinlik, öğrenilen teori ve kavramları ve deneyim yoluyla kazanılan bilgiyi ifade etmektedir. Üst yetkinlik ise çok boyutlu yetkinlik inşasının kapsamlı bir konsepti olarak diğer yeterliliklerin kazanılmasını kolaylaştıran unsur ifade eder.

Şekil 2.5. Sosyal girişimcilik yetkinliği boyutları

Araştırmacıların sosyal girişimcilik yetkinliği ve boyutlarına yönelik çalışmaları incelendiğinde belirledikleri boyutlar birbirinden farklı görünse de içerik olarak benzer yetkinlikleri ifade etmeye çalıştıkları görülmektedir. Sosyal girişimcilik eğitimi açısından değerlendirildiğinde; bu tür bir eğitimin hedefinin, öğrencilerde sosyal girişimciliğe ilişkin bilgi; sorun çözme, birlikte çalışabilme, diğerleri ile empati kurabilme, liderlik, etkili iletişim kurabilme, sosyal katılım gibi beceri; özgüven, değişime ve yeniliğe açıklık, azim, kararlılık gibi tutum ve değerlerin kazandırılması olarak açıklanabilir. Özetle sosyal

girişimcilik eğitiminde hedef sosyal sorunlara sürdürülebilir çözümler bulmada gerekli olan bilgi, beceri, değer ve tutumların kazandırılmasıdır.

Sosyal girişimcilik eğitiminde içerik boyutunda nelerin yer alması gerektiği ile ilgili de araştırmacıların çeşitli çalışmaları bulunmaktadır. Wanjohi (2016) sosyal girişimcilik eğitiminin içeriğinde yeni konular, başarı öyküleri, fırsat belirleme ve sosyal boyuttaki uzmanlıkların ana akım girişimcilik eğitime entegre edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Yeni konular, eğitimin içeriğine dahil edilmesi gereken girişimcilikte ortaya çıkan yeni bilgi alanlarını ifade etmektedir. Gerçek başarı hikayeleri girişimcilik bilgisinin geliştirilmesi ve algılanan öz yeterliğin geliştirilmesi açısından da önemlidir. Fırsat tanımlama, girişimcilik eğitimindeki bir diğer önemli içerik alanıdır ve bir işletme olarak gerçekleştirilebilecek piyasa ihtiyaçlarını veya boşluklarını arama ve doğrulama sürecidir. Uzmanlık alanları, farklı girişimcilik alanlarına özgü içerik alanları veya konulardır. Amundam (2019) sosyal girişimcilik eğitimi ile ilgili içerik ve yöntem önerisinde bulunduğu çalışmada eğitimin içeriğinde; sosyal girişimcilik kavramının gelişimi, sosyal girişimcilerin biyografileri, teoriler, iş modelleri, temel değerler, çıktılar ölçme, etik sosyal girişim konularının yer almasının uygun olacağını belirtmektedir. Brock ve Steiner (2009) üniversitelerdeki sosyal girişimcilik derslerinin içeriğini incelediği araştırmada derslerde yedi temel konunun ele alındığını ifade etmiştir. Bunlar; toplumun sosyal ihtiyaçlarının ya da sorunlarının ele alınması, inovasyon, sosyal bir girişimin ölçeklendirilmesi, organizasyonun görevini yerine getirmek için kaynak edinimi, fırsat tanıma, sürdürülebilir bir iş modeli oluşturmak ve sonuçları ölçmektir. Araştırmacıların sosyal girişimciliğin içeriği ile ilgili çalışmaları incelendiğinde içerikte sosyal girişimcilik kavramı, sosyal girişim öyküleri, fırsat belirleme, sosyal girişim için kaynakları tanımlama ve oluşturma, sosyal girişim modeli oluşturma ve sosyal girişimin sonuçlarını değerlendirmenin yer alması gerektiği anlaşılmaktadır.

Sosyal girişimcilik eğitiminde öğrenme-öğretme süreçlerinin nasıl gerçekleştirileceği de önemli bir konudur. Araştırmacılar bu tür bir eğitimde kullanılacak strateji, yöntem ve tekniklerle ilgili de önerilerde bulunmuşlardır. Waghid ve Oliver (2017) sosyal girişimcilik eğitiminde film ve çevrimiçi tartışma gruplardan yararlanmanın öğrencilerin farkındalıklarının artmasına olumlu etkisinin bulunduğunu belirtmiştir. Aure (2018) çalışmasında üniversitelerde verilen sosyal girişimcilik eğitimlerinde grup çalışmasının teşvik edilmesi; liselerde ise sosyal problemlere çözüm bulup uygulama, sivil toplum örgütleri ile birlikte çalışma gibi aktivitelerle empatinin artırılması önerilerinde bulunmuştur. Rehak ve Perez (2017) sosyal girişimcilik derslerinde

proje temelli öğrenme, mentorluk oturumları ve uzman kişilerin sınıfa getirilmesinden yararlanmanın eğitim sürecine katkı sağladığı ve öğrencilerin sosyal girişimci olmayı deneyimlemelerine olanak sağladığını belirtmektedir. Ayrıca öğrencilerde duyarlılığın gelişmesi için kendi ortamlarından çıkıp problemlerin yaşandığı ortamlara girmeleri gerekmektedir. Örneğin göçmenlerin yaşadıkları sorunlara çözüm bulmak istiyorsak onların hayatlarını sürdürdükleri ortamlarda bulunmak ve göçmenlerle yüz yüze görüşmeler yapmak öğrencilerin bu soruna yenilikçi çözümler bulmasını kolaylaştırmaktadır. Wanjohi (2016) sosyal girişimcilik derslerinde kullanılacak yöntem ve teknikleri; vaka çalışmaları ve simülasyonlar, öğrenci katılımı ve grup tartışmaları, öğretmen destekli öğretim ve konferanslar, deneysel öğrenme olarak belirtmiştir. Gibb (2008) derslerde beyin fırtınası, anekdotlar, drama, konuk konuşmacı, videolar, röportajlar, çizimler, projeler, simülasyonlar, oyunlar ve gezilerden yararlanılabileceğini belirtmektedir. Mengel ve Tantawy (2018) sosyal girişimcilik eğitiminde öğrencilere daha çeşitli ve daha canlı rol modelleri sunmak için videolardan (belgeseller, röportajlar vb.) yararlanmanın önemi üzerinde durmaktadırlar. Bununla birlikte tersine çevrilmiş sınıf yöntemini kullanarak öğrencilerin sınıf dışında konu ile ilgili okumalarını yaptıktan sonra sınıfta durum çalışmalarını derinlemesine tartışmaları, materyallerle çalışmaları sosyal girişimcilik derslerinde kullanılmalıdır. Davetli konuşmacılardan yararlanma (sosyal girişimciler) ve öğrenci portfolyolarının kullanımı da sosyal girişimcilik derslerinin tasarımında araştırmacılar tarafından önerilmektedir. Alparslan, Taş ve Yastıoğlu (2017) üniversitelerde verilen girişimcilik eğitimlerinin teorik bilginin ötesine geçerek uygulamalı çalışmalarla desteklenmesinin girişimcilik niyetleri üzerinde olumlu etkisi olacağı düşüncesini dile getirmektedir. Douglas (2015) etkili bir sosyal girişimcilik öğretiminde Kolb'un deneysel öğrenme döngüsünü uygun bir pedagoji olarak önermektedir. Sosyal girişimcilik teorik altyapısından ziyade bir uygulamadır. Bu nedenle, öğrencilerin toplumu ilgilendiren bir problemi ele alarak özel bir müdahale tasarımları, planlarını hayata geçirmeleri ve sonuçların hedef kitlelere faydaları ile ilgili değerlendirmesini yapmaları önemlidir. Böylesi bir eğitim öğrencilere uygulama becerisi kazandıracak ve toplum yararı için değişim yaratacakları için sivil toplum süreçlerini daha iyi anlamalarını sağlayacaktır. Chell, Karataş-Özkan ve Nicolopoulou (2007) girişimcilik eğitim programlarına; vaka çalışmaları, sezgisel yöntemler, bir işletme ortamının simülasyonu, öğrencinin bilgi ve anlayışını uygulayabileceği projeler gibi yöntem ve tekniklerin dahil edilmesi gerektiği üzerinde durmaktadır. Ayrıca proje tabanlı öğrenme ve deneysel öğrenme yöntemlerinin

kullanılması ile öğrencilerin farklı ihtiyaçlarının karşılanabileceği düşüncesindedirler. Bunlara ek olarak öğrenci projelerinin uygulayıcılar (sosyal girişimciler) tarafından yönlendirilmesinin edinilen bilgilerin özümsemesini ve deneyimlerden anlam çıkarılmasını artıracığından bahsetmektedirler. Kickul, Gundry, Mitra ve Berçot (2018) düşünce tasarımı yaklaşımının sosyal girişimcilik eğitime entegre edilebilecek bir yaklaşım olduğunu belirtmektedirler. Düşünce tasarımı öğrencilerin bir problemi beyin fırtınası ve bilgi paylaşımının tekrarlayan bir süreci ile çözdüğü takım tabanlı bir metodolojidir. Düşünce tasarımı beş adımı vardır: Empati, gerçek problemi tanımlama, alternatif çözümler geliştirme, bir veya daha fazla çözümü gerçekleştirme ve bu çözümleri tasarlandıkları ve topluluklarda test etme. Düşünce tasarımı prensiplerinin birçoğunun, öğrencilerin özellikle yeni girişim oluşturma sürecinin temel becerilerini ve bilgisini öğrenmelerini kolaylaştıracağı için yararlı olduğunu vurgulanmıştır. Deveci (2015) çalışmasında sosyal bilgiler dersinde girişimcilik kazandırmada; işbirliğine dayalı öğretim, probleme dayalı öğrenme, güncel olaylar, yerel toplum çalışmaları (tarih sergisi düzenleme, alan gezileri, kaynak kişiler, günlükler, medya kullanımı, sözlü tarih), çocuktan çocuğa öğretim ve yaşam öykülerinden yararlanılabileceği üzerinde durmuştur. Araştırmacıların sosyal girişimcilik eğitiminde yararlanılabilecek strateji, yöntem ve teknik önerileri incelendiğinde; öğrencilerin ilk elden deneyim kazanmalarına, yaparak yaşayarak öğrenmenin gerçekleşmesine olanak sağlayacak uygulamaların altını çizdikleri söylenebilir. Sosyal girişimcilik eğitiminde sosyal sorunların fark edilmesi ve tanımlanması, sosyal girişimle ilgili gerekli bilgilerin edinilmesi amacı ile vaka çalışmalarından yararlanılabilir. Öğrencilerin rol model olarak alabileceği dolayısı ile öz yeterlik inancını artıracak başarılı sosyal girişimcilerin öykülerinden yararlanılabilir. Çok sayıda yenilikçi fikrin ortaya konulması için beyin fırtınasından yararlanılabilir. Bir sosyal soruna yönelik araştırma yapıp bu konuda neler yapılabileceğini ortaya koyması, yeni fikirler üretilip hayata geçirmesi adına proje çalışmalarından yararlanılabilir. Öğrencilerin sosyal etkileşimde bulunması ve takım çalışmasına yönelik becerilerini işe koşturmak için grup çalışmalarından yararlanılabilir.

Sosyal girişimcilik eğitiminde ölçme değerlendirme boyutuna ilişkin araştırmacıların çalışmaları incelendiğinde öncelikle hem süreç hem de sonuç değerlendirmeye vurgu yapıldığı söylenebilir. Wanjohi (2016) teorik bilginin ölçüleceği sınavların yanı sıra, grup çalışması raporları, vaka çalışmaları, proje çalışmalarının da değerlendirilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Kickul ve diğerleri (2012) değerlendirme sürecinin biçimlendirici, özetleyici ve yansıtıcı olması gerektiğini vurgulamakta; ders

öncesi ve sonrası değerlendirmeler, öğrenci ürünlerinin değerlendirilmesi; projelerin değerlendirilmesi, öğrencilerle odak grup görüşmelerinin değerlendirmede kullanılabileceğini belirtmektedir. Araştırmacıların önerileri incelendiğinde; alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarının kullanılmasına dikkat çektikleri söylenebilir. Sosyal girişimcilik eğitime yönelik bir programın oluşturulmasında hedef, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme öğelerine ilişkin araştırmacıların önerileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Konuya ilişkin somut örneklerin daha doğru bir anlayış oluşturacağından hareketle; ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde ulaşılabilen sosyal girişimcilik eğitim programı örnekleri incelenecektir.

2.1.2.1. Sosyal girişimcilik eğitimi örnekleri. Sosyal girişimciliğin son yıllarda önem kazanması ile birlikte sosyal girişimcilik eğitimi ile ilgili çalışmalar hız kazanmıştır. Öğrencilerin sosyal sorunlara duyarlılığını artırıp, bu sorunlara yönelik yaratıcı çözümler bulmalarını teşvik eden eğitim programları oluşturulmaktadır. Bu örneklerden biri; British Council, Gerçek Fikirler Organizasyonu (RIO) ve Sosyal Girişim Akademisi'nin (SEA) hazırladığı, öğretmenlere sosyal girişim konusunda etkinlikler ve dersler sunmalarına yardımcı olacak Okullarda Sosyal Girişim kaynak paketidir. 7-14 yaş arası öğrencilere yönelik hazırlanan paket daha önce sosyal girişimcilik deneyimi olmamış herhangi bir eğitimci tarafından da uygulanabilmektedir. Temel eğitim hedeflerine ulaşmaya, gerekli becerileri desteklemeye ve eğitim kalitesini zenginleştirmeye yardımcı olacak şekilde tasarlanmıştır. Sosyal girişimciliğe girişim niteliğinde olan bu kaynak paketinin gençlerin sorunlara yenilikçi çözümler bulabilmeleri için onları motive ettiği ve nerede olurlarsa olsunlar değişim ajanı olabileceklerini onlara gösterdiği belirtilmektedir (British Council, 2016).

Bir diğer sosyal girişimcilik eğitimi programı Social Entrepreneurs Ireland ve Educate Together işbirliğinde hazırlanan Sınıfta Sosyal Girişimcilik programıdır. Social Entrepreneurs Ireland İrlanda'da sosyal, çevresel sorunlara yenilikçi çözümler geliştiren insanları desteklemeye çalışan ilk organizasyondur. Educate Together ise İrlanda'da çocuklara sosyal, kültürel ya da dini geçmişinden bağımsız olarak eşitlik ve saygı temelinde kurulan okuları yöneten bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur. Ülke çapında 84 ilkökulu yönetmektedir. İşbirliği içinde hazırladıkları Sınıfta Sosyal Girişimcilik programı 5. Ve 6. Sınıflara yönelik hazırlanmıştır (Educate Together, 2010).

Son olarak sosyal bilgiler, iletişim sanatları, güncel olaylar ve iş eğitimi dersleri için tasarlanan Sosyal Girişimci Olmak eğitim programından bahsedilebilir. Program

ortaokul ve lise İngilizce, Sosyal Bilgiler, Okuma ve Teknoloji derslerinde on iki yıldır bağımsız eğitim danışmanlığı yapan Lisa Prososki tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan program 9-12. Sınıflara yöneliktir (Prososki, 2018).

Ulaşılan sosyal girişimcilik eğitimleri; eğitimin uygulandığı sınıf düzeyi, eğitimin süresi, amaçları, kullanılan yöntem ve teknikleri, konu başlıkları ve değerlendirmeleri açısından karşılaştırmalı olarak Tablo 2.2.'de gösterilmektedir.

Tablo 2.2. *Sosyal Girişimcilik Eğitimi Örnekleri*

	Sınıfta Sosyal Girişimcilik	Sosyal Girişimcilik Eğitimi	Sosyal Girişimci Olmak
Eğitimin Uygulandığı Sınıf Düzeyi	5. ve 6. Sınıf	7-14 yaş arası öğrenciler (ilkokul ve ortaokul düzeyinde)	9-12. sınıf
Eğitimin Süresi	-Sınıf içi 8 ders saati ve ek çalışmalar -Okul dışı alan gezisi 2 gün	Belirtilmemiş.	Üç 90 dakikalık sınıf periyotları veya beş 50 dakikalık sınıf periyotları. (Seçilen eylem planını uygulamak için gerekli zaman hariç)
Amaçlar	-Sosyal girişimcilik alanı ile ilgili iyi örnekleri kavrama -Alanda yapılmış projeleri eleştirel bir şekilde değerlendirme -Bir projenin planlama, organizasyon ve lojistik içeriklerini anlama. -Etkili ve olumlu bir şekilde grupla birlikte çalışabilme -Önerilen çeşitli girişimleri değerlendirme -Toplumun içinden bir konuyu eleştirel bir şekilde değerlendirebilme - Toplum temelli bir projenin içerdiği lojistik ve süreçleri anlayabilme.	Genel amaç; öğrencilerin sosyal problemleri ve kendi sosyal girişimlerini planlama ve kurma konusunda bir farkındalık ve anlayış geliştirmeye teşvik etmektir. Dersin amaçları şu şekildedir: - Yerel işletmeler hakkında bir anket yapmak ve sosyal girişim kavramını öğrenme - Farklı sosyal girişim örneklerini – ürün ve amaçlarını araştırmak. - Başarılı bir girişimci olması için gereken becerileri ve nitelikleri tanımlamak - Bir okul sosyal kuruluşu için bir fikri tanımlamak. - okul tabanlı başarılı sosyal işletmeyi belirli bir süre inceleme ve ilerlemesini gözden geçirme	-Tartışma ve okuma etkinlikleri yoluyla sosyal girişimciliğin tanımını öğrenir. -Sosyal girişimcilere ilişkin bilgileri analiz edebilmek için kritik dinleme, okuma ve düşünme becerilerini kullanabilecektir. -Yaratıcı düşünce ve kaynakları paylaşarak sorunları çözmek için başkalarıyla birlikte çalışmanın önemini göstermek için tasarlanmış sınıf etkinliklerine katılırlar. -Okulla ilgili problemleri ele alan eylem planlarını oluşturmak için küçük gruplar halinde çalışırlar. -Planın uygulanması ve eylemlerinin ölçülebilir sonuçlarıyla ilgili bir dizi soruya yanıt vererek eylem planının başarısını değerlendirirler.

(devamı arkadadır)

Tablo 2.3. Sosyal Girişimcilik Eğitimi Örnekleri (devamı)

	Sınıfta Sosyal Girişimcilik	Sosyal Girişimcilik Eğitimi	Sosyal Girişimci Olmak
Yöntem ve Teknikler	Beyin fırtınası, argümantasyon, soru cevap, küçük grup çalışması, tartışma, alan gezisi.	Soru cevap, beyin fırtınası, vaka incelemesi, alan gezisi, grup çalışması, tartışma.	Tartışma, beyin fırtınası, vaka incelemesi, araştırma, küçük grup çalışması.
Konu Başlıkları	Ders 1: Sosyal Girişimcilik Ders 2: Sosyal Girişimcilik Ders 3: Projeyi Tanımlama Ders 4: Alan Gezisi Ders 5: Projeyi Geliştirme Ders 6: Değerlendirme	Ders 1: Toplumumuz, Geleceğimiz ve Sorumluluğumuz Ders 2: Sosyal işletmeler ne işe yarar? Ders 3: Başarılı bir girişimci ne yapar? Ders 4: Büyük fikri oluşturun Ders 5: Gerçekleştir Ders 6: Neyi Öğrendik?	Bölüm 1: Sosyal Girişimcilik Nedir? Bölüm 2: Konulara Odaklanmak Bölüm 3: Bir Eylem Planı Oluşturmak Bölüm 4: Sonuçları Değerlendirme
Değerlendirme	Gruplardan şu soruları cevaplamaları istenir: Bu projeden ne öğrendik? Neyi farklı yapabiliriz? Gruplar raporlarını sınıfa sunarlar. Grup raporları ve öz değerlendirme yapılır.	Küçük gruplar halinde tartışma: • Ne iyi gitti? • Ne öğrendiler? • Hangi becerileri geliştirdiler? • Sosyal girişimlerini daha da iyi hale getirebilecek neler yapılabilir?	-Sınıf tartışması ve beyin fırtınası faaliyetlerine katılım notları -Eylem planlarının oluşturulması ve bu planın sınıf arkadaşlarına gösterilmesi için bitirme notları -Her bir öğrencinin eylem planının uygulanmasına ilişkin bireysel çalışmaları için puanlama -Her öğrencinin dersin “Sonuçlarını Değerlendirme” bölümünde sunulan sorulara verilen yazılı yanıtları puanlama veya harf notuna dönüştürme

Tablodan da anlaşılacağı gibi farklı sınıf seviyelerine uygun olarak hazırlanan sosyal girişimcilik eğitimlerinin pek çok ortak noktası bulunmaktadır. Öncelikle belirtilen üç eğitimin de amaçları içerisinde sosyal girişimciliğin ne olduğunu kavrama, sosyal girişimcilik örneklerini değerlendirme, bir sosyal girişim planını oluşturabilme ve bu planı uygulayıp değerlendirme bulunmaktadır. Eğitimlerin içerikleri gözden geçirildiğinde; sosyal girişimcilik, sosyal girişimcilik örnekleri, sosyal girişimcilerin özellikleri, sosyal girişim oluşturma süreci, sosyal girişimi planlama, uygulama ve değerlendirme şeklindeki konuların üç eğitim örneğinde de yer aldığı görülmektedir. Belirlenen amaçları

gerçekleştirmek için kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerine bakıldığında; soru cevap, tartışma, beyin fırtınası, küçük grup çalışması ve vaka incelemesinin sıklıkla üç eğitim örneğinde de sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Değerlendirme ögesi incelendiğinde de grup raporları, öz değerlendirme, süreç değerlendirme, öğretmenin gözlem ve notlarının kullanıldığı görülmektedir.

Douglas (2015, s.6,7) sosyal girişimcilik uygulamasının karmaşıklığı ve çelişkili doğası göz önünde bulundurulduğunda, bu alandaki eğitimin sosyal girişimciliği tanımlayan şu özellikleri dikkate alması gerektiğini belirtmektedir:

1. Sosyal girişimcilik bir uygulamadır. Sosyal girişimcilik uygulanır gerçekleştirilir, sahada çalışanlar tarafından tartışılmaz. Belirli bir amaca ulaşmak için tasarlanan bir dizi eylemdir Uygulamalar bilgi kadar becerilerin de edinimini gerektirir. Becerileri geliştirmek için, öğrencilerin uygulayıcılarla etkileşime girmesi gerekir. Planlarını hayata geçirmeleri ve neyin gerçekleştiğini neyin gerçekleşmediğini değerlendirmeleri gerekir.
2. Sosyal girişimcilik başkaları için kaygılanma ve olabileceklere karşı önceden hazırlıklı olma niyetine gömülmüş, kişisel yarar gözetmeksizin başkalarının yararına çalışılan bir eylemdir. Uygulayıcı için avantaj sağlamaktan ziyade kamu yararı için tasarlanan kaygıyla hareket etmenin etik temelli bir sürecidir. Bu nedenle sosyal girişimciliğin uygulayıcıları hedefledikleri içeriğe uygun bir etik anlayışa ihtiyaç duyarlar.
3. Sosyal girişimcilik ticari faaliyetlerle birlikte sosyal bir niyetin çelişkili mantığıyla çalışır. Öğrencilerin iş uygulamalarını anlamaları gerekir, ancak bunlar etkili sosyal girişimcilik uygulamaları için yeterli değildir. Öğrenciler, toplumun nasıl işlediğini, kişiler için dezavantajın neden ve nasıl gerçekleştiğini anladıklarında, istenen sonuca ulaşmak için uygun şekilde çalışmanın yolunu bulacaklardır.
4. Sosyal girişimcilik toplum için fayda sağlayan bir değişim aktivitesidir. Sosyal girişimcilik, belirli bir nüfusun durumunu değiştirmeyi, bir çevreyi dönüştürmeyi, kurumları değiştirmeyi, yeni yollar yaratmayı amaçlamaktadır. Bu değişim niyeti, sosyal girişimciliği üçüncü veya gönüllü sektörlerdeki hayır kurumlarından ayırmaktadır. Öğrenciler farklı değişim teorilerine ve değişim yaratmanın farklı yolları ile bunun potansiyel faydaları ve risklerini anlamaya ihtiyaç duyacaklardır.
5. Sosyal girişimcilik yenilikçidir. Özgün, daha önce var olmayan bir şey yaratır. Sosyal girişimcilik yeni fikirleri, yeni süreçleri, yeni ürünleri ya da bir konuya yeni yaklaşım biçimlerini benimser. Yenilikçilik belirli bir amaca ulaşmak için başarıyla

uygulanabilecek gerçekçi yaratıcılıktır. Sosyal girişimciliği başarılı bir şekilde uygulamak için öğrencilerin yaratıcılıklarını açığa çıkarması gerekmektedir.

6. Sosyal girişimcilik diğer insanları da işin içine katar. Bireysel bir uygulama değil, bir sosyal amaca yönelik hareket eden bireyleri çeken bir kamu sürecidir. Öğrencilerin müşterileri ve destekçileri kendilerine çekmek için iyi bir pazarlama bilgisine ihtiyaçları vardır. Ayrıca değişimi başlatmak ve ilerletmek istiyorlarsa başkalarına ilham verme, ikna etme ve müzakere için kişisel becerilerini geliştirmeleri gerekir.
7. Sosyal girişimcilik pragmatiktir. Sosyal girişimcilik kaynakları ne olursa olsun kullanır ve uygulayıcılar bu eylemlerin etik olması koşuluyla neyin işe yaradığını gösterir. Bu nedenle, sosyal girişimcilik öğrencilerinin uyum ve zorlukların üstesinden gelme kapasitelerini geliştirmeleri gerekmektedir.
8. Sosyal girişimcilik nadiren basit görünen çok yönlü ve karmaşık eylemler kümesidir. Bir bağlamda uygulamaya konan çalışmalar her yeni alanla ilgili olabilir ya da olmayabilir. Bu yüzden ilgili alanların her biri için uygun eylemler, süreçler ve sistemler oluşturulmalıdır. Bu alanda ihtiyaç duyulan esnekliği anlayabilmek için, öğrenciler çalışma alanlarında uygulayıcıları gözlemlemekten yararlanırlar. Ayrıca, öğrenciler uygulamalarda aktif olarak yer aldıklarında daha iyi bir anlayış kazanırlar.
9. Sosyal girişimcilik bir destek sistemi gerektirir. Bir takım kişisel ve profesyonel destek sistemlerine sahip olmak, girişim hedeflerine ulaşmanın gerekli bir parçasıdır. Bu alandaki eğitim, uygulayıcıların kendilerine güven duymalarının gerekliliğini kabul etmelidir; bunun yanında, ne zaman öneri, profesyonel rehberlik ve kişisel destek almanın faydalı olacağını bilmek gerektiğinin altı çizilmelidir.

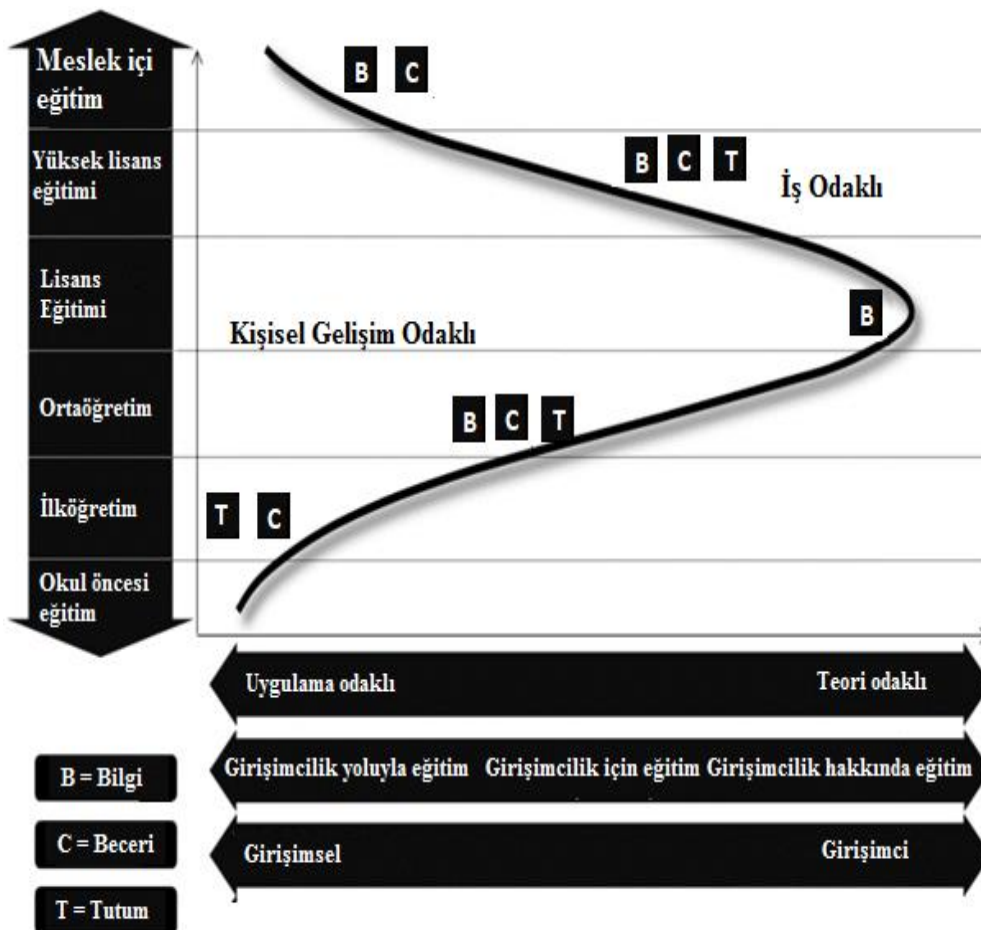
Sosyal girişimcilik eğitiminin nasıl uygulanacağı gibi bu eğitimlerin nasıl yaygınlaştırılacağı da önemli bir tartışma konusudur. Bununla ilgili olarak Kargın, Aktaş ve Gökbunar (2018, s.169) şu önerilerde bulunmuşlardır: Üniversitelerde öğrenci topluluklarının desteklenmesi, topluma hizmet merkezleri kurulması, her düzeyde sosyal girişimcilik ve sorumluluk ile ilgili derslerin yaygınlaştırılması; okul çağında sosyal girişimcilik eğitimlerinin artması ve bu eğitimlerin uygulamalı olarak yapılması; sosyal girişimcilikte iyi örneklerin ön plana çıkarılması; okul sonrası girişimcilik eğitimlerinin içeriği zenginleştirilerek yaygınlaştırılması; üniversitelerde sosyal girişimcilik yüksek lisans programlarının açılması. Ayrıca çalışmada üniversitelerin de sosyal girişimcilik kimliğini ortaya çıkararak, buldukları bölgenin ekonomik, sosyal, çevresel sorunlarına

çözüm üretebilen yapıya dönüşmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bikse, Rivza ve Riemere (2015) sosyal girişimciliği teşvik etmek için, eğitim sistemi çerçevesinde sosyal girişimcilik eğitimlerinin verilmesinin yanı sıra hükümetlerin kavramsal eylem planı geliştirmesi ve uygulaması noktasına daha fazla önem vermesi gerektiğini söylemektedir. Aure (2018) genel olarak akademik kurumların; sosyal girişim başlatma ve yönetme, sosyal girişimlerde rehberlik etme, grup çalışmaları ve yaparak yaşayarak öğrenme mekanizmalarını işe koşarak gelişim programları tasarlaması gerektiğini belirtmektedir.

2.1.2.2. İlkokulda sosyal girişimcilik eğitimi. Girişimcilik eğitimi ile ilgili literatür incelendiğinde öğretime yönelik dört farklı yaklaşımın yer aldığı görülmektedir. Pittaway ve Edwards (2012) öğretim yaklaşımlarını “girişimcilik hakkında”, “girişimcilik için” ve “girişimcilik yoluyla” ve “gömülü yaklaşım” (about, for, through, embedded) olarak ele almaktadır. Mäkimurto-Koivumaa ve Belt (2016) girişimcilik hakkında eğitimin öğrencileri girişimciliğin önemi hakkında bilgilendirmek ve girişimcilik hakkında bilgi tabanı oluşturmak için gerekli olduğunu ifade etmektedir. Lackeus (2015) girişimcilik hakkında eğitimin, fenomeni genel olarak anlamayı amaçlayan içerik yüklü ve teorik bir yaklaşım anlamına geldiğini ve yükseköğretim kurumlarında kullanılan en yaygın yaklaşım olduğunu belirtmektedir. Pittaway ve Edwards (2012) bu yaklaşımı öğrencilerin ilgisini çekmeyen faaliyetler ve projelerle daha geleneksel bir pedagojiye sahip bir yaklaşım olarak ele almıştır. Girişimcilik için eğitim öğrencileri serbest meslek sahibi olmaya, girişimci olarak hareket etmeye veya yeni iş girişimleri yaratmaya hazırlar (Mäkimurto-Koivumaa ve Belt, 2016). Girişimcilik için eğitim bilişsel girişimcilik becerilerini geliştirmeye odaklanır (Moberg, 2014). Girişimcilere gerekli bilgi ve becerileri kazandırmayı amaçlayan mesleki odaklı bir yaklaşımdır (Lackeus, 2015). Bu türdeki yaklaşımlar deneysel, sorgulamaya dayalı ve proje tabanlı olmak üzere birçok biçimde olabilir (Pittaway ve Edwards, 2012). Girişimcilik yoluyla eğitim bilişsel olmayan becerileri geliştirmeye odaklanır ve öğrencilerin okul katılımını ve serbest meslek sahibi olarak kariyer yapma niyetini etkiler (Moberg, 2014). Öğrencilerin gerçek bir girişimci öğrenme sürecinden geçtikleri sürece dayalı ve çoğunlukla deneysel bir yaklaşım anlamına gelir. Bu yaklaşım genellikle girişimciliğin daha geniş tanımına dayanır ve girişimci özellikleri, süreçleri ve deneyimleri temel konuya bağlayarak genel eğitimdeki diğer konulara entegre edilebilir (Lackeus, 2015). Son olarak tanımlanan son yaklaşım olan gömülü ya da yerleşik yaklaşımda; girişimcilik eğitimi diğer disiplinlere veya konulara odaklanan derslerin içine yerleştirilir (örneğin bir kimya programındaki polimerler üzerine

bir dersin fikri mülkiyetin unsurlarını göz önünde bulunduran bir yapıya dönüştürülmesi). Öğrencilere farklı disiplinlerin içinde girişimcilik konusunda farkındalık ve deneyim kazandırılır. Daha önce bahsedilen diğer üç yaklaşım bu türün içinde kullanılabilir (Pittaway ve Edwards, 2012).

Lackeus (2015) girişimcilik hakkında ve girişimcilik için yaklaşımlarının öncelikle ortaöğretim ve yükseköğretim öğrencilerinden oluşan bir kitleye hitap ettiğini, girişimcilik yoluyla ya da gömülü eğitimin ise tüm öğrenciler ve eğitim düzeyleri için geçerli olabileceğini ifade etmiştir. Lackeus'un (2015) farklı seviyelerdeki girişimcilik eğitimi yaklaşımları Şekil 2.6'da gösterilmiştir. Benzer şekilde Gibb (2008) girişimcilik için öğretimin; ortaöğretim, mesleki ve yüksek öğrenim seviyeleri için daha uygun olduğunu altını çizmiştir. Ayrıca girişimcilik eğitiminin üniversitede disiplin merkezli, ortaöğretimde konu merkezli, ilköğretimde ise öğrenci merkezli bir anlayışla programlara yerleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Şekil 2.6. Farklı seviyelerdeki girişimcilik eğitime genel bir bakış

Girişimcilik eğitime yönelik yaklaşımlar ve Şekil 2.6 incelendiğinde; ilkokulda gerçekleştirilecek bir eğitimin öğrenci merkezli bir anlayış temel alınarak, beceri ve tutum

gelişimini sağlayacak, öğrencileri süreçte aktif kılacak öğretim yöntem ve teknikleri kullanılarak deneyim elde etmelerine olanak tanıyan bir yapıda olması gerekmektedir. Ayrıca girişimcilik eğitimi ilkokulda farklı derslerin veya konuların içine yerleştirilerek girişimcilik konusunda farkındalık kazandırılabilir.

Araştırmalar genellikle ilköğretim ve ortaöğretim dışında uygulanan girişimcilik programlarını incelemektedir. Bununla birlikte Studdard ve diğerleri (2017) girişimcilik eğitiminin özellikle ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde gerçekleşmesi gerektiğini belirtmektedir. Böyle bir eğitimin çocukların ve gençlerin girişimci öz yeterliklerinin gelişmesine ve onları yeni bilgiye dayalı ekonomiye hazırlamaya yardımcı olacağına vurgu yapılmaktadır. Benzer şekilde ilköğretim kademesinde sunulan sosyal girişimcilik eğitimi, sosyal girişimde başarılı olmak için gerekli temel becerileri sağlanmasında faydalı olabilir. Bu ilerlemeyle, sonraki eğitim seviyelerinde öğrenilen beceriler başarılı bir şekilde geliştirilebilir. Neck ve Greene (2011) ilkokulda sosyal girişimcilik eğitimi ile yaratıcılık, karar verme, liderlik, başarısızlığın üstesinden gelme, finansal okuryazarlık gibi becerilerin gelişmesine katkıda bulunabileceğini dile getirmektedir.

İlkokul düzeyinde gerçekleşecek bir sosyal girişimcilik eğitiminde; üniversite düzeyinde uygulanması önerilen vaka çalışmaları, projeler, simülasyonlar, konuk konuşmacı davet etme, grup çalışmaları Studdard ve diğerlerine göre (2017) sınıf düzeyine ve sosyal girişimciliğe uygun hale getirilip kullanılabilir. Üniversite düzeyinde mevcut olan çerçeveyi daha küçük yaş grubuna titizlikle uyarlayarak sosyal girişimcilik programları geliştirilebilir. Burada konuk konuşmacıların kullanımı özellikle öne çıkacak bir nokta olacaktır. Çünkü araştırmalarda da bahsedildiği gibi ilkokulda girişimcilik eğitiminde amaçlardan biri öğrencilerde girişimci davranışta bulunabileceğine dair inanç geliştirmektir. Konuk konuşmacılarla yüz yüze etkileşimde bulunan ve onların deneyimleri ve bilgilerinden yararlanan, kendi fikirleri için tavsiye alan, onların başarılarına yakından bakan öğrenciler, onları kendilerine rol model olarak alabilir. Konuk konuşmacılar sosyal girişimcilik eğitiminin önemli bir bileşenidir. Çünkü başarılı bir sosyal girişimciyi gözlemleyen öğrencinin öz yeterlik geliştirmesine de katkıda bulunabilir.

İlkokulda uygulanacak sosyal girişimcilik eğitiminde proje çalışmalarından da yararlanılabilir. Proje çalışmalarının grup ile yapılması takım çalışması, etkili iletişim gibi becerileri öğrencilerde geliştirebilir. Bir sosyal girişimciyi başlatma sürecinde yapılması gerekenleri; örneğin çevredeki sorunların farkına varma, tanımlama, sebeplerini araştırma, çözümü için yaratıcı fikirler sunma, arkadaşlarından yardım alma, ilgili kişilerle iletişim kurma ve destek alma, projeyi gerçekleştirmek için fon sağlama, satış yapma gibi adımları

öğrenciler sosyal girişim projelerini hayata geçirirken deneyimleyebilirler. Bu sayede ileride girişimcilik sürecine gerçekten katılmaları için öğrenciler teşvik edilebilir.

Sosyal girişimcilik eğitiminin ilkokulda uygulanması ile öğrenciler çevrelerindeki sorunlara karşı farkındalık ve duyarlılık geliştirebilir. Bu tür bir eğitim dünyayı farklı bir perspektiften algılamalarını; dezavantajlı gruplarla empati kurmalarını sağlayabilir. Toplumun sorumluluk sahibi, etkin vatandaşlar olarak sosyal sorunlara çözüm bulmaya çalışan bireylerden oluşması isteniyorsa ilkokul düzeyinde sosyal girişimcilik eğitime ağırlık verilmelidir.

2.1.2.3. Sosyal bilgiler dersi ve sosyal girişimcilik eğitimi. Sosyal bilgiler değişen günümüz koşullarında bilgiye dayalı kararlar alarak sorunları çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacı ile sosyal ve beşerî bilimlerden alınan bilgi ve yöntemlerin bütüleştirilerek kullanıldığı bir öğretim programıdır (Öztürk ve Deveci, 2016, s.2). Sosyal bilgiler dersi insanı, toplumu ve insan-toplum-çevre ilişkisini konu almaktadır (Kabapınar, 2012). Bireylerin içinde yaşadıkları topluma ve dünyaya yönelik bilgi ve deneyim edinmelerine, hak ve sorumluluklarını öğrenip etkili bir şekilde kullanmalarına, çevrelerinde gerçekleşen olaylara karşı duyarlı olmalarına, sonuçta etkili bir vatandaş olarak yetişmelerine imkân vermektedir (Deveci, 2015).

Sosyal bilgiler dersinin insanı konu aldığı, insanın hem kendisini hem içinde yaşadığı toplumu hem de çevresini tanımaya ve etkili ilişkiler kurarak toplumsallaşmasına olanak tanıyan bir ders olduğu söylenebilir. Kabapınar (2012) sosyal bilgiler dersi ile ortaya çıkacak toplumsallaşmanın mevcut toplumsal düzeni sorgulamadan, eleştirmeden benimseyen bir vatandaş anlayışından çok, toplumsal değerleri eleştirip yeni değerler üretebilen yaratıcı bir vatandaş anlayışına yönelik olduğunu vurgulamaktadır.

Bu noktada sosyal bilgiler dersinin tanımlarının ve amaçlarının içinde yer alan “çevresine duyarlı, hak ve sorumluluklarını bilip etkili bir şekilde kullanabilen, toplumsal değer yaratabilen etkin vatandaşlar yetiştirme” sosyal girişimcilik olgusunun da temelini oluşturmaktadır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın temel felsefesinde (MEB, 2018b, s.3) empati, grup etkinliklerinde yer alma, cömertlik, yardımseverlik, iletişim, müzakere ve sorun çözme gibi sosyal becerilere sahip bireyler yetiştirme üzerinde durulmuştur. Ayrıca inovatif düşünme becerisinin gelişimi ile farklı fikirlerin ortaya atılması, fikir üretimi ve hayal gücünün gelişimine dayalı bir eğitimin altı çizilmiştir. Programın temel felsefesinde

odaklanılan bu beceri ve değerlerin; sosyal girişimcilik eğitiminde de geliştirilmeye çalışılan beceri ve değerlerden olduğu söylenebilir.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Avrupa Yeterlikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde oluşturulan Türkiye Yeterlikler Çerçevesi kapsamında belirlenen yaşam boyu öğrenme için her bireyde bulunması gereken anahtar yetkinliklere de ilk defa yer verilmiştir. Belirlenen sekiz anahtar yetkinlikten biri de girişimcilik ve inisiyatif almadır. Girişimcilik ve inisiyatif alma yetkinliği; (MEB, 2018b, s.7) *“Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade etmektedir. Amaçlara ulaşmak için proje planlama ve yürütmenin yanında yaratıcılık, yenilik ve risk almayı da içermektedir. Bu yetkinlik, etik değerlerin farkında olmayı ve iyi yönetim becerilerine sahip olmayı gerektirmektedir.”* şeklinde tanımlanmaktadır. Programda girişimciliğin yaşam boyu öğrenme için gerekli olan bir yetkinlik alanı olarak kendine yer bulması, öğrencilerde bu yetkinliğin gelişiminin sağlanmasına dönük ilkokuldan itibaren çeşitli uygulamaların gerçekleştirilmesine vurgu yapılması açısından önemlidir.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın genel amaçlarına baktığımızda bazı amaçlar doğrudan veya dolaylı olarak sosyal girişimcilik ile ilgili bilgi, beceri ve değerlere işaret etmekle aslında sosyal girişimcilerin taşıdığı özelliklere vurgu yapmaktadır (MEB, 2018b, s.5).

- “6. Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları,*
- 7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip olmaları,*
- 8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak kalkınmada ve uluslararası ekonomik ilişkilerde millî ekonominin yerini kavramaları,*
- 9. Çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli ve saygın olduğuna inanmaları,*
- 13. Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,*
- 14. Katılımın önemine inanmaları, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürmeleri*
- 17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık göstermeleri.”*

Sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarında yer alan çevre duyarlılığı ve kaynakları koruma, toplumsal ilişkileri düzenleme ve karşılaştığı sorunları çözmek için çaba gösterme, sosyal katılım ile toplumsal sorunların çözümü için özgün fikirler üretme ve ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterme doğrudan sosyal girişimcilik olgusu ile ilişkilendirilebilirken; eleştirel düşünme becerisine sahip olma, ekonominin temel kavramlarını anlama, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine inanma dolaylı olarak sosyal girişimcilik olgusu ile ilişkilendirilebilir.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki becerilere baktığımızda araştırma, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, girişimcilik, işbirliği, karar verme, problem çözme, sosyal katılım ve yenilikçi düşünme becerilerinin (MEB, 2018b, s.9) sosyal girişimcilik eğitimi ile öğrencilerde geliştirilebilecek becerilerden olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'ndaki değerlere baktığımızda dayanışma, duyarlılık, saygı, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik, çalışkanlık ve eşitlik (MEB, 2018b, s.10) değerlerinin sosyal girişim başlatmak için gerekli olan değerlerden olduğu söylenebilir.

Sosyal Bilgiler dersinin temel felsefesi, genel amaçları, beceri ve değerleri ile sosyal girişimcilik ve sosyal girişimcilik eğitiminin birçok noktada bağdaştığı görülmektedir. Ancak Sosyal Bilgiler dersi ve sosyal girişimcilik arasındaki bağlantılara odaklanan çok az sayıda araştırma bulunmaktadır (Amos ve Comfort, 2014; Ogunyemi, 2008). Whitlock (2019) da hem literatürde hem de ilköğretim sosyal bilgiler programlarında özellikle ekonomi konularında sosyal işletme ve sosyal girişimciliğe odaklanmada büyük bir boşluk olduğunu belirtmektedir. Bu konuda beşinci sınıf öğrencilerine yönelik kendi sosyal girişimlerini tasarladıkları ve yürüttükleri, proje tabanlı öğrenmenin kullanıldığı; ekonomik kavramların sosyal girişimcilik yoluyla öğrenildiği bir program tasarlamıştır. Sosyal bilgiler ve matematiği birleştiren temel bir ekonomi birimi olarak tanımladığı programında öğrencilerle 16 hafta boyunca çalışmış ve eğitim sonrasında öğrencilerin etkin vatandaşlık duygularını geliştirdiklerini ve ekonomi içeriğini deneyimleri ile anlamlı bir şekilde öğrendiklerini dile getirmiştir.

Amos ve Comfort (2014) sosyal girişimciliği Sosyal Bilgiler öğretim programına dahil etmenin, sosyal bilgiler dersini öğrenciler için doğada daha uygulanabilir ve yenilikçi hale getireceği düşüncesindedir. Ogunyemi (2008) Sosyal Bilgiler dersinde sosyal girişimcilik paradigması tanıtılırsa eğitimin hedeflerine daha kolay ulaşabileceğini belirtmektedir. Sosyal Bilgiler eğitimi gibi, sosyal girişimcilik de bireyler arasındaki sürekli etkileşimden kaynaklanan bir süreci içerir. Sosyal girişimcilik Sosyal Bilgiler dersi için zengin bir araştırma, program geliştirme ve yenilikçi pedagoji kaynağıdır. Bir nehrin kirlenmesi, erozyon, atık yönetimi, insan hakları kötüye kullanımı, aile içi şiddet gibi konularda sosyal girişimcilik paradigması içindeki problem çözme anlayışları Sosyal Bilgiler eğitimcileri tarafından kullanılabilir.

Sosyal Bilgiler eğitimi ve sosyal girişimciliğin birlikte ele alındığı çalışmaların artması ile hem sosyal bilgiler hem de sosyal girişimcilik alanının gelişmesine katkıda

bulunabilir. Bununla birlikte sosyal sorunlara duyarlı, sorunları çözmek için çaba gösteren etkin vatandaşların yetişmesi için sosyal girişimciliğin Sosyal Bilgiler öğretim programlarına dahil edilmesi önerilebilir.

2.1.3. Girişimcilik Niyeti ve Sosyal Girişimcilik Niyeti

Niyetlerin girişimcilik literatüründe önemli bir alan olarak karşımıza çıkması niyet ile davranış arasındaki güçlü ilişki sebebiyledir. Niyetler, davranışı etkileyen motivasyon faktörlerini yansıtır ve bir kişinin bir davranışı gerçekleştirmek için ne kadar çaba harcadığına dair güvenilir bir göstergedir. Davranışı gerçekleştirmeye yönelik niyet arttıkça davranışın gösterilme durumu da artar (Ajzen, 1991). Davranışın özellikle amaca yönelik ve planlı olması ile davranış ve niyet arasındaki bağ güçlenir. Girişimcilik de planlı bir davranış olarak ele alındığında niyetlerle arasında ilişki kurulması doğaldır. Bird'e (1988) göre, girişimcilik niyeti girişimcinin yeni iş konseptlerini geliştirilmesi ve uygulamasına yönelik eylemlerini yönlendiren zihin halidir. Ona göre girişimcilik fikirleri ilginç ve ilham verici olsa da, fikirlerin ortaya çıkması için net niyetlerin bulunması gerekir. Thompson (2009, s.676), girişimcilik niyetini, yeni bir iş girişimi kurma niyetinde olan ve gelecekte bir noktada bunu yapmayı bilinçli bir şekilde planlayan kişi tarafından kabul edilmiş bir inanç olarak adlandırmaktadır. Chipeta (2015, s.25) sosyal girişimcilik niyetini kişilerin sosyal problemleri çözmek için bir toplulukla hareket etme isteği olarak tanımlamaktadır. Tran ve Korflesch'e (2016, s.20) göre sosyal girişimcilik niyeti yeni bir sosyal girişim kurmak için bir kişinin inancı, isteği ve kararlılığı olarak ifade edilmektedir.

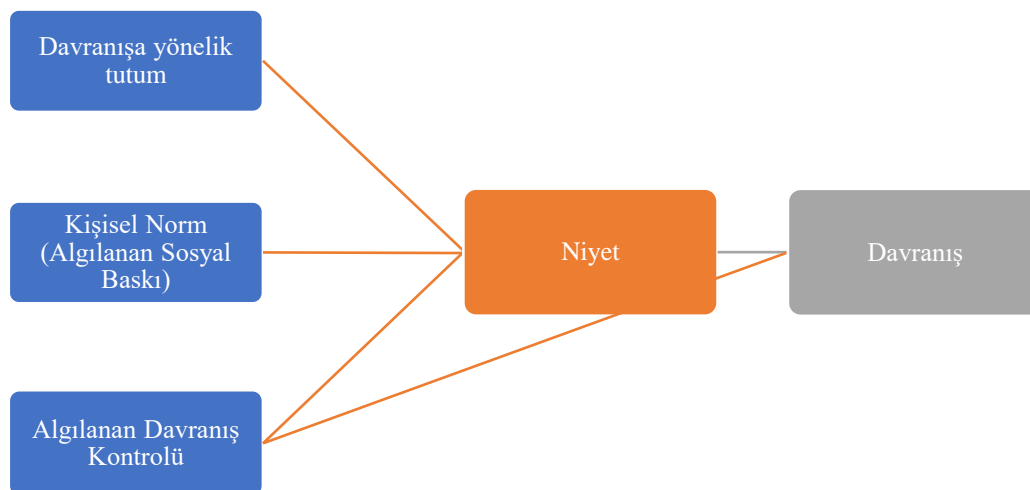
Krueger'e (2009) göre insan davranışı ya etkiye bağlı tepki olarak karşımıza çıkar veya planlanır. Bilinçli ve gönüllü olarak gerçekleşen girişim davranışı da planlı olarak kabul edilir. Krueger, Reilly ve Carsrud (2000, s.411), psikolojik literatürde, niyet çalışmasının girişimcilik gibi planlı bir davranışın en iyi göstergesi olduğunu belirtmektedir. Yine benzer şekilde Bird'e (1988, s.442) göre niyet modelini incelemek daha önceden bilinen durumsal ve bireysel faktörlere odaklanmaktansa daha güvenilir bir girişimci davranış ölçütü sağlamaktadır.

2.1.4. Girişimcilik Niyet Modelleri

Shapero ve Sokol (1982) tarafından geliştirilen Girişimci Olay Modeli girişimcilik niyeti alanındaki ilk modeldir. Bu modelde, girişimcilik niyeti; arzu edilebilirlik algıları, girişimci olma fizibilitesi ve fırsatlara göre hareket etme eğiliminden kaynaklanmaktadır. Bu model yenilik yaratmayı; yetenek, yönetim, göreceli özerklik ve risk arasındaki

etkileşim tarafından açıklanabilecek bir olay olarak görmektedir. Model, fizibilite ve arzu edilebilirlik algılarının kültürel ve toplumsal bağlamdan etkilendiğini göstermektedir (Zhang, Duysters ve Cloudt, 2014).

Literatüre baktığımızda Ajzen'in (1991) Planlı Davranış Teorisi (PDT) bu alandaki kilit bir niyet modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. PDT bireysel özelliklerin ve bağlamsal değişkenlerin niyetin oluşum süreci üzerinde önemli bir etkisinin bulunduğunu ve davranışın üzerinde düşünülmüş ve planlı olabileceğini teorik olarak ortaya koymaktadır. Teori, bir bireyin niyetinin davranışını en iyi şekilde açıkladığını şu şekilde tahmin eder: İnsanlar sistematik ve rasyonel bir şekilde davranır; eylemler bilinçli nedenlerle yönlendirilir ve bireyler, harekete geçmeye karar vermeden önce muhtemel eylem tepkilerini düşünürler (Aure, 2018). PDT modeli, belirli davranışlarda bulunma niyetlerinin, bir bireyin davranışı gerçekleştirme ihtiyacı ve bunu başarma kabiliyetine güvenmesi ihtiyacı ile oluştuğu fikrine dayanmaktadır (Zaremohzzabieh, Ahrari, Krauss, Samah, Meng ve Ariffin, 2019). PDT Şekil 2.7'de gösterilmiştir.

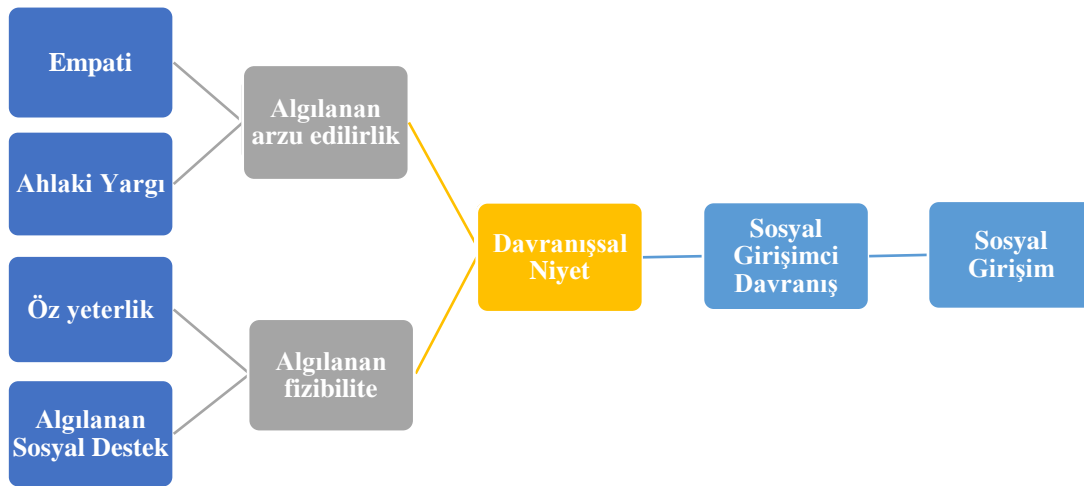
Şekil 2.7. Planlı davranış teorisi

PDT'ye göre davranışın oluşması için önkoşul olan niyetler üç unsurdan etkilenmektedir. Bunlar davranışa yönelik tutum, kişisel norm (algılanan sosyal baskı) ve algılanan davranış kontrolüdür (Ajzen, 1991). Davranışa yönelik tutum kişinin kendi davranışına yönelik olumlu veya olumsuz kişisel değerlendirmesini ifade etmektedir. Kişisel norm (algılanan sosyal baskı) hedef davranışı gerçekleştirmek için sosyal çevreden algılanan baskı olarak açıklanabilir. Algılanan davranış kontrolü ise davranışın gerçekleştirilmesinde kolaylık veya zorluk olarak algılanmakla birlikte, geçmiş

deneyimleri ve beklenen engelleri yansıtmaktadır (Küttim, Kallaste, Venesaar ve Kiis, 2014).

2.1.5. Sosyal Girişimcilik Niyet Modelleri

Planlanmış davranış teorisini ve girişimci olay teorisini temele alarak, Mair ve Noboa (2006) sosyal girişimcilik için ilk niyet temelli modeli geliştirmişlerdir. Mair ve Noboa (2006) sosyal girişimcilik niyetleri modelinde; empati, ahlaki yargılama, öz yeterlilik ve sosyal desteğin sosyal girişimcilik niyetlerinin dört öncüsü olduğunu öne sürmüşlerdir. Geliştirdikleri niyet modeli Şekil 2.8’de gösterilmiştir.

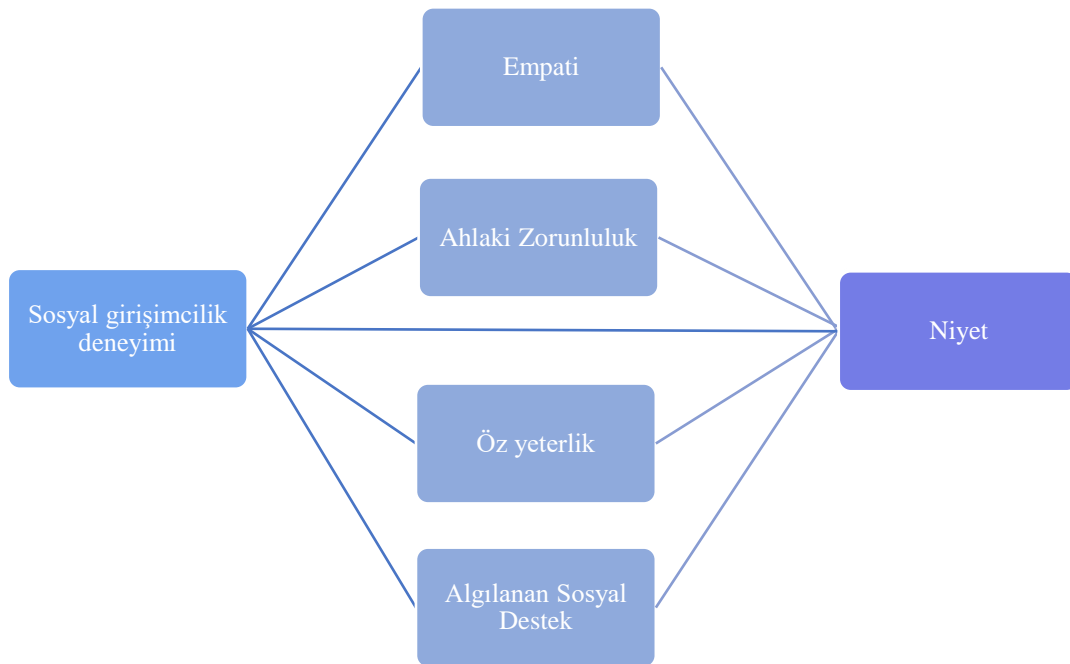
Şekil 2.8. Mair ve Noboa'nın sosyal girişimcilik niyet modeli

Mair ve Noboa'nın modelinde planlı davranış teorisindeki davranışa karşı tutumun yerini empati, kişisel normun yerini ahlaki yargılama ve algılanan davranışsal kontrolün yerini sosyal destek almıştır. Bu modele göre sosyal girişimcilik niyetleri algılanan arzu edilebilirlik ve algılanan fizibilite tarafından şekillendirilmektedir. Algılanan arzu edilebilirlik, kişinin belirli bir davranışa (örneğin girişimci olma gibi) yönelik algılama derecesini ölçer. Bu algı, kişinin içinde bulunduğu sosyal çevrenin (aile gibi), eğitim geçmişinin ve yaşadığı toplumun bir sonucu olarak; kişisel eğilimler, değerler ve duygular tarafından etkilenir (Shapero ve Sokol, 1982). Algılanan fizibilite ise belirli bir davranış gerçekleştirmek için kişisel kapasite ile ilgili algı olarak tanımlanır (D’Orazio, Tonelli ve Monaco, 2013, s.3).

Klasik modelleri sosyal girişimci alana uyarılmanın yanı sıra, Mair ve Noboa; algılanan sosyal destek ve öz yeterliliğin sosyal girişim başlatmanın fizibilitesini; duygusal düzeyde empati, bilişsel düzeyde empati ve ahlaki yargının da algılanan arzu edilebilirliği olumlu yönde etkilediğini ifade etmektedir.

Bu modeli geleneksel girişimci modellerden ayıran öncüller, empati ve ahlaki yargıdır. Bununla birlikte, araştırmacılar, empati ve ahlaki yargı ile davranış sergileyen herkesin bir sosyal girişimci haline gelmediği gerçeğini inkâr edemez. Ancak, empati ve ahlaki yargının belli bir seviyesinin, sosyal girişimci niyet sürecini tetiklemesi gerekmektedir (Tiwari, Bhat ve Tikoria, 2017).

Hockerts (2017), Mair ve Noboa'nın (2006) sosyal girişimcilik niyetleri modelinde değişikliğe giderek eklemelerde bulunmuştur. Modelden aracı değişkenleri (algılanan arzu edilebilirlik ve algılanan fizibilite) kaldırarak ahlaki zorunluluk, girişimci öz yeterliği, empati ve algılanan sosyal desteğin sosyal girişimcilik niyetine doğrudan etkisini test etmiştir. Hockerts'ın sosyal girişimcilik niyetleri modeli Şekil 2.9'da gösterilmiştir.

Şekil 2.9. Hockerts'ın (2017) sosyal girişimci niyet modeli

Hockerts modele “girişimcilik deneyimi”ni eklemiş ve Mair ve Noboa tarafından önerilen öncüllerin; girişimcilik deneyimi ve niyetler arasındaki etkiye aracılık ettiğini öne sürmüştür. Ayrıca Mair ve Noboa (2006) tarafından ahlaki yargı olarak adlandırılan öncülü ahlaki zorunluluk olarak ifade etmiştir. Çünkü bireylerin dezavantajlı gruplara yardım etme konusunda neden ahlaki bir zorunluluk hissettiğinin ahlaki yargıları ile daha çok ilişkili olduğu üzerinde durmuştur.

2.1.6. Sosyal Girişimcilik Niyetinin Öncülleri

Empati: Mair ve Noboa (2006) empatinin çok yönlü bir kavramı temsil ettiğinin yaygın olarak kabul edilmesine rağmen tek bir tanım üzerinde herhangi bir fikir birliğinin

bulunmadığını ve çalışmalarında empatiyi çok boyutlu bir kavram olarak tanıyıp, onu yalnızca bir başkasının duygularının farkına varılmasının ötesinde bir şey olarak algıladıklarını belirtmektedirler. Çalışmalarında empatiyi, “diğerlerinin duygu ve hislerini entelektüel olarak tanıma ve duygusal olarak paylaşma yeteneği” olarak tanımlamışlardır. Başka bir kişinin duygu ve hislerini entelektüel olarak tanıma ve duygusal olarak paylaşma kabiliyetine sahip bir kişinin, başkasının acı çekmesini önlemek için gerekli olan yardımı yapma isteği geliştireceğini dile getirmektedirler. Hockerts (2017) ise sosyal girişimcilik niyetleri bağlamında, bilişsel empati (başka bir kişinin duygusal durumunu değerlendirebilme yeteneği) ve duygusal empati (başka bir kişinin duygusal durumuna tepki verme eğilimi) ile ilgilenilmesi gerektiği üzerinde durmaktadır. Empatik kaygı ise, gerçekten başkalarının ihtiyacına dayanan bir şefkat ve kaygı kaynağı olan alt ögesidir (Niezink, Siero, Dijkstra, Buunk ve Barelds, 2012). Kraus, Filser, O’Dwyer ve Shaw (2014) erdemli davranışlardan biri olan empatinin, bir sosyal girişimcinin kurum adına sosyal değer yaratması için esas olduğunu belirtmektedir.

Sosyal girişimcilik ile ilgili spesifik araştırmalar, başkalarının duygularına duyarlılığın sosyal girişimcilere sosyal girişimler yaratma motivasyonunu sağladığını ortaya koymaktadır (Prabhu, 1999). Bununla birlikte, empati yapabilen herkesin bir sosyal girişimci olabileceğini söylemek doğru değildir. Empati, sosyal girişimcilik sürecinde gerekli ancak yetersiz bir koşul olarak görülmektedir (Hockerts, 2017; Mair ve Noboa, 2006). Belirli bir empati seviyesine, sosyal girişimin arzu edilen algılanabilirliğini tetiklemek için ihtiyaç duyulmakta ve bu bir sosyal girişim yaratma niyetine yol açmaktadır.

Ahlaki Zorunluluk: Ahlaki yargı daha çeşitli ve karmaşık olmasına rağmen insanların davranışları sınıflandırmalarının en temel yolu olarak iyi ve kötüyü birbirinden ayırma konusundaki temel sınıflandırmanın bir uzantısıdır (Guglielmo, 2015, s.1-2). Etik zorluklarla karşı karşıya kalındığında bir kişinin sosyal normlara uygun hareket etmesi sorumluluk duygusudur (Beck ve Ajzen, 1991). Beugre’ye (2016) göre ahlaki zorunluluk, sosyal girişimcilerin kendi fikirlerine ne derece bağlı kaldıkları ve bu fikirleri sürdürmek için hangi ölçüde ahlaki bir zorunluluk hissettikleri ile ilgilidir. Yiu, Wan, Ng, Chen ve Su (2014) de kişisel ahlaki değerleri, sosyal girişimcilerin temel nitelikleri olarak tanımlamaktadırlar. Plaskoff (2012) sosyal girişimcilerin başarılı olmak için yüksek düzeyde bir ahlaki yargıya sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Nga ve Shamuganathan (2010) da çalışmasında sosyal girişimcilerin temel özellikleri olarak ahlaki standartlara bağlılığı kabul etmiştir. Tiwari, Bhat ve Tikoria (2017) öncül olarak ahlaki

zorunluluğun sosyal girişimci için, belirli bir sosyal sorunu ele almanın yerinde bir davranış olacağı niyetini taşıdığı için çok önemli olduğunu dile getirmiştir.

Mair ve Noboa (2006, s.11) ahlaki normların bireylerin eylemlerini düzenlediği varsayımıyla ahlaki yargıyı, bir bireyi başkalarına yardım etmeye motive eden bilişsel süreç olarak tanımlamışlardır. Kohlberg'in ahlaki yargı modelinden yola çıkan Mair ve Noboa (2006) sosyal girişimcilerin yüksek derecede ahlaki yargıya sahip bireyler olduğunu savunmuşlardır. Mair ve Noboa (2006) ahlaki yargıya sahip herkesin sosyal girişimci olamayacağını, empatide olduğu gibi ahlaki yargıyı sosyal girişimcilik sürecinde gerekli fakat yetersiz bir koşul olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Ahlaki yargıyı, sosyal girişimcilik sürecinde davranışsal niyetlerin oluşumunu algılanan arzu edilebilirliği etkileyen ikinci bir tutum unsuru olarak sunmaktadırlar.

Hockerts (2017), Mair ve Noboa'nın ahlaki yargı kavramının açıklanmasında Kohlberg'in modelini kullanmasını, kendi seçtiği ahlaki ilkeleri, ahlaki yargının en yüksek şekli olarak göstermesi yönünden eleştirmektedir. Çalışmasında toplumsal normların, Kohlberg'in ahlaki yargı aşamalarından ziyade marjinalize olmuş insanlara yardım etmek için ahlaki bir yükümlülüğü ima ettiğini belirtmiştir. Hockerts (2017) ahlaki yargının bir bireyin beklenen ve kabul edilen davranış hakkındaki inançlarını temsil ettiği ve ahlaki inançların da davranışın önemli belirleyicileri olduğu üzerinde durmaktadır. Bu nedenle, ahlaki standartlara uymanın sosyal girişimcilik literatürünün önemli bir ögesi olduğunu belirtmektedir.

Öz Yeterlik: Öz yeterlik, sosyal bilişsel kuramın kilit bir yönüdür ve kişisel başarılarla, belirli başarıların üretilmesi için gerekli eylemleri organize etme ve yürütme inancını ifade eder (Bandura, 1977a). Girişimcilik bağlamında öz yeterlik, Cavazos Arroyo ve diğerleri (2017) tarafından kişinin girişimci olmak için alması gereken rol ve görevleri yerine getirme kabiliyetlerine olan inancının gücü olarak tanımlanmaktadır. Tran ve Korfflesch (2016) tarafından sosyal girişimcilik öz yeterliği yeni bir sosyal girişim başlatma ve bunu gerçekleştirme başarısı hakkındaki dinamik inanç kümesi olarak ifade edilmiştir. Deneysel araştırmalardan elde edilen sonuçlar, kendine güvenin girişimci niyetin bir öncüsü olduğunu göstermektedir. (Barbosa, Gerhardt ve Kickul, 2007; Pihie, 2009).

Mair ve Noboa (2006) davranışsal anlamda öz yeterliğin belirli bir görevi gerçekleştirmek için algılanan yeteneği ifade ettiğini; sosyal girişimcilik bağlamında ise yüksek seviyede bir öz yeterliğin, kişinin uygun bir davranışsal niyetin oluşumunu olumlu şekilde etkileyen sosyal bir girişim yaratmayı algılamasını sağladığını belirtmektedir. Hockerts (2017) birçok sosyal sorunun oldukça yıldıracı olduğu göz önüne alındığında,

kişinin kendi yeteneklerine sağlıklı bir şekilde güveninin sağlanmasının sosyal girişimci niyetlerin bir öncülü olduğunu belirtmiştir. Çalışmasında sosyal girişimcilik öz yeterliğinin kişilerin toplumsal sorunları çözmeye katkıda bulunabileceği inancıyla değerlendirildiği üzerinde durmaktadır.

Algılanan Sosyal Destek: Sosyal destek Kayhan Yardımcı (2007) tarafından bireyin yakın çevresinden gördüğü sevgi, ilgi, takdir ve güven; edindiği bilgi, aldığı maddi yardım gibi psikolojik, sosyal ve ekonomik niteliğe sahip destek olarak tanımlanmıştır. Kayhan Yardımcı (2007) ayrıca birey içinden çıkılması güç durumlarla karşı karşıya kaldığında sosyal desteğin güçlü bir kaynak olduğu üzerinde durmaktadır. Yardımcı ve Başbakkal (2009) da araştırmalarında algılanan sosyal destek ile öz yeterlik arasında pozitif yönde bir ilişki bulunduğunu dile getirmektedirler. Sosyal girişimcilik bağlamında algılanan sosyal destek bireyin yakın çevresinin sosyal girişimci olması için beklenen teşvik ve yardım olarak anlaşılmaktadır. Yakın çevrenin desteği, insanların girişimci kariyeri için daha yeterli ve uygun yeteneklere sahip olduklarına inanmalarına yol açmaktadır (Linan, 2008).

Mair ve Noboa (2006) girişimcilerin tek başına başarılı olamayacaklarını, desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmekte, ihtiyaç duydukları sosyal desteğin genellikle dayanışma, güven, işbirliği, vatandaşlık ruhu ile bağlantılı sosyal sermayeye dayandığını dile getirmektedir. Süreçte farklı paydaşların bulunması, fizibilite algısını arttırmakla kalmayıp bir sosyal girişimin doğumunu kolaylaştırmaktadır. Bir sosyal girişim başlatmak ve sürdürmekte davranışsal niyetlerin oluşmasını tetikleyen fizibilite algılarını etkilemek için asgari miktarda sosyal desteğe ihtiyaç duyulmaktadır. Asma ve diğerlerine (2019) göre algılanan sosyal destek bireyin çevresinden beklentileri ile ilgilidir. Sosyal girişimci beklentisi çevresinden fon sağlanması ya da diğer konularda destek olunması ile ilgilidir.

Hockerts (2017), Mair ve Noboa'nın (2006) kişinin bir girişim başlatmada çevresinden alacağı desteğin önemi konusundaki düşüncelerine katılmakta ve bir kişinin dışsal denetim algısının niyetlerinin bir öncüsü olduğunu belirtmektedir. Ashoka ve Schwab Vakfı gibi destek sistemleri ve ağlarının bu konuda önemli bir rol oynayabileceğini de dile getirmektedir.

Önceki Deneyimler: Hockerts (2017) Mair ve Noboa'nın (2006) sosyal girişimcilik niyetleri modeline sosyal girişimcilik niyetinin bir öncülü olarak sosyal problemlerle ilgili önceki deneyimlerin dahil edilmesi yoluyla genişletmiştir. Önceki deneyimler Basu ve Virick (2008) tarafından maruziyet olarak adlandırılmakla birlikte; bu konudaki eğitime, aileye ve doğrudan deneyime maruz kalmayı sınıflandırmaktadır. Başka bir deyişle kişinin

sosyal girişimcilikle ilgili aldığı eğitim, ailelerinin girişimcilikle ilgili başarı veya başarısızlık hikayeleri ve sosyal sorunlarla ilgili doğrudan deneyime maruz kalma sosyal girişimcilik niyetlerinin önemli belirleyicileridir. Khuong ve An (2016), girişimcilik eğitimi ve öğretiminin öğrencilerin gelecekteki mesleklerini nasıl şekillendirdiğini göstererek, önceki girişimcilik deneyimleri ve girişimcilik niyetleri arasındaki pozitif ilişkiye vurgu yapmıştır. Patır ve Karahan (2010) girişimcilik eğitimi alanların kendi iş yerini kurmaya daha yatkın olduğu sonucuna ulaşmıştır. Miralles, Giones ve Riverola (2016) sosyal sorunlara aşına olmanın niyet oluşumunu tetiklediğini belirtmektedir. Tran ve Korfflesch (2016) kişilerin ilgili bilgi ve becerilere sahip olduklarını düşündüklerinde bir şeyler yapmak için daha fazla motive olup, bunu bir kariyer olarak görebileceklerini ifade etmektedir. Wang ve Wong (2004) ailede girişimcilikle ilgilenen biri varsa kişinin gelecekte kendi işletmesini kurma olasılığının yüksek olduğunu belirtmektedir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Chang ve Wannamakok (2019) çalışmalarında planlı davranış teorisinin ışığında davranışa karşı tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolü ile üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetleri arasındaki ilişkileri belirleyen girişimcilik eğitiminin ve akademik anadalin rolünü ortaya koyan bir modeli test etmeyi amaçlamışlardır. Çoklu doğrusal regresyon analizi ile 832 üniversite öğrencisi örneklem olarak alınmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre planlı davranış teorisinin tüm öncüllerinin sosyal girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı ve olumlu bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin üniversitede girişimcilik programına katıldıklarında ve işletme dışı bir bölümde okuduklarında; davranışa yönelik tutum ve algılanan davranışsal kontrolün sosyal girişimcilik niyeti üzerindeki olumlu etkisinin güçlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Liu, Ma ve Li (2019) araştırmalarında girişimcilik hikayelerinin girişimci niyetleri nasıl etkilediğini incelemeyi amaçlamıştır. Girişimcilik eğitim programlarında 150 lisans öğrencisi üzerinde deneysel çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada başarılı ve başarısız girişimcilik hikayelerinin girişimci niyet üzerindeki etkisini araştırmak için girişimcilik niyetlerine yönelik ön test ve son test yolu ile veri toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, hem başarılı öykülerin hem de başarısızlık öykülerinin, eğitimcilerin varsaydığı gibi girişimci niyetleri olumlu yönde etkilediği, ancak başarılı rol modeli öykülerinin başarısızlık öykülerinden daha büyük bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. İdol hikayeleri, akran hikayelerine göre, bireylerin girişimci niyetlerini artırmaya daha elverişlidir. Ayrıca,

düşük girişimci öz yeterliğe sahip bireylerin hikaye anlatımı sürecinden daha az etkilendiği bulunmuştur.

Whitlock (2019) ilkokul beşinci sınıfta sosyal girişimcilik ve girişimcilik temel alınarak proje tabanlı bir ekonomi ünitesinin tasarlanmasının ve uygulanmasının öğrencilerin deneyimlerine nasıl yansıdığını araştırmıştır. Bir ilkokulda 29 beşinci sınıf öğrencisinden oluşan bir sınıfın 16 hafta boyunca geliştirilen ünite ile olan deneyimleri nitel bir durum çalışması ile açıklanmaya çalışılmıştır. Tasarlanan program, öğrencilere kendi sosyal işlerini tasarladıkları ve yürüttükleri bir projeye katılarak kendi sivil etkinliklerini geliştirirken ekonomik kavramları öğrenmenin bir yolu olarak öğrencilere sosyal girişimciliği öğretme amacını taşımaktadır. Beşinci sınıf öğrencilerinin kredi anlayışındaki gelişim öğrenci görüşlerine dayanarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca ön test son test ile ekonomik bilgi ve becerileri ölçülmüştür. Araştırmanın bulgularına göre proje tabanlı öğrenmenin özgün deneyimleri sayesinde, beşinci sınıf öğrencilerinin sivil katılım duygularını geliştirdikleri ve ekonomi içeriğini deneyimleri sayesinde anlamlı bir şekilde öğrendikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin sosyal işletme yaratmada kredi anlayışını geliştirdikleri ortaya çıkmıştır.

Aure (2018) çalışmasında lise ve üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetlerini kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik modellemesi ile araştırmıştır. Hockerts (2017) ve Mair ve Noboa'nın (2006) çalışmalarına dayandırılan bu çalışmada model genişletilmiştir. Sosyal girişimcilik niyetleri kavramsal modeline cesaret, uyumluluk ve sosyal girişimciliğe maruz kalma eklenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre tüm katılımcılar için sosyal girişimcilik niyetleri ve uyumluluk arasındaki ilişkiye empati, öz yeterlik ve algılanan sosyal destek aracılık etmektedir. Önceki deneyimler ve öz yeterlik sosyal girişimci niyetlerin en önemli yordayıcılarıdır. Lise ve üniversite öğrencileri arasında sosyal girişimcilik niyetleri öncülleri açısından farkı belirlemek için çoklu grup analizleri yapılmıştır. Araştırmacı lise ve üniversite öğrenci gruplarına farklı müdahalelerde bulunulması gerektiğini belirtmektedir. Sosyal girişimci niyetlerin artmasında üniversite öğrencileri için grup çalışmaları, lise öğrencileri için sivil toplum örgütleri ile birlikte çalışma önerilmektedir.

Nabi, Walmsley, Liñán, Akhtar ve Neame (2018) çalışmalarında yükseköğretimin ilk yılında öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin gelişiminde öğrenmenin rolünü incelemeyi amaçlamıştır. İngiltere'de bir üniversitenin işletme bölümü öğrencilerine ilk yıllarında girişimcilik eğitimi almadan önce girişimci niyetlerini ölçen bir ölçek uygulanmıştır. Aynı ölçek girişimcilik eğitimi aldıktan bir yıl sonra eğitimin niyetler üzerindeki etkisini

araştırmak için tekrar uygulanmıştır. Bulgular girişimcilik eğitiminin etkisinin değişken olduğunu, hatta bazı durumlarda eğitimin girişimci niyetlerin azalmasına neden olduğunu göstermektedir.

Hockerts (2018) çalışmasında işletme yüksek lisans öğrencileri ile deneyimsel öğrenme temel alınarak gerçekleştirilen sosyal girişimcilik eğitiminin, öğrencilerin sosyal girişimci niyet ve öncüllerine etkisini araştırmıştır. Araştırmada ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Yüksek lisans seçmeli derslerine katılan 175 katılımcının 101'i kontrol, 74'ü deney grubunu oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, sosyal girişimcilik kurslarına katılımın öz yeterliliği, algılanan sosyal desteği ve sosyal girişimcilik niyetlerini artırdığı tespit edilmiştir. Empati veya ahlaki yükümlülük için istatistiksel olarak anlamlı bir etki bulunamamıştır.

Alparslan, Taş ve Yastioğlu (2017) meslek yüksekokulu öğrencilerinin kültürel değerlerinin ve aldıkları girişimcilik eğitiminin, girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalıştıkları boylamsal çalışmalarında 722 öğrenci çalışma grubunu oluşturmaktadır. Öğrencilere dönem başında ve sonunda girişimcilik niyetleri anketi uygulanmıştır. Bununla birlikte kültürel değer verilerini toplamak amacı ile "Portre Değerler Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Ancak öğrencilerin sahip olduğu kültürel değerlerden değişime açıklık ve kendini güçlendirme değerlerinin girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Araştırmacılar girişimcilik eğitiminin girişimcilik niyetleri üzerinde etkisi olmadığı sonucuna yönelik üniversitede girişimcilik eğitiminin teorik bilgiden öteye geçemediğini savunmuşlardır. Niyetin davranış aşamasına geçebilmesi için sürecin uygulamalarla desteklenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Cavazos-Arroyo, Puente-Diaz ve Agarwal (2017) çalışmalarında sürdürülebilirlik ve sosyal değerlerin sosyal inovasyon öncülleri olarak rolünü değerlendirmişlerdir. Sosyal inovasyon yöneliminin sosyal girişimcilik tutumunun bir öncüsü olarak rolünü incelemişlerdir. Ayrıca sosyal girişimciliğin başlatılmasında niyetler, tutum, öznel normlar ve girişimcilik öz yeterliliğini incelemişlerdir. Sosyal girişim başlatmaya ilgi duyan düşük gelirli 745 Meksika vatandaşına anket uygulanmıştır. Araştırma yöntemi olarak yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda sosyal inovasyon yönelimi, sosyal girişimciliğe yönelik tutum, öz yeterlik ve öznel normların, sosyal girişimci niyetlerin önemli yordayıcıları olduğu bulunmuştur.

Chengalvala ve RENTALA (2017) araştırmalarında sosyal girişimciliğin yerel ve küresel düzeyde çevresel, sosyal, ekonomik ve politik konularda değişimin bir aracı olabildiğini, gençlerin sosyal girişimcilik teorilerine ve yüksek ğretim kurumlarındaki uygulamalarına maruz kalmasının bu değişimi etkileyebileceğini belirtmektedirler. Üniversitelerde ğrencilerin girişimcilik kültürünü, gerekli bilgi ve becerileri kazandıklarında örgün eğitimin ardından sosyal girişimciliği bir kariyer tercihi olarak seçebilecekleri üzerinde durmuşlardır. Buradan hareketle niversite öğrencileri arasındaki girişimcilik ve sosyal girişimcilik düzeylerini belirlemeyi amaçlamışlardır. 150 niversite öğrencisinin örneklem alındığı araştırmada sosyal girişimcilik niyetlerini etkileyen faktörleri tanımlamak için faktör analizi kullanılmıştır. Çalışmada sosyal girişimcilik niyetlerini etkileyen beş faktör sosyal girişimcilik ilgisi, girişimci tutum, proaktif kişilik, girişimcilik eğitimi ve algılanan davranışsal kontrol olarak belirlenmiştir. Faktörler arası ilişkinin de pozitif yönde ve doğrusal olduğu bulunmuştur.

Chinchilla ve Garcia (2017) alışmalarında sosyal girişimciliğin son zamanlarda bilim adamlarının dikkatini çeken bir olgu olduğu ve sosyal girişimcilerin hem sosyal hem de iş ortamlarındaki mevcut zorluklarla başarılı bir şekilde başa çıkmalarını sağlayacak becerileri geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Araştırmalarında farkındalık, girişimcilik eğitimi ve gönüllülük deneyiminin sosyal girişimcilik niyetlerinin belirleyici olduğunu öne srmuşlerdir. 184 niversite öğrencilerine uyguladıkları evrimii anket yoluyla hipotezlerini test etmişlerdir. Araştırma sonucunda farkındalık ve girişimcilik eğitimi ile sosyal girişimcilik niyetleri arasında olumlu ilişki tespit edilmiştir.

Ip, Wu, Liu ve Liang (2017) alışmalarında sosyal girişimciliğin öncüllerinden empati, ahlaki zorunluluk, sosyal girişimci öz yeterlik, algılanan sosyal destek ve sosyal sorunlarla ilgili önceki deneyimlerin sosyal girişimci niyetlerle nasıl ilişkili olduğunu incelemişlerdir. 252 niversite öğrencisine sosyal girişimcilik niyetleri anketi uygulanmıştır. Faktör analizleri, sosyal girişimcilik öncüllerinin empati, ahlaki yükümlülük, sosyal girişimci öz yeterlik, algılanan sosyal destek ve sosyal problemlerle ilgili önceki deneyimler boyutlarına ayrılabilceğini desteklemiştir. Çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre algılanan sosyal desteğin sosyal girişimcilik niyetlerinin en önemli öncüsü olduğu; ardından ahlaki yükümlülük, empati ve sosyal problemlerle daha önceki deneyimlerin geldiği bulunmuştur. Çalışmanın önemli sonuçlarından biri, ahlaki ykmllgn sosyal girişimci niyetlerle negatif ilişkili olduğunun ortaya çıkmasıdır.

Tiwari, Bhat ve Tikoria (2017) araştırmalarında planlı davranış teorisi çerçevesinde lisans ğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetlerini incelemeyi amaçlamışlardır.

Araştırmada 72 maddelik bir anket rastgele örnekleme yöntemi ile belirlenen 390 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Anket ile katılımcıların duygusal zeka, yaratıcılık, ahlaki zorunluluk, sosyal girişimci olma konusundaki tutum, öznel normlar ve algılanan davranış kontrolü ölçülmüştür. Çalışma sonucunda önerilen modelin varyansın %47'sini açıkladığı görülmüştür. Yaratıcılığın duygusal zeka ile güçlü pozitif bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir. Bu çalışma sosyal girişimcilik literatürüne sosyal girişimcilik niyet oluşumunu açıklayan yeni öncüller olarak duygusal zeka ve yaratıcılığı getirerek katkıda bulunmuştur.

Waghid ve Oliver (2017) araştırmalarında sosyal girişimcilik eğitiminde film ve çevrimiçi tartışma gruplarından yararlanmanın sosyal girişimciliği artırmadaki rolünü kavramayı amaçlamışlardır. Bu araştırmada katılımcı öğretmen adaylarının bilgi ve deneyimlerinin eksiksiz bir şekilde tanımlanmasını sağlayan derin ve zengin bir veri dizisi elde etmek amacıyla nitel bir yaklaşım izlemiştir. Çevrimiçi odak grup görüşmeleri ve öğrencilerin blogdaki yorumlarının incelenmesi yoluyla öğrencilerin sosyal girişimcilik kavramına ve onun eğitimsel bağlamda uygulamasına olan tepkilerini açıklığa kavuşturmak amaçlanmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre aday öğretmenlerin sosyal girişimcilik kavramı hakkındaki bilgileri yetersizdir. Bununla birlikte öğrencilere izletilen “Who Cares” filmi ve film hakkında çevrimiçi tartışma grupları yoluyla verilen sosyal girişimcilik eğitimi, öğrencilerin sosyal girişimcilik kavramını daha iyi anlamalarına ve sosyal eşitsizliklere karşı farkındalıklarının artmasına neden olmuştur.

Çolakoğlu ve Çolakoğlu (2016) araştırmalarında girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkarılmasında en önemli faktörlerden birinin eğitim olduğu üzerinde durmuşlardır. Çalışmalarının amacı girişimcilik eğitimi alan ve almayan üniversite öğrencilerinin öz yeterlik algısı ve girişimcilik potansiyelleri arasındaki farklılıkları incelemektir. Bu amaçla Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İşletme bölümünde eğitim alan 252 öğrenciye anket uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre girişimcilik eğitimi ile girişimcilik potansiyeli arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Öz yeterlik algısı ile girişimcilik potansiyeli arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Hassi (2016) çalışmasında ilkokul öğrencileri için erken girişimcilik eğitiminin etkililiğini değerlendirmeyi amaçlamıştır. 11-12 yaşındaki 42 öğrencinin katıldıkları girişimcilik programı öncesi ve sonrasında anket uygulanmıştır. Öğrencilerin gelişimleri bilişsel girişimcilik becerileri, bilişsel olmayan girişimcilik becerileri ve girişimcilik niyetleri olmak üzere üç boyutta incelenmiştir. Bağımlı değişkendeki değişim eşleştirilmiş örneklem t testi kullanılarak ölçülmüştür. Cinsiyet ve ebeveyn meslekleri kontrol

değişkenleri olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre bilişsel olmayan becerilerden öz yeterliğin bu yaş grubunda gelişebildiği, bununla birlikte bilişsel girişimcilik becerileri ve girişimcilik niyetlerinin eğitim programından sonra değişmediği görülmüştür.

Prabhu, McGuire, Kwong, Zhang ve Ilyinsky (2016) çalışmalarında Y kuşağının üyelerinin önceki nesillerin üyelerinden farklı olduğunu ve Y kuşağının sosyal konulara daha çok ilgi duydukları ve daha girişimci oldukları üzerinde durmuştur. Araştırmalarının amacı Çin, Rusya ve ABD'den gelen 1114 öğrenciden elde edilen verilerle Y kuşağının sosyal girişimciliği benimseme boyutunu incelemektir. Araştırma sonuçlarına göre azmin her üç ülkede, proaktif kişiliğin de Çin ve ABD'de sosyal girişimcilik niyetinin öncülleri olduğu belirtilmiştir. Ayrıca sosyal girişimcilik öz yeterliğinin sosyal girişimcilik niyeti, azim (her üç ülkede) ve proaktif kişilik (Çin ve ABD) arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur. Ayrıca determinizm ve yaşam doyumunun sosyal girişimcilik niyeti ve öncülleri arasındaki ilişkide belirleyici bir rolünün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte Y kuşağında sosyal girişimci öz yeterliği geliştirmenin sosyal girişimci niyeti artırmak için anahtar rol üstlendiği açıklamasında bulunulmuştur.

Sutha ve Sankar (2016) çalışmalarında sosyal girişimciliğin yerel ve küresel düzeyde ekonomiyi, çevreyi, sosyal, politikayı ve eğitimi güçlendirmek için aracı olma yeteneğine sahip olduğu üzerinde durmuştur. Son zamanlarda ekonomideki istikrarsızlığın Hindistan'ın durumunu olumsuz etkilediği, hükümetin vatandaşlarının sosyoekonomik düzeyini dengelemek için en iyi yaklaşımı bulması gerektiğinden bahsedilmiştir. Sosyal girişimcilik eğitiminin aracılığı ile özellikle yüksek öğrenim kurumlarındaki gençlere girişimcilik kültürü ve gerekli bilgi ve becerilerin verilmesi ile öğrencilerin mezun olduklarında sosyal girişimciliğe bir kariyer seçeneği olarak daha fazla eğilecekleri söylenmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın amacı Chennai'deki üniversite öğrencileri arasındaki sosyal girişimcilik düzeyinin belirlenmesidir. Tabakalı rastgele örnekleme ile beş üniversiteden 218 lisans öğrencisine anket uygulanarak veri toplanmıştır. Çalışmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin sosyal girişimci niyetlerinin yüksek seviyede olduğu, gelecekte sosyal girişimciliği bir kariyer seçeneği olarak gördükleri, yüksek bir girişimcilik intibasına sahip oldukları belirlenmiştir.

Wanjohi (2016) çalışmasında sosyal girişimcilik eğitiminin lisansüstü öğrencilerin girişimci niyetine olan etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Girişimcilik eğitiminin içeriğinin, eğitimde kullanılan yöntem ve tekniklerin ve değerlendirme yöntemlerinin sosyal girişimcilik niyetlerine etkisi incelenmiştir. 136 öğrenci ve 5 öğretim görevlisi çalışma

grubunu oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından belirlenen amaçlar doğrultusunda anket geliştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sosyal girişimcilik eğitiminin içeriği (yeni başlıklar, başarı öyküleri, fırsat tanımlama ve uzmanlıklar) girişimcilik niyetiyle ilişki içerisinde olmasına rağmen bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Sosyal girişimcilik eğitim sunum yöntemlerinin (vaka çalışmaları ve simülasyonlar, öğrenci katılımı ve grup tartışmaları, öğretmen destekli öğretim, deneyimsel öğrenme ve iş inovasyonu) girişimci niyet ile bir ilişkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. Sosyal girişimcilik eğitimi değerlendirme yöntemlerinin (vaka çalışmaları, staj raporları ve danışmanlık, iş planları, girişimcilik başlatma) girişimcilik niyeti ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki içerisindedir.

Wilton (2016) çalışmasında Güney Afrika'da üniversite öğrencilerinin girişim başlatma konusundaki niyetlerinin incelenmesi ve potansiyel girişimcilerin tanımlanmasını amaçlamıştır. Çalışmada Mair ve Noboa'nın (2006) sosyal girişimcilikte niyet temelli modelinden yararlanılmıştır. Çalışmada empati, girişimciliğe maruziyet, öz yeterlik, algılanan fizibilite ve algılanan arzu edilebilirlik ile bunların sosyal girişimci niyetleri üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bu amaçla 171 üniversite öğrencisine araştırmacı tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. Araştırma yöntemi yapısal eşitlik modellemesi olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre algılanan fizibilitenin öncülleri olarak yalnızca empati ve girişimciliğe maruziyet arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Empati, girişimciliğe maruziyet ve algılanan arzu edilebilirlik arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Şaşırtıcı bir şekilde bu çalışmada öz yeterlik ve algılanan fizibilite arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Pazarcık ve Aydın (2015) çalışmalarında üniversite öğrencilerinin girişimci davranışlarını tetiklemek amacı ile oluşturulan eğitim programının onların girişimcilik eğilimleri ve girişimci davranışlarına etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde İktisat bölümünde öğrenim gören birinci sınıf öğrencileri çalışma grubunu oluşturmuştur. 2014-2015 eğitim öğretim yılı bahar dönemi boyunca İşletme Bilimine Giriş II dersi girişimcilik temelinde yeniden düzenlenip öğrencilerin takımlar halinde yürüttükleri projeler ile işlenen bir ders haline getirilmiştir. Çalışmanın deneysel tasarımına uygun olarak 133 öğrenci ile düzenli aralıklarla görüşmeler gerçekleştirilmiş ve eğitim öncesi ve sonrasında öğrencilere anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda girişimcilik temelli ders tasarımlarının öğrencilerin girişimcilik eğilim ve davranışları üzerinde doğrudan etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik, İnce ve Bozyiğit (2014) çalışmalarında girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kişilerin öncelikle girişimci niyetlere sahip olması gerektiğini belirterek girişimcilik niyetinin kişisel, demografik ve çevresel faktörlerden etkilendiğini belirtmişlerdir. Araştırmacılara göre aile de bu çevresel faktörlerin içinde yer almaktadır. Araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetleri ile ailesel faktörler arasında ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçla Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde okuyan 249 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda girişimcilik niyeti ile girişimci kişiliğe sahip olma, ailede girişimci olması ve ailede verilen kararlara katılma derecesi arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Çetinkaya Bozkurt (2014) çalışmalarında planlanmış davranış teorisi çerçevesinde yer alan davranışa yönelik tutum, kişisel normlar ve algılanan davranış kontrolünün öğrencilerin girişimci olma niyetleri üzerindeki etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nde girişimcilik eğitimi alan 202 öğrenciye anket uygulanmıştır. Verilerin analizinde korelasyon, regresyon ve faktör analizi yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına davranışa yönelik tutumların ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyetlerini pozitif yönde etkilediği, kişisel normların girişimcilik niyetlerini etkileme düzeyinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tsakiridou ve Stergiou (2014) çalışmalarında ilkökul öğrencilerinin girişimcilik yeterliklerini ölçmeyi ve gelecekte girişimci olma potansiyellerini incelemeyi amaçlamışlardır. 358 ilkökul öğrencisinden veri toplanmıştır. Analiz, bilişsel girişimcilik becerilerini (bilgi) ve bilişsel olmayan girişimcilik becerilerini (tutumları ve becerileri) ölçerek girişimcilik yeterliklerinin ölçülmesine ve girişimci olma istekliliklerinin incelenmesine odaklanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin %51,6'sının gelecekte bir girişimci olma konusunda olumlu yanıtlar verdikleri görülmüştür. Ayrıca öğrenciler girişimcilik alanında bilişsel soruların yarısından fazlasına (%54,75) doğru yanıt vererek iyi bir bilgi düzeyi geliştirmişlerdir. Becerilerle ilgili olarak proaktiflik, kalıcılık, başarı ihtiyacı, sosyal yönelim, motivasyon, öz yeterlik, ve analiz becerileri %60'ın üzerinde en gelişmiş becerilerdir. Yaratıcılık (%57.03) ve risk alma (%16.93) becerilerinin ilkökul öğrencilerinde zayıf olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Zhang, Duysters ve Cloudt (2014) çalışmalarında Ajzen'in planlı davranış teorisi ve Shapero'nun girişimcilik modelini kullanarak; girişimcilik eğitimi, girişimciliğe maruz kalma, algılanan fizibilite, algılanan arzu edilirlilik ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu amaçla on üniversiteden 494 öğrenciye anket uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre algılanan arzu edilirliliğin girişimcilik niyeti

üzerinde anlamlı etkisi varken, algılanan fizibilitenin ile girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Şaşırtıcı bir şekilde girişimciliğe maruz kalmanın olumsuz bir etkisi varken, girişimcilik eğitiminin olumlu etkisi bulunmuştur. Erkeklerin ve teknolojik üniversite geçmişi olanların girişimcilik niyetleri, kadınların ve diğer üniversite geçmişi olanların girişimcilik niyetlerinden daha yüksektir.

Huber, Sloof, Praag (2012) araştırmalarında erken girişimcilik eğitiminin etkililiğini incelemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla ilkokulun son sınıfındaki öğrencilere girişimcilik eğitim programı uygulanmıştır. Öğrencilerin hem bilişsel hem de bilişsel olmayan girişimcilik becerilerini geliştirmeye odaklanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre bilişsel girişimcilik becerileri girişimcilik eğitimi programından etkilenmemiştir. Bununla birlikte girişimcilik eğitimi programının bilişsel olmayan girişimcilik becerileri üzerinde güçlü bir olumlu etkisi olduğu tespit edilmiştir. Yapılan önceki çalışmalarda çoğunlukla daha üst yaş grupları ele alındığından, bu çalışmanın sonuçlarında bilişsel olmayan girişimcilik becerilerinin erken yaşlarda en iyi şekilde geliştirildiği üzerinde durulmuştur.

Literatür özeti Tablo 2.3'te gösterilmektedir.

Tablo 2.4. *Sosyal Girişimcilik Niyetleri ve Sosyal Girişimcilik Eğitimi Alanında Yapılan Araştırmalar*

Araştırmanın Yapıldığı Yıl	Yazarlar	Araştırmanın Amacı	Araştırmanın Yöntemi	Çalışma Grubu
2019	Chang ve Wannamakok	Davranışa karşı tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolü ile sosyal girişimcilik niyetleri arasındaki ilişkileri belirleyen girişimcilik eğitiminin ve akademik anadalin rolünü ortaya koyan bir modeli test etmek	Çoklu regresyon analizi	Üniversite öğrencileri
2019	Liu, Ma ve Li	Girişimcilik hikayelerinin girişimci niyetler üzerindeki etkisini araştırmak	Ön test son test tek gruplu deneysel desen	Üniversite öğrencileri
2019	Whitlock	Sosyal girişimcilik ve girişimciliği içeren bir eğitim programının öğrencilerin deneyimlerine yansımalarını araştırmak	Nitel durum çalışması	İlkokul öğrencileri

(devamı arkadadır)

Tablo 2.5. *Sosyal Girişimcilik Niyetleri ve Sosyal Girişimcilik Eğitimi Alanında Yapılan Araştırmalar (devamı)*

Araştırmanın Yapıldığı Yıl	Yazarlar	Araştırmanın Amacı	Araştırmanın Yöntemi	Çalışma Grubu
2018	Aure	Lise ve üniversite öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetlerini incelemek	Kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik modellemesi	Lise ve üniversite öğrencileri
2018	Nabi, Walmsley, Liñán, Akhtar ve Neame	Girişimcilik eğitiminin girişimci niyetlere etkisini incelemek	Ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen	Üniversite öğrencileri
2018	Hockerts	Sosyal girişimcilik eğitiminin niyet ve öncüllerine etkisini araştırmak	Ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen	Yüksek lisans öğrencileri
2017	Alparslan, Taş ve Yastıoğlu	Kültürel değerlerin ve girişimcilik eğitiminin, girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisini ortaya koymak	Boylamsal çalışma	Meslek yüksekokulu öğrencileri
2017	Cavazos-Arroyo, Puente-Diaz ve Agarwal	Sosyal girişimcilik niyetleri yordayıcılarını belirlemek	Yapısal eşitlik modellemesi	Sosyal girişim başlatmaya ilgi duyan Meksika vatandaşları
2017	Chengalvala ve Rentala	Sosyal girişimcilik niyetlerini etkileyen faktörleri belirlemek	Tarama çalışması	Üniversite öğrencileri
2017	Chinchilla ve Garcia	Farkındalık, girişimcilik eğitimi ve girişimcilik deneyiminin sosyal girişimcilik niyetlerine etkisini belirlemek	Yapısal eşitlik modellemesi	Üniversite öğrencileri
2017	Ip, Wu, Liu ve Liang	Empati, ahlaki zorunluluk, sosyal girişimci öz-yeterlilik, algılanan sosyal destek ve sosyal sorunlarla ilgili önceki deneyimlerin sosyal girişimci niyetlerle ilişkisini belirlemek	Tarama çalışması	Üniversite öğrencileri
2017	Tiwari, Bhat ve Tikoria	Planlı davranış teorisi çerçevesinde lisans öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetlerini incelemek	Yapısal eşitlik modellemesi	Üniversite öğrencileri

(devamı arkadadır)

Tablo 2.6. *Sosyal Girişimcilik Niyetleri ve Sosyal Girişimcilik Eğitimi Alanında Yapılan Araştırmalar* (devamı)

Araştırmanın Yapıldığı Yıl	Yazarlar	Araştırmanın Amacı	Araştırmanın Yöntemi	Çalışma Grubu
2017	Waghid ve Oliver	Sosyal girişimcilik eğitiminde film ve çevrimiçi tartışmaların kullanımının sosyal girişimciliği artırmadaki rolünü kavramak	Nitel araştırma	Öğretmen adayları
2016	Çolakoğlu ve Çolakoğlu	Girişimcilik eğitimi alan ve almayan üniversite öğrencilerinin öz yeterlik algısı ve girişimcilik potansiyelleri arasındaki farklılıkları incelemek	Çoklu regresyon analizi	Üniversite öğrencileri
2016	Hassi	İlkokul öğrencileri için erken girişimcilik eğitiminin etkililiğini değerlendirmek	Tek gruplu ön test son test modeli	İlkokul öğrencileri (11-12 yaş)
2016	Prabhu, McGuire, Kwong, Zhang ve Ilyinsky	Çin, Rusya ve ABD'den gelen 1114 öğrenciden elde edilen verilerle Y kuşağının sosyal girişimciliği benimseme boyutunu incelemek	Çoklu grup yapısal eşitlik modeli	Üniversite öğrencileri
2016	Sutha ve Sankar	Üniversite öğrencileri arasındaki sosyal girişimcilik düzeyinin belirlenmesi	Tarama çalışması	Üniversite öğrencileri
2016	Wanjohi	Sosyal girişimcilik eğitiminin lisansüstü öğrencilerin girişimci niyetine olan etkisini incelemek	Betimsel çalışma	Lisansüstü eğitim alan öğrenciler
2016	Wilton	Empati, girişimciliğe maruziyet, öz yeterlik, algılanan fizibilite ve algılanan arzu edirlilik ile bunların sosyal girişimci niyetleri üzerindeki etkisini incelemek	Yapısal eşitlik modellemesi	Üniversite öğrencileri
2015	Pazarcık ve Aydın	Girişimcilik eğitim programının, girişimcilik eğilimleri ve girişimci davranışlara etkisini incelemek	Nitel araştırma	Üniversite öğrencileri

(devamı arkadadır)

Tablo 2.7. Sosyal Girişimcilik Niyetleri ve Sosyal Girişimcilik Eğitimi Alanında Yapılan Araştırmalar (devamı)

Araştırmanın Yapıldığı Yıl	Yazarlar	Araştırmanın Amacı	Araştırmanın Yöntemi	Çalışma Grubu
2014	Çelik, İnce ve Bozyiğit	Girişimcilik niyetleri ile ailesel faktörler arasında ilişkiyi incelemek	Tarama çalışması	Üniversite öğrencileri
2014	Çetinkaya Bozkurt	Planlanmış davranış teorisi çerçevesinde yer alan davranışa yönelik tutum, kişisel normlar ve algılanan davranış kontrolünün öğrencilerin girişimci olma niyetleri üzerindeki etkisini belirlemek	Yapısal eşitlik modellemesi	Üniversite öğrencileri
2014	Tsakiridou ve Stergiou	İlkokul öğrencilerinin girişimcilik yeterliklerini ölçmek ve gelecekte girişimci olma potansiyellerini incelemek	Tarama çalışması	İlkokul öğrencileri
2014	Zhang, Duysters ve Cloodt	Girişimcilik eğitimi, girişimciliğe maruz kalma, algılanan fizibilite, algılanan arzu edilebilirlik ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi ortaya koymak	Yapısal eşitlik modellemesi	Üniversite öğrencileri
2012	Huber, Sloof, Praag	Erken girişimcilik eğitiminin etkililiğini incelemek	Ön test son test kontrol gruplu desen	İlkokul öğrencileri (11-12 yaş)

Sosyal girişimcilik niyetleri ve sosyal girişimcilik eğitimi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

1. Alana yönelik yapılan araştırmaların çoğu sosyal girişimcilik niyetlerinin yordayıcılarının test edilmesine dönüktür.
2. Alana yönelik yapılan araştırmaların çoğunda, teoriye dayalı olarak değişkenler arası nedensel ilişkilerin ve korelasyon ilişkilerinin bir arada bulunduğu modellerin test edilmesi amacıyla yapılan yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır.
3. Alana yönelik yapılan araştırmaların çoğu üniversite öğrencileri örneklem alınarak yapılırken, çok az çalışmada ilkökul ve ortaokul öğrencileri örneklem olarak alınmıştır.
4. Alana yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde, araştırma yöntemi olarak nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma yöntem ile çalışılmadığı görülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın yöntemi, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

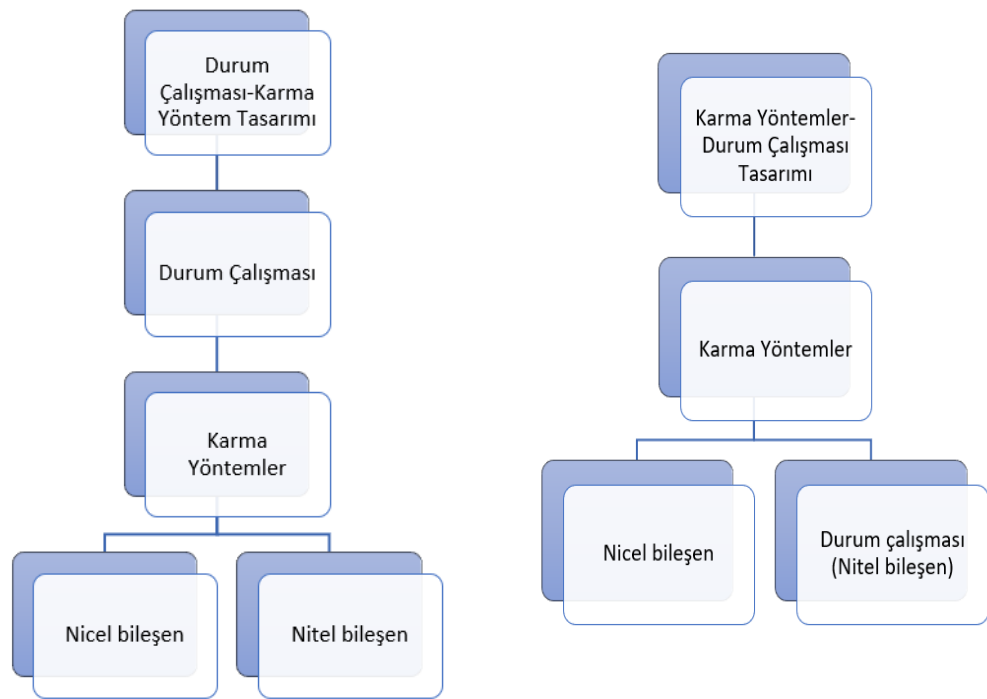
3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin sosyal girişimci niyet ve öncüllerine olan etkisini belirlemek ve öğrencilerin uygulamaya yönelik görüş ve deneyimlerini ortaya çıkarma amacını taşımaktadır. Araştırma problemine bağlı olarak nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntemden yararlanılmıştır. Karma yöntem, bir araştırmada hem nicel hem de nitel verilerin toplanmasına, analiz edilmesine ve harmanlanmasına olanak sunmaktadır. Creswell (2017, s.2) karma yöntem araştırmalarını araştırma problemlerini anlamak için hem nicel veriler hem de nitel verilerin toplanıp iki veri setinin birbiriyle bütünleştirildiği ve bu bütünleştirmenin avantajlarından yararlanarak sonuçların çıkarıldığı bir yaklaşım olarak tanımlamaktadır. Araştırma probleminin tek başına kullanılan bir yöntemden çok daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2015, s.6). Yin'e (2014) göre karma yöntem araştırmaları, araştırmacıların daha karmaşık araştırma sorularına yanıt vermelerine ve tek başına herhangi bir yöntemle gerçekleştirilebileceklerinden daha zengin ve daha güçlü bir kanıt dizisi elde etmelerine izin vermektedir.

Araştırmada karma yöntem kullanılmasının gerekçesi tamamlayıcılık ve geliştirme olarak belirlenmiştir. Tamamlayıcılık olgunun farklı yönleri için tamamlayıcı sonuçlar elde etmeye dönük nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılmasıdır. Çalışılan konunun anlaşılması adına kullanılan nicel ve nitel yöntemlerin konunun kapsamını zenginleştirilmesi ve birbirini açıklığa kavuşturması ve bu sayede daha anlamlı ve kapsamlı sonuçların ortaya çıkması beklenir (Plano Clark ve Ivankova, 2018). Geliştirme; tek bir yöntemden elde edilen sonuçları, diğer yöntemin kullanımına katkı sağlamak veya onu şekillendirmek için kullanmak vasıtasıyla daha etkili ve incelikli sonuçlar elde etmeye yönelik karma yöntemlerin kullanımı görüşüdür (Plano Clark ve Ivankova, 2018). Gerçekleştirilen çalışmada, uygulama süreci içerisinde nitel verilerin toplanması ile süreç hakkında daha kapsamlı veriler elde edilmeye çalışılarak tamamlayıcılık sağlanmaya çalışılmıştır. Deneysel sürecin sonunda ortaya çıkan nicel verilerin neden ve nasıl ortaya çıktığını açıklamak için nitel verilerden yararlanarak da geliştirme sağlanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmada karma yöntemler durum çalışması tasarımıyla yararlanılmıştır. Guetterman ve Fetters'e (2018) göre durum çalışmaları, nitel ve nicel araştırmaların

entegrasyonu yoluyla daha eksiksiz bir anlayış arayan karma yöntemlerle iyi bir şekilde bütünleşebilmektedir. Plano Clark ve Ivankova (2018) karma yöntemler durum çalışması tasarımlarının; makro bağlamların daha iyi açıklanması, kuramsal olarak ilişkili yapıları durum çalışması katılımcıları açısından değerlendirmek ve araştırmacıların durum hakkındaki yorumlarını doğrulamak için kullanılabileceği üzerinde durmaktadır. Guetterman ve Fetters (2018) araştırmacıların, durum çalışması ve karma yöntem tasarımlarını entegre ederken en az iki genel tasarım seçeneğine sahip olduğunu belirtmektedir. Araştırmacıların belirttiği entegrasyon türleri Şekil 3.1’de gösterilmektedir.

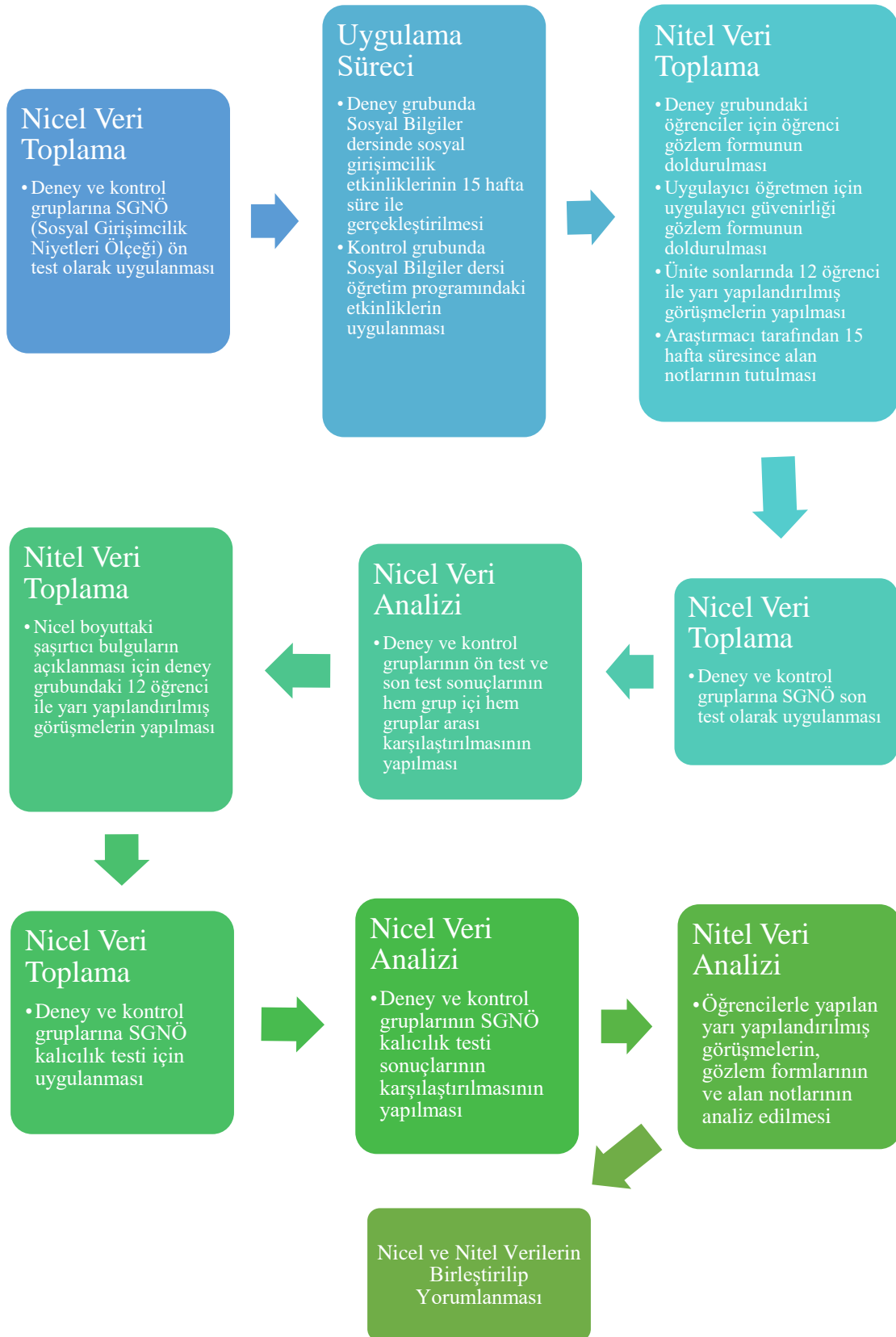

Şekil 3.1. Karma yöntemler ve durum çalışmasının entegrasyon türleri

Guetterman ve Fetters (2018) karma yöntemler-durum çalışması tasarımında araştırmacıların, nitel bileşen için durum çalışmasını içeren bir “ana” karma yöntemler çalışması kullandığını belirtmiştir. Durum çalışması-karma yöntemler deseninde ise araştırmacılar iç içe geçmiş karma yöntem tasarımını içeren bir “ana” durum çalışması kullanmaktadır. Guetterman ve Fetters (2018) karma yöntem çalışmalarında nitel bölüme daha az dikkat çekildiği gözlemine dayanarak karma yöntem durum çalışmasının önemine vurgu yapmıştır.

Araştırmada karma yöntem durum çalışması, iç içe desene uygun olarak yürütülmüştür. Creswell ve Plano Clark (2015) iç içe karma yöntem araştırma desenlerinin

bir veri kümesinin çalışma içerisinde destekleyici ikincil bir işlev sağladığını belirtmektedir. Örnek olarak deneysel bir deseni desteklemek için nitel bir çalışma nicel bir müdahalenin içine gömülebilir. İç içe deneysel karma yöntem deseninde baskın olan nicel araştırma içine ikincil araştırma sorusunu cevaplamak için nitel veri gömülür. Bu gömme işlemi müdahale sürecini test etmek, katılımcıların tepkilerini açıklamak için uygulanabilir. Yapılan araştırmada sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının, sosyal girişimcilik niyet ve öncüllerine olan etkisinin belirlenmesinde nicel yöntemlerden yararlanılmıştır. Araştırmanın nitel kısmında ise katılımcıların hem gerçekleştirilen eğitime yönelik görüş ve deneyimleri elde edilmeye çalışılmış; hem de araştırmanın nicel kısmında odaklanılan eğitimin niyet ve öncüllere etkisi açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Bu sebeple uygulama sürecinde ve uygulama sonrasında nitel veri toplanmıştır. Nicel ve nitel verilerin bir arada kullanılması ile uygulama süreci ve sonuçları hakkında derinlemesine bilgi edinmek amaçlanmıştır. Araştırma modelinin diyagramı Şekil 3.2’de belirtilmiştir.

Şekil 3.2. Araştırma modelinin diyagramı

3.1.1. Araştırmanın Nicel Boyutu

Sosyal Bilgiler dersinde uygulanan sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal girişimci niyetleri ve öncüllerine olan etkisini belirlemek amacıyla yarı deneysel desenlerden eşitlenmemiş ön test son test kalıcılık testi kontrol gruplu model kullanılmıştır. Bu model ön test son test kontrol gruplu modele benzemekle birlikte tek farklılık grupların gelişigüzel oluşturulmasıdır. Modelde yansız atama yoluyla eşitlenme için özel bir çaba harcanmasa da katılanların benzer nitelikli olmasına olabildiğince özen gösterilmektedir. Deney ve kontrol grupları da yansız bir seçimle kararlaştırılmaktadır (Karasar, 2013). Bu model özellikle grupların yansız atama ile oluşturulmasının zor olduğu eğitim araştırmalarında tercih edilmektedir (Creswell, 2012).

Tablo 3.1. *Araştırma Deseni*

Gruplar	Ön test	Deneysel İşlem	Son test	Kalıcılık
Deney (D)	Ö1	X	Ö3	Ö5
Kontrol (K)	Ö2		Ö4	Ö6

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi Ö1 ve Ö2 deneysel işlem öncesi uygulanan ön testleri, Ö3 ve Ö4 deneysel işlem sonrası uygulanan son testleri, Ö5 ve Ö6 ise son test uygulamasından 21 gün sonra uygulanan kalıcılık testini, X deney grubuna uygulanan deneysel işlemi ifade etmektedir. Desene uygun olarak tasarlanan süreç Tablo 3.2’de gösterilmektedir.

Tablo 3.2. *Araştırmada Kullanılan Deneysel Desen*

Gruplar	Ön test	Uygulama	Son test	Kalıcılık
Deney Grubu	SGNÖ	Sosyal Bilgiler dersinde sosyal girişimcilik etkinliklerinin uygulanması	SGNÖ	SGNÖ
Kontrol Grubu	SGNÖ	2018 Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan etkinliklerin uygulanması	SGNÖ	SGNÖ

Tabloda görülen SGNÖ Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği’ni ifade etmektedir. Tablodan da anlaşılacağı gibi ölçek deney ve kontrol gruplarına uygulama öncesi ve sonrasında uygulanmıştır. Kalıcılık testi son testlerin uygulanmasından 21 gün sonra uygulanmıştır. Deney grubunda sosyal girişimcilik etkinlikleri ile desteklenmiş Sosyal Bilgiler dersi yürütülürken, kontrol grubunda MEB tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler ders kitapları takip edilmiştir.

Araştırmanın nicel boyutunun iç ve dış geçerliğinin sağlanması adına bazı çalışmalar yapılmıştır. İç geçerlik araştırmada ulaşılan bir nedensel ilişkide sonucun deney değişkenleri ile açıklanabilirliği (Karasar, 2013:105). Büyüköztürk (2011:5) ise iç geçerliği bağımlı değişkende gözlenen değişimlerin bağımsız değişkenle açıklanması olarak tanımlamaktadır. Yapılan araştırmada iç geçerliği etkileyebilecek etmenler konusunda gerçekleştirilen çalışmalar Tablo 3.3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Araştırmanın Nicel Boyutunun İç Geçerliğini Sağlamak için Yapılanlar

İç Geçerliği Etkileyebilecek Etmenler	Gerçekleştirilen Çalışmalar
Deneklerin seçimi	Deneklerin gruplara yansız atanmaması ya da eşleştirilmemeleri durumunda deneklerin başlangıçtaki farklılıklarının bağımlı değişkene ait puanlardaki varyansa olan katkısının artmasına neden olacağı bilinmektedir. Yapılan araştırmada uygulamanın gerçekleştirileceği grubun kura ile belirlenmesine karşılık gruplarda yer alan katılımcılar gruplara yansız olarak atanmamıştır. Ancak grupların ön test puanlarındaki benzerliklerine dikkat edilmiştir. Ayrıca öğrencilerin demografik özellikleri incelenmiş ve demografik özellik açısından benzer oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
Deneklerin Olgunlaşması	Araştırmaya katılanların zaman içinde fizyolojik ve psikolojik yönlerden değişmesi bağımlı değişkenin deney öncesi ve sonrası değişimini açıklayabilecek bir neden olabilir. Yapılan araştırma 4. Sınıf öğrencileri ile 15 hafta boyunca sürdürülmüştür. Bu sürenin bağımlı değişkendeki değişimi açıklayabilecek kadar uzun olmadığı düşünülmektedir.
Veri Toplama Aracı	Ölçme araçlarının deneysel koşullarda farklılaşması, deneklere uygulanan testlerin birbirinden farklı olması, farklı kişilerin ölçme araçlarını uygulaması durumunda bu tehdit ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmada deney ve kontrol gruplarına birebir aynı ölçme aracı uygulanmıştır. Ayrıca veri toplama araçları deney öncesi, sonrası ve kalıcılık için, deney ve kontrol gruplarında araştırmacı tarafından uygulanmıştır.
Deneklerin Geçmişi	Deneysel uygulama sürecinde deneklerin geçmişi olarak tanımlanan değişken denekleri etkileyebilir. Deneklerin geçmişi etkisini azaltmak için benzer deneyimlere sahip denek gruplarının seçimi önerilmektedir. Yapılan araştırmada bu etkinin azaltılması için denek gruplarının benzer sosyo-ekonomik gruplara ait bireylerden oluşmasına dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılan deneklerin Denizli ilinde orta sosyo-ekonomik gruba dahil oldukları söylenebilir.
Denek Kaybı Etkisi	Deneysel uygulama başladıktan sonra bazı nedenlerle denekler ayrılabilir. Bu da sonuçlar üzerinde etkili olabilir. Yapılan araştırmada denek kaybı olmadığından denek kaybı etkisi de yaşanmamıştır.
İstatistiksel Regresyon	Birinci ölçüme çok iyi ya da çok kötü (uçlarda) puan almış olan denekler diğer ölçümlerde tüm grubun ortalamasına göre kayabilir. Bu uçlarda bulunmada şans faktörü etkili olmaktadır. Denek gruplarının uç değerler alan elemanlardan oluşması sonuçların açıklanmasını zorlaştırabilir. Yapılan araştırmada bu etkiyi en aza indirmek için uç değer tespitleri yapılmış ve ortalamadan yüksek düzeyde sapma gösteren deneklerin olmadığı gözlenmiştir.

(devamı arkadadır)

Tablo 3.4. *Araştırmanın Nicel Boyutunun İç Geçerliğini Sağlamak için Yapılanlar (devamı)*

İç Etkileyebilecek Etmenler	Geçerliği	Gerçekleştirilen Çalışmalar
Etkileşme Etkisi		Bağımlı değişken üzerinde etkisi incelenmeyen iki ya da daha fazla değişken bir bütün olarak bağımsız değişkende etkiye sebep olabilir. Bu etkinin en aza indirilmesi için deneklerin gruplara yansız ataması önerilmektedir. Yapılan araştırmada deneysel uygulamanın gerçekleştirileceği grup yansız olarak seçilerek bu etkinin en aza indirilmesi amaçlanmıştır.
Beklentilerin Etkisi		Deneysel uygulama sürecinde araştırmacının ya da deneklerin beklentileri araştırmanın sonuçlarını etkileyebilir. Bu etkinin en aza indirilmesi için araştırmacı deneysel süreç ve uygulanacak ölçekler hakkında deneklere bilgi vermemiştir. Ayrıca derslerin sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmesi sağlanarak beklenti etkisinin en aza indirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada dış geçerliğin sağlanması adına da bazı önlemler alınmıştır. Dış geçerlik Büyüköztürk (2011) tarafından sonuçların deneklerin seçildiği büyük gruplara, evrene genellenebilirlik derecesi olarak tanımlanmıştır. Karasar'a (2013) göre ise dış geçerlik için örnek bir grup üzerinde ve araştırma koşulları içinde varılan bir sonucun gerçek yaşama genellenebilirliğidir. Yapılan araştırmada dış geçerliğin sağlanması adına alınan önlemler Tablo 3.4'te belirtilmiştir.

Tablo 3.5. *Araştırmanın Nicel Boyutunun Dış Geçerliğini Sağlamak için Yapılanlar*

Dış Geçerliği Etkileyebilecek Etmenler	Gerçekleştirilen Uygulamalar
Örnekleme Etkisi	Sınırlı bir alandan seçilen denekler başka alanlardaki bireyleri temsil etmeyebilir. Bu durumda dış geçerliği artırmak için araştırmaya dahil edilecek kişi sayısının artırılması önerilmektedir. Yapılan araştırmada dış geçerliği artırmak adına 71 kişilik bir örnekleme çalışılmıştır.
Tepkisellik Etkisi	Bir deneye katıldıklarından haberdar olan, ölçme araçlarını ve deneysel işlemi bilen deneklerin davranışları farklılaşabilir. Bunun için deneklerin deneyden habersiz olmaları önerilmektedir. Yapılan araştırmada bu etkiyi en aza indirmek için deneklere deney süreci ile ilgili bilgi verilmemiştir. Ayrıca deney ve kontrol gruplarında uygulamalar araştırmacı tarafından değil sınıf öğretmenleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu sayede deneklerin farklı bir öğretmenle karşılaşmalarından doğacak davranış farklılıkları engellenmeye çalışılmıştır.
Ön test – Deneysel Değişken Etkileşimi	Deneysel uygulamanın öncesinde yapılan ölçme ile deneysel değişkenden oluşan birleşim yalnızca deneysel değişkene bağlı bir değişimden farklı bir etki yaratabilir. Ön testin uygulandığı ve uygulanmadığı durumlarda deneysel değişken farklılaşabilir. Yapılan araştırmada ön test deney ve kontrol gruplarının ikisine de uygulanmıştır. Sonrasında son test ve kalıcılık testi yine deney ve kontrol gruplarına uygulanmıştır. Bunun dışında her iki gruba da birbirinden farklı bir ölçme aracı uygulanmayarak bu etkinin en aza indirilmesi sağlanmıştır.

3.1.2. Araştırmanın Nitel Boyutu

Araştırmanın nitel boyutunda öğrencilerin gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinliklerine yönelik görüş ve deneyimlerini açıklığa kavuşturmak; uygulamanın sosyal girişimci niyet ve öncülleri üzerindeki yansımalarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda durum çalışmasından yararlanılmıştır. Durum çalışması araştırması, araştırmacının gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem ya da belli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış sistemler hakkında çoklu bilgi kaynakları aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu bir yaklaşımdır (Creswell, 2018, s.97). Merriam'a (2018, s.40) durum çalışması sınırlı bir sistemin derinlemesine betimlenmesi ve incelenmesidir. Yin'e (2008, s.18) göre durum çalışması güncel bir olguyu gerçek hayattaki bağlamı ile -özellikle olgu ile bağlam arasındaki sınırlar tam olarak belirgin değilse- inceleyen ampirik bir araştırmadır. Yıldırım ve Şimşek (2013, s.313) durum çalışmasının "nasıl" ve "niçin" sorularına odaklanarak, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu veya olayın derinlemesine incelenmesine imkân tanıyan bir araştırma yöntemi olduğunu belirtmiştir. Merriam'a (2018) göre durum, bir olgunun örneği olan tek bir kişi, bir program, bir grup, bir kurum, bir toplum ya da özel bir politika olabilir. Yin (2003) araştırmada betimleyici ve açımlayıcı sorular kullanıldığında, olaylar ve bireyler hakkında birincil kaynaklarla bilgi üretilmeye çalışıldığında durum çalışmasının kullanımının uygun olacağını ifade etmiştir.

Yin'e göre (2008) durum çalışmalarının tasarımında özel desenlerin dikkate alınması gerekmektedir. Dört tip durum çalışması deseninden bahsedilebilir. Bu desenler bütüncül tek durum tasarımı, gömülü tek durum tasarımı, bütüncül çoklu durum tasarımı ve gömülü çoklu durum tasarımıdır. Bütüncül tek durum tasarımında tek bir analiz birimi bulunurken, gömülü tek durum tasarımında bir durum birden fazla analiz birimi incelenerek araştırılır. Bütüncül çoklu durum tasarımında kendi başına bütüncül olarak algılanabilecek durumlar önce kendi içinde ele alınıp sonrasında birbirleriyle karşılaştırılırken, gömülü çoklu durum tasarımında birden fazla durum ve birden fazla analiz birimi önce kendi içinde ele alınıp sonrasında birbiriyle karşılaştırılır. Sonuç olarak desen belirlenirken çalışılacak durumun ve analiz biriminin iyi saptanmış olması gerekmektedir.

Çalışmaya alınan durumu Yin (2014) analiz birimi olarak ifade etmektedir. Merriam'a (2018) göre durum çalışmasının özelliklerini, araştırmanın konusu değil analiz birimi belirler. Örneğin yaşlıların bilgisayar kullanmayı öğrenmeleri bir durum çalışması olarak düşünülemez. Burada durum çalışması açısından analiz birimi öğrenenlerin

tecrübeleri olacaktır. Yıldırım ve Şimşek (2013) iyi belirlenmiş bir araştırma probleminin analiz edilecek birim ya da birimler hakkında fikir verebileceğini belirtmektedir. Bir diğer ifadeyle analize konu olacak birimin araştırma problemi ile ilişkisine bakılmalıdır.

Yapılan çalışmada 2018-2019 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Denizli ilindeki bir ilkokulda 4. sınıfta okuyan öğrencilerle Sosyal Bilgiler dersinde 15 hafta süresince gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinlikleri durum olarak belirlenmiştir. Duruma bağlı olarak analiz birimi uygulamaların gerçekleştirildiği sınıfın öğrencileridir. Tek durum ve analiz biriminin bulunduğu çalışmada bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinliklerinin, süreçte aktif rol alan öğrenciler üzerindeki yansımaları açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda açıklanamayan sosyal girişimci niyet ve öncüllerinin gerçekleştirilen eğitim ile nasıl değişim ve gelişim gösterdiği, öğrencilerin sürece yönelik deneyimlerinin neler olduğu, nitel boyutta farklı veri kaynaklarından elde edilen bilgilerle (yarı yapılandırılmış görüşmeler, öğrenci gözlem formları, alan notları) ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu sayede iki yöntemden elde edilen verilerin birbirini tamamlamasına ve araştırma problemine yönelik daha bütüncül bir bakış açısı elde edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada hem uygulama sürecinde hem de uygulamanın sonrasında nitel verilerden yararlanılmıştır. Uygulama sürecinin öğrenciler üzerindeki yansımalarını anlamak, uygulama sürecinde etkinliklerin niyet ve öncüllerin gelişimindeki rolünü öğrenci açısından görebilmek için süreç içerisinde nitel veriler toplanmıştır. Uygulamanın öğrencilere katkılarını anlamak ve nicel bulguların açıklanmasına yardımcı olmak için uygulama tamamlandıktan sonra nitel veriler toplanmıştır.

Araştırmanın nitel boyutunun geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması adına bazı stratejilerden yararlanılmıştır. Nitel çalışmalarda iç ve dış geçerlik nicel çalışmalardaki gibi ele alınmamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Merriam (2018) nitel çalışmalarda geçerlik ve güvenilirliğin paradigmanın temelini oluşturan felsefi düşüncelere uygun bir şekilde ele alınması gerektiğini ifade etmektedir. Merriam'ın (2018) aktardığına göre Lincoln ve Guba (1985) bu düşünceden yola çıkarak geçerlik ve güvenilirlik kavramlarını nitel çalışmaların doğasına uygun bir şekilde adlandırmaya çalışmışlardır. Buna göre iç geçerlik yerine inandırıcılık, dış geçerlik yerine aktarılabilirlik, iç güvenilirlik yerine tutarlık ve dış güvenilirlik yerine teyit edilebilirlik kavramlarını kullanmışlardır. Yapılan çalışmada inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirliği sağlamak adına uygulanan stratejiler Tablo 3.5'te verilmiştir.

Tablo 3.6. *Araştırmanın Nitel Boyutunun Geçerlik ve Güvenirliğini Sağlamak için Yapılanlar*

Ölçütler	Gerçekleştirilen Uygulamalar
İnandırıcılık	<p><i>Uzun süreli etkileşim</i> Araştırmacı veri kaynakları ile uzun süreli etkileşim içinde olmalıdır. Yapılan araştırmada araştırmacı 15 hafta süre ile uygulamayı yürütmüştür. Bu sayede gözlem ortamındaki bireylerin üzerinde başlangıç etkisinin azaldığı düşünülmektedir. Ayrıca aynı bireylerle birden fazla görüşme yapıldığından toplanan verilerin gerçeği yansıtmaya bakımından güçlü olduğu söylenebilir.</p> <p><i>Üçgenleme</i> Veri kaynakları, yöntem ve araştırmacı çeşitlendirmeleri ile nitel araştırmaların inandırıcılığını artırmak amaçlanmaktadır. Yapılan araştırmada veri toplamada çoklu yöntem kullanılmış ve üçgenleme yapılmıştır. Görüşme, gözlem formları ve alan notlarından elde edilen verilerin birbirlerini desteklemeleri ve zenginleştirmeleri amaçlanmıştır.</p> <p><i>Uzman İncelemesi</i> Nitel araştırma konusunda uzman kişilerin yapılan araştırmayı farklı boyutları ile inceleyip değerlendirmesi inandırıcılığı artıran bir strateji olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmada nitel araştırma uzmanlarının gerçekleştirilen çalışmanın veri toplama, analiz ve sonuçları yorumlama gibi basamaklarını eleştirel bir gözle değerlendirmesi istenerek inandırıcılığı artırmak amaçlanmıştır.</p> <p><i>Katılımcı Teyidi</i> Nitel araştırmada elde edilen verilerin ve yapılan çıkarımların katılımcılara aktarılıp doğrulanması inandırıcılığı artıran başka bir stratejidir. Yapılan çalışmada veri toplamanın hemen sonunda araştırmacı topladığı verileri katılımcılara aktarmış ve ulaşılanların doğruluğu adına fikirlerini belirtmeleri istenmiştir. Öğrencilerle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler için katılımcı teyidine başvurulmuştur.</p>
Aktarılabilirlik	<p><i>Zengin ve Yoğun Tanımlama</i> Çalışmanın gerçekleştirildiği durum ve ortamın ayrıntılı bir şekilde tanımlanması nitel araştırmaların aktarılabilirliğini artırmaktadır. Yapılan araştırmada katılımcıların tanımlanmasına önem verilmiştir. Ayrıca katılımcı görüşmelerinden ve alan notlarından alıntılarla bulguların ayrıntılı tanımlanması gerçekleştirilerek aktarılabilirlik sağlanmaya çalışılmıştır.</p> <p><i>Örnekleme Seçimi</i> Nitel araştırmalarda aktarılabilirliğin sağlanması adına olay ve olguları uygun bir şekilde ortaya koymayı temele alan amaçlı örnekleme yöntemlerinin kullanılması önerilmektedir. Yapılan araştırmada da sosyal girişimcilik etkinliklerinin uygulandığı sınıftan görüşme yapılacak öğrencilerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak araştırmanın genellenebilirlik olasılığının artırmak amaçlanmıştır.</p>
Tutarlık	<p><i>Tutarlık İncelemesi</i> Nitel araştırmalarda güvenilirlik yerine olay ve olguların değişkenliğini araştırmaya tutarlı bir şekilde yansıtmayı amaçlayan tutarlık ön plana çıkmaktadır. Tutarlığın sağlanması adına tutarlık inceleme stratejisi kullanılmaktadır. Tutarlık incelemesi araştırmaya bütüncül bir şekilde bakıp gerçekleşen etkinliklerin tutarlığını kontrol etmeyi amaçlamaktadır. Yapılan araştırmada veri toplama araçlarının oluşturulması, verilerin toplanması, toplanan verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması aşamalarında tutarlık incelemesinden yararlanılmıştır.</p>
Teyit Edilebilirlik	<p><i>Teyit İncelemesi</i> Teyit incelemesi araştırmacının vardığı sonuçları topladığı verilerle doğrulamasını içermektedir. Yapılan araştırmada toplanan veriler (görüşme kayıtları, öğrencilerin ortaya koyduğu ürünler, alan notları, gözlem formları) saklanarak gerektiğinde sonuçlarla karşılaştırılmıştır.</p>

3.2. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, ulaşılabilen evrendir. Araştırmacının doğrudan gözleyerek ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanarak, hakkında görüş bildirebileceği evrendir. Araştırmalar çalışma evreni üzerinde yapıldığında sonuçların da bu evrene genellenmesi kaçınılmazdır. Evreni tanımlama ve sınırlama aslında çalışma grubunu belirlemek için yapılmaktadır (Smith, 1975 akt. Karasar, 2013, s.110). Bu araştırma için seçilen okulun ya da okulların özelliklerinin araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini yükseltmesi umulmaktadır.

Ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desende gruplar yansız atama yoluyla belirlenir (Büyüköztürk, 2011). Bu araştırmada iki grubun ön test puanlarında anlamlı farklılık olup olmadığına bakılarak kura yöntemi ile deney ve kontrol grubu belirlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarının ön test sonuçlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 3.6'da gösterilmiştir.

Tablo 3.7. Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği Ön Test Sonuçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Gruplar	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Çarpıklık	Çarpıklık Std. Hata	Basıklık	Basıklık Std. Hata
Sosyal Girişimcilik Niyeti							
D	35	14.54	2.03	-0.599	0.398	0.254	0.778
K	36	14.11	2.89	-1.280	0.393	1.184	0.768
Sosyal Girişimcilik Öz yeterliği							
D	35	25.89	3.39	-1.002	0.398	1.794	0.778
K	36	24.75	3.77	-0.544	0.393	-0.505	0.768
Empati							
D	35	17.49	1.82	-0.534	0.398	0.214	0.778
K	36	17.42	2.42	-0.598	0.393	-0.581	0.768
Ahlaki Zorunluluk							
D	35	17.40	2.38	-1.133	0.398	1.703	0.778
K	36	17.44	2.74	-0.461	0.393	-0.859	0.768
Algılanan Sosyal Destek							
D	35	25.83	3.33	-0.977	0.398	0.313	0.778
K	36	25.36	3.30	-1.195	0.393	1.112	0.768
Toplam							
D	35	101.14	7.90	-1.001	0.398	1.022	0.778
K	36	99.08	10.19	-0.932	0.393	1.548	0.768

Grupların ön test sonuçları normallik açısından incelenirken; çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 aralığında olması, çarpıklık-basıklık değerlerinin standart hatalarına bölüm sonuçlarının ± 1.96 aralığında kalması (Can, 2016), Shapiro-wilks testinin sonuçları dikkate alınmıştır. Yapılan incelemelerde D (deney) grubunun ön test sonuçlarına göre sosyal girişimcilik niyeti, empati ve algılanan sosyal destek boyutlarında normal dağılım gösterdiği; sosyal girişimcilik öz yeterliği ve ahlaki zorunluluk boyutlarında ise normallik

varsayımları karşılanmadığı için normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. K (kontrol) grubunda sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati ve ahlaki zorunluluk boyutlarında normal dağılım gösterirken; sosyal girişimcilik niyeti ve algılanan sosyal destek boyutlarında normallik varsayımları karşılanmadığından normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Grupların sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarının ön test açısından denk olup olmadığını karşılaştırmak amacıyla Mann-Whitney U testi gerçekleştirilmiş olup sonuçları Tablo 3.7’de verilmiştir.

Tablo 3.8. *Grupların Sosyal Girişimcilik Niyeti, Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği, Ahlaki Zorunluluk ve Algılanan Sosyal Destek Boyutları için Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Grup	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal Girişimcilik Niyeti					
Deney	35	36.24	1268.50	621.500	0.921
Kontrol	36	35.76	1287.50		
Sosyal Girişimcilik Öz yeterliği					
Deney	35	39.13	1369.50	520.500	0.206
Kontrol	36	32.96	1186.50		
Ahlaki Zorunluluk					
Deney	35	35.39	1238.50	608.500	0.803
Kontrol	36	36.60	1317.50		
Algılanan Sosyal Destek					
Deney	35	37.64	1317.50	572.500	0.504
Kontrol	36	34.40	1238.50		

Tablo 3.7 incelendiğinde deney ve kontrol grupları, ön test sonuçları açısından sosyal girişimcilik niyeti (U=621.500, p>0.05), sosyal girişimcilik öz yeterliği (U=520.500, p>0.05), ahlaki zorunluluk (U=608.500, p>0.05) ve algılanan sosyal destek (U=572.500, p>0.05) boyutlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Buna göre grupların deneysel sürecin başında söz edilen boyutlarda denk oldukları söylenebilir. Empati boyutu açısından grupların deneysel sürecin başında denk olup olmadığını belirlemek amacıyla ilişkisiz örneklem için t testi yapılmıştır (Tablo 3.8).

Tablo 3.9. *Empati Boyutu için Grupların Ön Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Grup	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Deney	35	17.49	1.82	69	0.136	0.893*
Kontrol	36	17.42	2.42			

Tablo 3.8 incelendiğinde deney ve kontrol grubunun empati boyutu düzeylerinin deneysel sürecin başında denk olduğu görülmektedir ($t_{(69)}=0.136, p>0.05$).

İki grubun SGNÖ ön test sonuçlarına göre denk olduğu görülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Denizli ilinde bir ilkokulda iki sınıfta öğrenim görmekte olan 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın deney grubunda 16'sı kız, 19'u erkek olmak üzere 35 öğrenci bulunmaktadır. Kontrol grubunda ise 21'i kız, 15'i erkek olmak üzere 36 öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 3.10. *Araştırmanın Nicel Boyutunun Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri*

Demografik Özellikler		Deney	Kontrol
		<i>f</i>	<i>f</i>
Cinsiyet	Kız	16	21
	Erkek	19	15
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	7	3
	Ortaokul	7	5
	Lise	7	13
	Üniversite	12	13
	Lisansüstü	1	-
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	4	2
	Ortaokul	2	4
	Lise	14	14
	Üniversite	13	14
	Lisansüstü	1	-
Anne Mesleği	İşçi	3	2
	Memur	5	6
	Esnaf	1	2
	Çalışmıyor	21	18
	Diğer	4	3
Baba Mesleği	İşçi	11	9
	Memur	6	8
	Esnaf	7	7
	Çalışmıyor	1	2
	Diğer	9	8

Tablo 3.9 incelendiğinde deney grubunda erkek, kontrol grubunda da kız öğrencilerin sayılarının fazla olduğu görülmektedir. Sınıf mevcudu açısından ise gruplar dengeli görünmektedir. Anne eğitim durumu açısından incelendiğinde hem deney hem de kontrol grubunda üniversite mezunu annelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Baba eğitim durumlarına bakıldığında hem deney hem de kontrol grubunda lise ve üniversite mezunu babaların çoğunlukta olduğu bu eğitim durumlarının da her iki grupta dengeli dağıldığı dikkat çekmektedir. Anne mesleklerine bakıldığında her iki grupta da ev hanımı annelerin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Baba meslekleri incelendiğinde deney ve kontrol gruplarında en çok işçi babaların bulunduğu, diğer meslek gruplarında da dengeli bir dağılım gerçekleştiği söylenebilir. Genel olarak demografik özelliklerin deney ve kontrol gruplarında benzer olduğu söylenebilir.

Araştırmanın nitel boyutunda daha önce de belirtildiği gibi yarı yapılandırılmış görüşmeler ve görüşmeleri destekleyici veri elde etme amacıyla hazırlanan gözlem formları ve alan notları ile veri toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler deney grubunda yer alan öğrencilerden amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yoluyla belirlenen 5'i kız 7'si erkek olmak üzere 12 öğrenci ile yapılmıştır. Görüşme yapılacak öğrencilerin seçiminde sınıf öğretmeninden destek alınmıştır. Ölçüt olarak akademik başarı seviyeleri açısından heterojen bir yapı oluşması, öğrencilerin görüşme yapmaya gönüllü olması alınmıştır. Görüşme yapılan öğrencilerle ilgili bilgiler Tablo 3.10'da verilmiştir.

Tablo 3.11. *Araştırmanın Nitel Boyutunda Görüşme Yapılan Öğrencilerin Profilleri*

Öğrenci	Cinsiyet	Özellikler
Ö1	Erkek	Sınıfın akademik başarısı en yüksek öğrencisidir. Okul başkanı olarak görev yapmaktadır. Öz güveni yüksek bir öğrencidir. Derse odaklanmakta sorunlar yaşamaktadır. Kendini ifade etmekte oldukça iyidir. Sosyal yönünün pek kuvvetli olduğu söylenemez. Sınıf içinde pek yakın arkadaşı bulunmamaktadır. Anne ve babası öğretmen olarak görev yapmaktadır.
Ö2	Kız	Derslerdeki akademik başarısı yüksektir. Sınıf arkadaşları tarafından sevilen bir öğrencidir. Görev yönelimli ve güvenilir olduğu söylenebilir. Arkadaşları ile iletişim kurmada zorluk çekmemektedir. Kendini ifade etmede sorun yaşamamaktadır.
Ö3	Kız	Derslerdeki akademik başarısı orta seviyede olan bir öğrencidir. Anne ve babası boşanmıştır ve annesi ile birlikte yaşamaktadır. En yakın arkadaşları kendi gibi anne babası ayrı olan 3 kız öğrencidir. Sosyal etkinliklere katılmaktan keyif almaktadır. Hayal gücü kuvvetlidir.
Ö4	Erkek	Derslerdeki akademik başarısı orta seviyede olan bir öğrencidir. Sınıf arkadaşları ile futbol oynamaktan keyif almaktadır. Sınıftaki grup çalışmalarında genellikle lider özelliği sergilemektedir. Verilen görevi yerine getirmek için elinden gelen çabayı göstermektedir. Derslere etkin katılımında bulunmaktadır.
Ö5	Kız	Derslerdeki akademik başarısı yüksek olan bir öğrencidir. Yeni fikirler üretmeyi sevdiği söylenebilir. Hayal gücü kuvvetli bir öğrencidir. Resim yapmayı sevmektedir. Arkadaşları ile olumlu ilişkiler kurduğu söylenebilir. Okulda gerçekleştirilen sosyal etkinliklerde görevler almaktadır.
Ö6	Erkek	Derslerdeki akademik başarısı düşük bir öğrencidir. Ders aralarında sınıf arkadaşları ile futbol oynamayı sevmektedir. Derse katılımının yüksek olduğu söylenemez. İkiz kardeşi ile aynı sınıfta öğrenim görmektedir. Bu durumun sosyalleşmesini kısıtladığı söylenebilir.
Ö7	Kız	Derslerdeki akademik başarısı orta seviyede olan bir öğrencidir. Anne ve babası boşanmıştır ve annesi ve üvey babası ile birlikte yaşamaktadır. Arkadaşları ile ilişkilerinde sorunları çözmede problemler yaşadığı söylenebilir. Grup çalışmalarında lider özellikler sergilese de genellikle kendi fikirlerini ön plana çıkarıp diğer arkadaşlarının fikirlerine önem vermediği söylenebilir.

(devamı arkadadır)

Tablo 3.12. *Araştırmanın Nitel Boyutunda Görüşme Yapılan Öğrencilerin Profilleri (devamı)*

Öğrenci	Cinsiyet	Özellikler
Ö8	Erkek	Derslerdeki akademik başarısı düşük bir öğrencidir. Derslere katılmada istekli olmadığı söylenebilir. Konuşma bozukluğu (kekemelik) problemi yaşamakta; söylemek istediklerini söylemekte zorluk çekmektedir. Okulun futbol takımında yer almaktadır. Arkadaşları ile iyi ilişkiler kurmaya çalıştığı söylenebilir.
Ö9	Erkek	Derslerdeki akademik başarısı orta seviyede olan bir öğrencidir. Derslere katılmada isteklidir. Kendini ifade etmede sorun yaşamamaktadır. Arkadaşlarına karşı oldukça anlayışlı olduğu söylenebilir. Sorunların çözümünde görev almada isteklidir.
Ö10	Kız	Derslerdeki akademik başarısı orta seviyede olan bir öğrencidir. Sınıfta düzeni bozabilecek davranışlarda bulunmaktadır. Öfke sorunu olduğu söylenebilir. Oldukça duygusal bir öğrencidir. Hırslı olduğu söylenebilir. Arkadaşları ile olumlu ilişkiler kuramamaktadır.
Ö11	Erkek	Derslerdeki akademik başarısı yüksek bir öğrencidir. Uyumlu ve sakin bir öğrenci olduğu söylenebilir. Arkadaşlarına karşı oldukça anlayışlıdır. Olumlu ilişkiler kurmaya özen gösterir. Grup çalışmalarında kendine verilen görevi yerine getirir. Kendini ön plana çıkarmaya çalışmaz. Hırslı olmadığı söylenebilir.
Ö12	Erkek	Derslerdeki akademik başarısı düşük bir öğrencidir. Davranış problemleri olduğu söylenebilir. Arkadaşları ile iyi ilişkiler kurmada güçlük çekmektedir. Grup çalışmalarında diğer arkadaşları ile uyumlu bir şekilde çalışmada sorunlar yaşamaktadır.

Yapılan araştırmada deney ve kontrol gruplarında dersler sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmüştür. Araştırmanın dış geçerliğini olumsuz olarak etkileyebilecek tepkisellik etkisi de bu şekilde en aza indirilmeye çalışılmıştır. Dersler sınıf öğretmenleri tarafından yürütüldüğünden sınıf öğretmenlerinin de tanıtılmasına gerek duyulmuştur. Kontrol grubunun sınıf öğretmeni 49 yaşındadır. 26 yıldır sınıf öğretmenliği yapmaktadır. Çalışma hayatı boyunca 4. sınıflarla beş kez çalışmıştır. Deney grubunun sınıf öğretmeni ise 54 yaşındadır. 33 yıldır sınıf öğretmenliği yapmaktadır. Çalışma hayatı boyunca 4. sınıflarla sekiz kez çalışmıştır. Deneysel müdahalenin gerçekleşeceği sınıfın öğretmenine 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminin son haftasında günde 3 ders saati olmak üzere bir hafta boyunca toplam 15 ders saati sosyal girişimcilik eğitimi verilmiştir. Hazırlanan ders planları ve materyaller (animasyonlar, videolar, örnek olaylar) öğretmen ile paylaşılmıştır. Ayrıca uygulamaların güvenilirliğini belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından Uygulama Güvenirliği Gözlem Formu hazırlanmış ve uygulama sürecinde gözlem formu doldurulmuştur.

3.3. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı 2016 yılından beri sosyal girişimcilik konusu üzerinde çalışmaktadır. Daha çok işletme, iktisat, ekonomi gibi alanlarda çalışılan sosyal girişimcilik olgusunun

sosyal sorunların çözümü ve toplumsal değişim açısından önemi sebebiyle birey ve toplumun gelişimi adına eğitim alanında da çalışılması gerektiğine inanmıştır. Bu motivasyonla araştırma problemini oluşturmuştur. Sosyal girişimcilik eğitimi ve sosyal girişimcilik niyet ve öncülleri alanlarına odaklanan araştırmacı ilkokul 4. sınıf öğrencilerine yönelik Sosyal Bilgiler dersinde uygulanabilecek sosyal girişimcilik etkinlikleri tasarlamıştır. Yine ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin sosyal girişimci niyet ve öncüllerini ölçecek bir ölçek hazırlamıştır. Ölçeğin ve ders planlarının pilot uygulamasını Denizli ilindeki sosyoekonomik açıdan farklılık gösteren ilkokullarda yapmıştır. Araştırma sürecinde kullanılan diğer veri toplama araçları (gözlem formu, görüşme formu, uygulama güvenilirliği gözlem formu) araştırmacı tarafından geliştirilmiş ve alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda düzeltilmiştir.

Araştırmacı deney ve kontrol gruplarının sınıflarına uygulama başlamadan önce katılımcı olmayan gözlemci rolü ile 3 hafta boyunca Sosyal Bilgiler, Matematik, Türkçe ve Fen Bilimleri derslerinde gözlemde bulunmuştur. Araştırmacı sınıf iklimini ve öğrencileri tanıma adına gözlemlerini gerçekleştirmiştir. Ayrıca öğrencilerin sınıflarındaki bu “yabancı”ya alışmaları ve tepkisellikten uzaklaşmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmacı uygulama sürecinin başlaması ile birlikte deney grubu olarak belirlenen sınıfta 15 hafta boyunca Sosyal Bilgiler derslerine katılmıştır. Bu noktada araştırmacının gözlemci rolü öğrencilerle paylaşılmıştır. Araştırmacının katılımcı olmayan gözlemci rolü, katılımcı gözlemci rolüne dönmüştür. Genellikle en arka sırada oturarak ders süresince alan notları tutmuş ve gözlem formlarını doldurmuştur. Araştırmacı sınıf öğretmeninin rolünü alarak dersi yürütme ya da etkinlikleri yönetme rolüne bürünmemiştir. Öğrencilerle etkinlik sırasında dersi bölmeyecek şekilde araştırma adına önemli durumlarda iletişime geçmiştir. Uygulama sürecinde araştırmacı öğrencilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler de gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler ders saatleri dışında, okulun destek eğitim odasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı uygulama öncesi, sırası ve sonrasında araştırma etiğine uygun hareket etmeye çalışmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında hem nicel hem de nitel araştırma tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda verilerin elde edilmesinde araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği (Armağan Erbil ve Şimşek, 2018) kullanılmıştır. Öğrencilerle ilgili daha kapsamlı bilgilerin edinilmesi için Öğrenci Tanıma Formu kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda verilerin elde edilmesi için

araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formları geliştirilmiştir. Görüşme formlarından elde edilen verileri destekleyici veri toplama araçları olarak öğrenci gözlem formu ve alan notlarından yararlanılmıştır. Ayrıca araştırmada uygulama süreci sınıf öğretmeni tarafından yürütüldüğünden, uygulama sürecinin güvenilirliğini belirleme amaçlı uygulama güvenilirliği gözlem formundan yararlanılmıştır.

Öğrenci Tanıma Formu: Deney ve kontrol gruplarındaki öğrenciler hakkında daha kapsamlı bilgi edinebilmek, araştırma sonuçlarına kaynaklık edebilecek verileri toplamak amacıyla öğrenci tanıma formu geliştirilmiştir. Geliştirilen formda öğrencilerden kimlik bilgileri istenmemiştir. Formda; cinsiyet, anne mesleği, baba mesleği, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ile ilgili sorular yer almaktadır. Elde edilecek verilerin araştırma kapsamı dışında kullanılmayacağı ve gizli tutulacağı hakkında öğretmen ve velilere bilgi verilmiştir.

Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği: Öncelikle sosyal girişimcilik niyet ve öncülleri ile ilgili alanyazın detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu konuda geliştirilen ölçeklerin genellikle ortaöğretim ve lisans düzeyindeki öğrencilere yönelik olduğu görülmüştür (Ashour, 2016; Cavazos-Arroyo, Puente-Diaz ve Agarwal, 2017; Chipeta, 2015; Ernst, 2011; Hockerts, 2015; Mair ve Noboa, 2006; Prabhu ve diğ., 2016; Simon, 2015; Sutha ve Sankar, 2016; Valliere, 2015; Wilton, 2016). İncelenen ölçeklerin sosyal girişimci niyet modellerinin yapısına (Ajzen'in Planlı Davranış Teorisi, Mair ve Noboa'nın Sosyal Girişimcilik Niyetleri Modeli) uygun olarak hazırlandığı görülmüştür. İlkokul öğrencilerine yönelik sosyal girişimci niyet ve öncüllerini ölçen bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Ölçek geliştirilirken Mair ve Noboa'nın sosyal girişimcilik niyetleri modelinde değişiklik ve eklemelerde bulunan Hockerts'ın (2015) sosyal girişimci niyet ve öncülleri modelinin boyutları temele alınmıştır. Buna göre geliştirilecek ölçeğin boyutları "Sosyal Girişimci Niyet", "Sosyal Girişimcilik Öz yeterliği", "Empati", "Ahlaki Zorunluluk" ve "Algılanan Sosyal Destek" olarak belirlenmiştir. Boyutlara uygun madde yazımına gidilmiştir. İlkokul öğrencileri için ölçek geliştirilirken Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanım ve konular da dikkate alınmıştır. 42 madde ve beş boyuttan oluşan ölçek hazırlanmıştır. Ölçek maddeleri yazıldıktan sonra 39 ilkokul 4. Sınıf öğretmeni tarafından yaş grubuna uygunluk, anlaşılabilirlik, açıklık açısından incelenmiştir. Öğretmenlerin maddeler üzerindeki görüş ve önerilerine dayanarak ölçekteki üç maddenin ifadesinde değişikliğe gidilmiş ve iki madde de ölçekten çıkarılmıştır. Ardından ölçek 12 alan uzmanı tarafından yaş grubuna uygunluk, anlaşılabilirlik, açıklık açısından incelenmiştir. Uzmanların maddeler üzerindeki görüş ve önerilerine dayanarak

ölçeğe 10 madde eklenmiş ve sekiz maddenin ifadesinde değişikliğe gidilmiştir. Ölçeğin son hali 50 maddeden oluşmaktadır. Son halini alan ölçek 230 ilkökul 4. sınıf öğrencisine uygulanmıştır.

Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı, madde ayırt edicilikleri madde toplam puan korelasyonlarına bakılmıştır. Büyüköztürk (2013:171)'e göre düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayısı 0.3 üzeri ise iyi olarak değerlendirmekte, 0.2 altı ise çıkarılması gerekmekte, 0.2 üzerinde ise zorunlu olduğunda alınabilmektedir. Ölçeğin güvenilirlik analizi yapılırken düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayısı 0.2 altında olan maddeler ölçekten çıkarılmış, 0.2 üzerindeki maddeler zorunlu ise tutulmuştur. Ölçeğin birinci boyutu olan "Sosyal Girişimcilik Niyeti" maddeleri için yapılan güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3.11'de verilmiştir.

Tablo 3.13. Birinci Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları

Madde Numarası	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alpha Değeri
1	,227	,652
2	,351	,622
3	,467	,589
4	,338	,623
5	,441	,594
6	,339	,626
7	,399	,607
8	,209	,650

Ölçeğin birinci boyutunda güvenilirlik analizi sonucu düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayısı 0.2 altında madde olmadığı görülmektedir. Düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayısı 0.3 altında olan 1. ve 8. Maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Maddeler çıkarıldıktan sonra ölçeğin birinci boyutuna ait Cronbach's Alpha değeri .655 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin ikinci boyutu olan Sosyal Girişimcilik Öz yeterliği için yapılan güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3.12'de gösterilmiştir.

Tablo 3.14. İkinci Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları

Madde Numarası	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alpha Değeri
9	,313	,643
10	,147	,660
11	,333	,638
12	,157	,659
13	,346	,636
14	,309	,640
15	,369	,634
16	,098	,674

(devamı arkadadır)

Tablo 3.15. *İkinci Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları (devamı)*

Madde Numarası	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alpha Değeri
17	,284	,644
18	,285	,645
19	,434	,626
20	,417	,623
21	,049	,676
22	,279	,645
23	,182	,660
24	,347	,635

Ölçeğin ikinci boyutunda düzeltilmiş madde toplam korelasyonu 0.2 altında olan 10, 12, 16, 21 ve 23. Maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Maddeler çıkarıldıktan sonra ölçeğin ikinci boyutuna ait Cronbach's Alpha değeri .698 bulunmuştur.

Ölçeğin üçüncü boyutu olan Empati maddeleri için yapılan güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3.13'te verilmiştir.

Tablo 3.16. *Üçüncü Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları*

Madde Numarası	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alpha Değeri
25	,376	,555
26	,249	,594
27	,361	,561
28	,324	,574
29	,263	,595
30	,278	,593
31	,441	,528

Ölçeğin üçüncü boyutunda düzeltilmiş madde toplam korelasyonu 0.2'nin altında bulunan madde olmadığında bu boyutta madde atılmamıştır. Ölçeğin üçüncü boyutuna ait Cronbach's Alpha değeri .609 bulunmuştur.

Ölçeğin dördüncü boyutu olan Ahlaki Zorunluluk maddeleri için yapılan güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 3.14'te verilmiştir.

Tablo 3.17. *Dördüncü Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları*

Madde Numarası	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alpha Değeri
32	,306	,588
33	,434	,544
34	,388	,571
35	,407	,555
36	,255	,609
37	,214	,609
38	,307	,589
39	,254	,601

Ölçeğin dördüncü boyutunda düzeltilmiş madde toplam korelasyonu 0.2'nin altında madde bulunmadığı görülmektedir. Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu 0.3'ün altında

olan 37. Madde ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin dördüncü boyutuna ait Cronbach's Alpha değeri .609 bulunmuştur.

Ölçeğin beşinci boyutu olan Algılanan Sosyal Destek maddeleri için yapılan güvenirlik analizi sonuçları Tablo 3.15'te verilmiştir.

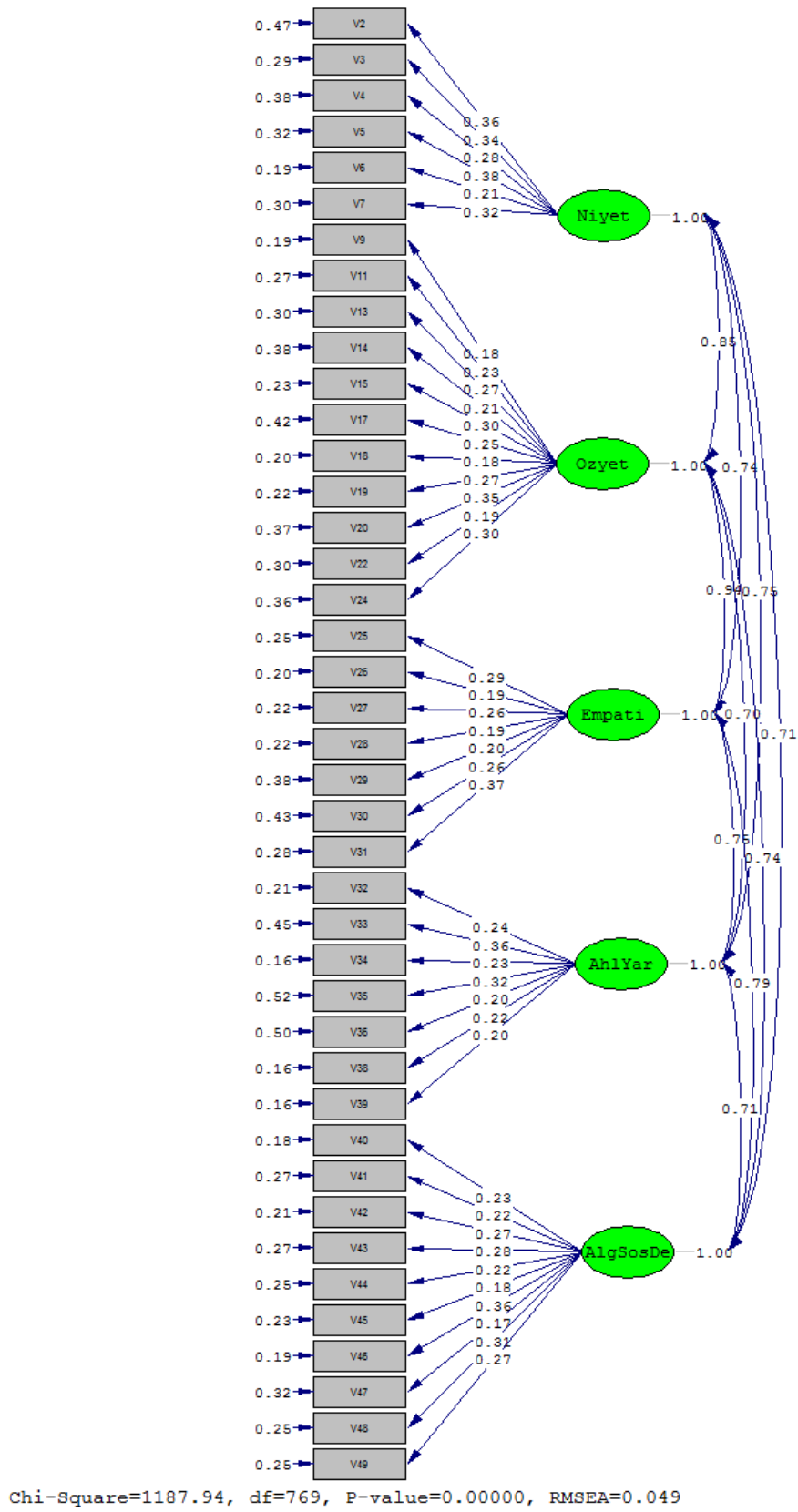
Tablo 3.18. *Beşinci Boyut için Güvenirlik Analizi Sonuçları*

Madde Numarası	Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyonu	Madde Silinirse Cronbach's Alpha Değeri
40	,409	,668
41	,295	,685
42	,416	,666
43	,326	,680
44	,308	,683
45	,340	,678
46	,542	,644
47	,230	,696
48	,416	,665
49	,400	,668
50	,151	,711

Ölçeğin beşinci boyutunda düzeltilmiş madde toplam korelasyonu 0.2'nin altında olan 50. Madde ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin bu boyutuna ait Cronbach's Alpha değeri .711 bulunmuştur.

Ölçeğin son halinde 41 madde bulunmaktadır. Ölçeğin tamamına ait Cronbach's Alpha değeri ise .880 olarak hesaplanmıştır.

Ölçeğin boyutları önceden belli olduğu ve bu boyutlara uygun maddeler yazıldığı için açılımlayıcı faktör analizi yapılmadan oluşturulan beş faktörlü yapının doğrulanıp doğrulanmadığını ortaya çıkarmak için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinde, açılımlayıcı faktör analizinin tersine faktörlerin miktarı ve doğası hakkında temel bir hipotez bulunmakta ve bu hipotez bir teoriye dayanmaktadır (Ellis, 2017; Hurley ve diğ., 1997). Temeldeki gizil değişken yapı hakkında teori veya ampirik araştırmaya dayanan bilgiye sahip olduğunda bu yapıyı test etmek için doğrulayıcı faktör analizi kullanılır (Byrne, 2005; Harrington, 2008). Doğrulayıcı faktör analizi ile elde edilen model Şekil 3.3'te verilmiştir.

Şekil 3.3. Doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen model

Bu model test edildiğinde hesaplanan uyum indeksleri Tablo 3.16'da verilmiştir.

Tablo 3.19. *Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda Uyum İndeksleri*

Uyum İndeksleri	Uyum
χ^2/df	1.544
RMSEA	0.049
SRMR	0.065
GFI	0.80
AGFI	0.77
CFI	0.92
NNFI	0.91

Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına bakıldığında, ki-kare/serbestlik derecesi oranının 1.544 olduğu görülmektedir. Bu oranın 3'ün altında olması mükemmel uyuma karşılık gelmektedir (Sümer, 2000 akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). RMSEA değerinin 0.05'ten küçük olarak 0.049 çıkması yine mükemmel uyuma işaret etmektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993 akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). GFI ve AGFI indekslerinin 0.90'ın üzerinde olması istenirken değerlerin 0.80 ve 0.77 olması zayıf uyumu işaret etmektedir. CFI ve NNFI uyum indekslerinin 0.95 üzerinde olması mükemmel uyuma, 0.90'ın üzerinde olması ise iyi uyuma karşılık geldiğinden yapılan analiz sonucu alınan değerler iyi uyuma karşılık gelmektedir. Son olarak Standardize edilmiş RMR'nin 0.5 altında olması mükemmel uyuma, 0.80'in altında olması ise iyi uyuma (Brown, 2006 akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012) karşılık geldiğinden yapılan analiz için SRMR'nin iyi uyuma karşılık geldiği görülmüştür. Yapılan analizler sonucunda 41 maddeden oluşan sosyal girişimcilik niyetleri ölçeğinin beş faktörlü yapısının bir model olarak doğrulandığı söylenebilir.

Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu: Deney grubundan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenen 12 öğrencinin sosyal girişimcilik etkinlikleri sürecine yönelik görüş ve deneyimlerini ortaya çıkarmak ve araştırmanın nicel bulgularını açıklığa kavuşturmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın amaçlarına yönelik üç adet yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formları incelenmek üzere üç alan uzmanına gönderilmiştir. Uzmanların görüş ve önerilerine göre düzenlenen görüşme formunun pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot uygulama sonrasında yapılan düzeltmelerden sonra forma son hali verilmiştir. İlk görüşmeler uygulamanın başlamasından bir ay sonra (ilk öğrenme alanı

tamamlandıktan sonra) yapılmıştır. Öğrencilerin bu sürede deneyim ve algularının şekillenmesi beklenmiştir. Bu görüşmede amaç öğrencilerin sosyal girişimciliğe yönelik algı ve deneyimlerini ortaya çıkarmak ve sosyal girişimcilik eğitimine yönelik görüşlerini belirlemektir. İkinci görüşmeler uygulamanın başlamasından iki ay sonra (ikinci öğrenme alanı tamamlandıktan sonra) yapılmıştır. Bu görüşmede amaç öğrencilerin sosyal girişimciliğe yönelik algı ve deneyimlerini ortaya çıkarmak ve sosyal girişimci niyet ve öncüllerinin gelişimi hakkında bilgi toplamaktır. Üçüncü ve son görüşmeler deneysel müdahale bittikten sonra gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmede amaç öğrencilerin sosyal girişimcilik eğitimine yönelik görüşlerini belirlemek ve nicel verilerin açıklanmasını kolaylaştırmaktır. Görüşmeler okulun destek eğitim odasında gerçekleştirilmiş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir.

Öğrenci Gözlem Formu: Araştırmada nicel araştırma bulgularını ve gerçekleştirilen görüşme verilerini desteklemek amacı ile öğrenci gözlem formu oluşturulmuştur. Oluşturulan gözlem formu iki alan uzmanına gönderilmiştir. Uzmanların görüş ve önerilerine göre forma son hali verilmiştir. Gözlem formu hazırlanırken sosyal girişimciliğin gerektirdiği beceri ve değerler göz önünde bulundurularak; işbirliği, empati, sorun çözme, yeni fikirler üretme, sorumluluk, etkili iletişim alanlarına yönelik ifadeler oluşturulmuştur. Gözlem formunda 15 ölçüt bulunmaktadır. Öğrencilere ölçütü gösterme düzeylerine göre (yeterli=3, orta=2, yetersiz=1) puan verilmiştir. Ayrıca dikkat çeken öğrenci davranışları ile ilgili gözlemler not alınıp yorumlanmıştır. Öğrenci gözlem formu her öğrenme alanında bir kere olmak üzere üç kez uygulanmıştır. Gözlem araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Alan Notları: Yapılan araştırmada uygulama sınıf öğretmeni tarafından yürütülmüş, araştırmacı derslere gözlemci olarak katılmıştır. Araştırmacı tarafından ortamdaki katılımcılar hakkında her derste notlar tutulmuştur. Sosyal girişimcilik etkinliklerinin öğrencilerin sosyal girişimci niyet ve öncüllerine etkisinin araştırıldığı bu araştırmada katılımcıların derslerdeki önemli görülen açıklamaları, sosyal sorunlara yönelik bakış açıları, problemleri çözümedeki istekliliklerine odaklanılmıştır. Alan notlarından görüşme sorularının hazırlanmasında da faydalanılmıştır. Ayrıca alan notları ile deneysel müdahale ve görüşmelerden elde edilen verilerin desteklenmesi amaçlanmıştır.

Uygulama Güvenirliği Gözlem Formu: Yapılan araştırmada uygulama sınıf öğretmeni tarafından yürütülmüştür. Sınıf öğretmeni tarafından gerçekleştirilen uygulamanın güvenilirliğini belirlemek için uygulama güvenirligi gözlem formu oluşturulmuştur. Hazırlanan gözlem formu iki alan uzmanı ile paylaşılmıştır. Uzmanların

görüş ve önerilerine göre düzenleme yapılan forma son hali verilmiştir. Sınıf öğretmeninin öğrencileri konu ile ilgili bilgilendirmesi, sosyal girişimcilik ile konunun bağlantısını kurması, hazırlanan materyallerden (video, animasyon, örnek olaylar, hikayeler) yararlanması, öğrencileri yeni fikirler oluşturması adına teşvik etmesi gibi konuları ne kadar uygulamaya geçirdiğini belirlemek amacı ile 12 ifadeden oluşan bir gözlem formu oluşturulmuş ve araştırmacı tarafından kaydedilmiştir. Alanyazında uygulamaların en az %20'sinde uygulama güvenilirliği verisi toplamak gerektiği ifade edilmektedir (Tekin İftar ve Kırcaali İftar, 2012). Araştırmada 15 haftalık uygulama sürecinde 6 kez gözlem verisi kaydedildiğinden uygulamanın %40'ında uygulama güvenilirliği verisi toplanmıştır. Uygulama güvenilirliği, uygulama güvenirlilik katsayısı ile hesaplanmaktadır. Uygulama güvenirlilik katsayısı gerçekleşen uygulamanın planlanan uygulamaya ne kadar uygun olduğunu belirlemek için “gerçekleşen uygulama / planlanan uygulama X 100” formülü ile hesaplanır. Yapılan hesaplamalar sonucu tüm uygulamanın uygulama güvenirlilik katsayısı 90,7 olarak bulunmuştur.

3.5. İşlem Basamakları

- Öncelikle 2017-2018 eğitim öğretim yılında literatür taraması ve ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır.
- 2018-2019 eğitim öğretim yılında sosyal girişimcilik etkinlikleri ile desteklenen ders planları geliştirilmeye başlanmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde sosyal girişimciliğin içinde yer alan beceri ve değerlerle örtüşen üç öğrenme alanı (Bilim Teknoloji ve Toplum, Üretim Dağıtım ve Tüketim, Etkin Vatandaşlık) seçilerek bu öğrenme alanlarının kazanımlarına yönelik sosyal girişimcilik etkinlikleri ile desteklenen ders planları hazırlanmıştır. Ayrıca öğrencilerin sosyal girişimcilik ile ilgili bilgileri kazanmalarını sağlayacak dikkat çekici animasyon ve videolar hazırlanmıştır. Bunlara ek olarak bütüncül bir yapıyla öğrenme alanlarını kavramaları adına her öğrenme alanı için bölüm özetleri hazırlanmıştır.
- Hazırlanan ders planı örneklerinin pilot uygulaması, 2018-2019 eğitim öğretim yılının ilk döneminde Denizli ilinde farklı sosyo-ekonomik düzeyde öğrencilerin bulunduğu iki ilkokulda yapılmıştır. Pilot uygulamadan sonra gerekli düzeltmeler yapılmış ve ders planlarına son hali verilmiştir.
- Araştırma sınıf öğretmeni tarafından yürütüleceğinden güvenilirliği sağlamak amacı ile sınıf öğretmeni için Uygulama Güvenirliliği Gözlem Formu

hazırlanmış ve pilot uygulaması yapılmıştır.

- Öğrencilerin sosyal girişimcilik ile ilgili becerilerini sınıf ortamında ne kadar sergilediklerini kaydedebilmek amacı ile Öğrenci Gözlem Formu hazırlanmış ve pilot uygulaması yapılmıştır.
- Öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinliklerine yönelik görüş ve deneyimlerini açığa çıkarmak amacı ile yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanıp pilot uygulaması yapılmıştır.
- Uygulamaların gerçekleştirileceği okul ve sınıflar belirlenmiş ancak hangi grubun deney, hangi grubun kontrol grubunda olacağı belirlenmemiştir.
- Sosyal girişimcilik niyetleri ölçeği belirlenen sınıflarda ön test olarak uygulanmıştır.
- Sosyal girişimcilik niyetleri ölçeğinin ön test olarak uygulanması sonucunda iki grup arasında anlamlı fark bulunmadığından sınıflardan biri kura ile deney grubu olarak belirlenmiştir.
- Deneysel müdahalenin gerçekleşeceği sınıfın öğretmenine 2018-2019 eğitim öğretim yılı güz döneminin son haftasında günde 3 ders saati olmak üzere bir hafta boyunca toplam 15 ders saati sosyal girişimcilik eğitimi verilmiştir. Hazırlanan ders planları ve materyaller (animasyonlar, videolar, örnek olaylar) öğretmen ile paylaşılmıştır. Kontrol grubunun sınıf öğretmeni de uygulamaların gerçekleştirileceği üç öğrenme alanında 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na göre eğitim öğretimini sürdürmesi ve İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı'ndan yararlanması konusunda bilgilendirilmiştir.
- 2018-2019 eğitim öğretim yılı bahar döneminin ilk haftasında deney grubunda uygulamalara başlanmıştır. Biri ön hazırlık dersi olmak üzere toplam 14 kazanım için 15 haftalık bir uygulama yürütülmüştür. Her kazanım için haftada 3 ders saati ayrılmıştır. Uygulama toplam 45 ders saati sürmüştür.
- İlk öğrenme alanı ile ilgili etkinlikler sona erdiğinde seçilen 12 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Aynı işlem ikinci öğrenme alanı ile ilgili etkinlikler sonlandıktan sonra da yapılmıştır.
- Uygulamaların bittiği hafta Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği deney ve kontrol grubundaki öğrencilere son test olarak uygulanmıştır.
- Son testlerin uygulanmasından bir hafta sonra öğrencilerle son görüşmeler

gerçekleştirilmiştir.

- Son testlerin uygulanmasından 21 gün sonra Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği kalıcılık testi için deney ve kontrol gruplarına uygulanmıştır.

3.6. Ders Planlarının Hazırlanması

Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde Bilim Teknoloji ve Toplum, Üretim Tüketim ve Dağıtım, Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarının seçilerek ders ve etkinlik planlarının hazırlanmasının sebebi; bu öğrenme alanlarında öğrencilere kazandırılacak bilgi, beceri ve değerlerin sosyal girişimcilikle yakından ilgili olmasıdır. Örneğin 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na göre Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında bilimsellik ve doğal çevreye duyarlılık gibi değerlerle değişim ve yenilikçilik gibi becerilerin öğrencilere kazandırılması gerekmektedir (MEB, 2018b). Bununla birlikte öğrenme alanında örnek girişimciler ve başarı hikayeleri üzerinde durulması gerektiğinden bahsedilmektedir. Bu öğrenme alanında öğrencilerin çevrelerindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak özgün ürünler tasarlaması beklenmektedir. Sosyal girişimciliğin özünde de çevredeki ihtiyaçların farkına varma, sorunları tespit etme ve çözüm yolları üretme bulunmaktadır. Bu nedenle bu öğrenme alanında başarılı sosyal girişimcilik örnekleri üzerinden sosyal girişimciliğe giriş yapılmıştır. Sosyal girişimci özelliklerinin ve gerçekleştirdikleri faaliyetlerin anlaşılması adına sınıfa konuk konuşmacı davet etme etkinlikleri tasarlanmıştır. Öğrencilerin çevrelerindeki ihtiyaç ve sorunlardan hareketle; özgün fikirlerle çözüm önerilerini sunmalarına imkân tanıyan proje çalışmasından yararlanılmıştır.

Bir diğer öğrenme alanı olan Üretim Tüketim ve Dağıtım'da Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda da belirtildiği üzere öğrencilerin girişimci ve bilinçli tüketici becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2018b:15). Kaynakların sınırlılığı, mevcut kaynakların korunması konuları üzerinde durulmaktadır. Bu öğrenme alanında sorumluluk ve tasarruf gibi değerlerle öz denetim, karar verme ve finansal okuryazarlık becerilerinin öğretiminin gerçekleştirilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Bu öğrenme alanında temel ihtiyaçların karşılanamaması durumunda ortaya çıkabilecek sosyal sorunlar ve bu sosyal sorunları çözmek için yapılabilecekler konusunda etkinlikler tasarlanmıştır. Bütçe oluşturma konusundan hareketle finansal okuryazarlık kavramına giriş yapılmış ve bir sosyal girişim başlatma sürecinde bütçe oluşturmanın önemine değinilmiştir.

Uygulamaların yapıldığı son öğrenme alanı olan Etkin Vatandaşlık'ta 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'na göre sorumluluk ve bağımsızlık gibi değerlerle iş

birliği, sosyal katılım ve karar verme gibi becerilerin kazandırılmasına odaklanılmıştır (MEB, 2018b). Bu öğrenme alanında belirtilen beceri ve değerlerin kazandırılması ve sosyal girişimcilik ile bağlantı kurulması adına çocuk hakları konusundan hareketle Dünya çocuklarının en büyük sorunları ve çözüm yolları konusunda etkinlikler tasarlanmıştır. Ayrıca okulda gerçekleştirilebilecek faaliyetlere yönelik fikirler sunma ve sorumluluklarımız ile ilgili etkinliklerden yararlanılmıştır.

Ders planları hazırlanırken öncelikle öğrenciyi konu ile tanıştırma, konu ile ilgili bilgilendirme, bilgilerini kullanmalarını sağlama ve bilgiyi transfer etmelerini sağlama adımları dikkate alınmıştır. Örneğin Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında öğrencileri konu ile tanıştırma etkinlikleri olarak; görseller, videolar, soru cevap, beyin fırtınasından yararlanılmıştır. Öğrencileri konu ile ilgili bilgilendirme etkinlikleri olarak; anlam çözümleme tabloları, zihin haritaları, örnek olaylar, grup çalışmaları ve işbirlikli öğrenmeden yararlanılmıştır. Öğrencilerin edindikleri bilgileri kullanmalarını sağlayacak etkinlikler olarak; “Gelecekte teknolojik ürünler nasıl değişime uğrayabilir?”, “Kullanım kılavuzu oluşturuyoruz”, “Slogan Oluşturuyoruz” etkinliklerinden yararlanılmıştır. Öğrencilerin bilgiyi transfer etmelerini sağlamak amacıyla da “Proje Üretiyoruz” adlı proje çalışmasından yararlanılmıştır. Gerçekleştirilen etkinlikler hafta hafta Tablo 3.17’de gösterilmiştir.

Tablo 3.20. *Deney Grubunda Gerçekleştirilen Etkinlikler ve Amaçlar*

Haftalar	Kazanımlar	Etkinlikler	Açıklamalar
1. Hafta	Ön Hazırlık	Fotoğrafları Yorumluyoruz Rol Oynuyoruz	Ön hazırlık dersinde öğrencilerin sosyal sorunların farkına varması ve sosyal sorunları yaşayan kişilerle empati yapmaları amaçlanmıştır.
2. Hafta	Çevresindeki teknolojik ürünleri kullanım alanlarına göre sınıflandırır.	Hangi Amaçla Kullanıyoruz? Zihin Haritası Oluşturuyoruz Anlam Çözümleme Tablosu Büyüeyebilen Ayakkabı Biz Yürüyoruz Değerlendirme: Farklı Olanı Bulalım	Öğrencilerin teknolojik ürünlerin insanların ihtiyaçlarını karşılamak veya sorunlara çözüm bulmak amacıyla geliştirildiğini fark etmelerini sağlamak, sosyal girişimcilik örnekleri vasıtasıyla sosyal girişim kavramına giriş yapmak amaçlanmıştır.
3. Hafta	Teknolojik ürünlerin geçmişteki ve bugünkü kullanımlarını karşılaştırır.	Gelecekte Teknoloji Üçüncü Göz Değerlendirme: Balık Kılıçığı	Öğrencilerin sosyal sorunlara yönelik geliştirilen teknolojik ürünlerin insanların hayatlarını kolaylaştırdığı örnek olaylarla kavramaları sağlanmıştır.

(devamı arkadadır)

Tablo 3.21. *Deney Grubunda Gerçekleştirilen Etkinlikler ve Amaçlar (devamı)*

Haftalar	Kazanımlar	Etkinlikler	Açıklamalar
4. Hafta	Kullandığı teknolojik ürünlerin mucitlerini ve bu ürünlerin zaman içindeki gelişimini araştırır.	Teknolojik Ürünler Nasıl Değişime Uğradı? Değerlendirme: Grup Çalışması Değerlendirme Formu Bireysel Değerlendirme Formu	Teknolojik ürünlerin uğradığı değişimler ve mucitlerin özellikleri üzerinde durulmuştur. Mucitlerin aynı zamanda girişimci olduklarından hareketle sosyal girişimcilerin özelliklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.
5. Hafta	Çevresindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlamaya yönelik fikirler geliştirir.	Dedesinden Esinlenip Çok Amaçlı Baston Tasarladı Konuşan İlaç Kutusu Proje Üretiyoruz Değerlendirme: Proje Değerlendirme Formu	Öğrencilerin icatların sorunlardan ya da ihtiyaçlardan yola çıkarak yapıldığını fark etmelerini sağlamak, sosyal girişimciliğin iyi örneklerinden yola çıkarak öğrencilerin toplum yararına proje önerisinde bulunmasını teşvik etmek amaçlanmıştır.
6. Hafta	Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.	Kullanım Kılavuzu Oluşturuyoruz Slogan Oluşturuyoruz Değerlendirme: Doğru Yanlış Testi	Öğrencilerin teknolojik ürünlerin zararlarını önlemek için yapılabilecekler konusunda fikir üretmelerini sağlamak amaçlanmıştır.
7. Hafta	İstek ve ihtiyaçlarını ayırt ederek ikisi arasında bilinçli seçimler yapar.	Ayşe Kampa Gidiyor İstek Mi İhtiyaç Mı? Selin ve Ailesi Alışverişte Hangi Okul Çantası? Değerlendirme: Tanılayıcı Dallanmış Ağaç	Öğrencilerin temel ihtiyaçlardan hareketle ihtiyaçları karşılanmayan bireylerin yaşadıkları sosyal sorunları, ihtiyaçlar karşılanırken fayda-maliyet dengesinin gözetilmesi gerektiğini kavramalarını sağlamak, karar verme becerilerini geliştirmek amaçlanmıştır.
8. Hafta	Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanıır.	Çevremizdeki Ekonomik Faaliyetler Selin'in Zeytinyağlı Domatesi Değerlendirme: Doğru Yanlış Testi ve Eşleştirme	Öğrencilerin yakın çevrelerinde gerçekleşen ekonomik faaliyetleri tanımalarını ve ürünlerin üretim dağıtım ve tüketim aşamalarını kavramalarını sağlamak amaçlanmıştır.
9. Hafta	Sorumluluk sahibi bir birey olarak bilinçli tüketici davranışları sergiler.	Bilinçli Tüketim İstasyonu Değerlendirme: Açık Uçlu Sorular	Öğrencilerin bilinçli tüketicilikle ilgili resim, şiir, slogan oluşturarak yaratıcı ürünler ortaya koymalarını sağlamak amaçlanmıştır.
10. Hafta	Kendine ait örnek bir bütçe oluşturur.	Burcu'nun Haftalık Bütçesi Aile Bütçemiz Değerlendirme: Öz Değerlendirme Formu	Öğrencilerin gelir gider dengesini kavramalarını ve aile bütçesi örneği üzerinden bütçe hazırlanırken nelere dikkat edilmesi gerektiğini anlamalarını sağlamak amaçlanmıştır. Sosyal girişimlerini hayata geçirirken nasıl bütçe hazırlanabileceği, gelir ve giderlerini nelerin oluşturabileceği üzerinde durulmuştur.

(devamı arkadadır)

Tablo 3.22. *Deney Grubunda Gerçekleştirilen Etkinlikler ve Amaçlar (devamı)*

Haftalar	Kazanımlar	Etkinlikler	Açıklamalar
11. Hafta	Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır.	İsrafi Önleyeceğiz Çöp(M)adam Değerlendirme: Grup Çalışması Değerlendirme Formu	İsrafın önlenmesi ve kadın istihdamı konusunda yapılan bir sosyal girişim örneğinden hareketle öğrencilerin kaynakların tasarruflu kullanılmasında görev almaları, israfın önlenmesi için yeni fikirler geliştirmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.
12. Hafta	Çocuk olarak haklarının farkına varır.	Hak Denince Aklıma Gelenler Çocuk Haklarını Canlandırıyoruz Dünya Çocuklarının Sorunları Değerlendirme: Doğru Yanlış Testi	Öğrencilerin çocuk haklarının farkına varmalarını sağlamak ve Dünya’da çocuk haklarından yararlanamayan çocukların problemlerinin nasıl çözüme ulaştırılabileceği hakkında düşüncelerini sağlamak amaçlanmıştır.
13. Hafta	Aile ve okul yaşamındaki söz ve eylemlerinin sorumluluğunu alır.	Aydan’ın Sorumluluğu Evde ve Okulda Sorumluluklarım Değerlendirme: Boşluk Doldurma	Öğrencilerin aile ve okulda çeşitli sorumluluklarının olduğunu farkına varmalarını sağlamak ve sorumluluklarını yerine getirmediklerinde oluşabilecek sorunlardan haberdar olmalarını sağlamak amaçlanmıştır.
14. Hafta	Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel sosyal etkinlikleri önerir.	Sosyal Etkinliklere Katılıyorum Etkinlik Öneriyorum Gelecekte Kuracağım Vakıf Değerlendirme: Boşluk Doldurma	Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre okullarında veya sınıflarında eğitsel ve sosyal etkinlik önermelerini, eğitsel sosyal etkinlikler konusu ile sosyal girişimcilik bağlantısını kurmalarını ve yaratıcı düşünme ile toplum yararına yeni fikirler ortaya koymalarını sağlamak amaçlanmıştır.
15. Hafta	Ülkesinin bağımsızlığı ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişkiyi açıklar.	Ne Biliyorum? Bewar Yaşadıklarını Anlatıyor Değerlendirme: Doğru Yanlış Testi Çoktan Seçmeli Sorular ve Boşluk Doldurma	Öğrencilerin savaş sosyal sorunundan hareketle ülkenin bağımsızlığı ve bireysel özgürlükleri arasındaki ilişkiyi kavramalarını sağlamak amaçlanmıştır.

3.7. Deneysel İşlemin Uygulama Süreci

Deneysel işlemin gerçekleştirildiği sınıfta uygulamalara öncelikle sosyal girişimcilik etkinliklerine Tablo 3.17’de belirtildiği gibi giriş niteliğinde bir ön hazırlık dersi ile başlanmıştır. Bu derste öğrencilerin dezavantajlı grupları fark etmesi ve yaşadıkları sorunlar hakkında fikir yürütmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin ilk başta fotoğraflardaki sorunları fark etmede sorun yaşadıkları bağlamdan uzaklaştıkları gözlenmiştir. Öğretmenin ipuçları ve farklı bakış açılarını cesaretlendirmesi ile sosyal sorunlara odaklanma gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler fotoğraflardaki sorunların nedenleri

hakkında görüşlerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Ardından rol oynama ile dezavantajlı grupların günlük yaşamda karşılaştıkları sorunları gruplar halinde canlandırmaları bu yolla da onlarla empati yapmaya çalışmaları sağlanmıştır. Rol oynama etkinliğinden sonra dezavantajlı grupların sorunlarının çözümüne yönelik yapılabilecekler hakkında fikirlerini öne sürmeleri istenmiştir. Öğrencilerin fikirlerinin genellikle ihtiyaçların kısa süreli olarak karşılanmasına yönelik bağış yapma ya da kampanyalar düzenleme şeklinde olduğu görülmüştür. Bu noktada sürdürülebilirliği olan bir girişim fikri ortaya çıkmamıştır. Ders sonrası sınıf öğretmeni ile araştırmacı günün değerlendirmesini yapmıştır. Sınıf öğretmenin farklı fikirleri cesaretlendirmeye devam etmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur. Sonraki derslerde öğrencilerin yardımseverlik ile sosyal girişimciliği karıştırmaması adına sosyal girişim örnekleri üzerinden sürdürülebilirlik kavramını açıklamaya karar verilmiştir.

Uygulamanın ikinci haftasında öğrencilerin teknolojik ürünlerin ihtiyaçlara ya da sorunlara yönelik geliştirildiğini fark etmeleri ve sosyal sorunlara yönelik farkındalık geliştirmeleri için örnek olay yönteminden yararlanılmıştır. Görme engellilik sorununa yönelik geliştirilen teknolojik ürünün bir sosyal girişimci tarafından bulunan yaratıcı bir çözüm olduğu üzerinde durulmuştur. Sosyal girişimlerin de teknolojik ürünlerin geliştirilmesi gibi bir ihtiyaç ya da sorundan hareketle ortaya çıktığı noktası vurgulanmıştır. Öğrencilerden örnek olay metinlerinde geçen sorunlara metindeki çözümden farklı olarak yeni fikirler ortaya koymaları istenmiştir. Bu noktada yaratıcı fikir bulmada zorlandıkları ve metindeki fikirlere oldukça benzer çözümler sundukları görülmüştür. Bu sebeple ders sonrası sınıf öğretmeni ile yapılan değerlendirmede daha farklı sosyal sorunlara yönelik başarılı sosyal girişim örnekleri ile öğrencilerin karşılaşması, sadece çözüme değil sorunun çıkış noktalarına da odaklanılması, çok boyutlu ve ayrıntılı düşünmenin sağlanması konularında fikir birliğine varılmıştır.

Uygulamanın üçüncü haftasında öğrencilerin sosyal sorunlara yönelik geliştirilen teknolojik ürünlerin insanların hayatlarını kolaylaştırdığını örnek olayla kavramaları sağlanmıştır. Bu konunun anlaşılması için araştırmacı tarafından hazırlanan başarılı sosyal girişim örneği videoları ve animasyonlar kullanılmıştır. Ayrıca tartışma, beyin fırtınası ve grup çalışmasından yararlanılmıştır. Teknolojinin olumsuz etkilerinin önlenmesi için neler yapılabileceği konusunda öğrencilerin fikirleri alınmıştır. Öğrencilerin ilk iki haftaya göre kendilerini daha rahat ifade ettikleri ve derse katılım gösterdikleri görülmüştür. Uygulamanın dördüncü haftasında teknolojik ürünlerin mucitlerini ve ürünlerin zaman içindeki gelişimini araştırmada işbirlikli öğrenmeden yararlanılmıştır. Mucitlerin aynı

zamanda birer girişimci olmalarından hareketle bu kişilerin ortak özelliklerini grupları ile birlikte düşünüp listelemeleri istenmiştir. Bazı öğrencilerin oluşturulan gruplardan memnun olmadığı gözlenmiştir. Sevdiği arkadaşları ile aynı grupta olamayan bazı öğrencilerin çalışmaya istekle katılmadığı fark edilmiştir. Ders sonrası sınıf öğretmeni ile araştırmacı arasındaki görüşmede öğrencilerin grup çalışmasının derslerde sık kullanılmamasından kaynaklı bir sorun yaşandığı fark edilmiştir. Grup çalışmasına yatkın olmayan öğrencilerin birlikte çalışma becerilerinin gelişmesi adına derslerde daha sık kullanılmasına karar verilmiştir.

Uygulamanın beşinci haftasında ihtiyaçlar ve sorunların yeni bir ürün tasarlamada önemini daha iyi kavramaları ve ihtiyaçlardan yola çıkarak kendilerine özgü ürünler tasarlamaya yönelik fikirler geliştirmeleri örnek olaylar ve proje çalışmasından yararlanılmıştır. Örnek olaylarda daha rahat özdeşim kurabilmeleri ve kendilerine olan inançlarının gelişmesi adına yaşatılarının tasarladığı ürünler üzerinde durulmuştur. Proje çalışmasında ise kendi seçtikleri bir sosyal soruna yönelik grupla proje geliştirmeleri istenmiştir. Öğrencilerin bu noktada bir sosyal girişim projesinin aşamalarını daha iyi kavrayabilmeleri adına sınıfa sosyal girişimci konuk (Kaan Patlar) davet edilmiştir. Konuk konuşmacının öncelikle başlattıkları sosyal girişimlerle ilgili bir sunum yapması ardından öğrencilerin merak ettikleri noktaları konuşmacıya sorması sağlanmıştır. Öğrencilerin konuk konuşmacının sınıfa gelmesi ile oldukça heyecanlandıkları gözlenmiştir. Öğrenciler özellikle neden sosyal girişimci olmaya karar verdiği, neden bu sosyal soruna yönelik çalıştığı, sürdürülebilirliği nasıl sağladığı konusunda sorular sormuşlardır. Kendi gerçekleştirmek istedikleri projelerle ilgili fikir almaya çalışmışlardır. Örneğin bir öğrenci gelecekte görme engellilere yönelik bir ayakkabı geliştirmek istediğini ancak bunu nasıl sürdürülebilir hale getireceği konusunda yardıma ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Konuk konuşmacı bir sosyal girişimin fonlanması noktasında da önemli açıklamalarda bulunmuş ve öğrencileri piyasa araştırması, finansman ve bağış konularında da bilgilendirmişlerdir. Tüm öğrenciler derse etkin katılım sağlamış hatta sosyal girişimcilerle daha uzun zaman geçirmek istediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerden konuk konuşmacı ile ilgili olumlu dönütler alınması ve öğrencilerin sosyal girişimciliğe yönelik tutumlarını etkilediğinin düşünülmesi ile sonraki hafta bir sosyal girişimci daha sınıfa konuk olarak katılmıştır. Sınıfa konuk olarak gelen Ece Çiftçi kurucusu olduğu SosyalBen Vakfı'nda gerçekleştirdikleri çalışmalarla ilgili sunum yapmış ardından öğrencilerin sorularını cevaplamıştır. Ece Çiftçi'nin çok genç yaşta çevresindeki sorunları gözlemleyerek fikirler üretmeye başlaması ve projeler yapması öğrencilerin oldukça dikkatini çekmiştir. Bu

noktada sosyal girişimci öz yeterliklerinin gelişmesinde önemli bir adım olduğu düşünülmektedir.

Uygulamanın altıncı haftasında teknolojik ürünlerin zararları konusunda öncelikle Pamukkale Üniversitesi'nde Öğretim Görevlisi Aykut Günlü'nün konuk konuşmacı olarak sunum yapması sağlanmıştır. Öğrencilerin teknolojik ürünlerinin doğru kullanımı ile ilgili soruları konuk konuşmacı tarafından cevaplanmıştır. Sonrasında öğrencilerin teknolojik ürünlerin doğru kullanımı ile ilgili kullanım kılavuzları hazırlamaları istenmiştir. Ardından bir internet haberinden yola çıkarak öğrenciler teknolojik ürünlerin çevreye zararı ile ilgili slogan oluşturmuşlardır. Öğrencilerin yaratıcı sloganlar oluşturdukları gözlenmiştir. Uygulamanın yedinci haftasında istek ve ihtiyaç arasındaki farklardan hareketle karar verme becerilerini geliştirmeye çalışılmıştır. Temel ihtiyaçların önemi üzerinde durularak, ihtiyaçları karşılanmayan bireylerin yaşadıkları sosyal sorunlar tartışılmış ve konunun sosyal girişimcilikle bağlantısı kurulmuştur. Uygulamanın sekizinci haftasında çevredeki ekonomik faaliyetler konusundan hareketle bütçe, gelir, gider, üretim, tüketim ve dağıtım kavramları üzerinde durulmuştur. Ekonomik faaliyetlerle meslekler arasındaki bağlantı kurulmaya çalışılmıştır. Derste ekonomik faaliyetlerle ilgili görseller ve videolardan yararlanılmıştır.

Uygulamanın dokuzuncu haftasında bilinçli tüketicilik konusunda öncelikle bilinçli tüketim ile ilgili videolardan yararlanılmış ardından sınıf öğrenme merkezlerine uygun hale getirilip istasyon çalışması gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler altı kişilik gruplara ayrılmış ve bilinçli tüketicilikle ilgili resim, şiir, slogan, bilinçli tüketici özellikleri, ürünlerdeki logoların anlamları olmak üzere altı istasyonda çalışmışlardır. Öğrencilerin ilk kez karşılaştıkları teknikte çalışmalar gerçekleştirirken ilk başta zorlandıkları ve süre ile ilgili sıkıntı yaşadıkları görülmüştür, sonrasında daha hızlı hareket edip fikirlerini düzenleme noktasında deneyim kazanarak nitelikli ürünler ortaya koymuşlardır. Uygulamanın onuncu haftasında bütçe planlaması konusunda finansal okuryazarlık becerilerinin gelişimine odaklanılmıştır. Öncelikle bütçe planlaması konusunda araştırmacı tarafından hazırlanan slayt izlenmiş ardından öğrencilerin gelir ve giderlerini tablolaştırarak haftalık bütçelerini hazırlamaları istenmiştir. Gelir ve gider dengesi ile gelirlerin en çok fayda getirecek şekilde değerlendirmesi üzerinde durulmuştur. Sosyal bir girişim planlanırken de gelir ve giderlerin tablolaştırılması ve bütçe hazırlanması gerekliliği ile konunun sosyal girişimcilikle bağlantısı kurulmuştur. Öğrencilerin kendi projelerini gerçekleştirmek için nasıl gelir sağlayabilecekleri ve giderlerinin ne kadar olacağı ile ilgili piyasa araştırması sonrası bütçe hazırlamaları istenmiştir.

Uygulamanın on birinci haftasında kaynakları israf etmeden kullanma konusunda öncelikle “tasarruf yap, israf etme” çizgi filmi izlenmiş ardından çizgi filmdeki kaynakların yanlış kullanımında hareketle; ekmek, su, elektrik, kağıt, giysi ve zaman israfı ile ilgili afiş oluşturmaları istenmiştir. Afiş çalışmasında öğrenciler altı gruba ayrılmış ve her grup farklı bir kaynağın israfı konusunda afiş hazırlamıştır. Birbiriyle uyum içinde çalışan grupların daha nitelikli ürünler ortaya koyduğu görülürken; demokratik bir çalışma ortamının sağlanamadığı gruplarda sürenin etkili kullanılmadığı dikkat çekmiştir. Çalışmaların sunulmasının ardından kaynakları israf etmeden kullanma ve sosyal girişimciliğin bağlantısını kurmak adına çöpü atma çalışmasından yararlanılmıştır. Atık ambalajların değerlendirilmesi ile ev kadınlarının çantalar ürettiği; bu sayede hem kadınların istihdamının sağlandığı hem de geri dönüşüme katkı sağlayan proje öğrencilerle paylaşılmış ve bu konuda daha farklı olarak neler yapılabileceğine yönelik fikirleri alınmıştır.

Uygulamanın on ikinci haftasında çocuk hakları konusunda öncelikle çocuk hakları ile ilgili videolardan yararlanılmıştır. Ardından öğrenciler beşer kişilik gruplara ayrılmış ve kendilerine verilen kağıttaki çocuk haklarını grupları ile canlandırmaları istenmiştir. Bazı gruplar verilen sürede hazırlıklarını yapamadıkları için sergileme esnasında canlandırmaları hakkında konuşmaya çalışmış ve başarılı bir canlandırma gerçekleştirememişlerdir. Sonrasında öğrencilere çocuk hakları ile ilgili görseller gösterilerek fotoğraflardaki çocukların hangi haklarını kullanamadıkları, mahrum bırakıldıkları öğrencilere sorulmuştur. Öğrencilerin fotoğraflardaki çocukların haklarını kullanabilmeleri için neler yapılabileceği hakkında düşünceleri istenmiştir. Son olarak öğrencilerin Dünya’da çocuk haklarından yararlanamayan çocukların problemlerinin nasıl çözüme ulaştırılabileceği hakkında düşüncelerini sağlamak adına bir metin yazmaları istenmiştir. Öğrenciler çocukların eğitim alamama, şiddete maruz kalma, savaşımlardan uzak tutulmama, küçük yaşta çalıştırılmaları gibi konularda düşüncelerini yazıya dökmüşlerdir. Uygulamanın on üçüncü haftasında sorumluluk üstlenme konusunda aile içinde ve okulda çeşitli sorumluluklarının olduğunu farkına varmalarını ve sorumluluklarını yerine getirmediğinde oluşabilecek sorunları anlamalarını sağlamak amacıyla örnek olaydan yararlanılmıştır. Ardından öğrencilerin evde ve okuldaki sorumluluklarını listelemeleri ve bu sorumluluğu yerine getirmezlerse neler olabileceğini düşünceleri istenmiştir. Öğrencilerden birçoğu evdeki sorumluluklarını listelemede güçlük çekmiştir. Bu sebeple sınıf öğretmenin ailelerle öğrencilerin evde sorumluluk almaya teşvik edilmesi noktasında konuşmasına karar verilmiştir.

Uygulamanın on dördüncü haftasında eğitsel sosyal etkinlikler konusunda öncelikle eğitsel sosyal etkinliklerin ne gibi faydalarının olduğu ile ilgili video izlenmiş ardından öğrencilerin okulda gerçekleştirilebilecek eğitsel sosyal etkinliklerle ilgili önerilerde bulunmaları istenmiştir. Sonrasında konunun sosyal girişimcilik ile bağlantısını kurmak, öğrencilerin gelecekte gerçekleştirebilecekleri eğitsel sosyal etkinlikler konusunda yenilikçi düşünme ile toplum yararına yeni fikirler ortaya koymalarını sağlamak amacıyla gelecekte kuracağım vakıf etkinliği yapılmıştır. Öğrencilerin sınıfa konuk konuşmacı olarak gelen dernek ve vakıf kurucularını hatırlamaları istenmiştir. Fark ettikleri problemler ve bu problemi çözmek için gerçekleştirdikleri çalışmalar üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin de gelecekte bu çalışmalarda yer alabileceğinden hareketle gelecekte nasıl bir vakıf kurmak istediklerini; ele alacakları problemi, çözüm önerilerini, gerçekleştirecekleri çalışmaları tanıtan bir broşür hazırlamaları istenmiştir. Öğrencilerin ilk haftalara göre oldukça yaratıcı fikirler ortaya koydukları gözlenmiştir. Uygulamanın son haftasında bağımsızlık ile bireysel özgürlüğü arasındaki ilişki konusunda öncelikle özgürlük ve bağımsızlık ile ilgili videodan yararlanılmıştır. Ardından bu iki kavram arasındaki ilişkiyi anlamalarını ve sosyal sorunlarla bağlantısını kurmalarını sağlamak adına örnek olaydan yararlanılmıştır. Sonrasında öğrencilerden özgürlük ve bağımsızlığın önemini ve değerini, bağımsızlığı korumak ve devam ettirmek için bireysel olarak yapabileceklerini anlattıkları bir metin yazmaları istenmiştir.

Deney grubunda 15 hafta boyunca gerçekleştirilen etkinliklerde dikkat çeken noktaları şu şekilde özetleyebiliriz: İlk iki hafta öğrencilerin sosyal girişimcilikle yardımseverliği birbirinden ayırt etmekte zorlandığı görülmüştür. Bu sorun sosyal girişimcilikle ilgili hazırlanan videolar, animasyonlar ve örnek olaylarla giderilmeye çalışılmıştır. Yine ilk haftalarda öğrencilerin grup çalışmalarında grup arkadaşları ile sorunlar yaşayıp nitelikli grup ürünleri ortaya koyamadıkları görülmüştür. Takım çalışması sosyal girişimcilikte önemli bir beceri olduğundan birlikte çalışma becerilerini geliştirmek adına her defasında farklı öğrencilerin bir araya gelmesini sağlayacak şekilde grup çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Öğrencilerin sosyal girişim başlatmanın önemini ve değerini fark etmelerini sağlayan belki de en önemli dönüm noktası konuk sosyal girişimciler olmuştur. Öğrenciler sosyal girişimcilerle tanıştıktan sonra sınıf içinde kendi gerçekleştirmek istedikleri projelerle ilgili daha çok konuşmaya başlamışlardır. Çevrelerinde gözlemledikleri sorunlara yönelik gereken adımları atabilecekleri düşüncesinin sosyal girişimcilerle fikir alışverişinde bulunduktan sonra belirginleşmeye başladığı düşünülmektedir.

Kontrol grubunda belirlenen kazanımlara yönelik dersler deney grubu ile aynı anda başlamış ve aynı anda bitirilmiştir. Kontrol grubunda dersler daha önce belirtildiği gibi sınıf öğretmeni tarafından yürütülmüştür. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı doğrultusunda ve 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabı kullanılarak dersler yürütülmüştür. Kontrol grubunda yapılan gözlemler sonucunda sınıf öğretmenin ders kitabında yer alan etkinlikleri düzenli olarak uyguladığı ve çoğunlukla kitabın dışına çıkmadığı görülmüştür. Sınıfta genellikle soru cevap, tartışma, beyin fırtınası gibi yöntem ve tekniklerin kullanıldığı, ayrıca öğretmenin ders bitiminde öğrencilere ödevler verdiği görülmüştür. Sınıf öğretmenin her defasında farklı öğrencilere işlenen konuya yönelik PowerPoint sunum hazırlama görevi verip derse öğrencilerin sunumları ile başlaması dikkat çekmiştir. Kontrol grubunda yürütülen derslerde deney grubunda uygulanan sosyal girişimcilik etkinliklerinden farklı olarak mevcut program ve ders kitabına uygun bir şekilde eğitim öğretimin gerçekleştiği söylenebilir.

3.8. Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel boyutundan elde edilen veriler SPSS 22.0 programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Çalışma grubunda öğrencilerin demografik bilgilerinin betimlenmesinde yüzde analizi ve frekanslardan yararlanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test, son test ve kalıcılık puanları öncelikle ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri belirlenirken betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının ön test, son test ve kalıcılık puanlarının farklılaşp farklılaşmadığının test edilmesinden önce; çarpıklık basıklık değerleri ± 1 aralığında olup olmadığı, Shapiro-wilks testinin anlamlı sonuç verip vermediği ve çarpıklık-basıklık değerlerinin standart hatalarına bölüm sonuçlarının ± 1.96 aralığında yer alıp almadığı kontrol edilmiştir. Şartların sağlandığı boyutlarda bağımsız örneklem t-testinden yararlanılmıştır. Normal dağılımın sağlanmadığı boyutlarda grupların birbirleri ile karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır. Grup içi karşılaştırmalarda normal dağılımın sağlandığı boyutlarda bağımlı örneklem t-testi, normal dağılımın sağlanmadığı boyutlarda ise Wilcoxon İşaretili Sıralar testinden yararlanılmıştır. Ayrıca çalışmada etki büyüklüklerinin hesaplanmasında Cohen *d* formülü (1988) ve Rosenthal'in (1994) formülünden yararlanılmıştır ($r = Z/\sqrt{N}$).

Araştırmanın nitel boyutunda öğrencilerle yapılan görüşmelerde verdikleri yanıtlar formlara kaydedilmiştir. Veriler arasında yer alan anlamlı bölümlere isimler verilerek kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Yapılan kodlama sonrasında ortaya çıkan kavramların

birbirleriyle olan ilişkileri ortaya çıkarılıp ortak noktalarının bulunması yoluyla bu ilişkiler daha üst düzey temalar ile açıklanmıştır. Böylece alanyazında da içerik analizi olarak ifade edilen veri analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, elde edilen nitel veriler içinde tekrarlayan konu, sorun ve kavramların belirlenmesi, sayılması ve yorumlanması şeklinde ifade edilmektedir (Denzin ve Lincoln, 1998; Miles ve Huberman, 1994; Silverman, 2000). Görüşme verileri üzerinden yapılan kodlamalardan temalara ulaşılmaya çalışılırken görüşme verileri defalarca okunmuş, kodlardan ulaşılan temalar belirlendikçe temalara göre veriler tekrar gözden geçirilmiştir. Süreçte üç alan uzmanından destek alınmıştır. Belirlenen kod ve temalar uzmanlarla paylaşmış, uzmanların daha kapsamlı temalara ulaşılması yönündeki görüşleri dikkate alınarak verilere geri dönülüp kodlar yeniden gözden geçirilmiştir. Son olarak ulaşılan temalar tekrar uzmanlarla paylaşılmıştır. Araştırmada kodlama güvenilirliğini belirlemek amacı ile Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen formüle ($\text{Güvenirlilik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$) güvenirlilik hesaplamasından yararlanılmıştır. Miles ve Huberman'a (1994) göre hesaplama sonucunun %70'in üzerindeki değerler güvenilir kabul edilmektedir. Bu kapsamda belirlenen kodlara ilişkin iki araştırmacı arasındaki tutarlık katsayısı 0,82 olarak belirlenmiştir. Öğrenci gözlem formu verilerinin analizinde ölçütlerin gösterilme düzeylerine yönelik frekans ve ortalamalardan yararlanılmıştır. Ayrıca ölçütlerin gösterilme düzeyindeki gelişimi göstermede grafiklerden yararlanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR ve YORUM

Sosyal Bilgiler dersinde gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinliklerinin öğrencilerin sosyal girişimci niyet ve öncüllerine etkisini incelemek ve öğrencilerin sosyal girişimcilik eğitimine yönelik görüş ve deneyimlerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde nicel ve nitel veri analizi sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur.

4.1. Araştırmanın Nicel Kısımına İlişkin Bulgular

4.1.1. Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarına İlişkin Genel Bulgular

Bu bölümde öncelikle deney ve kontrol gruplarının Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği'nden (SGNÖ) aldıkları puanlara ilişkin betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının son test sonuçlarına ilişkin betimsel istatistikler Tablo 4.1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1. SGNÖ Son Test Sonuçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Gruplar	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Çarpıklık	Çarpıklık Std. Hata	Basıklık	Basıklık Std. Hata
Sosyal Girişimcilik Niyeti							
D	35	15.91	2.17	-0.885	0.398	0.135	0.778
K	36	14.25	2.45	-0.773	0.393	-0.013	0.768
Sosyal Girişimcilik Öz yeterliği							
D	35	28.89	3.22	-0.851	0.398	0.550	0.778
K	36	25.86	2.73	-0.553	0.393	0.544	0.768
Empati							
D	35	19.06	2.22	-1.321	0.398	1.856	0.778
K	36	18.00	1.66	-0.559	0.393	1.269	0.768
Ahlaki Zorunluluk							
D	35	19.11	2.37	-1.250	0.398	0.964	0.778
K	36	18.22	2.17	-0.750	0.393	0.301	0.768
Algılanan Sosyal Destek							
D	35	26.97	3.13	-1.175	0.398	0.886	0.778
K	36	26.25	2.42	-0.464	0.393	-0.457	0.768
Toplam							
D	35	109.94	9.62	-1.095	0.398	1.826	0.778
K	36	102.58	6.69	0.106	0.393	-0.696	0.768

Tablo 4.1'de grupların son test sonuçlarına ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Tablo grupların belirlenen boyutlarda normallik varsayımlarını karşılayıp karşılamaması açısından incelenmiştir. Buna göre D (deney) grubunun son test sonuçlarına göre sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği boyutlarında normal dağılım gösterdiği; empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında normallik varsayımları karşılanmadığından normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. K (kontrol) grubunun son test sonuçlarına göre sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz

yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek olmak üzere tüm boyutlarda normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.2. *SGNÖ Kalıcılık Testi Sonuçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler*

Gruplar	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	Çarpıklık	Çarpıklık Std. Hata	Basıklık	Basıklık Std. Hata
Sosyal Girişimcilik Niyeti							
D	35	15.69	2.31	-1.018	0.398	0.914	0.778
K	36	14.19	2.16	-1.002	0.393	1.219	0.768
Sosyal Girişimcilik Öz yeterliği							
D	35	29.37	2.97	-0.820	0.398	0.158	0.778
K	36	26.72	3.21	-1.431	0.393	1.865	0.768
Empati							
D	35	18.57	2.28	-1.316	0.398	2.128	0.778
K	36	18.28	1.78	-0.766	0.393	0.049	0.768
Ahlaki Zorunluluk							
D	35	18.57	2.16	-0.744	0.398	-0.288	0.778
K	36	18.08	2.49	-0.748	0.393	0.300	0.768
Algılanan Sosyal Destek							
D	35	26.57	3.35	-1.542	0.398	2.415	0.778
K	36	26.00	3.33	-1.298	0.393	1.588	0.768
Toplam							
D	35	108.77	9.40	-0.728	0.398	-0.222	0.778
K	36	103.28	9.01	-0.392	0.393	-0.884	0.768

Tablo 4.2’de grupların kalıcılık testi puanlarına ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Tablo grupların belirlenen boyutlarda normallik varsayımlarını karşılayıp karşılamaması açısından incelenmiştir. Buna göre D grubunun kalıcılık testi sonuçlarına göre sosyal girişimcilik öz yeterliği ve ahlaki zorunluluk boyutlarında normal dağılım gösterdiği; sosyal girişimcilik niyeti, empati ve algılanan sosyal destek boyutlarında normallik varsayımları karşılanmadığından normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. K grubunun kalıcılık testi sonuçlarına göre empati ve ahlaki zorunluluk boyutlarında normal dağılım gösterdiği; sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği ve algılanan sosyal destek boyutlarında ise normallik varsayımları karşılanmadığından normal dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Deney ve kontrol gruplarında boyutlara ilişkin normal dağılım incelemesi Tablo 4.3’te özetlenmiştir.

Tablo 4.3. *Deney ve Kontrol Gruplarında Boyutlara İlişkin Normal Dağılım İncelemesi*

	Sosyal Girişimcilik Niyeti	Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği	Empati	Ahlaki Zorunluluk	Algılanan Sosyal Destek
Ön test					
Deney	+	-	+	-	+
Kontrol	-	+	+	+	-
Son test					
Deney	+	+	-	-	-
Kontrol	+	+	+	+	+
Kalıcılık					
Deney	-	+	-	+	-
Kontrol	-	-	+	+	-

4.1.2. Araştırmanın Birinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt probleminde belirtilen deney grubunun sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında ön testten son teste anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının sosyal girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisi ilişkili örneklemeler için t testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 4.4. *Sosyal Girişimcilik Niyeti Boyutu için Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Ölçüm	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Ön Test	35	14.54	2.03	34	-2.612	0.013**	0.442
Son Test	35	15.91	2.17				

** $p < 0.05$

Tablo 4.4 incelendiğinde deney grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyeti düzeyleri deney öncesinden deney sonrasına olumlu yönde ve anlamlı düzeyde farklılık ($t_{(34)} = -2.612$, $p < 0.05$) göstermektedir. Bu sonuç sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının deney grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyeti düzeylerini olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan analizler sonucunda sosyal girişimcilik niyeti boyutu için etki büyüklüğü (Cohen's *d*) 0.442 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan etki değerleri; Cohen, Manion ve Morrison'un (2007) etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre orta düzeyde bir etkiye işaret etmektedir.

Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının sosyal girişimcilik öz yeterliği üzerindeki grup içerisindeki etkisi, ön test uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.5).

Tablo 4.5. *Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği Boyutu için Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Ön Test	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	5	13.00	65	-3.860	0.000*	0.652
Pozitif Sıralar	28	17.71	496			
Fark Olmayan	2					

* $p < 0.001$

Tablo 4.5 incelendiğinde deneysel sürecin sonunda deney grubunun sosyal girişimcilik öz yeterliği düzeylerinin olumlu yönde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlıdır ($Z = -3.860$, $p < 0.01$). Bu sonuç sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının deney grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik öz yeterliği düzeylerini olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan analizler sonucunda etki büyüklüğü (Cohen's *d*), sosyal girişimcilik öz yeterliği için 0.652 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan etki değerleri; Cohen, Manion ve Morrison'un (2007) etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre orta düzeyde bir etkiye işaret etmektedir.

Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının empati üzerindeki gruplar içerisindeki etkisi, son test uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.6).

Tablo 4.6. *Empati Boyutu için Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Ön Test	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	6	10.92	65.50	-3.760	0.000*	0.636
Pozitif Sıralar	26	17.79	462.50			
Fark Olmayan	3					

* $p < 0.01$

Tablo 4.6 incelendiğinde deneysel sürecin sonunda deney grubunun empati düzeylerinin olumlu yönde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlıdır ($Z = -3.760$, $p < 0.01$). Fark puanlarının pozitif sıralar (son test) lehine olması, sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının deney grubu öğrencilerinin empati düzeylerini olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan analizler sonucunda empati boyutu için etki büyüklüğü (Cohen's *d*) 0.636 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan etki değerleri; Cohen, Manion ve Morrison'un (2007) etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre orta düzeyde bir etkiye işaret etmektedir.

Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının ahlaki zorunluluk üzerindeki grup içerisindeki etkisi, ön test ve son test uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.7).

Tablo 4.7. *Ahlaki Zorunluluk Boyutu için Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Ön Test	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	7	12.21	85.50	-3.361	0.001*	0.568
Pozitif Sıralar	25	17.70	442.50			
Fark Olmayan	3					

* $p < 0.01$

Tablo 4.7 incelendiğinde deneysel sürecin sonunda deney grubunun ahlaki zorunluluk düzeylerinin olumlu yönde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlıdır ($Z = -3.361$, $p < 0.01$). Fark puanlarının pozitif sıralar (son test) lehine olması, sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının deney grubu öğrencilerinin ahlaki zorunluluk düzeylerini olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan analizler sonucunda ahlaki zorunluluk boyutu için etki büyüklüğü (Cohen's *d*) 0.568 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan etki değerleri; Cohen, Manion ve Morrison'un (2007) etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre orta düzeyde bir etkiye işaret etmektedir.

Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri üzerindeki etkisi, son test uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.8).

Tablo 4.8. *Algılanan Sosyal Destek Boyutu için Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Ön Test	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Negatif Sıralar	11	11.09	122.00	-2.285	0.022**	0.386
Pozitif Sıralar	19	18.05	343.00			
Fark Olmayan	5					

** $p < 0.05$

Tablo 4.8 incelendiğinde deneysel sürecin sonunda deney grubunun algılanan sosyal destek düzeylerinin olumlu yönde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlıdır ($Z = -2.285$, $p < 0.05$). Fark puanlarının pozitif sıralar (son test) lehine olması, sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının deney grubu öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeylerini olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan analizler sonucunda algılanan sosyal destek boyutu için etki büyüklüğü (Cohen's *d*) 0.386 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan etki değerleri; Cohen, Manion ve Morrison'un (2007) etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre zayıf düzeyde bir etkiye işaret etmektedir.

4.1.3. Araştırmanın İkinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde belirtilen deney grubunun sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında son testten kalıcılığa anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının sosyal girişimcilik niyetleri üzerindeki deney grubu içerisindeki son testten kalıcılığa olan etkisi, kalıcılık uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.9).

Tablo 4.9. *Sosyal Girişimcilik Niyeti Boyutu için Deney Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Kalıcılık	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	12	12.92	155.00	-0.523	0.601	0.088
Pozitif Sıralar	11	11.00	121.00			
Fark Olmayan	12					

Tablo 4.9 incelendiğinde deney grubunun son test uygulamasından kalıcılık uygulamasına sosyal girişimcilik niyeti düzeylerinin azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($Z=-0.523$, $p>0.05$). Bu sonuç, sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının deney grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetleri üzerinde ön testten son teste yarattığı olumlu etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının sosyal girişimcilik öz yeterliği üzerindeki deney grubu içerisindeki son testten kalıcılığa olan etkisi ilişkili örneklem için *t* testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.10).

Tablo 4.10. *Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği Boyutu için Deney Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Ölçüm	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Son Test	35	28.89	3.22	34	-1.046	0.303	0.177
Kalıcılık	35	29.37	2.97				

Tablo 4.10 incelendiğinde; deney grubunun son test uygulamasından kalıcılık uygulamasına sosyal girişimcilik öz yeterliği düzeylerinin anlamlı bir farklılık ($t_{(34)}=-1.046$, $p>0.05$) göstermediği görülmektedir. Bu sonuç, sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının deney grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik öz yeterliği üzerinde ön testten son teste yarattığı olumlu etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının empati düzeyleri üzerindeki deney grubu içerisindeki son testten kalıcılığa olan etkisi, son test ve kalıcılık uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.11).

Tablo 4.11. *Empati Boyutu için Deney Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Kalıcılık	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	15	13.63	204.50	-1.146	0.252	0.194
Pozitif Sıralar	10	12.05	120.50			
Fark Olmayan	10					

Tablo 4.11 incelendiğinde deney grubunun son test uygulamasından kalıcılık uygulamasına empati düzeylerinin azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($Z=-1.146$, $p>0.05$). Bu sonuç, sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının deney grubu öğrencilerinin empati düzeyleri üzerinde ön testten son teste yarattığı olumlu etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının ahlaki zorunluluk düzeyleri üzerindeki deney grubu içerisindeki son testten kalıcılığa olan etkisi, son test uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.12).

Tablo 4.12. *Ahlaki Zorunluluk Boyutu için Deney Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Kalıcılık	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	19	13.13	249.50	-1.471	0.141	0.249
Pozitif Sıralar	8	16.06	128.50			
Fark Olmayan	8					

Tablo 4.12 incelendiğinde deney grubunun son test uygulamasından kalıcılık uygulamasına ahlaki zorunluluk düzeylerinin azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($Z=-1.471$, $p>0.05$). Bu sonuç, sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının deney grubu öğrencilerinin ahlaki zorunluluk düzeyleri üzerinde ön testten son teste yarattığı olumlu etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının algılanan sosyal destek düzeyleri üzerindeki deney grubu içerisindeki son testten kalıcılığa olan etkisi, son test ve kalıcılık uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.13).

Tablo 4.13. *Algılanan Sosyal Destek Boyutu için Deney Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Kalıcılık	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	15	13.00	195.00	-0.503	0.615	0,085
Pozitif Sıralar	11	14.18	156.00			
Fark Olmayan	9					

Tablo 4.13 incelendiğinde deney grubunun son test uygulamasından kalıcılık uygulamasına algılanan sosyal destek düzeylerinin azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($Z=-0.503$, $p>0.05$). Bu sonuç, sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının deney grubu öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri üzerinde ön testten son teste yarattığı olumlu etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

4.1.4. Araştırmanın Üçüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemde belirtilen kontrol grubunun sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında ön testten son teste anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Kontrol grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetlerinin ön test son test sonuçları karşılaştırması, ön test uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.14).

Tablo 4.14. *Sosyal Girişimcilik Niyeti Boyutu için Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Ön Test	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	13	16.04	208.50	-0.198	0.843	0.033
Pozitif Sıralar	16	14.16	226.50			
Fark Olmayan	7					

Tablo 4.14 incelendiğinde kontrol grubunun sosyal girişimcilik niyeti düzeylerinin olumlu yönde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($Z=-0.198$, $p>0.05$). Bu sonuç kontrol grubunda gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin sosyal girişimcilik niyetleri üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Kontrol grubunun sosyal girişimcilik öz yeterliği boyutunda ön testten son teste grup içi karşılaştırmaları için ilişkili örneklem t testinden yararlanılmıştır.

Tablo 4.15. *Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği Boyutu için Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Ölçüm	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Ön Test	36	24.74	3.77	35	-1,616	0.115	0.340
Son Test	36	25.86	2.73				

Tablo 4.15 incelendiğinde; kontrol grubunun ön test uygulamasından son test uygulamasına sosyal girişimcilik öz yeterliği düzeylerinin anlamlı bir farklılık ($t_{(35)}=-1.616$, $p>0.05$) göstermediği görülmektedir. Bu sonuç kontrol grubunda gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin sosyal girişimcilik öz yeterliği üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Kontrol grubunun empati boyutunda ön testten son teste grup içi karşılaştırmaları için ilişkili örneklem t testinden yararlanılmıştır.

Tablo 4.16. *Empati Boyutu için Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Ölçüm	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Ön Test	36	17.42	2.42	35	-1,665	0.105	0.280
Son Test	36	18.00	1.66				

Tablo 4.16 incelendiğinde; kontrol grubunun ön test uygulamasından son test uygulamasına empati düzeylerinin anlamlı bir farklılık ($t_{(35)}=-1.665$, $p>0.05$) göstermediği görülmektedir. Bu sonuç kontrol grubunda gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin empati düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Kontrol grubunun ahlaki zorunluluk boyutunda ön testten son teste grup içi karşılaştırmaları için ilişkili örneklem t testinden yararlanılmıştır.

Tablo 4.17. *Ahlaki Zorunluluk Boyutu için Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Ölçüm	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Ön Test	36	17.44	2.74	35	-1,725	0.093	0.316
Son Test	36	18.22	2.17				

Tablo 4.17 incelendiğinde; kontrol grubunun ön test uygulamasından son test uygulamasına ahlaki zorunluluk düzeylerinin anlamlı bir farklılık ($t_{(35)}=-1.725$, $p>0.05$) göstermediği görülmektedir. Bu sonuç kontrol grubunda gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin ahlaki zorunluluk düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Kontrol grubunun ön testten son teste algılanan sosyal destek boyutunda grup içi karşılaştırmaları ön test uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 4.18. *Algılanan Sosyal Destek Boyutu için Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Ön Test	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	15	12.67	190.00	-1.853	0.064	0.308
Pozitif Sıralar	19	21.32	405.00			
Fark Olmayan	2					

Tablo 4.18 incelendiğinde kontrol grubunun algılanan sosyal destek düzeylerinin olumlu yönde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($Z=-1.853$, $p>0.05$). Bu sonuç kontrol grubunda gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.1.5. Araştırmanın Dördüncü Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemde belirtilen kontrol grubunun sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında son testten kalıcılığa anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Sosyal girişimcilik niyeti boyutu için kontrol grubunun son test ve kalıcılık testi sonuçlarının karşılaştırılması, kalıcılık testi uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir (Tablo 4.19).

Tablo 4.19. *Sosyal Girişimcilik Niyeti Boyutu için Kontrol Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Kalıcılık	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	15	15.70	235.50	-0.062	0.950	0.01
Pozitif Sıralar	15	15.30	229.50			
Fark Olmayan	6					

Tablo 4.19 incelendiğinde kontrol grubunun son test uygulamasından kalıcılık uygulamasına sosyal girişimcilik niyeti düzeylerinin azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($Z=-0.062$, $p>0.05$). Bu sonuç, kontrol grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetleri üzerinde, son testte oluşmayan etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Kontrol grubunun son testten kalıcılık testine sosyal girişimcilik öz yeterliği boyutunda grup içi karşılaştırmaları kalıcılık testi uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 4.20. *Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği Boyutu için Kontrol Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Kalıcılık	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	7	10.57	74.00	-1.954	0.051	0.325
Pozitif Sıralar	16	12.63	202.00			
Fark Olmayan	13					

Tablo 4.20 incelendiğinde kontrol grubunun son test uygulamasından kalıcılık uygulamasına sosyal girişimcilik niyeti düzeylerinin artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($Z=-1.954$, $p>0.05$). Bu sonuç, kontrol grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik öz yeterliği üzerinde son testte oluşmayan etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Kontrol grubunun son testten kalıcılık testine empati boyutunda grup içi karşılaştırmaları ilişkili örneklem için t testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 4.21. *Empati Boyutu için Kontrol Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Ölçüm	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Son Test	36	18.00	1.66	35	-0.807	0.425	0.163
Kalıcılık Testi	36	18.28	1.78				

Tablo 4.21 incelendiğinde; kontrol grubunun son test uygulamasından kalıcılık uygulamasına empati düzeylerinin anlamlı bir farklılık ($t_{(35)}=-0.807$, $p>0.05$) göstermediği görülmektedir. Bu sonuç, kontrol grubu öğrencilerinin empati düzeyleri üzerinde son testte oluşmayan etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Kontrol grubunun son testten kalıcılık testine ahlaki zorunluluk boyutunda grup içi karşılaştırmaları ilişkili örneklem için t testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 4.22. *Ahlaki Zorunluluk Boyutu için Kontrol Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Ölçüm	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Son Test	36	18.22	2.17	35	0.371	0.713	0.06
Kalıcılık Testi	36	18.08	2.49				

Tablo 4.22 incelendiğinde; kontrol grubunun son test uygulamasından kalıcılık uygulamasına ahlaki zorunluluk düzeylerinin anlamlı bir farklılık ($t_{(35)}=0.371$, $p>0.05$) göstermediği görülmektedir. Bu sonuç, kontrol grubu öğrencilerinin ahlaki zorunluluk düzeyleri üzerinde son testte oluşmayan etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Kontrol grubunun son testten kalıcılık testine algılanan sosyal destek boyutunda grup içi karşılaştırmaları kalıcılık testi uygulaması normal dağılım göstermediği için, Wilcoxon İşaretli Sıralar testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 4.23. *Algılanan Sosyal Destek Boyutu için Kontrol Grubunun Son Test ve Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Son Test – Kalıcılık	<i>n</i>	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	<i>Z</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Negatif Sıralar	13	14.38	187.00	-0.049	0.961	0.008
Pozitif Sıralar	14	13.64	191.00			
Fark Olmayan	9					

Tablo 4.23 incelendiğinde kontrol grubunun son test uygulamasından kalıcılık uygulamasına algılanan sosyal destek düzeylerinin artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu değişim istatistiksel olarak anlamlı değildir ($Z=-0.049$, $p>0.05$). Bu sonuç, kontrol grubu öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri üzerinde son testte oluşmayan etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

4.1.6. Araştırmanın Beşinci Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemde belirtilen deney ve kontrol gruplarının sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında son test puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının sosyal girişimcilik niyeti boyutunda son test sonuçlarının karşılaştırılması için ilişkisiz örneklem t testinden yararlanılmıştır.

Tablo 4.24. *Sosyal Girişimcilik Niyeti Boyutu için Grupların Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Grup	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Deney	35	15.91	2.17	69	3.022	0.004*	0.717
Kontrol	36	14.25	2.45				

* $p<0.01$

Tablo 4.24 incelendiğinde, deneysel sürecin sonunda öğrencilerin sosyal girişimcilik niyeti düzeyleri gruplar açısından karşılaştırıldığında deney grubu lehine olumlu yönde ve anlamlı düzeyde ($t_{(69)}=3.022$, $p<0.01$) farklılaşmaktadır. Bu sonuç sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının sosyal girişimcilik niyet düzeylerini etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan analizler sonucunda etki büyüklüğü (Cohen's *d*) 0.717 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan etki değeri; Cohen, Manion ve Morrison'un (2007) etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre orta düzeyde bir etkiye işaret etmektedir.

Tablo 4.25. *Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği Boyutu için Grupların Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Grup	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Deney	35	28.89	3.22	69	4.272	0.000*	1.015
Kontrol	36	25.86	2.73				

* $p < 0.01$

Tablo 4.25 incelendiğinde, deneysel sürecin sonunda öğrencilerin sosyal girişimcilik öz yeterliği düzeyleri gruplar açısından karşılaştırıldığında deney grubu lehine olumlu yönde ve anlamlı düzeyde ($t_{(69)}=4.272$, $p < 0.01$) farklılaşmaktadır. Bu sonuç sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının öğrencilerin sosyal girişimcilik öz yeterliği düzeylerini olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan analizler sonucunda etki büyüklüğü (Cohen's *d*) 1.015 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan etki değeri; Cohen, Manion ve Morrison'un (2007) etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre kuvvetli düzeyde bir etkiye işaret etmektedir.

Tablo 4.26. *Empati, Ahlaki Zorunluluk ve Algılanan Sosyal Destek Boyutları için Grupların Son Test Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Grup	<i>n</i>	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	<i>U</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Empati						
Deney	35	42.77	1497	393.000	0.006*	0.684
Kontrol	36	29.42	1059			
Ahlaki Zorunluluk						
Deney	35	41.19	1441.50	448.500	0.033**	0.511
Kontrol	36	30.96	1114.50			
Algılanan Sosyal Destek						
Deney	35	40.17	1406	484.000	0.090	0.407
Kontrol	36	31.94	1150			

* $p < 0.01$, ** $p < 0.05$

Tablo 4.26 incelendiğinde deneysel sürecin sonunda empati ($U=393.000$, $p < 0.01$) ve ahlaki zorunluluk ($U=448.500$, $p < 0.05$) boyutlarında gruplar arasında deney grubu lehine olumlu yönde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu sonuç sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının, empati ve ahlaki zorunluluk düzeylerini olumlu yönde etkilediği şeklinde yorumlanabilir. Yapılan analizler sonucunda empati boyutu için etki büyüklüğü (Cohen's *d*) 0.684, ahlaki zorunluluk boyutu için 0.511 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan etki değerleri; Cohen, Manion ve Morrison'un (2007) etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre orta düzeyde bir etkiye işaret etmektedir. Algılanan sosyal destek boyutunda deney grubu puan ortalamaları kontrol grubu ortalamasından yüksek olsa da gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu sonuç sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeylerini etkilemediği şeklinde yorumlanabilir.

4.1.7. Araştırmanın Altıncı Alt Problemine İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt probleminde belirtilen deney ve kontrol gruplarının sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında kalıcılık testi puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Deney ve kontrol gruplarının sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati ve algılanan sosyal destek boyutlarında karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testinden yararlanılmıştır.

Tablo 4.27. *Sosyal Girişimcilik Niyeti, Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği, Empati ve Algılanan Sosyal Destek Boyutları için Grupların Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Grup	<i>n</i>	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	<i>U</i>	<i>p</i>	<i>r</i>
Sosyal Girişimcilik Niyeti						
Deney	35	43.11	1509	381.000	0.004*	0.723
Kontrol	36	29.08	1047			
Sosyal Girişimcilik Öz yeterliği						
Deney	35	44.86	1570	320.000	0.000*	0.934
Kontrol	36	27.39	986			
Empati						
Deney	35	38.70	1354.50	535.500	0.268	0.260
Kontrol	36	33.38	1201.50			
Algılanan Sosyal Destek						
Deney	35	38.46	1346	544.000	0.318	0.236
Kontrol	36	33.61	1210			

* $p < 0.01$

Tablo 4.27 incelendiğinde deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin kalıcılık testi puanları karşılaştırıldığında sosyal girişimcilik niyeti ($U=381.000$, $p < 0.01$) ve sosyal girişimcilik öz yeterliği ($U=320.000$, $p < 0.01$) boyutlarında deney grubu lehine olumlu yönde ve anlamlı düzeyde farklılıklar bulunmuştur. Bu sonuçlar deney grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyeti ve sosyal girişimcilik öz yeterliği boyutlarında son test puanlarında meydana gelen farklılığın kalıcı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Yapılan analizler sonucunda sosyal girişimcilik niyeti boyutu için etki büyüklüğü (Cohen's d) 0.723, sosyal girişimcilik öz yeterliği için 0.934 olarak hesaplanmıştır. Hesaplanan etki değerleri; Cohen, Manion ve Morrison'un (2007) etki büyüklüğü sınıflandırmasına göre kuvvetli düzeyde bir etkiye işaret etmektedir. Empati boyutu için deney ve kontrol gruplarının kalıcılık testi sonuçları karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı bir farklılığın oluşmadığı görülmüştür. Bu sonuç deney grubundaki öğrencilerin son teste göre empati puanlarının düşmesi ($\bar{X}=19.05$, 18.57) ve kontrol grubundaki öğrencilerin son teste

göre empati puanlarının yükselmesi ($\bar{X}=18.00, 18.28$) ile açıklanabilir. Son testte empati boyutu için deney grubu lehine oluşan anlamlı farklılığın kalıcılık testinde korunamadığı söylenebilir. Algılanan sosyal destek boyutunda deney ve kontrol gruplarının kalıcılık testi sonuçları karşılaştırıldığında gruplar arasında anlamlı bir farklılığın oluşmadığı görülmüştür. Bu sonuç son testte oluşmayan etkinin kalıcılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

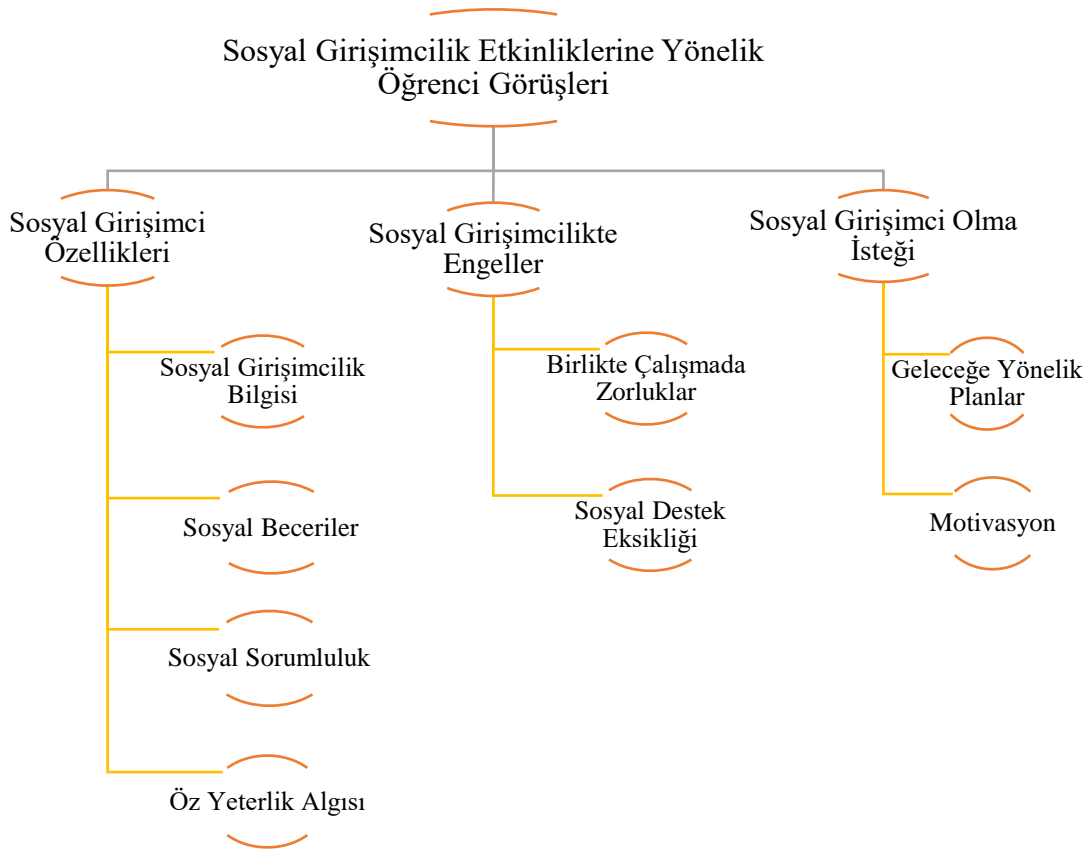
Tablo 4.28. *Ahlaki Zorunluluk Boyutu için Grupların Kalıcılık Testi Sonuçlarının Karşılaştırılması*

Grup	<i>n</i>	\bar{x}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
Deney	35	18.57	2.16	69	0.882	0.381	0.210
Kontrol	36	18.08	2.49				

Tablo 4.28 incelendiğinde deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin kalıcılık testi puanları arasında ahlaki zorunluluk boyutunda anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bir diğer ifadeyle son testte deney ve kontrol gruplarının ahlaki zorunluluk boyutu için karşılaştırıldığında deney grubu lehine oluşan anlamlı farklılığın kalıcılık testinde korunamadığı söylenebilir.

4.2. Araştırmanın Nitel Kısımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın nitel boyutunda birincil veri kaynağını deney grubunda yer alan 12 öğrenci ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmeler oluşturmaktadır. Öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinliklerine yönelik görüş ve deneyimleri görüşmeler yoluyla ortaya çıkarılmıştır. Bununla birlikte görüşmelerden elde edilen verileri desteklemek amacıyla öğrenci gözlem formu ve alan notlarından yararlanılmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerden nitel bulguların elde edilmesinde içerik analizden yararlanılmıştır. Öğrenci görüşlerinin kodlanmasından sonra ortaya çıkan kavramlar birbirleri ile ilişkilendirilmiş, ortak noktalar belirlenmiş ve daha üst düzey temalar ile açıklanmaya çalışılmıştır. Öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgular, gözlem ve alan notları ile ilişkilendirilerek sunulmuştur. Yapılan analizler sonucu öğrenci görüşleri üç tema altında toplanmıştır. Oluşturulan tema ve alt temalar şekilde gösterilmektedir.

Şekil 4.1. Öğrenci görüşlerine göre oluşturulan tema ve alt temalar

Şekil 4.1’de görüldüğü gibi öğrencilerin görüşleri “sosyal girişimci özellikleri”, “sosyal girişimcilikte engeller” ve “sosyal girişimci olma isteği” şeklinde üç ana tema altında toplanmıştır. Çalışmanın bu bölümünde elde edilen temaların ve alt temaların açıklanması yoluna gidilecektir.

4.2.1. Sosyal Girişimci Özellikleri

Öğrencilerin gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinlikleri ile edindiklerini ya da geliştirdiklerini düşündükleri bilgi, beceri, değer algılamaları ve öz yeterlik algıları sosyal girişimci özellikleri teması altında açıklanmıştır. Öğrencilerin üzerinde durdukları özellikler sosyal girişimcilerin başarılı olabilmeleri için gereken bireye özgü özelliklerdendir. Öğrenci görüşlerine göre oluşturulan alt temaların her biri detaylı bir şekilde incelenmiş ve öğrenci görüşlerinden birebir alıntılar ile desteklenmiştir.

4.2.1.1. Sosyal girişimcilik bilgisi. Öğrenciler gerçekleştirilen görüşmelerde sosyal girişimcilik kavramının onlara ne ifade ettiği ve sosyal girişim yaratma sürecinin hangi adımlardan oluştuğu ile ilgili görüş bildirmişlerdir.

Öğrenciler daha önce hiç duymadıklarını belirttikleri sosyal girişimcilik kavramını anlatırken sorunları fark edip çözüm üretmeye çalışma, yeni fikirler üretme ve projeler ortaya koyma noktaları üzerinde durmuşlardır. Öğrencilerin sosyal girişimcilik kavramı ile ilgili görüşleri aşağıda verilmiştir.

Sosyal girişimcilik denince aklıma çevremdeki sorunları fark edip onlara bir çözüm arayıp ve o çözümü bulup yardım etmek geliyor aklıma kendimde o güveni hissetmek. Sosyal girişimcilik sorunları fark edip çözümleri uygulamaya koymak ve çaresini bulmaktır bence. Çünkü benim öğrendiklerim yaptığımız etkinliklerden çıkardıklarım bunlar. Ö2

Sosyal girişimcilik dediğimde aklıma insanlara yardım etmek geliyor. Bir de çevreye yardım etmek. İnsanların sorunlarına çözüm bulmaya çalışmak. Sorunları fark etmek ve çözmektir. Çünkü genellikle yaptıkları bunlardır sosyal girişimcilerin. Ben yolda giderken servisle görüyorum insanlar köpeklerinin hayvanlarının pisliklerini çimenlik alanlarda bırakıyorlar ya da bir şey yiyip içiyorlar orada bırakıyorlar çevre kirleniyor. Ama sosyal girişimciler bu sorunları fark edip işe koyuluyorlar. Ö3

Sosyal girişimcilik denince aklıma sorunları araştırıp o sorunlara yönelik çalışmalar yapmak geliyor. Başkalarının sorunlarına yönelik projeler yapmak geliyor. Çünkü sosyal girişimciler bu şekilde çalışmalar yapıyor. Sorunlara araştırmalar yapıp çözüm için projeler yapıyor. Ö4

Sosyal girişimcilik denince aklıma bir sorunu tespit etmek ve çözüm bulmak geliyor. Sosyal girişimci öncelikle sorunu tespit eder ihtiyacı olan şeyleri bulur araştırma yaparak, insanlara çözümün yararı olacak mı olmayacak mı onu belirler sonra da uygulamaya koyar. Ö6

Sosyal girişimcilik denince aklıma ortada bir sorun varsa o sorunu çözmeye çalışmak geliyor. Sosyal girişimcilik sorunlara çözüm yolları üretmektir. Çünkü sosyal girişimcilik denince aklıma sorunlar geliyor. Ö9

Sosyal girişimcilik benim için bizden eksik olan örneğin engelliler gibi onlara yardım etmek, yardım edip mutlu etmektir. Eksik gruplara yardım eden onların eksiklerinin farkında olup onlara yardım etmeye çalışan insanlar sosyal girişimci olurlar. Sosyal sorunlara odaklanır ve çözerler. Ö1

Sosyal girişimcilik denince aklıma insanların hayatlarını kolaylaştıracak şeyler yapmak mesela Ece Çiftçi gibi onlara yardım etmek geliyor. Sosyal girişimciler icatlar yapan insanlara yardım eden kişilerdir. İlk önce sorunları fark ediyorlar onlara yönelik çalışmalar yapıyorlar mesela vakıf kuruyorlar. İnsanların sorunu olduğunda bu sorunu ortaya koyarak onlara kalıcı bir çözüm bulmaktır sosyal girişimcilik. Ö5

Sosyal girişimcilik denince aklıma insanlara yardım etmek, insanların ihtiyaç duydukları şeyleri yapmaya çalışmak geliyor. Sosyal girişimcilik budur bence. Çünkü şu ana kadar tüm derslerde sosyal girişimcilerin insanlara hayvanlara çevreye yardım ettiğini gördüm o yüzden böyle söylerim. Ö7

Öğrenci görüşlerine bakıldığında sosyal girişimciliğin ilk adımı olan sorunu fark etmeye vurgu yaptıkları görülmektedir. Farklı olarak Ö4 sosyal girişimciliğin sorunu fark etmeden sonra yapılması gereken ikinci adımı olan araştırma sürecine de değinmiştir. Genel olarak sosyal girişimcilik denince öğrencilerin sosyal girişimcilik sürecinin adımlarını açıklamaya çalıştıkları söylenebilir. Yardım etme bağlamında sosyal girişimciliğe değinen Ö1, Ö5 ve Ö7, görüşmelerinde dezavantajlı gruplara ve onların ihtiyaçlarına vurgu yapmışlardır. Ö5 diğer öğrencilerden farklı olarak hem insanların hayatını kolaylaştıracak şekilde yardımda bulunma hem de sorunlara çözüm bulma olgularına odaklanmıştır. Ayrıca yaptığı tanımda sürdürülebilirlik kavramına da değinen tek öğrencidir.

Öğrenciler yapılan görüşmelerde sosyal girişim yaratma süreci ile ilgili düşüncelerini de dile getirmişlerdir. Bir sosyal girişimin planlanması ve uygulanması noktalarına vurgu yapmışlardır. Öğrencilerin sosyal girişim yaratma süreci ile ilgili görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

Sosyal girişimciler önce sorunu tespit ediyorlar fark ediyorlar ve farkındalık yaratıyorlar. Sonra proje tasarlayıp, destekleyebilecek bir sponsor bulup dezavantajlılara yardımcı olmaya çalışıyorlar. Ö1

Sosyal girişimci insanlara yardım eder sorunları fark eder fark ettikten sonra bana yardım etmek isteyen var mı diye sorar. Yardım etmek isteyen varsa birlikte çalışırlar. Proje için gerekli malzemeleri almak için satış yaparlar para biriktirirler. Eşyaları aldıktan sonra projelerini uygulamaya koyuyorlar. Fark ettikleri sorunları çözmeye çalışırlar. Ö3

Sosyal girişimciler sorunları araştırıp onlara sürdürülebilir çözümler bulmaya çalışır. Etrafındaki sorunları tespit eder onlarla ilgili çözümler üretmeye çalışır. Zorluklar karşısında asla pes etmez tekrar tekrar dener. Sosyal girişimciler sorunlara karşı duyarlıdır. Meraklıdır. Araştırmayı severler. Ö6

Sosyal girişimci olmak ortadaki sorunları bulmaya çalışır. İlk önce çevreye bakar en büyük sorun ne olabilir diye araştırır bakar gözlemler. Bu sorunları çözmek için çok düşünüyorlar. Bu çözümlerin sürdürülebilir olmasına da dikkat ediyorlar. Eğer başarıya ulaşırlarsa daha azimli oluyorlar. Güzel çözümler bulurlarsa ödüller de veriliyor onlara. Sorunlar üzerinde araştırma yapıyor internetten veya çevreden. Ne yapabilirim diye kuruyor kafasında. Sonra o soruna yönelik hangi ekipmanlar gerekiyor onları alıyor. Çekinmeden korkmadan yapmaları lazım projeleri. Özgüvenli olmaları lazım. Araştırmacı olmaları lazım. Meraklı olması lazım. Sonra bilinçli olması lazım. Sonra insanları dinleyip onlardan da katkı alabilmesi lazım iyi iletişim kurması lazım. Ö9

Sosyal girişimci olmak insanlara yardım etmek, insanları mutlu etmek, insanlara mutlu edecek icatlar ortaya koymaktır. Hiç vazgeçmiyorlar. Zorluklar karşısında yılmıyorlar. Planlıdır. Etikili iletişim kurarlar. Diğerlerinden yardım alırlar. Araştırmalar yaparlar. İnsanların sorunlarına yönelik yaparlar bunu. Önce fark ederler sorunları. Sonra çözüm bulmak için kampanyalar düzenlerler. Kampanyaları için satış yaparlar para toplayabilmek için. Ö8

Sosyal girişimciler planlı ve düzenli çalışırlar, arkadaşlarına sorarlar. Ne yapacaklarını önceden belirlerler, arkadaşlarıyla oylamalar yapabilirler yapılacaklar için. Sosyal girişimciler güvenilir, sevgili, saygılı, düzenli olmalı. Çalışkan, disiplinli olmalı. Ne olabilir başka. Mesela sosyal girişimci özgüvenli olursa başkalarıyla arkadaş olursa daha iyi fikirler bulabilir. Bu durumda birden çok proje yapılabilir. Ö10

Öğrencilerin sosyal girişim yaratma sürecinde daha çok sorunu fark etme, sorunla ilgili araştırma yapma, çözüm yolları üretme, ilgili kişilerden yardım alma basamaklarına değindikleri görülmektedir. Sınıfta gerçekleştirilen proje çalışmalarında öğrenciler önce sosyal sorunlarla ilgili araştırmalar yapmış ardından sorunların çözümü için planlarını oluşturmuşlardır. Öğrencilerin kendi deneyimlerinden yola çıkarak bu basamaklar üzerinde durdukları düşünülmektedir. Ayrıca süreç içinde sosyal girişimcilerde bulunması gereken özelliklerden de bahsetmişlerdir. Öğrenci görüşlerinde dikkat çeken bir ortak nokta sosyal girişimcilik sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşılabileninden sosyal girişimcinin zorluklar karşısında pes etmeyen, yılmayan bir yapıda olması gerektiğinin dile getirilmesidir. Öğrencilerin bu noktaya vurgu yapmalarının sebebi sosyal girişimcilik eğitimi sürecinde proje tasarlayıp uygulamalarının istenmesi ve bir sosyal girişimcinin

karşılaşılabileceği sorunlarla karşı karşıya kalmaları olabilir. Örneğin proje çalışmalarında bir grup öğrenci kantinlerinde maddi durumu yetersiz öğrencilerin ücretsiz bir şekilde alışveriş yapabilmeleri için üstü kalsın isimli bir proje tasarlamıştır. Projenin gerçekleşmesi adına kantindeki görevlilerden yardım istemişler ancak olumsuz yanıt almışlardır (Alan notları, 21 Mart). Yine benzer şekilde Ö4 görme engelliler için sensörlü ayakkabı projesi için prototip hazırlamak istemiş ve nasıl yapılacağı ile ilgili çevresinden yardım almak istemiş ancak başarılı olamamıştır (Alan notları, 4 Nisan). Bu tür olumsuzluklarla karşılaşan öğrenciler sosyal girişimcilik sürecinde ne gibi zorluklarla karşılaşabileceğini deneyimlemiştir.

4.2.1.2. Sosyal beceriler. Görüşme yapılan öğrenciler sosyal girişimcilik sürecinde gerekli olan ve eğitim sonrasında geliştirdiklerini düşündükleri sosyal becerilerle ilgili açıklamalarda bulunmuşlardır.

Öğrenciler görüşmelerde sosyal girişimcilik eğitimi süresince gerçekleştirilen etkinliklerde kendilerini dezavantajlı grupların yerine koymaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden alıntılar şu şekildedir.

Empati yapmaya başladım derslerden sonra. Engelliler, yaşlılar, fakirler, çevre sorunları. Bunları düşününce üzülürüm. Mesela ben engellilerin çok sorunu varmış gibi görmüyordum ama şimdi sorunlarını anladım onlara yardım etmemiz gerektiğini anladım. Yaşadığımız çevreyi kirletmememiz gerektiğini anladım hayvanlara üzülürüm. Çünkü bizim yaşadığımız hayat güzel. Güzel bir hayat yaşıyoruz ama onların hayatları öyle değil daha fazla sorun yaşıyorlar. Mesela bir görme engelli bizim gördüğümüz şeyleri göremiyor, duyma engelliler söylediklerimizi duyamıyor, sokak hayvanları iyi beslenemiyor ölüyor. Sokakta yaşayan insanlar alkole para veriyor bir evde yaşamak ya da çalışmak yerine. Bunları görünce onlara yardım etmek istediğimi düşündüm. Ö4

En çok aklımda kalan etkinlikler yazılı empati çalışmaları. Yazılı empati çalışmasından empati kuruyoruz ben bu durumda kalsaydım nasıl yaşardım yani bu şekilde sorunlarla mücadele eden insanlar çok. Çevremdeki sorunları daha kolay anladım empati yaparak. Ö2

Yazılı empati çalışması yapmıştık. Orada herkes düşüncesini yazıyor benim o yüzden hoşuma gitti. Herkes kendini sorun yaşayan insanın yerine koydu. Sorunlarla başa çıkmak için insanların yaptıkları şeyler beni etkiledi. Ö3

Kendimizi bir sosyal sorunu olan bireyin yerine koyduk. Onun hayatının nasıl olduğunu gördüm neler yaşadığını düşündüm ne gibi zorluklar yaşadığını yazmaya çalıştım onları yazmasaydım belki hiç fark etmeyecektim neler yaşadıklarını ve ona uygun çözümler bulamayacaktım. Ö11

Kendimi onların (dezavantajlı gruplar) yerine koydum, ilk önce çok kötü bir duyguydu onların yerinde olmak. Kötü olduğunu anladım bazı kişiler okula bile gidemiyor onları düşündüm nerdeyse ağlayacaktım derste o kadar kötü oldum. Çünkü Türkiye’de birçok kişi böyle dünyada da böyle o yüzden. Eskiden anlamıyordum bana ne diyordum artık üzülüyorum onlar için acaba bir şeyler yapabilir miyim diye düşünüyorum hatta büyüyünce evsizlere yardım etmek istiyorum yani. Düşünüyorum annemden ve babamdan büyüklerimden yardım alırsam fikirlerimi gerçekleştirebilirim. Durumu olmayanlara yemek götürmek istiyorum artık. Özellikle çocuğu olan insanlara. Mesela kedilere köpeklere kışın üşürlerse diye kulübe yapmayı düşünüyorum. Daha önce böyle şeyler aklıma gelmezdi. Şimdi araştırıyorum ne yapabilirim diye. Ö7

Empati yaparak sosyal sorunları anlamaya çalıştık. Özellikle yazılı empati çalışmaları ilgimi çekti çünkü insanların sorunlarını daha iyi anlamamı sağladı. Sosyal girişimciliğin nasıl bir şey olduğunu anladım. Ö8

Yaptığımız etkinliklerde çok fazla sorunları yaşayan insanları gördüm onların yerine kendimi koymak etkileyiciydi. Ben bir şey olduğunda çok ağlayan bir insanım. Böyle şeyler beni çabuk etkiler. Kendimi sorunu olan insanların yerine koyarken çok duygulandım. Ö9

Öğrenciler sınıf içinde yapılan etkinlikler yoluyla kendilerini sorunu olan bireylerin yerine koymayı öğrendiklerini belirtmişlerdir. Empati etkinliklerinin dezavantajlı grupların sorunlarını daha iyi anlamalarına yardımcı olduğu üzerinde durmuşlardır. Ö7, Ö4, Ö11 sosyal sorunlara etkili çözüm bulmada empatinin önemini vurgulamışlardır. Ayrıca öğrencilerin çoğu derslerde en çok yazılı empati çalışmalarının etkili olduğu görüşündedir. Ö2, Ö4, Ö6, Ö10 sosyal girişimcilik eğitiminin kendilerine bir kazanımı olarak empati yapmayı öğrendiklerini dile getirmişlerdir. Görüşme yapılan öğrencilerin sosyal girişimcilik niyetleri bağlamında hem bilişsel empati (başka bir kişinin duygusal durumunu değerlendirebilme yeteneği) hem de duygusal empatiden (başka bir kişinin duygusal durumuna tepki verme eğilimi) bahsettikleri söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin dezavantajlı grupların yerine kendilerini koyduktan sonra onların sorunlarına çözüm bulma isteğine kapıldıklarını söylemeleri, empatiyi sosyal girişimcilik niyetinin bir öncülü durumuna getirmeleri dikkat çekici bir noktadır.

Öğrenciler empati becerisi dışında arkadaşlık başlatma ve sürdürme, konuşmayı başlatma ve sürdürme, paylaşma, kavgadan uzak durma, dinleme gibi sosyal beceriler ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden alıntıları aşağıda verilmiştir.

Mesela bazı köpekler kediler soğukta kalıyorlar. Beni servis alıyor. Bir tane çocuk biniyor servise. Onun önünde boyanmış bir kulübe var oraya kediler ve köpekler girebiliyor. Düünden önceki gün vardı bugün baktık yoktu. Sonra onları birileri bozup çöpe atmış çok üzüldük ve düşündük serviste arkadaşlarımızla. Oraya bir şey yapabilir miyiz diye. Dursun da bizim serviste hep. Sonra dedik ki kulübeyi düzeltsek olabilir mi yem falan koysak dedik diğerleri de bu fikre uydular. Sosyal girişimciler de bunları fark edip bizim gibi yapıyorlardır. Ö3

Okuldan eve giderken annemi bekliyordum. Annem daha gelmemişti. Kübra ile bekliyorduk. Bir adamın yaya geçidine park ettiğini gördüm. Burası yaya geçidi buraya park etmezseniz olur mu dedik Kübra ile. Adam da kızımı alıp çıkacağını dedi. Biz adamın plakasını yazdık Kübra ile. Polise verebiliriz diye düşündük. Bu sorunu çözmemiz istense oralara afişler tabelalar koyabiliriz. Ö10

Sınıf arkadaşlarımdan davranışlarında derslerden sonra değişiklik oldu. Bizim sınıfta bazı çocuklar vardı. Sadece birkaç kişiyle oynuyorlardı. Diğerleriyle pek muhatap olmuyorlardı. Onlar da artık bizlerle oynamaya biraz daha konuşmaya başladı. Ö2

Mesela sınıf arkadaşlarımdan bazıları dinlemiyordu dersi. Dalga geçiyorlardı derste. Ama şimdi onlar da dinliyorlar onlar da bir proje yapmışlar çok güzel olmuş. Derse katılmayan arkadaşlarımla bile katılmaya başladı artık. Kavgaya ediyorlardı arkadaşlarımla hala bazıları devam ediyor ama önceki gibi değil azalttılar. Biraz da olsa iyi geçinmeye başladılar. Ö12

Metin çok kötü bir çocuktu herkese sataşıyordu küfür ediyordu Mutlu onunla arkadaştı. Mutlu onunla arkadaş olmamaya başladı artık. Eskiden hiç futbol oynamazdı şimdi bazen katılıyor bize, arkadaş olmaya çalışıyor. Artık Halit Harun'la arkadaş oldu. Halit de değişti hiç derslere katılmıyordu. Artık o da proje yapıyor. Katılıyor. Ben onun değiştiğini gördüm daha çok yardım ediyor derslerde arkadaşlarına. Ö4

Arkadaşlarımdan davranışları değişti. Mesela Zehra ben ne söylersem tersini yapar. Ama empatiyle ilgili etkinliklerden sonra daha yumuşak davranmaya başladı. Arda ve Sila ile sorunlarımız vardı. Şimdi onları çözebiliyoruz. Dilan herkese her şeyini vermezdi. Şimdi daha paylaşımcı oldu. Ö5

Bir arkadaşımın sorunu olunca sıkılıyordum dinlerken zevkle dinliyorum artık o soruna bir çözüm bulurum belki diye. Eskiden çok çekingendim rahat konuşamazdım utanıyordum artık tanımadığım insanlarla da çekinmeden konuşuyorum. Ö7

Öğrenciler sosyal girişimcilik etkinliklerinin hem kendilerine hem de sınıf arkadaşlarına çeşitli sosyal becerileri geliştirmelerine katkısı olduğundan bahsetmişlerdir. Akkök'ün (1996) sosyal beceri sınıflandırmasına göre öğrenci görüşleri incelendiğinde; öğrencilerden Ö2 ve Ö4 arkadaşlık ilişkileri kurma; Ö3 ve Ö10 atılganlık ve probleme çözüm bulmak için plan yapma; Ö12 ve Ö7 dinleme; Ö12 ve Ö5 kızgınlığı kontrol etme ve kavgadan uzak durma, Ö3 grupla iş yürütme becerileri kazandıklarından bahsettikleri görülmektedir. Bununla ilgili olarak sınıf içi etkinliklerde grup çalışmalarının yoğun olarak işe koşulmasının öğrenciler arası etkileşimi artırdığı, rastgele oluşturulan gruplarla birbirleri ile sık iletişim kurmayan öğrencilerin de bir araya gelip paylaşımda bulunmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Ayrıca sınıfta uygun sosyal davranışları içeren örnek olayların kullanılması ve uygun sosyal davranış örnekleri gösteren kişilerle bir araya gelmelerinin sosyal beceri edinimini kolaylaştırdığı söylenebilir. Benzer şekilde Karataş (2019) uygun rol modellerle etkileşimin, sosyal etkileşimi destekleyen grup çalışmalarının ve sosyal hikayelerin eğitim ortamlarında kullanılması ile sosyal beceri gelişiminin desteklenebileceğini ifade etmektedir.

4.2.1.3. Sosyal sorumluluk. Görüşme yapılan öğrenciler sosyal girişimcilik etkinliklerinde gerekli olduğunu ve etkinlikler sayesinde geliştirdiklerini düşündükleri sosyal sorumluluk değeri konusunda görüş bildirmişlerdir. Öğrenciler sosyal girişimcilik etkinliklerinden sonra sosyal sorunları fark etmeye başladıklarını, duyarlılık geliştirdiklerini ve dezavantajlı grupların sorunlarına yönelik neler yapabileceklerini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Sosyal sorumluluk konusundaki öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir.

Mesela köpekleri, kuşları hiç düşünmüyordum. Su buluyorlar sanıyordum. İnsanlar zaten veriyorlar diye boş veriyordum. Engelliler için zaten her şeyi yapmışlar gerek yok bir şeye diye düşünüyordum. Benim katkıda bulunmama gerek yok diye düşünüyordum. İnsanlar aslında o kadar çok şey yapmıyormuş. Eskiden çok cahildim bu konularda bilgim yoktu şimdi bilgim arttı. Ö10

Bu dersler bana çok şey kattı. Sosyal girişimcilerin nasıl davrandığını sorunları nasıl tespit edip ona çözüm bulduklarını, insanların ne gibi sorunlar yaşadığını öğrendim. Sosyal girişimciliğin önemini anladım. Neler yaptıklarını anladım. Hangi sorunlara karşı büyük şeyler yaptıklarını bilmiyordum. Çoğu kişinin haberinin olmadığı şeyler yapıyorlarmış onu anladım. Mesela birkaç gündür parka gidiyorum, hayvanlar için kaplar konulmuş bu dikkatimi çekti acaba bu sosyal girişimcilikle mi ilgili diye düşündüm. Acaba ben bu sorunla ilgili bir şeyler yapabilir miyim diye düşündüm. Ö6

Bu derslerle bir sosyal girişimci olmanın önemini anladım. Sosyal sorunları öğrendim. Engellileri daha iyi anladım. Mesela ben sosyal girişimci olmanın ne olduğunu bilmiyordum daha önce duymamıştım ama şimdi sosyal girişimci olmak istiyorum. Sosyal girişimcinin neler yaptığını nasıl çalışmalarını öğrendim. Sosyal girişimcilerin yaptığına benzer çalışmalar yaptık çünkü. Ö4

Bu derste örneğin sosyal girişimciliği daha önce duymamıştım. Artık ne demek olduğunu biliyorum. Önceden aklıma değişik fikirler gelmiyordu. Şimdi fikirlerim var. Bu kadar kafa yormuyordum örneğin çevreyle ilgili artık daha çok düşünüyorum. Mesela insanlar kağıtları atıyor ama onlar için kaç ağacın kesildiğini ben anlayabiliyorum. Daha duyarlı davranabiliyorum. Tüm insanlar böyle olsa mesela yolda bir taş var diğeri düşecek diye düşünmüyor başka biri geliyor onu kaldırıyor kimse düşmüyor. Bazı insanlar bunu görebilse daha iyi olacak. Daha iyi bir dünya olur. Dostça bir dünya olur. Çevre kirlenmez. İnsanlar birbirine kötü davranmaz kötü bir şey söylemez konuşarak anlaşabilirler. Ö3

Yaptığımız etkinliklerden sonra sorunlara çözüm bulmayı sorumluluk olarak gördüm. Sen mesela burada gönülmence yiyip içerken dışarıda senin bulduğun fırsatları bulamayanlar bu beni çok rahatsız ediyor ondan dolayı sorumluluk olarak hissediyorum. Daha öncesinde hissetmiyordum. Tüm insanlar bunu bence sorumluluk olarak görmeli ama yardım edemese bile ona göre eşya ve yiyecek kullanımı yapabilir savurganlığı önleyebiliriz. Bu yüzden herkesin bilinçlendirilmesi gerekiyor. Çünkü şu an da insanları düşünmekten çok kendilerini düşünmeyi tercih ediyorlar. Bir dezavantajı yoksa bununla ilgilenmiyorlar. Onlar kendi hayatlarını kusursuzlaştırmaya çalışırken dezavantajlıların hayatlarını düşünmüyorlar. Ö1

Ders yaptıkça sorunları çözmek bana daha kolay gelmeye başladı. Daha önce bilmediğim sosyal sorunları gördüm. Çevremde olanlara karşı daha duyarlı olmamı sağladı. Ö5

Daha duyarlı oldum çevreme karşı. Şöyle diyeyim eskiden etrafımdaki bir şeyi umursamıyordum artık her tarafa bakıyorum birinin sorunu var mı diye. Mesela öğretmenim şöyle dedi. Pazar olduğu günler akşamları yerden bir şeyler toplayan birilerini görebilirsiniz diye ben anneme de söyledim onları görmek istiyorum ama annem izin vermiyor o insanlara yardım etmek istiyorum. Ö7

Sosyal sorunlar ilgimi çekmiyordu derslerden önce. Şimdi öyle değil. Mesela evimizin önünde köpeklerle kimse ilgilenmiyordu. Ben onlara mama aldım ve kabın içine koyup kapının önüne bıraktım. Başkaları da koymaya başladı benim sayemde oldu herhalde ben öyle düşünüyorum. Çevreme daha çok dikkat ediyorum artık. Birilerini gördüğümde yardımcı olmak istiyorum. Mesela yaşlılara yardım etmeyi sorumluluk olarak görüyorum çünkü onlar bizim büyüklerimiz. Diğerleri de bunu sorumluluk olarak görmeli. Ama bazıları evet bazıları hayır diyebilir ama bana göre görmeli. Çünkü herkesin eksiklikleri olabilir. Ama tüm insanların tam olmasını isterim ben. Herkes eksiksiz olsun isterim o yüzden herkes bir şeyler yapmalı. Ö9

Bana çok şey kattı yaptığımız etkinlikler. Duygularım hislerim değişti. Ben dışarıdaki insanları görmüyordum umursamıyordum. Sosyal bilgiler dersinde bunları görünce duygusallaştım birazcık. Mesela her Cuma babamın forum çamlıkta çalışması oluyor. Her hafta oraya yaşlı bir amca gelip sakız satıyor. Biz de alıyoruz o amcadan sakız. Artık düşünüyorum onları. Ö11

Öğrenciler sosyal girişimcilik etkinlikleri ile daha önce farkında olmadıkları sosyal sorunlar hakkında bilgi sahibi olduklarını dile getirmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden alıntılara bakıldığında öğrenciler, önceden çevrelerinde gördükleri sosyal sorunlara karşı “umursamama, önemsememe, ilgilenmeme, kafa yormama” olarak ifade ettikleri kayıtsızlığın yerini duyarlılığın aldığını belirtmişlerdir. Ayrıca hangi konularda daha duyarlı hale geldikleri üzerinde de durmuşlardır. Örneğin Ö3 kaynakları bilinçli kullanma, Ö7 yoksulluk, Ö9 hayvanların yiyecek bulamaması, Ö11 ise yaşlılık gibi dezavantajlı grupların sorunlarına duyarlı hale gelip çevrelerinde olan bitenlere karşı daha dikkatli olmaya başladıklarının altını çizmişlerdir. Öğrenciler toplumsal sorunları fark edip bunların çözümü için çaba sarf etmek gerektiğini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca Ö1, Ö3 ve Ö9 diğer insanların da çevrelerindeki sorunlara duyarlı olması ve sorunların çözümünde görev alması gerektiğini vurgulamışlardır. Tüm insanların sosyal sorumluluk

sahibi olması gerektiği düşüncesi, öğrencilerin bu konudaki ahlaki yargılarını açığa çıkarması açısından önemli görülmektedir.

4.2.1.4. Öz yeterlik algısı. Öğrenciler sosyal girişimcilik etkinlikleri ile sınıfta, okulda veya yakın çevrelerinde karşılaştıkları sorunları çözebileceklerine olan inanç, sorun çözme konusunda öz yeterlik algısı oluşturdıklarından bahsetmişlerdir. Görüşme yapılan tüm öğrenciler karşılaştıkları sorunları çözmeye çalışırken izleyecekleri yolu da belirtmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

Derslerden sonra çevremde karşılaştığım bir sorunu çözebileceğimi düşünüyorum. Sorunları çözerken ilk önce sorunun kaynağını belirlerim. Sonra tek başıma bunu çözebilir miyim yoksa yardıma ihtiyacım olur mu diye düşünürüm. Muhtemelen yardıma ihtiyacım olacağı için güvendiğim arkadaşlarımla fikirler üretiriz. Sonra fikirleri karşılaştırıp en kalıcı sürdürülebilir ve yaratıcı olanı seçerek bu sorunu çözerim. Çözemezsem de çözene kadar çalışırım pes etmem. Böyle bir yol izlerim. Çünkü sorunun çözümünün böyle sürdürülebilir olduğunu düşünüyorum. Yaptığımız etkinliklerden aklımda kalan sonuç bu çünkü. Ö2

Sınıfta okulda karşılaştığım bir sorunu çözebileceğimi düşünüyorum. Bu sorunu çözerken önce sorunu tespit ederim kafamda birkaç çözüm yolu bulurum. En doğrusunu seçerim. Büyüklerimden yardım alırım. Araştırma yaparım sonra projemi gerçekleştiririm. Böyle bir yol izlerim çünkü direkt çözmeye kalkışsam bir şeyi yanlış yapabilirim. Örneğin araştırmadan yapmaya kalkarsam daha önce bu çözümü uygulamış biri olabilir. Ya da çalışmış olan birinin hatasını görüp araştırırken ben de onun hatasını yapmamaya çalışabilirim ondan örnek alıp. Ö4

Sorunları çözebileceğime inanıyorum artık. O sorunu çözerken ilk önce o sorunun neden olduğunu bulmaya çalışırdım. Sonra o soruna yönelik nasıl bir çözüm bulabilirim diye düşünürdüm. Sonra yaptığım kişiler o çözümü beğenecekler mi onu düşünürüm. Sorunla ilgili araştırma da yaparım. Bu yolu izlerim çünkü her sosyal girişimcinin yaptığı bu değil midir? Ben de bu yolu izlerim. Ö6

Çevremde gördüğüm bir sorunu çözebileceğimi düşünüyorum. Araştırma yapardım sabırlı olurum. Meraklı olurum. İsteyerek yapardım. Bilgi alırdım diğerlerinden tecrübeli insanlardan. Bu yolu izlerdim çünkü o zaman sorunları çözmek daha kolay olur. Ö8

Sosyal girişimcilerin yaptıklarını gördükten sonra ben de yapabilirim sorunlara çözüm bulabilirim dedim. Sorunları çözerken ilk önce sorunun ne olduğunu bulmaya çalışırdım. Mesela engellilerin ne sorunu var, hayvanların ne sorunu var araştırırdım. Arkadaşlarıma fikirlerini sorardım. Onlardan yardım alırdım. Bana güvenmelerini isterim. Anne babam ve öğretmenlerimden destek isterim. Bana yardım edecek çok kişi olmalı çünkü sosyal girişimci olmak öyle kolay değil. Ö10

Karşılaştığım sorunları kısmen çözebileceğimi düşünüyorum. Sorunu çözmek için ilk önce sorunun ne olduğunu nedenini bulurum. Sonra o soruna yönelik neler yapılabileceğini araştırırım. Çözüm yolunu bulup işe koyulurum. Öğretmenlerimden arkadaşlarımdan yardım isterim. Ö11

Öğrenci görüşlerinden alıntılar incelendiğinde öğrencilerin karşılaştıkları sorunları çözmeye kendilerine olan güvenlerini ifade etmeye çalıştıkları söylenebilir. Ayrıca çevrelerinde gördükleri sorunlarla ilgili olarak sorun çözme adımlarını uygulamaktan bahsetmişlerdir. Çoğu öğrenci sorunları çözerken ilk adımlarının sorunun kaynağını belirleme, nedenini bulma olacağını ifade etmiştir. Bununla birlikte araştırma yapma, fikirleri listeleme, diğerleri ile paylaşma ve onlardan fikir alma ve en uygun çözümü bulup uygulama adımları üzerinde durmuşlardır. Öğrencilerden Ö2 çözümün sürdürülebilir olması için bu adımları izleyeceğinden bahsetmesi kavramı doğru şekilde kullanması

açısından dikkat çekicidir. Ayrıca sınıfta gerçekleştirilen etkinlikler sayesinde bu sonuca ulaştığını belirtmiştir. Ö6 sosyal girişimcilerin de sosyal sorunları çözmeye bu adımları izlediklerini o sebeple bu yolu izleyeceğini belirtmiştir. Bu açıdan sosyal girişimcileri kendisine örnek aldığı ya da kendisini bir sosyal girişimci olarak düşündüğü söylenebilir. Ö10 karşılaştığı sorunları çözmeye anne baba, arkadaşlar ve öğretmenlerden yardım almasının ve onların güvenini kazanmasının çok önemli olduğunu altını çizerek sosyal destek algısına vurgu yapmıştır. Ö2 arkadaşlarının sorun çözmeye fikirlerini alması gerekeceğinden bahsederken, Ö4 büyüklerinden yardım alması gerektiğini Ö8 ise tecrübeli insanlardan destek alabileceğini dile getirmiştir.

Öğrenciler yapılan görüşmelerde sosyal sorunların çözümüne katkıda bulunabilecekleri inançlarına (sosyal girişimcilik öz yeterliği) ilişkin de açıklamalarda bulunmuşlardır. Öğrenci görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

Şöyle diyeyim eskiden etrafımdaki bir şeyi umursamıyordum artık her tarafa bakıyorum birinin sorunu var mı diye. Dışarıda da bir sürü sorun görüyorum. Mesela annemle ben dışarıya çıkıyorduk. Pazara gitmiştik orada artıkları topluyordu bazı insanlar. Biz de utanmasınlar diye gittik. Mesela bu sorunu çözmek için evde güzel yiyecekler hazırlasam ve bir tezgah kurup ihtiyacı olanlara dağıtsam diye düşündüm ama bu sürdürülebilir bir çözüm olmaz o yüzden vazgeçtim. Her zaman yapamam bunu. Bir de kağıt toplayan insanları görüyorum annemle dışarıda. Onları görünce çok üzülüyorum. Hayvanlarla ilgili de bir sorun oldu. Bunu görünce de çok üzülüm. Ağlıyordum neredeyse. Yolda okula gelirken bir hayvan gördüm insanlar ezmişler ölmüş üstünden geçmişler arabayla anlatmayayım çok kötü oldum. Hayvanlara barınak yapmak istiyorum başına böyle şeyler gelmesin onların. Ya da hayvanların fotoğraflarını çekip internete koyup insanların onları sahiplenmesini sağlayabilirim. Böylece onlara daha fazla zarar gelmez. Ö7

Empati çalışması gibi düşünürsem kendimi onların yerine koyunca çok üzülüm. Korku yaşadıklarını düşündüm. Mesela savaştan kaçanlar. İçlerinde hep bir korku var. Merak ettim onların sorunlarını. Araştırmak istedim ben meraklı bir insanım. Önce çok acıdım bunların böyle olmaması lazım dedim. Bir sosyal girişimcinin bunlara bir çözüm bulması lazım dedim. O sosyal girişimci ben de olabilirim. Bu şekilde sorunlarla yaşamaya devam edilmemeli. Bir de şunu gördüm. Ben ekmek almaya giderken bir adamın gözlük taktığını ve elinde baston olduğunu gördüm. Zaten Sosyal Bilgiler dersinde işlemiştik ya kesin görme kaybı var diye düşündüm. Abi dedim karşıdan karşıya geçireyim mi dedim. Yaptım. O gün kendimi çok mutlu hissettim. Yani bir anda empati yaparken çok üzülümüştüm onun için. Görme engellilerin bu sorunlarını çözmek için... onların kullandığı bastonun ucuna başlarına gelebilecek tehlikeleri algılayan uyarıcı bir mekanizma eklemek isterdim. Çok vaktimi alır ama yapabilirim. Ö9

Bir sorunla karşılaştım. Akşam eve gidiyordum okuldan. Yolda çöpleri karıştıran bir adam gördüm. Hoşuma gitmedi çok. Bir fikir ortaya koydum onu görünce. Gerçekleştirmeyi düşünüyorum ama biraz zor. Fikrim şu stant kuracağım muhtarlığın yakınlarında. İhtiyacı olanlar stanttan iş bulana kadar ihtiyaçlarını alsınlar. İş bulana kadar buradan geçsinler. Hatta İŞKUR gibi bir şey kurup onlara iş vereyim kendileri geçsinler diye düşünmüştüm. Bir kere en başında bu sorunlarla ilgili bilinçlendiğimi düşünüyorum. Bu sorunlarla ilgili bilinçlendiğime göre çözüm de bulabileceğimi düşünüyorum. Ö1

Çevremde insanların yerlerin çöp atmasından çok rahatsız oluyorum. Hele o sigara izmaritlerini atıyorlar üstüne de basıyorlar ben bunu görüyorum. Adamı gerçekten uyarasım ceza kesesim geliyor. İnsanların bilinçsizliklerine çok üzülüyorum. Orman yangınları da hep insanlar yüzünden oluyor. Hayvanlara şiddetten de nefret ediyorum. Bunu çözmek için insanları uyarmalıyız. Birkaç arkadaşına danışıp fikirlerini alacağım. Orman yangınları için de Orman Genel Müdürlüğü'nden bir şey isteyip sürekli ormanın denetlenmesini istiyorum. Bir çip yapmayı düşündüm aslında orman yangınlarını önlemek için. Bu konuda destek alabilirsem yapabilirim. Ağaçlara küçük küçük fotokapanlar takıp tespit etmeye çalışırdım. Fotokapanlar fotoğraf çekiyor ya dağcılar kullanıyor

hani kimin yaptığını görüntüleyebilir. Bir de alarm koyacağım. Dumanı hissettiğinde direkt Orman Genel Müdürlüğüne haber gidecek bu sayede büyümeden önlenecek. Mangal dumanı ise zaten fotoğraftan da görülecek. Ö2

Yani önceden yapmadığım şeyleri dersi dinledikçe yapmaya başladım. Sorumluluk almayı öğrendim. Sosyal sorunlar hakkında bilgim yoktu bu derslerde onları öğrendim. Kendime güvenim arttı. Bir şey yapamayacağım diye düşünüyordum önceden önyargım vardı. Şimdi yapamasam da bir daha deniyorum. Önceden aklıma değişik fikirler gelmiyordu. Şimdi fikirlerim var. Bu kadar kafa yormuyordum örneğin çevreyle ilgili artık daha çok düşünüyorum. Ö3

Empati yapmanın önemini fark ettim bu derslerle. Benim de sorumluluklarım olduğunu öğrendim. Bir sorunla karşılaştığımda direkt ben bunu yapamam deyip pes etmemem gerektiğini anladım. Sosyal girişimciliği, sosyal sorunları öğrendim. Bir sosyal girişimcinin ne yaptığını ve nasıl sosyal girişimci olabileceğimi öğrendim. Özgüvenimi artırdı bu konuda. Kendi sorunlarımı ya da başkalarının sorunlarına karşı pes etmemeyi öğretti. Ö4

Birkaç gündür parka gidiyorum, hayvanlar için kaplar konulmuş bu dikkatimi çekti acaba bu sosyal girişimcilikle mi ilgili diye düşündüm. Acaba ben bu sorunla ilgili bir şeyler yapabilir miyim diye düşündüm. Özgüvenim arttı. Yani artık daha çok şey yapabilirim gibi hissediyorum. Sorumluluk üstlenmeye başladım. Sosyal girişimciliğin önemini anladım. Neler yaptıklarını anladım. Hangi sorunlara karşı büyük şeyler yaptıklarını bilmiyordum. Çoğu kişinin haberinin olmadığı şeyler yapıyorlarmış onu anladım. Ö6

Öğrenciler çevrelerinde önceden dikkat etmedikleri çeşitli sosyal sorunların farkına varmaya başladıklarını ve bu sorunlara çözüm olarak buldukları fikirleri hayata geçirebileceklerine dair inanca sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Ö3 ve Ö4 sorunlara çözüm bulabileceklerine dair özgüven hissettikleri ve engeller karşısında yılmadıklarını üzerinde durmuşlardır. Zorluklar karşısında pes etmeme ve özgüven sosyal girişimci kişilik özellikleri içinde kendine yer bulmaktadır. Sosyal sorunun oldukça yıldırabilen bir yapıda olduğu göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin kendi yeteneklerine sağlıklı bir güven oluşturması çok önemlidir. Bu açıdan sosyal girişimcilik kişilik özelliklerinin sosyal girişimci öz yeterliklerinin oluşmasında önemli bir yerinin olduğu söylenebilir. Öğrencilerden Ö7, Ö9, Ö1 ve Ö2 çevrelerinde gözlemledikleri sorunları nasıl çözüme ulaştırabilecekleri ile ilgili açıklamalarda bulunmuşlardır. Ö7 yoksulluk, hayvanların barınması; Ö9 görme engellilik; Ö1 işsizlik ve yoksulluk; Ö2 çevre sorunlarına yönelik fikirlerinden bahsetmişlerdir. Öğrenciler bu tür sorunların kısa sürede çözüme ulaştırılmasının mümkün olmadığını, uzun süreli çalışma ve takım çalışması ve fikir alışverişinde bulunmanın, ilgili kişilerden destek alınması gerektiğini de bildirmişlerdir. Ö1, Ö7, Ö2, Ö4, Ö9, Ö6 sosyal sorunları fark etmenin ve dezavantajlı gruplarla empati yapmanın sosyal girişimcilik süreci için başlangıç noktası olduğunu ifade etmeye çalışmışlardır. Öğrencilerin yeni bir sosyal girişim başlatma ve bunu gerçekleştirme başarısı hakkındaki düşünce ve inançlarını dile getirmeleri, sosyal girişimcilik niyetlerinin en etkili öncülü olarak ifade edilen sosyal girişimcilik öz yeterliğine vurgu yapmaları açısından bu çalışma için önemli bir bulgudur.

4.2.2. Sosyal Girişimcilikte Engeller

Öğrenciler sosyal girişimcilik etkinlikleri sürecinde yaşadıkları sorunlarla ilgili açıklamalarda bulunmuşlardır. Öğrencilerin üzerinde durdukları sorunlar sosyal girişimcilik literatüründe sosyal girişimcilik niyetlerinin oluşmasının önündeki engellere işaret ettiğinden bu sorunlar sosyal girişimcilikte engeller teması altında toplanmıştır.

Şekil 4.2. Sosyal girişimcilikte engeller

4.2.2.1. Birlikte çalışmada zorluklar. Öğrenciler gerçekleştirilen görüşmelerde grup çalışmalarında yaşadıkları sorunlarla ilgili görüş bildirmişlerdir. Ö3, Ö7, Ö9 ve Ö12 sınıfta gerçekleştirilen grup çalışmalarında sorunlar yaşadıklarını bu sebeple grup çalışmasını içeren etkinlikleri beğenmediklerini vurgulamışlardır. Örneğin Ö7 grup çalışmalarında arkadaşlarının kendi fikirlerine saygı duymadığından yakınmış, Ö9 grup çalışmalarında verilen sürede çalışmalarını yetiştiremediklerinden bahsetmiş, Ö12 de arkadaşlarından birkaçının grup çalışmalarında çaba göstermediklerini anlatmıştır. Bunun üzerine öğrencilerin grup çalışmaları ile ilgili düşünceleri daha detaylı bir şekilde açığa çıkarılmaya çalışılmıştır. Öğrenci görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

Grup çalışmalarında araştırmacı rolünü daha iyi yapabilirim. Çünkü yazım iyi değil. Ben internette arkadaşlarımdan kitaplardan araştırmayı severim. Arkadaşlarımı da bilgilendirmeye çalışırım. Yaptığımız çalışmalarda yazıcı ve sözcü rollerini aldım. Bu rolleri herkes ne olacağını söylüyor. Ben araştırmacı olmak istemişim ama başka arkadaşım da araştırmacı olmak istedi ben de onu kırmak istemedim. Kimse yazıcı rolünü de almayınca ben o rolü aldım. Grup çalışmalarında rolü bir yönetici seçmeli. Yönetici bizi tanıyor gözlemlemesi lazım. Benim araştırmacı olduğumu arkadaşımın yazıcı olduğunu bilmesi lazım. O karar vermeli hangi rolü alacağımıza. Çünkü gruplarda iki kişi araştırmacı olmak isterse olmaz. Bu sorunlar çıkmasın diye biri yönlendirmeli. İlk başta ilk grup çalışmasında bir arkadaşım hiç gayret göstermedi ben de İrem şunları çiz ve boyadı dedim. Hayır bana bir şey yaptırılmıyorsunuz ben daha önemli işler yapacağım dedi. İlk çalışmada çok üzülmeştim o konuya. Her grupta bir arkadaş görev almıyordu. O yüzden grubun bir başkanı yöneticisi olsun diyorum ya. Bu sorunu çözmek için nasıl bir şey yapayım. Ben yönetici olayım ya da bir başkası olsun diyorum. Siz bizi küçük görüyorsunuz diyorlar. Sorunu çözmem lazım diyordum. Arkadaşlarımdan bazıları başkan olmamızı istemediler. Ö9

Grup çalışmalarında araştırmacı rolünü daha iyi yapabilirim. Ben her zaman bir şeyleri araştırıyorum çünkü. Yaptığımız grup çalışmalarında araştırmacı rolünü aldım. Rolümü ben

seçmedim grup arkadaşlarım seçti. Bence rolümü ben seçmeliydim ama onlar bırakmadı tabii. Onlar gidip teneffüste top oynuyorlar geç geliyorlar tek ben yapıyordum çalışmalarını. Ö12

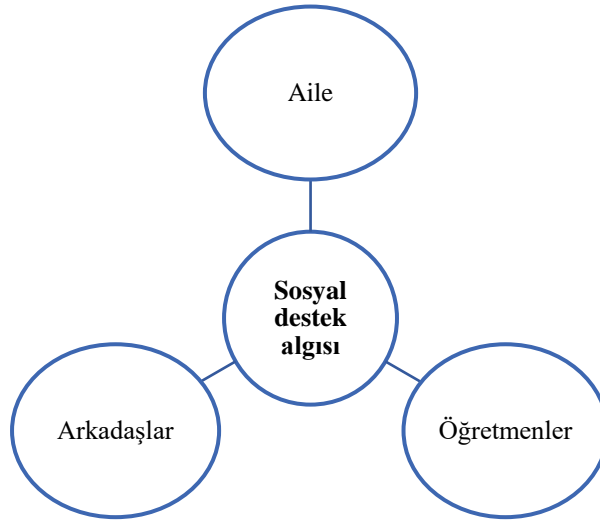
Sınıfta bir sorun yaşadığım oldu. Grup çalışmasında sıkıntım oldu. Mesela Ege herkesin fikrini almıyordu. Metin, Helin, Özgür bir fikir söylüyordu. Ama hiçbirimizin fikrini düşünceli görmedi. Hep kendi fikirlerini doğru buluyordu. İşte orada bir sorun çıktı. Bu sorunu çözmeye çalıştım konuştum onunla hatta. Tek senin fikirlerini gerçekleştiremeyiz dedim. Diğerlerinin isteklerini uygun görmüyorsun dedim. İleride sen de arkadaşının fikri gerçekleşirse hayal kırıklığına uğrarsın dedim. Çünkü hep senin isteklerin olmaz dedim. Bence grup rolüne hepimiz karar vermeliyiz. Yani arkadaşlarımın fikrini de almalıyım ama benim fikrim de önemli. Tek ben o grupta yokum. Arkadaşlarım da var onun için tek ben karar veremem. Benim istediğim rolü başka arkadaşım da isteyebilir. Birlikte karar vermek en iyisi. Ö3

Bence grup çalışmalarında rolünü herkes kendi seçmeli ve gruba da sormalı. Çünkü sen bu olacaksın diye emir verir gibi olmaması lazım gruptaki kişilerin. Herkes görevini yapmalı. Samimi olmalı herkes. Ö7

Öğrencilerin grup çalışmaları ile ilgili düşünceleri incelendiğinde yaşadıkları sorunların gruplarda rol paylaşımı sonrası istediği görevi alamamak ve grup arkadaşlarının aldıkları görevleri yerine getirmemesi sonucu verilen sürede görevi tamamlayamamaktan kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Kendi ilgi ve yeteneklerine göre grupta roller alınması gerektiğini söyleyen Ö9 gruplarda seçilen bir başkanın herkesin yeteneklerini bilip ona göre rol paylaşımı yapmasının daha doğru olacağını söylerken, Ö12 rolünü kendi seçmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Ö7 ve Ö3 grup çalışmalarında alacakları rolü kendileri seçtikten sonra grubun da fikrinin alınması ve birlikte karar verilmesinden yana olduklarını dile getirmişlerdir. Literatüre baktığımızda takım çalışması sosyal girişimcilik yetkinlikleri içerisinde önemli bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır. Etkili ve başarılı performans için eşik yetkinliği olarak görülmektedir. Takım çalışması yetkinliği, ekip oluşturma ve takım arkadaşları arama, destekleyici ilişkiler kurma, ekip üyeleri arasında olumlu bir atmosfer oluşturma ile ilgilidir. Öğrencilerin grup içinde olumlu ilişkiler ve etkili iletişim kuramadıklarını ifade etmesi takım çalışması yetkinliğinde eksiklikler olduğunu göstermektedir. Takım çalışması yetkinliğindeki eksikliği öğrencilerin sosyal girişimcilik niyetlerini etkileyen engellerden biri olarak düşünebiliriz. Çünkü sosyal girişimlerin başarıya ulaşması için ekiple birlikte uyum içinde çalışabilme yeteneği gerekmektedir. Sosyal bir soruna çözüm üretebilmek için oluşturulan bir takımında yardımlaşma ve dayanışmanın sağlanması, anlaşmazlıkların giderilmesi, güven ortamının oluşturulması, tüm fikirlerin ortaya konduğundan emin olunması ve birlik beraberliğin sağlanması önemlidir.

4.2.2.2. Sosyal destek eksikliği. Öğrenciler Sosyal Bilgiler dersinde gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinlikleri süresince çevrelerindeki sosyal sorunları anlamaya çalışıp bu sosyal sorunların çözümünü için dersler boyunca yeni fikirler üretmeye

çalışmışlardır. Ürettikleri fikirleri kimlerle paylaştıkları, nasıl karşılandıkları ve çevredekilerin önerileri bu başlık ile açıklanmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin olumlu sosyal destekten çok destek yetersizliğinden bahsetmeleri sorun olarak algılanmış ve sosyal girişimcilik niyetleri oluşumunda bir engel olarak düşünülüp sosyal girişimcilikte engeller başlığı altında incelenmiştir. Öğrencilerin sosyal destek algıları ile ilgili oluşturulan alt başlıklar şekilde gösterilmiştir.

Şekil 4.3. Sosyal destek algısı

Öğrencilerin sosyal destek algılarına yönelik düşünceleri açıklanmaya çalışılırken aile, arkadaş ve öğretmenlerinin sosyal girişimcilik etkinlikleri sürecinde ürettikleri fikirler ve proje önerileri konusundaki düşünceleri dikkate alınmıştır. Öğrencilerin bu konudaki görüşleri aşağıda verilmiştir.

Fikirlerim için arkadaşlarım bazıları biraz zor dedi, olmayabilir dedi. Onlara biraz daha kolay yoldan anlattım. Bazıları yine olmaz dedi ama çoğunluk bana güvendi. Fikirlerimi beğendiklerini düşünüyorum. Güzel fikirmiş iyi olabilir dediler. Öneride bulundular gibi ama çok da değil. Kübra şunu şuraya taksak diye sorular sordu. Fikirlerimi önemsemi arkadaşlarım. Önemsemeseler geçirirlerdi beni, büyük bir dikkatle dinlediler gözlerinden okunuyordu. Ailem tabii ki sonuna kadar arkamda ne yapmak istersem benim yanımdalar. Mesela babam marangoz tanıyor kulübe yapmak istiyordum ama marangoz orada değildi alamadık. Fikirlerimi beğendiler. Kitap satacaktım ailem belki kitapları almayabilirler dedi. Önerilerde bulundular. Babam annen eve bir şeyler yapsın taze şeyleri okulda sat demişti. Kardeşim de ben de yardım edeyim dedi. Önemsediler fikirlerimi. Öğretmenlerim beğenirdi ama çok fazla anlatmadım öğretmenlerime o yüzden bilmiyorum. Ama arkamda olurlardı eminim. Ö2

Arkadaşlarımla fikirlerimi paylaşınca onlar da bana fikir verdi. Güzel olmuş dediler. Ben de onların projelerine baktım. Beni dinledikten sonra başka bir konuya geçiyorlar pek özen göstermiyorlar bunu fark ettim. Önemsemiyorlar sanırım. Önerilerde de bulunmadı arkadaşlarım. Ailem fikirlerimi beğendi, güzel buldular. Çimenlere basmayın tabelalarını hazırlama konusunda babamla konuştum. O da bana bizim insanlarımız pek de duyarlı olmadığı için saygılı olmadığı için o kurallara uymazlar ama sen yine de istediğini yapabilirsin dedi. Ailem öneride bulunmadı. Boşuna yapmış olabiliriz eğer bozarlarsa bu seni üzebilir dediler. Yine de senin fikrin dediler. Bence benim fikirlerimi önemsediler yoksa beni dinlemezlerdi. Öğretmenlerimle fikirlerimi paylaşmadım, neden hiç bilemiyorum. Ö3

Arkadaşlarımla çok paylaşmadım aslında fikirlerimi bir tek Mutlu'ya anlattım. Onunla paylaştığımda olabilir yapabiliriz dedi. Fikirlerimi beğendi. Ama bazıları güldü yapamazsın dediler. Mutlu ve Özgür öneride bulundu. Bence bazı arkadaşlarım fikirlerimi önemsediler projeme yardım etmek istediler böyle para kazanabiliriz proje için falan dediler. Öğretmenlerimle paylaşmadım fikirlerimi. Ö4

Arkadaşlarımla çok fikirlerimi paylaşmadım. Annemle paylaştım. Özellikle söylemedim onlar da benim fikirlerimi kendileri yapmış gibi sınıfta söylemesinler diye. Annem fikirlerimi beğendi hatta geliştirmem için tüyolar verdi. Bence fikirlerimi önemsediler. Her gün Esra bugün neler yaptın diye soruyor okuldaki fikirlerimi dinlemeyi çok seviyorlar. Öğretmenlerimle fikirlerimi paylaşmadım. Hiç aklıma gelmedi onlarla paylaşmak. Ö7

Önce anneme anlattım fikirlerimi olabilir aslında hoş bir çalışma dedi. Ailem beğendi. Öneride bulunmadılar. Kendi fikrini kendin yapacaksın dediler. Önemsediler fikirlerimi, gözünde öyle gördüm. Benimle ilgilendiler. Arkadaşlarıma pek anlatamadım fikirlerimi. Metin en yakın arkadaşım ona anlattım. Boş ver, onu yapamazsın dedi. Pek önemsemedi. Öğretmenlerimle paylaşmadım fikirlerimi. Daha zaman olmadı. Unutuyorum dersler de yoğun oluyor. Ö9

Arkadaşlarım mesela ben köpek yuvası mı kuş yuvası mı yapayım dedim arkadaşlarıma sordum fikirlerimi beğendiler. Başka yuvalar da yapabilirsin dediler. Sevdiler fikirlerimi. Öneride bulundular da çok da önemsemediler bence fikirlerimi. Yardım eder misiniz diyorum tamam ederiz diyorlar gidiyorlar oyun oynuyorlar. Ailem fikirlerimi beğendi. Yardım ettiler bana. Kuş yuvası yapmak istiyorsan yap dediler. Fikirlerimi önemsediler. İlgi duydular. Bir fikir söylerken yüzleri çok gülüyordu oradan anladım. Babam ödev olduğunu bildiği için fotokopi falan çektirdik. Evin önünde satış yaptık kazandığımız paralarla kuş yuvası sipariş ettik. Yardımcı oldular bunlarda. Öğretmenlerimle fikirlerimi paylaşmadım ne derlerdi bilemiyorum. Ö10

Görüşme yapılan öğrenciler genellikle ailelerinin sosyal desteğinden bahsetmişlerdir. Yalnızca Ö8 aile ile yeni fikirlerini ve proje önerilerini paylaşmadığını dile getirmiştir. Ö5 ise ailesinin yeni fikirleri ile yeteri kadar ilgilenmediğinden bahsetmiştir. Diğer öğrenciler ailelerinin yeni fikirlerini önemseyip ilgilendiklerini hatta Ö2 ve Ö10 fikirlerini hayata geçirmede aile üyelerinin yardımcı olduklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin arkadaşları ile ilgili sosyal destek algılarının birbirinden farklı olduğu söylenebilir. Örneğin Ö1 ve Ö4 sadece bir arkadaşının fikirlerini önemseyip önerilerde bulunduğundan bahsetmiştir. Dikkat çekici bir nokta Ö7'nin özellikle arkadaşları ile fikirlerini paylaşmadığını çünkü bu fikirleri sınıfta kendi fikirleri gibi sunmalarından çekindiğini dile getirmesidir. Bu konuda arkadaşlarına güvenmediği çıkarımı yapılabilir. Bunun dışında Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11 ve Ö12 arkadaşlarının fikirlerini önemsemediklerini, yardımcı olmadıklarını, fikirlerini hayata geçiremeyeceklerini söylediklerini ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin arkadaşları ile ilgili olumlu bir sosyal destek algısına sahip olmadıkları söylenebilir. Dikkat çekici bir diğer nokta görüşme yapılan Ö6 ve Ö11 dışındaki öğrencilerin öğretmenleri ile yeni fikirlerini paylaşmamasıdır. Neden paylaşmadıkları ile ilgili olarak Ö7 hiç aklıma gelmediğini, Ö9 dersler yoğun olduğu için unuttuğunu dile getirmiş ancak diğer öğrenciler herhangi bir açıklama yapamamıştır. Sosyal girişimcilik literatüründe kişilerin aile, arkadaş veya özel bir insanla ilgili algıladıkları sosyal desteğin sosyal girişimciliklerini etkilediği belirtilmektedir.

Öğrencilerle yapılan görüşmelerde aile, arkadaş ve öğretmenlerinden olumlu bir sosyal destek algısına sahip olmadıklarını ifade etmeleri sosyal girişimcilik niyetlerini olumsuz yönde etkileyebilecek olması açısından önemlidir.

4.2.3. Sosyal Girişimci Olma İsteği

Görüşme yapılan öğrencilerin çoğu gelecekte sosyal sorunların çözümünde görev almak, sosyal girişimci olmak istediklerini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin gelecekte çeşitli sorunlara yönelik gerçekleştirmek istedikleri çalışmalar ve sosyal girişim başlatma isteklerinin nedenleri bu tema altında incelenmiştir.

4.2.3.1. Geleceğe yönelik planlar. Öğrenciler gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinliklerinden elde ettikleri deneyimler sonrasında ileride çözüm bulmak için çaba göstermek istedikleri sosyal sorunlar hakkında fikirlerini dile getirmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

Ben insanları çok umursamıyordum, bana ne diyordum. Artık çok dikkatimi çekiyor etrafımda gördüklerim. Herkese yardım etmek istiyorum. Sorunlarını çözmek istiyorum. Böylece insanlara yardım etmiş olurum. Kadınlara şiddet, çocuklara şiddet, eğitim ve yoksulluk sorunlarına çözüm bulmak isterim. Çocuklara şiddet beni çok üzüyor. Kendimi onların yerine koyduğumda çok kötü hissediyorum çünkü. Bazı anne babalar küçücük bebeklere bile zarar veriyorlar. Ben bir kere şahit oldum bir tane küçük çocuk vardı. Ben onların evine gidiyordum 4, 5 yaşlarındaydım o çocuk da 2, 3 yaşlarındaydı. Yanlışlıkla çorbayı yere döktüğünde annesi onu terlikle dövmeye başlamıştı. Bu aklımdan çıkmadı. O yüzden bu soruna yöneldim. Bütün çocukların canı yansın istiyorum. Çocuklara şiddetle ilgili bir vakıf kurmayı düşünüyorum ileride. Ö7

Ben ileride özellikle görme engellilik konusunda çalışmak isterim. Derslerde bununla ilgili örnekler vardı projelerde görmüştük. Onlardan örnek aldım. Mesela konuşan bastondan yola çıktım ben. Teknolojik araçlardan işitme cihazı falan oradan aklıma geldi. Görme engelli ya da işitme engelli olmanın ne kadar kötü bir şey olduğunu düşündüm. İnsanları duyamıyorsun, göremiyorsun daha kötüsü ne olabilir? Bunları düşündüm ve daha büyük sorunları gibi geldi o yüzden bu konuda çalışmak isterim. Ö4

Sosyal girişimci olmak isterim de çok zor bir şey bunu yapması. Ben anasınıfı öğretmeni olmak istiyordum da artık sosyal girişimci olmak istiyorum. Hayvanların sorunlarına çözüm bulmak isterim. Hayvanların yemek bulamama, barınma sorununa, su bulamama sorununa çözüm bulmak isterim. Hayvanları çok seviyorum o yüzden. Onların iyi ve mutlu olmasını istiyorum. İnsanlar hayvanlara çok önem vermiyorlar. Ben büyüyünce buna dikkat çekmek istiyorum. Tüm dünyaya bunu anlatmak duyurmak istiyorum. Ö10

Gelecekte sosyal sorunları çözmek istiyorum. Yaşlılık ve yoksullukla ilgilenmek isterim. Engellilik yoksulluğa da yol açıyor. Çünkü ben yoksulluğun çok zor bir şey olduğunu düşünüyorum. Bağış yapılabilir bu insanlar için ama bağış sürdürülebilir bir şey değil. Çözüm bulmak çok zor. Ona çözüm bulunca kendimi geliştirebileceğimi düşünüyorum. Ö1

İleride sorunları çözmek için görev almak isterim. Çok büyük zevkle yaparım ben bu işi. Mesela ben bir meslek seçeceğim ya maddi manevi durumuma da bağlı. En çok çevreyle ilgili sorunları çözmek isterim. Bitkiler... Havadan oksijen ihtiyacımızı karşılıyor ama ağaçlar da çok önemli kaynaklar. Bir gün bunların hiçbiri kalmazsa etrafımız toz toprak olur. O yüzden bitkiler üzerinde çalışmak isterim. Onları yaşatmak isterim. Oksijen kaynağımız ya birçok canlıya da yuva oluyorlar. Hayvanların da sorununu çözmüş olurum. Bir taşla iki kuş yani. Ö2

Bu dersler bende çevremdeki sorunları çözmeye yönelik heves uyandırdı. Bir mucit olup engelliler hayvanlar gibi dezavantajlı gruplara yardım etmek sorunlarına çözüm bulmak isterim. Çünkü

İçimde hayvanlara karşı değişik bir sevgi var. Yaşlıların engellilerin durumlarına da üzülüyorum o yüzden. Ö5

Öğrenciler sosyal girişimcilik etkinliklerinin kendilerinde sosyal sorunları çözme isteği uyandırdığını dile getirmişlerdir. Sosyal sorunlar konusunda farkındalık geliştiren öğrenciler çevrelerinde gördükleri farklı sosyal sorunları çözmek için gelecekte sosyal girişimci olarak görev almak istediklerinden bahsetmişlerdir. Öğrencilerin çözüm bulmak istedikleri sorunlar arasında engellilik, yaşlılık, yoksulluk, eğitim sorunları, şiddet, hayvanların sorunları ve çevre sorunları yer almaktadır. Öğrencilerin bir kısmı sosyal girişimciliği meslek olarak tercih etmek isterken, bir kısmı seçecekleri bir mesleğin yanında sosyal girişimcilik projeleri de yürütmek istediklerini belirtmişlerdir. Örneğin Ö10 gelecekte anasınıflı öğretmeni olma hayali olduğunu ancak bu derslerden sonra anasınıflı öğretmeni olma hayalinin yerini sosyal girişimci olma hayaline bıraktığını söylemiştir. Ö2 ve Ö9 gelecekte meslek sahibi olduktan sonra imkân buldukça dezavantajlı gruplara yardım için çalışacaklarını belirtmişlerdir. Ö4 dersler sırasında öğretmenine gerçekleştirmek istediği görme engelliler için sensörlü ayakkabı projesini hayata geçirmek için hangi mesleği seçebileceğini sormuştur. Bilgisayar mühendisi cevabını alınca “Tamam o zaman ben bilgisayar mühendisi olacağım.” diyerek karşılık vermiştir (Alan notları, 11 Nisan). Girişimcilik planlı ve hedefe dönük bir davranış olduğundan öğrencilerin başlatmak istedikleri sosyal girişimlerle ilgili planlama yapmaları hangi sosyal soruna yönelik nasıl çalışmalarda bulunmak istediklerine değinmeleri bu hedeflerini gerçekleştirmeleri için büyük bir adım olarak görülmektedir. Planlı bir davranışın gerçekleşmesinin temel açıklayıcısı olan niyetler, davranış için gösterilen çabanın ve güçlü isteğin de temelindedir. Öğrencilerin sosyal girişimci olma konusunda güçlü istekleri ve bu konuda geleceğe dair planlar yapmaları sosyal girişimcilik niyetlerinin oluşmaya başladığı şeklinde yorumlanabilir.

4.2.3.2. Motivasyon. Öğrenciler yapılan görüşmelerde sosyal girişim başlatmaya yönelik motivasyonlar konusunda görüş bildirmişlerdir. Bu görüşler Şekil 4.4'teki gibi sınıflandırılmıştır.

Şekil 4.4. Sosyal girişimcilikte motivasyonlar

Öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinliklerinde sınıf içinde konuk konuşmacı davetleri kapsamında sosyal girişimcilerle bir araya gelmeleri ve etkileşimde bulunmaları sağlanmıştır. Öğrenciler bu etkileşimin motivasyonlarını artırması yönünde görüş bildirmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

Dezavantajlılara yardım etmek için insanlar sosyal girişimci olmalı. Sosyal girişimci sayısı artarsa devlete de faydası olur. Bizim için bayağı büyük bir ilerleme olabilir. Sosyal girişimci çok olursa bu dünyada herkes iyi olabilir. Daha iyi yaşayabilir. Küçük çocuklar da büyüyünce sosyal girişimci olmayı düşünebilirler örnek alabilirler. Mesela Ece Çiftçi gelmişti sınıfımıza. Ondan çok şey öğrendik. İnsan onları görünce sosyal girişimci olmak istiyor. Ben anasınıfı öğretmeni olmak istiyordum ama artık yavaş yavaş sosyal girişimciliği düşünüyorum. Birazcık oraya geçtim. Ö10

Sosyal girişimciler tüm ülkeyi geziyorlar Ece Çifti mesela. Yardım ediyorlar. Yoksullara, engellilere, aç insanlara, çocuklara... Yardımsever olmalı ve sorunlara çözüm bulmalı herkes Ece Çiftçi gibi. Çoğu insan yardımsever değil mesela bir köpeğe acı çektiriyorlar bacağı kırıyorlar. Bunu yapmamayı öğrenmeli. Duyarlı olmalılar. Yardımseverliği öğrenebilmek için insanlar sosyal girişimci olmalı. Diğerlerine de sosyal girişimciliği anlatabilmek, öğretebilmek için sosyal girişimci olmalı insanlar. Ö12

Bu ders sayesinde Ateşböceği Derneği'ni, Kaan Öğretmeni, Ece Çiftçi'yi ve SosyalBen Vakfı'nı tanıdım. Sosyal girişimcilerin nasıl işler yaptıklarını gördüm. Onların anlattıklarını duyunca çevremdeki sorunları çözmeye hevesim arttı. Ö5

İyilikler yapmak yerine daha kalıcı çözümler bulabilmek için sosyal girişimci olmalı insanlar. Bir insana yardım etmek yerine birçok insanın sorunlarına çözüm bulabilirler. Bu yüzden. Ne kadar çok sosyal girişimci olursa diğer insanlar da özenir ve sosyal girişimci olmak isteyebilirler. Mesela sınıfa gelen Kaan Öğretmen ve Ece Çiftçi beni özendirdi. Ben de yapabilirim aklımdan geçenleri diye düşündüm. Onlar gibi olmak istedim. Ben de ileride bir vakıf kurabilirim çocukların gelişmesi için. Onlara sosyal girişimci olmayı yaratıcı olmayı anlatabilirim. Hem bu sayede herkes duyarlı olur. Ö9

Sınıfa konuk sosyal girişimci davet etme beni etkiledi. Çünkü sosyal girişimciler yardımsever insanlar genellikle. O insandan örnek alabilmek benim hoşuma giden bir şey. Sorularımı cevapladı ve ilham verdi. Ö1

En çok sosyal girişimcilerle konuşma beni etkiledi çünkü bilmediğim soruları sorabildim. Onları görmek, bizim yaşlarımızdayken neler yaptığını anlatması bizim için çok iyi bir deneyim bence. Ö7

Konuk sosyal girişimciler davet ettik sınıfa. Biz de onlardan fikir alabilelim onun gibi olabilelim diye. Aklıma takılan sorularımı sordum. Projemle ilgilendi, nasıl gerçekleştirebileceğimi öğrendim ondan. Şanslıyız bence bizim sınıfa geldiği için. Ö11

Öğrencilerin görüşlerinden alıntılar incelendiğinde sosyal girişimcilerle etkileşimde bulunmanın onları çevrelerindeki sorunlara çözüm bulmaya yönelttiğinden bahsetmişlerdir. Bir sosyal girişimci rol modeliyle çalışmanın motive olmanın yanında sosyal girişim süreci ile ilgili bilgi edinmelerine katkı sağladığını vurgulamışlardır. Ayrıca sınıfa konuk sosyal girişimci davet etme etkinliğinden diğer etkinliklerden daha çok etkilendiğini söyleyen öğrenciler, bu sayede sosyal girişimcilikle ilgili akıllarında oluşan soruları sorup cevaplar alabildiklerini ve kendilerine örnek alabilecek kişilerle tanışmanın onlara ilham verdiğini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin rol model olarak aldıkları kişilerin deneyimlerinden etkilendikleri söylenebilir. Burada rol model etkileşimde buldukları başarılı sosyal girişimcilerdir. Literatürde modellerden, özellikle aile üyelerinden etkilenmenin ve onlarla çalışmanın sosyal faaliyetlere dahil olmaları için ilham verdiği üzerinde durulmaktadır. Çünkü bireyler bir sosyal girişimci olarak ileride elde edebilecekleri başarıları düşünerek, hayal ederek motive olmaktadır. Rol modelleri sosyal girişimcilik niyeti üzerinde de olumlu bir sosyal etki yaratabilmektedir. Burada önemli olan bir nokta örnek alınacak rol modelinin başarılarının ve yeteneklerinin ulaşılabilir olmasıdır. Sınıfa davet edilen sosyal girişimcinin sosyal sorunları fark ettiği ve çözüm üretmeye çalıştığı yaş öğrencilerin yaşına çok yakındır. Bu sayede özdeşleşmenin arttığı ve rol modelin motivasyon ögesi haline geldiği düşünülmektedir.

Öğrenciler yapılan görüşmelerde dezavantajlı grupların sorunlarına çözüm bulmada motivasyonlarının fırsat eşitliğini sağlama olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu konudaki öğrenci görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

Sınıftaki etkinliklerle dezavantajlı grupların sorunlarını daha iyi görmeye başladım. Onlarla empati yaptım. Hepsine yardım edebilmek çok güç ister. O yüzden kendime bir sosyal sorun seçtim. Mesela yaşlılara yardım etmeyi sorumluluk olarak görüyorum çünkü onlar bizim büyüklerimiz. Herkes böyle düşünse güzel olur. Ama bazıları evet bazıları hayır diyebilir ama bence herkes evet demeli. Herkesin eksiklikleri olabilir. Ama tüm insanların tam olmasını isterim ben. Herkes eksiksiz olsun isterim o yüzden herkes bir şeyler yapmalı. Ö9

Sosyal sorunlar denince işitme engellilik, görme engellilik, çevre kirliliği, hayvanlarla ilgili sorunlar geliyor aklıma. Derslerimizde orman yangınları, hayvanların sorunları, görme ve işitme engellilerle ilgili etkinlikler yapmıştık. Bunları görünce ben de onlar için bir şeyler yapmak istedim. Çünkü onların da bizim gibi şanslı olmasını isterim. Diğerleri de bunu istemeli ve yapmalı. Çünkü herkesin eşit olmasını isterim. Herkesin eşit olması için. Ö8

Biz derslerde yoksulluğa yönelik, engellilere yönelik, eğitim sorununa yönelik etkinlikler yaptık. Bunları görünce etkilendim ve sorunlarına çözüm bulmak istedim. Başkaları da bunu sorumluluk olarak görmeli. Çünkü bu hayatı bizim gibi yaşayamayanlar da var. Biz onlara bunu yaşatmalıyız. Onların da yuvası, yiyeceği, içeceği olsun; eğitim görsün. Bizim gibi normal bir hayatı olsun herkesin. Mesela çocukların bazıları çalıştırılıyor ben bunu istemiyorum. Daha çok çocukların sorunlarına yöneldim çünkü bizim okullarda gördüklerimizi göremeyen çocuklar var. Her çocuk benim gibi eğitim alsın okuma yazma öğrensini istiyorum. Ö6

Engellilik, yoksulluk, yaşlılık (çok büyük bir sorun insanlar yaşlanınca dikkat çekemeyebiliyor) çevre kirliliği gibi birçok sorun var. Derslerimizde yoksullukla engellilikle ilgili etkinlikler yaptık

mesela benim projem yoksulluk ve engellilikle ilgiliydi. Bu etkinliklerden sonra sorunlarla daha ilgili oldum. Sen mesela burada gönülünce yiyip içerken dışarıda senin bulduğun fırsatları bulamayanlar var. Bu beni çok rahatsız ediyor ondan dolayı sorumluluk olarak hissediyorum. Daha öncesinde hissetmiyordum. Tüm insanlar bunu bence sorumluluk olarak görmeli ama yardım edemese bile ona göre eşya ve yiyecek kullanımı yapabilir savurganlığı önleyebiliriz. Bu yüzden herkesin bilinçlendirilmesi gerekiyor. Çünkü şu an da insanları düşünmekten çok kendilerini düşünmeyi tercih ediyorlar. Bir dezavantajı yoksa bununla ilgilenmiyorlar. Onlar kendi hayatlarını kusursuzlaştırmaya çalışırken dezavantajlıların hayatlarını düşünmüyorlar. Ö1

Öğrenci görüşlerinden alıntılar incelendiğinde; toplumu oluşturan bireylerin her birinin eşit yaşam koşullarına ve toplumsal kaynaklara ulaşmada aynı fırsatlara sahip olmasının sosyal girişimcilik yoluyla gerçekleştirilebileceği üzerinde durulduğu görülmektedir. Dezavantajlı grupların fırsat eşitliğine ulaşması yönündeki düşüncelerini Ö9 “tam ve eksiksiz olma”, Ö8 “benim gibi, şanslı”, Ö6 “benim gibi, normal bir hayatı olması” gibi ifadelerle açıklamaya çalışmıştır. Öğrenciler sosyal girişim başlatmaya yönelik motive edici bir güç olarak herkesin -özellikle dezavantajlı grupların- fırsatlara kendileri gibi ulaşabilmeleri için güçlü bir istek duymaktadır. Öğrencilerin tüm insanların eşitliği motivasyonundan hareketle sosyal girişimciliğin yaygınlaşması, sosyal girişimci sayısının artması gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Toplumsal refahın sağlanmasında önemli bir adım olan fırsat eşitliği üzerinde durmaları sosyal girişimcilik literatürü açısından önemli görülmektedir.

Öğrenciler yapılan görüşmelerde dezavantajlı grupların sorunlarına çözüm bulmada motivasyonlarının sorunların çözülmesi ile mutlu bir yaşam sürme isteği olduğunu dile getirmişlerdir. Bu konudaki öğrenci görüşlerinden alıntılar aşağıda verilmiştir.

Sosyal sorunlar çevre kirliliği, sonra insanlara kötü davranılması, engelliler, yaşlılar, yoksulluk gibi sorunlardı. Derslerimizde de bunlarla ilgili etkinlikler yapmıştık. Derslerden sonra dezavantajlı gruplara yardım etmeliyim diye düşündüm. Öncesinde düşünmüyordum bunları. Bence diğerleri de düşünmeli. Kendini iyi görüyorsa bu işi yapmalı. Kendisinde bunu yapacak gücü görmüyorsa ona bir şey diyemem. Herkes düşünse bunları, mesela yolda bir taş var diğeri düşecek diye düşünmüyor başka biri geliyor onu kaldırıyor ve kimse düşmüyor. Bazı insanlar bunu görebilse daha iyi olacak. Daha iyi bir dünya olur. Dostça bir dünya olur. İnsanlar birbirine kötü davranmaz, kötü bir şey söylemez, konuşarak anlaşabilirler. Ö3

Temel ihtiyaçlarımız var ya onların karşılanmaması sorun oluyor işte. Biz derslerimizde hayvanlar, engelliler, çevre ile ilgili sorunlar, eğitim sorunları, şiddet, bakımsızlık gibi sorunlarla ilgili etkinlikler yapmıştık. Eskiden bilmiyordum dezavantajlı ne demek. Bunları öğrenince bir bilince vardım yani. Bunları artık bir sorun olarak görüyorum. Benim imkânım olsa bütün sorunlara çözüm bulmak isterim. Diğer insanlar da bunu sorumluluk olarak görmeli tabii ki. İnsan bir şeyin varken değerini bilmez ya. İnsanlar varken değerini bilmiyor. Bazı insanlar da gerçekten sahip olduklarının değerini biliyor. Ama bu insanların sayısı çok az. Maalesef az sayıda olunca da bir şey yapamıyoruz. Bu sayı artmalı yoksa sorunlar daha çok çıkmaya başlar. Bozuldukça bozulur. Sorunlar daha çok artacak eminim. Çırpınmaya çalışacaklar ama çok geç olacak. Şimdiden sorumluluklarını fark etsinler ki böyle bir olay yaşanmasın. Ben çalışmalarda çevreyle ilgili sorunlara odaklandım çünkü sebebi de çevreden başlarsan çevrendekiler seni görür örnek alır ve küçük şeyler düzelebilir. Mesela ben çevremde bir güzellik yaptım biri gördü ben de engellilerle ilgili bir şey yapabilirim der böyle çok güzel bir ortam olur. Ö2

Dezavantajlıları görünce ben çok üzülüyordum. Onlar için bir şeyler yapmak istedim. Hayata katkı sağlardım en azından bir kişiye, bir canlıya bile yardım etmiş olsam o bile büyük bir şey, mutlu

olum. Eğer herkes böyle olursa hayata katkı sağlamış oluruz, hayat güzelleşir ve sevgiyle dolar. Herkes bir soruna çözüm bulursa bir şey üretirlerse yaşamak daha kolay olur. Dezavantajlıların hayatı kolaylaşır. Mesela engelliler için yürümeleri için bir alet tasarlayacak biri belki de yürümesi kolaylaşacak. Sadece engelli değil. Belki bir kuş için yuva oluşturacaksın. Mesela kuşun kanadı kırılmıştır onun için ilaç yapabilirsin tüm kanadı kırık kuşları iyileştirebilirsin. Ö10

Öğrenciler sosyal sorunların fark edilmesi ve çözümü için çaba sarf edilirse daha olumlu bir yaşam ortamı oluşacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Sosyal girişimcilikle birlikte birçok sorunun kalıcı olarak çözülmesinin gerçekleşeceği ortak görüşünde buluşan öğrencilerden Ö3 insanlar arası olumlu ilişkiler kurulmasına katkı sağlanacağı noktasına odaklanırken Ö10 dezavantajlı grupların hayatını kolaylaştırma ve yaşamı güzelleştirmeye odaklanmıştır. Öğrencilerin sosyal girişim faaliyetlerinin gerçekleşmesinde itici güç olarak sorunsuz ve mutlu bir yaşam isteğinde oldukları söylenebilir. Farklı dezavantaj gruplarının sorunlarının çözüme ulaştırılması ile toplumda olumlu yönde değişimler yaşanacağını düşünen öğrenciler bireysel faydadan çok toplumsal faydaya dikkat edilmesi gerektiğini dile getirmektedirler.

Araştırmanın nitel kısmında görüşme verilerini desteklemek amacı ile öğrenci gözlem formundan da yararlanılmıştır. Gözlem formu hazırlanırken sosyal girişimciliğin gerektirdiği beceri ve değerler göz önünde bulundurularak; işbirliği, empati, sorun çözme, yeni fikirler üretme, sorumluluk, etkili iletişim alanlarına yönelik ölçütler oluşturulmuştur. Öğrencilerin ölçütü gösterme düzeyleri (yeterli=3, orta=2, yetersiz=1) puanlanarak gözlem formuna kaydedilmiştir. Öğrenci gözlem formu her öğrenme alanında bir kere olmak üzere üç kez uygulanmıştır. Bu sayede ölçütlerin gösterilmesindeki değişim ve gelişim de ortaya konulmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin ölçütü gösterme düzeylerinin frekansları ve puan ortalamaları Tablo 4.29’da, ölçütlerin öğrencilerin tarafından gösterilmesindeki değişim ise Şekil 4.5’te gösterilmiştir.

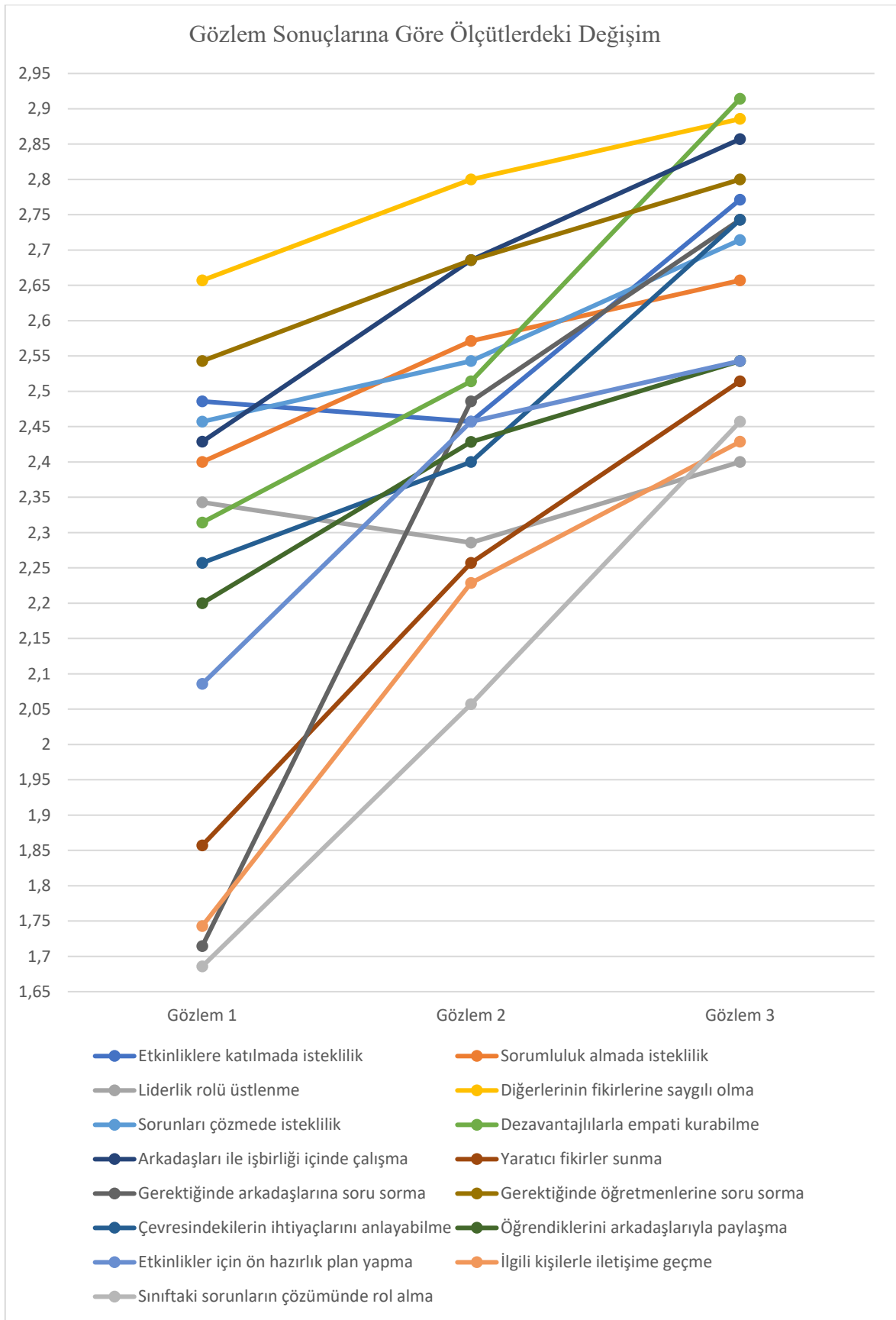
Tablo 4.29. Öğrencilerin Gözlemlerde Ölçütleri Gösterme Düzeylerinin Sıklıkları ve Puan Ortalamaları

Ölçütler	Yetersiz (f)	Orta (f)	Yeterli (f)	Ortalama
Etkinliklere katılmada isteklilik				
1. Gözlem	4	10	21	2.49
2. Gözlem	2	15	18	2.46
3. Gözlem	-	8	27	2.77
Sorumluluk almada isteklilik				
1. Gözlem	2	17	16	2.40
2. Gözlem	-	15	20	2.57
3. Gözlem	-	12	23	2.66
Liderlik rolü üstlenme				
1. Gözlem	3	17	15	2.34
2. Gözlem	4	17	14	2.28
3. Gözlem	-	21	14	2.40

(devamı arkadadır)

Tablo 4.30. Öğrencilerin Gözlemlerde Ölçütleri Gösterme Düzeylerinin Sıklıkları ve Puan Ortalamaları (devamı)

Ölçütler	Yetersiz (f)	Orta (f)	Yeterli (f)	Ortalama
Diğerlerinin fikirlerine saygılı olma				
1. Gözlem	-	12	23	2.66
2. Gözlem	-	7	28	2.80
3. Gözlem	-	4	31	2.89
Sorun çözmede isteklilik				
1. Gözlem	5	18	12	2.46
2. Gözlem	-	16	19	2.54
3. Gözlem	-	10	25	2.71
Dezavantajlılarla empati kurma				
1. Gözlem	3	18	14	2.31
2. Gözlem	-	17	18	2.51
3. Gözlem	-	3	32	2.91
Arkadaşlarla işbirliği içinde çalışma				
1. Gözlem	4	15	16	2.43
2. Gözlem	-	11	24	2.69
3. Gözlem	-	5	30	2.86
Yaratıcı fikirler sunma				
1. Gözlem	10	20	5	1.86
2. Gözlem	2	22	11	2.26
3. Gözlem	-	17	18	2.51
Gerektiğinde arkadaşlarına soru sorma				
1. Gözlem	11	23	1	1.71
2. Gözlem	3	12	20	2.49
3. Gözlem	-	9	26	2.74
Gerektiğinde öğretmenlerine soru sorma				
1. Gözlem	2	15	18	2.54
2. Gözlem	3	5	27	2.69
3. Gözlem	-	7	28	2.80
Çevresindekilerin ihtiyaçlarını anlayabilme				
1. Gözlem	6	14	15	2.26
2. Gözlem	1	19	15	2.40
3. Gözlem	-	9	26	2.74
Öğrendiklerini arkadaşları ile paylaşma				
1. Gözlem	5	18	12	2.20
2. Gözlem	3	14	18	2.43
3. Gözlem	-	16	19	2.54
Etkinlikler için ön hazırlık ve plan yapma				
1. Gözlem	5	22	8	2.09
2. Gözlem	1	17	17	2.46
3. Gözlem	-	16	19	2.54
İlgili kişilerle iletişim kurma				
1. Gözlem	13	18	4	1.74
2. Gözlem	3	21	11	2.23
3. Gözlem	-	20	15	2.43
Sınıftaki sorunların çözümünde rol alma				
1. Gözlem	14	18	3	1.69
2. Gözlem	5	23	7	2.06
3. Gözlem	-	19	16	2.46

Şekil 4.5. Gözlem sonuçlarına göre ölçütlerin öğrenciler tarafından gösterilmesindeki değişim

Gözlem formlarından elde edilen verilere göre oluşturulan Tablo 4.29 ve Şekil 4.5 incelendiğinde öğrencilerin genel olarak belirlenen ölçütleri gösterme düzeylerinin ilk gözlemden son gözleme artış gösterdiği söylenebilir. Özellikle “sınıftaki sorunların çözümünde rol alma”, “gerektiğinde arkadaşlarına soru sorma”, “fikirlerini gerçekleştirmek için ilgili kişilerle iletişim kurma” ve “yaratıcı fikirler sunma” ölçütlerinin ilk gözlemden yeterli düzeyde gösterilme sıklıkları oldukça düşüktür. İlk gözlem ve son gözlem arasında gösterilme düzeyleri bakımından en çok artışı olan ölçütler “sınıftaki sorunların çözümünde rol alma”, “fikirlerini gerçekleştirmek için ilgili kişilerle iletişim kurma”, “yaratıcı fikirler sunma”, “gerektiğinde arkadaşlarına soru sorma” ve “dezavantajlılarla empati kurma”dır. Özellikle yaratıcı fikirler sunmada öğrencilerin ilk haftalarda zorlandıkları görülmüştür. Örnek olay çalışmalarında öğrencilerden biri sınıf öğretmenine “*Öğretmenim siz bizi zorlayacak etkinlikler yaptırıyorsunuz. Ama bu güzel. Yaratıcılığımızı kullanmamızı istiyorsunuz.*” demiştir (Alan Notları, 7 Şubat). Bir başka öğrenci “*Yeni, daha önce yapılmamış şeyler bulmak kolay değil, internetten bakıyorum eve gidince acaba bu sorunu çözmek için düşündüğüm şeyi daha önce biri yapmış mı diye.*” diyerek yaratıcı fikirler bulmanın zorluğundan yakınmıştır (Alan Notları, 14 Şubat). Dezavantajlılarla empati kurma ölçütü de öğrencilerin gösterilme düzeyi açısından en çok artış gösteren ölçütlerdendir. İlk derslerde kendilerini sorunları olan bireylerin yerine koyup, neler yaşadıkları ya da neye ihtiyaçları olduğunu anlamakta zorlanan öğrenciler zamanla hem derslerdeki empati etkinlikleri hem de ders dışında yaptıkları gözlemlerle kendilerini geliştirmişlerdir. Bir derste öğrencilerden biri “*Öğretmenim ben eve giderken çöpten yiyecek toplayan insanlar görüyorum. Çöpün yanına o insanlar için yiyecekler hazırlayıp koysak onlar da artıkları yemek zorunda kalmazlar*” diyerek empati kurmaya başladığını göstermiştir (Alan Notları, 28 Şubat). Bir başka öğrenci teneffüste sınıf öğretmenine “*Ben geçen hafta babamla markete gittiğimde market poşetlerini taşıyamayan yaşlı bir teyze gördüm, çok yorgundum ama ona yardım etmek istedim ve ettim. Teyze mutlu oldu, sonra ben de mutlu oldum.*” diyerek dezavantajlı bireylerle empatinin davranışlarına yansıdığını ifade etmiştir (Alan Notları, 4 Mart). Sınıftaki sorunların çözümünde rol alma ölçütünde de öğrencilerin olumlu yönde gelişim gösterdiği görülmüştür. Sosyal sorunların çözümünde yaratıcı fikirler üretilmesi ve uygulanması ile gerçekleştirilen sosyal girişimcilik sürecinde öğrencilerin öncelikle okul, sınıf gibi yakın çevrelerinde gerçekleşen sorunları tespit etmeleri ve çözmek için çaba sarf etmelerinin önemli olduğu düşünüldüğünden bu ölçütteki gelişimleri izlenmiştir. Sınıftaki sorunların çözümünde rol alma ile ilgili alan notlarından bir örnek şu şekildedir (Alan Notları, 19

Mart): Berrin ve Özgür arasında sınıfta sıralarına oturmaya çalışırken birbirlerine yer vermemeleri yüzünden çıkan tartışmada Metin, Zeren ve Kübra önce sorunu anlamak için yanlarına gelerek sorular sormaya başlamıştır. Sorunun neden oluştuğunu anlayınca Metin ve Kübra taraf tutan bir yaklaşım sergilerken, Zeren ılımlı bir şekilde ikisinin davranışının da doğru olmadığını ve birbirlerinden özür dilemelerini önermiştir. Metin ve Kübra da Zeren'in bu yaklaşımını doğru bulup desteklemiştir. Arkadaşlarının önerilerini dikkate alan Berrin ve Özgür birbirlerinden özür dilemiştir. Benzer şekilde sorun çözmede isteklilik ölçütünde de gözlem sonuçlarına göre öğrencilerin olumlu gelişim gösterdiği görülmektedir. Derslerde hem videolar ve fotoğraflar hem de haberlerden alıntılarla ortaya konan sosyal sorunların öğrenciler tarafından fark edilmesinin duyarlılık ve sosyal sorumluluklarının gelişiminde etkili olduğu düşünülmektedir. Grup çalışmalarında liderlik rolü üstlenme, arkadaşlarının fikirlerine saygılı olma ve arkadaşları ile işbirliği içinde çalışma ölçütlerindeki değişime baktığımızda diğer ölçütlere göre gelişimin daha az gerçekleştiği söylenebilir. Öğrencilerin grup çalışmalarında liderlik rolünü üstlenme konusunda aralarında çıkan tartışmalar ve bunun grup ürünlerine de olumsuz yönde yansımalarının bu durumun ortaya çıkmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Bu konudaki alan notlarından örnekler şu şekildedir (Alan Notları, 4 Nisan): “Grup çalışmasının gerçekleştirildiği derste grup ürünleri oluşturulmaya çalışıldı. Gruplarında liderlik rolü üstlenmeye çalışan öğrencilerin süreçte tartışmalara sebep olduğu görüldü. Zehra ve Dilan'ın iki lider karakterin aynı grupta olması ve fikir çatışmaları nitelikli bir ürün ortaya konulamamasına sebep oldu.” Öğrencilerle yapılan görüşmelerde de grup çalışmasında arkadaşlarının fikirlerine saygı göstermediklerini, belirli kişilerin liderlik rolü üstlenip doğru bir rol paylaşımı gerçekleştiremediklerini bu nedenle grup çalışmalarından keyif almadıklarını söyleyen öğrenciler olmuştur. Öğrencilerin gözlem formlarından elde edilen bu sonuçlarla görüşmelerin bulgularının örtüştüğü söylenebilir. Fikirlerini gerçekleştirmek için ilgili kişilerle iletişim kurma ölçütü de öğrencilerde gelişimin gözlendiği bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal girişimcilik sürecinde bir fikrin tek başına geliştirilmesi ve uygulanması oldukça zordur. Fikirlerin hayata geçebilmesi için ilgili kişilerle iletişim kurulması ve destek alınması sosyal sermaye açısından önemlidir. Derslerde öğrenciler sosyal sorunların çözümüne yönelik oluşturdukları fikirleri gerçekleştirebilmek için ilgili kişilerle iletişim kurmaya çalışmışlardır. Örneğin sokak hayvanlarına barınak ve mama alarak onlara katkıda bulunmak isteyen bir grup öğrenci gerekli olan maddi kaynağı sağlamak için okulda kermes düzenlemek istemiştir. Bunu önce sınıf öğretmenleri sonra da okul müdürü ile konuşmuşlar ve gerekli izinleri

almışlardır (Alan Notları, 11 Nisan). Evinin bulunduğu mahallede maddi durumu yetersiz olan insanlara yardım etmek için bir stand kurarak yiyecek ve giyecek yardımında bulunmak isteyen başka bir öğrenci mahalle muhtarı ile iletişime geçmiştir (Alan Notları, 15 Nisan). Buldukları ilkokuldaki birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencileri için kitap okuma kampanyası düzenlemek isteyen bir grup öğrenci hazırladıkları broşürleri her sınıfa dağıtmak ve öğrencileri bilgilendirmek için hem okul müdürü hem de her sınıfın öğretmeni ile iletişime geçmiştir (Alan Notları, 25 Nisan). Gerekliğinde arkadaşlara soru sorma, gerektiğinde öğretmenlere soru sorma ve öğrendiklerini arkadaşları ile paylaşma gibi sınıf içi etkileşime vurgu yapan ölçütlerde de özellikle arkadaşlara soru sorma ölçütünde gelişim gözlenmiştir. Uygulama öncesi sınıfta araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde öğrenciler arasında gruplaşmanın yoğun olduğu görülmüştür. Genellikle iki veya üç kişilik gruplar halinde teneffüslerde vakit geçirip diğer sınıf arkadaşları ile daha az iletişim kurdukları hatta bazı öğrencilerin çatışma halinde olup aynı sırada yan yana gelmekten bile kaçındıkları gözlenmiştir. Ancak sınıf öğretmeni ile iletişim kurmada öğrencilerin bir sorun yaşamadıkları görülmüştür. Uygulama sürecinde öğrencilerin rastgele gruplar oluşturarak gerçekleştirdikleri dramatizasyon ve işbirlikli öğrenme çalışmalarında ilk haftalarda uygulama öncesindeki benzer sorunlar yaşanmakla birlikte zamanla öğrencilerin sınıf içi etkileşiminin arttığı gözlenmiştir. Özellikle proje çalışmaları gerçekleştirilirken farklı grupların birbirlerinden öneri almaya çalıştıkları görülmüştür. Bir amaç için bir araya gelen öğrencilerin zaman içerisinde ders dışında da birlikte vakit geçirmeye başladıkları gözlenmiştir. Benzer şekilde görüşmelerde de öğrenciler çekimser duran arkadaşlarının etkinlikler sayesinde sosyalleştiği ve arkadaşları ile olumlu ilişkiler kurma gayretini gösterdiğini belirtmişlerdir. Gözlem sonuçları ile görüşmelerden elde edilen bulguların bu noktada örtüştüğü söylenebilir. Etkili iletişim, yaratıcılık, problem çözme ve empati becerilerini içeren ölçütlerin diğer ölçütlere göre daha olumlu bir gelişim gösterdiği görülmüştür. Bu gelişimin sınıf içinde tartışılan sosyal sorunlarla ilgili örnek olay çalışmaları, sosyal sorunlara çözüm bulma adına yapılan grup çalışmaları, proje çalışmaları ve yazılı empati çalışmaları sebebiyle gerçekleştiği düşünülmektedir. Yapılan görüşmelerde öğrenciler sosyal girişimcilik etkinliklerinin çevrelerindeki sorunları çözmek için çaba göstermek istemelerine neden olduğunu ve bunu yapabileceklerine dair inanç geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bununla birlikte empati ve sosyal becerilerinin süreç içerisinde geliştiğini dile getirmişlerdir. Öğrencilerin gözlem formu sonuçları gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen bulgularla da paraleldir.

4.3. Nicel ve Nitel Bulguların Birleştirilmesi

Karma yöntem çalışmalarında nicel ve nitel veri setlerinden elde edilen bulguların birleştirilmesi ve yorumlanması önem arz eden bir konudur. Nitel ve nicel bulgular önemli ölçüde ilişkili midir? Nitel sürecin bulguları deneysel çıktıların anlayışını geliştirmeyi ne ölçüde sağlamaktadır? Nicel bulgular nitel bulgularla nasıl açıklanmaktadır? Bu tür soruların cevabı karma yöntemde verilerin birleştirilip yorumlanması ile açığa çıkmaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2015). Araştırmanın bu bölümünde bulguların birleştirilip yorumlanmasına değinilecektir. Nicel ve nitel bulguların birlikte yorumlanmasında sıklıkla kullanılan yaklaşım bulgular veya tartışma bölümünde önce nicel, sonra nitel (ya da tam tersi), daha sonra da nitel bulguların nicel bulguları nasıl doğruladığı ya da çürüttüğünü belirleyen yorumları ele almaktır (Creswell ve Plano Clark, 2015, s. 235). Bu bağlamda gerçekleştirilen araştırmanın deneysel çıktılarının nitel bulgularla ne derece örtüştüğü ve bu çıktılarının nasıl ve neden oluştuğuna dair nitel bulgularla ilgili yorumlamalar yapılmıştır.

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği son test sonuçlarına göre sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyeti kontrol grubu öğrencilerine göre olumlu yönde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Öğrencilerle yapılan görüşmelerde de bu sonuca paralel bir şekilde gelecekte hangi sorunların çözümünde görev almak istedikleri ve bu soruna yönelik yapmayı planladıkları eylemler hakkında görüş bildirmişlerdir. Görüşmelerden elde edilen bulgular yorumlandığında; öğrencilerin sosyal girişim başlatma konusundaki isteklerinin gerçekleştirilen etkinlikler yoluyla çevrelerinde daha önce fark etmedikleri birçok soruna karşı duyarlı hale gelerek sosyal sorumluluk geliştirmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Buna göre ilkökul öğrencilerinin sosyal girişimci niyetlerinin oluşmasında öncelikle sosyal sorunların farkına varmanın, çevrelerinde gerçekleşen sorunları gözlemlemelerinin ve duyarlılık ile sosyal sorumluluk geliştirmenin önemli bir adım olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrenciler sosyal girişim başlatma konusundaki motivasyonlarının rol model etkileşimi, fırsat eşitliği ihtiyacı ve sorunların çözülmesi ile mutlu bir yaşam sürme isteğine dayandığını belirtmişlerdir. Bu durum sosyal girişimcilik niyetlerinin gelişmesinde başarılı sosyal girişimcilerle bir araya gelmenin ve toplumsal refahın sağlanması isteğinin önemli unsurlar olduğu şeklinde açıklanabilir.

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği son test sonuçlarına göre sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik öz yeterliği kontrol grubu

öğrencilerine göre olumlu yönde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Araştırmanın nitel boyutundan elde edilen bulgular da bu sonuçla paralellik göstermektedir. Öğrenciler karşılaştıkları sorunları çözme konusunda kendilerine olan inançlarının geliştiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Yine öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucunda rol model etkileşiminde bulunmanın sosyal girişim başlatmada kendilerine olan inançlarının gelişimine destek olduğu ortaya çıkmıştır. Sınıfa konuk konuşmacı olarak davet edilen sosyal girişimcilerin başarı ve yeteneklerinin ulaşılabilir olmasının özdeşleşmeyi artırdığı ve deneyimlerinden etkilenmeyi kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Buna göre ilkökul öğrencilerinin sosyal girişimci öz yeterliklerinin geliştirilmesinde sosyal girişimci rol modellerle etkileşimde bulunmanın oldukça önemli olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği son test sonuçlarına göre sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin empati düzeyi kontrol grubu öğrencilerine göre olumlu yönde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Araştırmanın nitel boyutundan elde edilen bulgular da bu sonuçla paralellik göstermektedir. Öğrenciler sınıf içerisinde gerçekleştirilen etkinliklerde dezavantajlı gruplarla empati yapmaya çalışmalarının dezavantajlı grupların günlük yaşamda karşı karşıya kaldıkları sorunları daha iyi anlamalarına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğrenciler en çok yazılı empati çalışmalarından etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Nitel ve nicel bulguları birlikte yorumladığımızda; öğrencilerin özellikle yazılı empati etkinlikleri yoluyla empati becerilerini işe koşmaları sonucunda bu beceriyi günlük yaşamlarında da kullanarak çevrelerinde yaşanan sorunlara karşı farkındalıklarının oluştuğu söylenebilir.

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği son test sonuçlarına göre sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin ahlaki zorunluluk düzeyi kontrol grubu öğrencilerine göre olumlu yönde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Araştırmanın nitel boyutundan elde edilen bulgulara göre öğrenciler gerçekleştirilen etkinliklerden sonra dezavantajlı grupların sorunlarına çözüm bulmayı sorumluluk olarak gördüklerini ve tüm insanların da bu sorumluluğu hissetmesi gerektiğini üzerinde durmuşlardır. Literatürde de diğerlerinin sorunları, ihtiyaçları ve değerleri ile ilgilenilmesini sağlayan sosyal deneyimlerin ahlaki yargı düzeylerini etkileyebileceği vurgulanmaktadır. Buna göre öğrencilerle farklı dezavantajlı grupların sorunları ve çözümü için neler yapılabileceği konusunda çalışmalar gerçekleştirilmesinin sosyal sorumluluklarını geliştirdiği, bu yolla da ahlaki zorunluluk düzeylerini artırdığı düşünülebilir.

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği son test sonuçlarına göre sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi kontrol grubu öğrencilerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir. Bu sonuç araştırmanın nitel bulguları ile paralellik göstermektedir. Öğrenciler görüşmelerde özellikle arkadaşlarından fikirlerini destekleme ve önerilerde bulunma konusunda yeterli desteği göremedikleri üzerinde durmuşlardır. Öğrenciler tasarladıkları projeler ile ilgili arkadaşlarının olumsuz dönütlerinden ve ilgisizliklerinden bahsetmişlerdir. Ailelerinden yeni fikirlerine olumlu dönütler alan öğrenciler, öğretmenleri ile fikirlerini sıklıkla paylaşmadıklarını dile getirmişlerdir. Araştırmanın nicel ve nitel bulguları birlikte incelendiğinde; ilkökul öğrencilerinin ailelerinden yeterli desteği aldıklarını düşünmelerine rağmen algılanan sosyal destek düzeylerinde anlamlı bir artış olmaması, arkadaşlarının fikir ve önerilerini daha çok önemsediklerini düşündürmektedir. Öğrencilerin, arkadaşlarının yeni fikirleri ile ilgilenmesi, önemsemesi ve öneride bulunmasına ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Araştırmanın nitel bulguları nicel bulguları desteklemek ve açıklamak dışında bulguları genişletmeye de olanak sağlamıştır. Nicel boyuttan elde edilemeyen uygulama sürecine yönelik bulgular nitel boyutta ortaya konmuştur. Araştırmanın nitel boyutunda görüşme, gözlem ve alan notlarından elde edilen verilerle sosyal girişimci davranışın önündeki engeller ve sosyal girişim başlatmada motivasyonlar ile ilgili bulgulara ulaşılmıştır. Literatürde sosyal girişimcilikte engeller ve motivasyonlar konusunda sınırlı sayıda çalışma yer almakla birlikte bu çalışmalar genellikle aktif sosyal girişimciler örneklem alınarak gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple araştırmanın bu bulgularının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Sosyal Bilgiler dersinde gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinliklerinin öğrencilerin sosyal girişimcilik niyet ve öncüllerine etkisinin ve öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinliklerine yönelik görüş ve deneyimlerinin incelendiği çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın problem ve alt problemlerine yönelik elde edilen sonuçlar ilgili alanyazın doğrultusunda tartışılmıştır. Hem uygulayıcı hem de araştırmacılara dönük önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Tartışma

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği sonuçlarına göre sosyal girişimcilik niyeti boyutunda sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırmanın nitel boyutunda öğrencilerle yapılan görüşmelerle de desteklenmiştir. Öğrenci görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Ben ileride özellikle görme engellilik konusunda çalışmak isterim. Derslerde bununla ilgili örnekler vardı projelerde görmüştük. Onlardan örnek aldım. Mesela konuşan bastondan yola çıktım ben. Teknolojik araçlardan işitme cihazı falan oradan aklıma geldi. Görme engelli ya da işitme engelli olmanın ne kadar kötü bir şey olduğunu düşündüm. İnsanları duyamıyorsun, göremiyorsun daha kötüsü ne olabilir? Bunları düşündüm ve daha büyük sorunları gibi geldi o yüzden bu konuda çalışmak isterim. Ö4

Bu dersler bende çevremdeki sorunları çözmeye yönelik heves uyandırdı. Bir mucit olup engelliler hayvanlar gibi dezavantajlı gruplara yardım etmek sorunlarına çözüm bulmak isterim. Çünkü içinde hayvanlara karşı değişik bir sevgi var. Yaşlıların engellilerin durumlarına da üzülüyorum o yüzden. Ö5

Gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinlikleri ile sosyal sorunlara yönelik farkındalık ve duyarlılık geliştirdiklerini, dezavantajlı gruplarla empati kurmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Gelecekte dezavantajlı grupların sorunlarına çözüm bulmak için çalışma isteklerinin (niyet) oluştuğunu dile getirmişlerdir. Sosyal girişimcilik etkinliklerinde gerçekleştirilen empati çalışmalarının, sosyal sorunlara yönelik örnek olayların, başarı hikayelerinin ve sınıfa sosyal girişimciler davet etmenin sosyal bir girişim başlatma isteklerinin (niyet) oluşmasına katkı sağladığı söylenebilir. Alanyazında girişimcilik eğitimi ile girişimcilik niyetleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu destekleyen (Chincilla ve Garcia, 2017; Doğan, 2015) ve girişimcilik eğitiminin girişimci niyetler üzerindeki olumlu etkisine işaret eden araştırmalar bulunmaktadır (Asghar, Gul, Hakkarainen ve Taşdemir, 2019; Küttim, Kallaste, Venesaar ve Kiis, 2014; Patır ve Karahan, 2010; Sanchez, 2011, 2013; Zhang, Duyster ve Cloudt, 2014). Belirtilen araştırmalarda Sanchez (2013) ortaöğretim öğrencileri ile çalışırken, diğer araştırmacılar üniversite öğrencilerini çalışma grubu olarak belirlemiştir. Girişimcilik eğitiminin girişimci

niyetlere etkisinin incelendiği araştırmalarda ilkökul öğrencilerinin çalışma grubu olarak belirlendiği araştırmalar oldukça sınırlıdır (Hassi, 2016; Huber, Sloof ve van Praag, 2012). Bu çalışmalarda da Hassi (2016) 11-12 yaş grubundaki ilkökul öğrencilerine yönelik uygulanan girişimcilik eğitim programından sonra öğrencilerin girişimcilik niyetlerinde anlamlı bir farklılık oluşmadığını bulmuştur. Benzer şekilde Huber, Sloof ve van Praag (2012) 11-12 yaş grubundaki öğrencilerle gerçekleştirdikleri çalışmanın sonuçları girişimcilik eğitim programının çocukların kendi işlerini kurma niyeti üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu sonuçla ilgili olarak araştırmacılar bu yaş grubundaki öğrencilerin girişimcilik niyetlerini ölçmenin zor olduğunu ve bir meslek seçme durumunun onlar için çok uzak olduğunu bu sebeple programa katılımlarını gelecekteki kariyerleri ile doğrudan ilişkilendiremeyeceklerini ifade etmişlerdir. Belirtilen araştırmaların sonuçlarında olduğu gibi, literatürde girişimcilik eğitiminin girişimci niyetlere etkisinin olmadığını (Fayolle ve Gailly, 2015; Nabi, Walmsley, Liñán, Akhtar ve Neame, 2018; Lorz, 2011) ya da girişimcilik eğitiminin girişimci niyetlere olumsuz etki ettiğini (Oosterbeek, van Praag ve Ijsselstein, 2010) gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Araştırmacılar pozitif etki eksikliğini daha önce girişimciliğe maruz kalma durumları, eğitim sürelerinin kısalığı ve grubun heterojenliği ile açıklamaya çalışmıştır.

Görüldüğü gibi girişimcilik eğitimi ve girişimci niyetlere etkisi ile ilgili araştırmalar bulunmakla birlikte sosyal girişimcilik eğitimi ve sosyal girişimci niyetlere etkisi ile ilgili Hockerts'ın (2018) da çalışmasında bahsettiği gibi büyük bir boşluk bulunmaktadır. Deneysel bir çalışma ile tasarlanan bir eğitim programının niyetlere ve öncüllerine etkisini inceleyen literatürde sadece Hockerts'ın (2018) çalışması bulunmaktadır. Hockerts (2018) yüksek lisans öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmasında deneysel sosyal girişimcilik eğitiminin öğrencilerin sosyal girişimci niyetlerini artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Belirtilen araştırmanın sonuçları ile gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları bu noktada örtüşmektedir. Ancak Hockert'ın (2018) üst yaş grubundan öğrencilerle çalıştığı görülmektedir. Literatürde sosyal girişimcilik eğitiminin erken yaşlardan itibaren verilmeye başlanması ile ileriki seviyeler için hazırlık oluşturacağı vurgulanmaktadır. İlkokul düzeyinden itibaren sosyal girişimcilik beceri ve tutumlarının kazandırılacağı programlar geliştirilmeye çalışılmaktadır. Fakat bu alanda ilkökul ve ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin çalışma grubunu oluşturduğu, geliştirilen eğitimin etkisinin incelendiği deneysel çalışmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği son test sonuçlarına göre sosyal girişimcilik öz yeterliği

boyutunda sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırmanın nitel boyutunda öğrencilerle yapılan görüşmelerle de desteklenmiştir. Öğrenci görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Bir sorunla karşılaştım. Akşam eve gidiyordum okuldan. Yolda çöpleri karıştıran bir adam gördüm. Hoşuma gitmedi çok. Bir fikir ortaya koydum onu görünce. Gerçekleştirmeyi düşünüyorum ama biraz zor. Fikrim şu stant kuracağım muhtarlığın yakınlarında. İhtiyacı olanlar stanttan iş bulana kadar ihtiyaçlarını alsınlar. İş bulana kadar buradan geçinsinler. Hatta İŞKUR gibi bir şey kurup onlara iş vereyim kendileri geçinsinler diye düşünmüştüm. Bir kere en başında bu sorunlarla ilgili bilinçlendiğimi düşünüyorum. Bu sorunlarla ilgili bilinçlendiğime göre çözüm de bulabileceğimi düşünüyorum. Ö1

Yani önceden yapmadığım şeyleri dersi dinledikçe yapmaya başladım. Sorumluluk almayı öğrendim. Sosyal sorunlar hakkında bilgim yoktu bu derslerde onları öğrendim. Kendime güvenim arttı. Bir şey yapamayacağım diye düşünüyordum önceden önyargım vardı. Şimdi yapamasam da bir daha deniyorum. Önceden aklıma değişik fikirler gelmiyordu. Şimdi fikirlerim var. Bu kadar kafa yormuyordum örneğin çevreyle ilgili artık daha çok düşünüyorum. Ö3

Gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinlikleri ile sınıfta, okulda veya yakın çevrelerinde karşılaştıkları sorunları çözebileceklerini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrenciler çevrelerinde önceden dikkat etmedikleri çeşitli sosyal sorunların farkına varmaya başladıklarını ve bu sorunlara çözüm olarak buldukları fikirleri hayata geçirebileceklerine dair inanca (sosyal girişimcilik öz yeterliği) sahip olduklarına ilişkin açıklamalarda bulunmuşlardır. Linan'a (2008) göre girişimci beceri algıları bireylerin girişim yaratma konusunda kendilerini daha yetenekli hissetmelerini sağlayabilir. Literatüre baktığımızda sosyal girişimci öz yeterliğin sosyal girişimci olma niyeti üzerinde en dikkate değer ve olumlu etkiye sahip öncül olduğu belirtilmektedir (Forster ve Grichnik, 2013; Hockerts, 2017; Prabhu ve diğ., 2016; Yu ve Wang, 2019). Araştırmanın sonucuna benzer şekilde Hockerts (2018) sosyal girişimcilik eğitiminin sosyal girişimci öz yeterliği artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Girişimcilik literatürüne baktığımızda ilkökul ve ortaöğretim öğrencilerinin örneklem alınarak girişimcilik eğitiminin girişimci öz yeterliğini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşan araştırmalar bulunmaktadır (Hassi, 2016; Huber ve diğ., 2012; Sanchez, 2013; Tsakiridou ve Stergiou, 2014). Bununla birlikte üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmalarda da girişimcilik eğitiminin girişimci öz yeterliği üzerindeki olumlu etkisine işaret eden araştırmalar bulunmaktadır (Asghar ve diğ., 2019; Sanchez, 2011). Bu araştırmada öğrencilerin sosyal girişimci başlatma konusunda yeteneklerine güven duymalarının bir sebebi sınıfa konuk konuşmacı olarak sosyal girişimcilerin davet edilmesi ve öğrencilerin sosyal girişimcilerle etkileşimde bulunması olabilir. Bandura (1982) öz yeterlik algısının rol modeller, sözel ikna, doğrudan deneyimler ve psikolojik durumdan etkilenebileceğini

belirtmektedir. Öğrencilerin sınıfa konuk olarak gelen sosyal girişimcileri rol model olarak aldıkları, onlar gibi olmak istedikleri hem alan notları hem de görüşmelerle desteklenen bir düşüncedir. Tracey ve Phillips (2007) de çalışmalarında bireylerin sosyal girişimci olma yeteneğine yönelik güvenlerini inşa etmede konuk konuşmacılar olarak sosyal girişimcileri davet etme, proje çalışmaları ve deneysel öğrenmeden yararlanılabileceğini belirtmektedir. Cooper ve Park (2008) rol modellerin öz yeterlikle birlikte niyetleri de artıracaklarını, çünkü başkalarının görevi yerine getirmesini izlemenin, özellikle gözlemci ve gözlemlenen kişi arasında benzerlikler varsa, davranışa karşı olumlu ve kendinden emin bir tutum geliştirmeye yardımcı olabileceğini belirtmektedir.

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği son test sonuçlarına göre empati boyutunda sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç araştırmanın nitel boyutunda öğrencilerle yapılan görüşmelerle de desteklenmiştir. Öğrenci görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Kendimizi bir sosyal sorunu olan bireyin yerine koyduk. Onun hayatının nasıl olduğunu gördüm neler yaşadığını düşündüm ne gibi zorluklar yaşadığını yazmaya çalıştım onları yazmasaydım belki hiç fark etmeyecektim neler yaşadıklarını ve ona uygun çözümler bulamayacaktım. Ö11

Empati yaparak sosyal sorunları anlamaya çalıştık. Özellikle yazılı empati çalışmaları ilgimi çekti çünkü insanların sorunlarını daha iyi anlamamı sağladı. Sosyal girişimciliğin nasıl bir şey olduğunu anladım. Ö8

Öğrenciler gerçekleştirilen etkinlikler yoluyla kendilerini sorunu olan bireylerin yerine koymaya çalıştıklarını ve bu şekilde onların ne gibi zorluklarla başa çıktıklarını anladıklarını belirtmişlerdir. Özellikle yazılı empati etkinliklerinin dezavantajlı grupların sorunlarını daha iyi anlamalarına yardımcı olduğu üzerinde durmuşlardır. Sorunları anlama, farkına varma sosyal bir girişim başlatmada ilk adım olarak düşünülebilir. Empati yapmadan sorunları tam anlamıyla anlamamanın ve etkili bir çözüm üretmenin de oldukça zor olduğu söylenebilir. Bu noktada dezavantajlı gruplarla empatinin sosyal girişimcilik niyetlerinin gelişmesindeki önemi göz ardı edilemez. Wood (2012) empatinin sosyal girişimleri desteklemek ve sosyal inovasyonu vurgulamak için kilit bir itici güç olduğunu belirtmektedir. Bacq ve Alt (2018) farklı bakış açıları kullanabilen ve yüksek empatik kaygı düzeyine sahip bireylerin başkalarının ihtiyaçlarını anlamamanın önemi ile ilgili norm ve değerleri içselleştirmelerinin daha kolay olacağını belirtmektedir. Duygusal bir perspektiften bakıldığında, başkalarının sorunlarına ve yaşadıkları sıkıntılara duygusal olarak tepki verebilmek de sosyal girişimcilik yoluyla yardım etme niyetini artırmak için önemlidir. Mair ve Noboa (2006) başka bir kişinin duygularını tanıyabilen ve duygusal

olarak paylaşabilen bir kişinin, diğerlerinin yaşadığı acıyı önlemek için gerekli olan her şeyi yapma ve yardım etme arzusu geliştireceğini savunmuştur. Empatinin sosyal girişimcilik niyetlerini artırmadaki önemli etkisi araştırmalarda belirtilmiştir (Asma ve diğ. 2019; Hockerts, 2017; Ip ve diğ. 2017). İlkokul öğrencilerinin örneklem alındığı sosyal girişimcilik eğitiminin empati düzeylerine etkisini inceleyen bir araştırmaya ulaşılammakla birlikte literatürde üniversite düzeyindeki öğrencilerle yapılan araştırmalar bulunmaktadır. Hockert (2018) sosyal girişimcilik eğitiminin niyet ve öncüllerine etkisini incelediği araştırmasında eğitimin empati üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuca yönelik seçimlik bir ders yerine temel bir derste bu eğitimin gerçekleştirilmesi önerilerinde bulunmuştur. Seçimlik derste öğrenciler zaten belirli bir empati seviyesine sahip olarak bu derse geldiği ve seviyeyi daha da yükseltmenin zor olduğundan bahsetmiştir. Ayrıca empatiyi artıracak öğretim yöntem ve tekniklerinin derslerde kullanılmasını da öneri olarak sunmuştur. Benzer şekilde Ip, Liang, Wu, Law ve Liu (2018) öğrencilerin empatisini artırmayı amaçlayan rol oynama, ekip çalışması gibi öğretim yöntem ve tekniklerinin sosyal girişimcilik eğitim faaliyetlerine dahil edilmesinin niyetleri inşa etmede faydalı olacağını belirtmiştir. Yapılan araştırmada da rol oynama, grup çalışmaları ve yazılı empati çalışmalarını etkinliklerde kullanmanın öğrencilerin empati düzeylerinin artmasına katkısı olduğu söylenebilir.

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği son test sonuçlarına göre ahlaki zorunluluk boyutunda sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç öğrencilerle yapılan görüşmelerle de desteklenmiştir. Öğrenci görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Yaptığımız etkinliklerden sonra sorunlara çözüm bulmayı sorumluluk olarak gördüm. Sen mesela burada gönlünce yiyip içerken dışarıda senin bulduğun fırsatları bulamayanlar bu beni çok rahatsız ediyor ondan dolayı sorumluluk olarak hissediyorum. Daha öncesinde hissetmiyordum. Tüm insanlar bunu bence sorumluluk olarak görmeli ama yardım edemese bile ona göre eşya ve yiyecek kullanımı yapabilir savurganlığı önleyebiliriz. Bu yüzden herkesin bilinçlendirilmesi gerekiyor. Çünkü şu an da insanları düşünmekten çok kendilerini düşünmeyi tercih ediyorlar. Bir dezavantajı yoksa bununla ilgilenmiyorlar. Onlar kendi hayatlarını kusuraşmazlaştırmaya çalışırken dezavantajlıların hayatlarını düşünmüyorlar. Ö1

Biz derslerde yoksulluğa yönelik, engellilere yönelik, eğitim sorununa yönelik etkinlikler yaptık. Bunları görünce etkilendim ve sorunlarına çözüm bulmak istedim. Başkaları da bunu sorumluluk olarak görmeli. Çünkü bu hayatı bizim gibi yaşayamayanlar da var. Biz onlara bunu yaşatmalıyız. Onların da yuvası, yiyeceği, içeceği olsun; eğitim görsün. Bizim gibi normal bir hayatı olsun herkesin. Mesela çocukların bazıları çalıştırılıyor ben bunu istemiyorum. Daha çok çocukların sorunlarına yöneldim çünkü bizim okullarda gördüklerimizi göremeyen çocuklar var. Her çocuk benim gibi eğitim alsın okuma yazma öğrensin istiyorum. Ö6

Öğrenciler yapılan görüşmelerde sosyal girişimcilik etkinliklerinden sonra dezavantajlı gruplara yardım etmeyi bir sorumluluk olarak gördüklerinden bahsetmişlerdir.

Bununla birlikte tüm insanların bunu sorumluluk olarak görmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır. Bu gerekliliğin sebebini sorunların çözülmesi ile daha mutlu bir yaşam sürme isteği, herkesin eşit yaşam koşullarına sahip olması, toplumsal kaynaklara ulaşmada aynı fırsatlara sahip olması arzuları ile açıklamaya çalışmışlardır. Bireyin başkalarının ihtiyaçları, değerleri ve bakış açılarıyla ilgilenmesini sağlayan sosyal deneyimlere maruz kalmanın ahlaki yargı düzeylerini etkileyebileceği bilinmektedir (Comunian ve Gielen, 1995). İlkokul öğrencilerinin örneklem alındığı sosyal girişimcilik eğitiminin ahlaki zorunluluk düzeylerine etkisini inceleyen bir araştırmaya ulaşılamamakla birlikte literatürde yetişkinler ile yapılan araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin çalışmanın sonucuna benzer şekilde Prabhu (1999), sosyal girişimcilerin sosyal sorumluluk sahibi olma ihtiyacı ile motive olduklarını bulmuştur. Johnson (2000) sosyal girişimcilerin sosyal adalet için sosyal girişimde bulduklarını açıklamıştır. Ayrıca, ahlaki yükümlülüklerin güçlendirilmesi ile farklı sosyal niyet ve davranışlar, sosyal farkındalık ve sorumluluğun artırıldığı ifade edilmektedir (De Groot ve Steg, 2009). Literatürde ahlaki zorunluluğun sosyal girişimcilik niyetleri üzerindeki etkisi de tartışmalı bir konudur. Bazı araştırmacılar ahlaki zorunluluğun sosyal girişimcilik niyetlerini önemli ölçüde etkilediğini bulurken (Asma ve diğ., 2019; Forster ve Grichnik, 2013; Mair ve Noboa, 2006; Tiwari ve diğ., 2017), bazı araştırmalarda negatif yönde bir etkinin olduğu (Ip ve diğ., 2017; Ip ve diğ., 2018), bazılarında ise herhangi bir etkisinin olmadığını (Ernst, 2011; Hockerts, 2017) belirtilmiştir. Negatif etkinin ya da etkisizliğin açıklanmasında önemli bir argüman, sosyal girişimciliğe katılma güdüsünün ahlaki olarak zorunlu olması gerekmemesidir. Statü, tanınma, saygı ve dostluk arzusu, kişisel tatmin gibi daha az özgeci nedenlerle de sosyal girişim başlatma niyetinde olunabilir. Başka bir deyişle, sosyal girişimcilik niyeti ahlaki bir niyet olarak algılanmayabilir. Bu nedenle Ip ve diğerleri (2018) ahlaki zorunluluk ya da ahlaki yargı öncülünün sosyal sorumluluk ile değiştirilmesini önermiştir. Araştırmanın sonucuna ters düşen bir şekilde Hockerts (2018) çalışmasında sosyal girişimcilik eğitiminin öğrencilerin ahlaki zorunluluklarına herhangi bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Hockerts'ın (2018) elde ettiği sonucun örtük program ve dersin öğretmeninin sözlü olmayan mesajları ile ilgili olduğunu ifade etmektedir. Yapılan araştırmada sınıf içi tartışmaların sıklıkla kullanılması, sosyal etkileşime önem verilmesi, sosyal sorunların tartışılması ve birlikte çözüm üretilmeye çalışılması ile öğrencilerin sorumluluk almaya teşvik edilmesi, dezavantajlı gruplarla empatiyi güçlendirecek rol oynama etkinliklerinin gerçekleştirilmesinin ilkökul öğrencilerinin ahlaki yargılarındaki değişime yardımcı olduğu düşünülmektedir. Kohlberg ve Lind'in (2000) ahlaki yargı yeteneğinin gelişiminde

perspektif alma, tartışma, rol alma, sorumluluk üstlenme deneyimlerinin önemini vurguladığı araştırmaları bu düşünceye neden olmuştur (akt. Çiftçi Arıdağ ve Yüksel, 2010). Benzer şekilde Çiftçi Arıdağ (2011) öğrencilerin sadece sınıfta yaşanan problemler yerine yaşanan toplumda ve dünyada yaşanan sorunlar ve çözümleri konusunda düşünmek, tartışmak ve sorumluluk almaya teşvik edilmesi ile ahlaki yargı gelişiminin sağlanabileceğini belirtmektedir.

Araştırmanın nicel boyutunda deney ve kontrol gruplarına uygulanan Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği son test sonuçlarına göre algılanan sosyal destek boyutunda sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu şaşırtıcı sonuç araştırmanın nitel kısmı ile açıklanmaya çalışılmıştır. Öğrenci görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Arkadaşlarımla fikirlerimi paylaşınca onlar da bana fikir verdi. Güzel olmuş dediler. Ben de onların projelerine baktım. Beni dinledikten sonra başka bir konuya geçiyorlar pek özen göstermiyorlar bunu fark ettim. Önemsemiyorlar sanırım. Önerilerde de bulunmadı arkadaşlarım. Ailem fikirlerimi beğendi, güzel buldular. Çimenlere basmayın tabelalarını hazırlama konusunda babamla konuştum. O da bana bizim insanlarımız pek de duyarlı olmadığı için saygılı olmadığı için o kurallara uymazlar ama sen yine de istediğini yapabilirsin dedi. Ailem öneride bulunmadı. Boşuna yapmış olabiliriz eğer bozarlarsa bu seni üzebilir dediler. Yine de senin fikrin dediler. Bence benim fikirlerimi önemsediler yoksa beni dinlemezlerdi. Öğretmenlerimle fikirlerimi paylaşmadım, neden hiç bilemiyorum. Ö3

Önce anneme anlattım fikirlerimi olabilir aslında hoş bir çalışma dedi. Ailem beğendi. Öneride bulunmadılar. Kendi fikrini kendin yapacaksın dediler. Önemsediler fikirlerimi, gözünde öyle gördüm. Benimle ilgilendiler. Arkadaşlarıma pek anlatamadım fikirlerimi. Metin en yakın arkadaşım ona anlattım. Boş ver, onu yapamazsın dedi. Pek önemsemedi. Öğretmenlerimle paylaşmadım fikirlerimi. Daha zaman olmadı. Unutuyorum dersler de yoğun oluyor. Ö9

Öğrenciler yapılan görüşmelerde özellikle arkadaş ve öğretmenlerinden fikirlerini destekleme, önemseme, önerilerde bulunma noktasında yeterli desteği alamadıklarını ifade etmişlerdir. Arkadaşlarının sosyal sorunlara yönelik proje fikirlerini hayata geçirmede başarılı olamayacakları konusundaki düşüncelerinden ya da fikirlerine yönelik ilgisizliklerinden rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir. Öğrencilerin çoğu ailelerinin yeni fikirlerini önemsediklerini hatta önerilerde bulunup yardımcı olmaya çalıştıklarını belirtirken; büyük bir kısmı öğretmenleri ile ürettikleri fikirleri paylaşmadığından bahsetmiştir. İlkokul öğrencilerinin örneklem alındığı sosyal girişimcilik eğitiminin algılanan sosyal destek düzeylerine etkisini inceleyen bir araştırmaya ulaşamamakla birlikte literatürde üniversite öğrencileri ile yapılan araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin Hockerts (2018) sosyal girişimcilik eğitiminin öğrencilerin sosyal destek algılarını artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde algılanan sosyal destek düzeylerinin sosyal girişimci niyetleri olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşan araştırmalar bulunmaktadır (Çavuş ve Pekkan, 2017; Ip ve diğ., 2017, 2018; Tran ve Korfflesch; 2018). Sosyal destek eksikliği

literatürde sosyal girişim başlatma isteğinin gelişmesinin önündeki engellerden biri olarak yer aldığından öğrenci görüşleri sosyal girişimcilikte bariyerler teması altında değerlendirilmiştir. Sosyal girişimcilikte bariyerler Shinnar, Giacomini ve Janssen (2012) tarafından destek eksikliği, bilgi ve yetkinlik eksikliği, özgüven eksikliği ve kaynak eksikliği olarak belirlenmiştir. Shahverdi, Ismail ve Qureshi (2018) sosyal girişimciliğin önündeki engellerden yetkinlik, özgüven ve kaynak eksikliğinin sosyal girişimcilik niyetlerini olumsuz yönde etkilediğini bulmuştur. Görüldüğü gibi sosyal destek eksikliği sosyal girişim başlatma isteğini engelleyebilecek hatta olumsuz yönde etkileyebilecek bir unsurdur. Yapılan araştırmanın sonuçlarına paralel olarak Tran ve Korfflesch (2018) bireylerin özellikle bir girişimin başlangıcında belirsizliği azaltmak için fikir ve tavsiye alışverişinde bulunmak, yeni fikirler üretmek, farklı bakış açılarını görmek için ağları kullandığını ve sosyal girişimci ağının iyimserliği veya kötümserliği çoğu zaman fikir gelişimini ve çözüm tartışmalarını etkilediğini belirtmiştir. Bu ağlar sosyal girişimcilik literatüründe sosyal sermaye olarak da adlandırılmaktadır. Liñán ve Santos (2007) sosyal sermayenin girişimcilerin kendi işlerini kurma isteklerini güçlendirebileceğini öne sürmüştür. Yakın çevrenin desteği, insanları bir girişimcilik kariyeri için yeterli ve daha uygun yeteneklere sahip olduklarına inanmaya itmektedir. Araştırmanın sonucuna dayanarak öğrencilerin ailelerinin verdiği desteğe rağmen süreç içerisinde arkadaşlarından aldıkları olumsuz dönütlerin sosyal destek algılarında anlamlı bir artış oluşmamasına neden olduğu söylenebilir.

Araştırmanın nicel boyutunda Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği kalıcılık test sonuçlarına göre deney grubunun sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında son testten kalıcılık testine anlamlı bir farklılık oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre bu boyutlarda son testte meydana gelen olumlu değişimin kalıcılığını koruduğu söylenebilir. Literatüre baktığımızda sosyal girişimcilik eğitiminin niyet ve öncüllerine etkisinin kalıcılığının incelendiği bir araştırmaya ulaşılamaması ile birlikte, girişimcilik eğitiminin niyet ve öncüllerine etkisinin incelendiği sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır (Alaref, Brodmann ve Premand, 2019; Fayolle ve Gailly, 2015; Lorz, 2011). Ancak bu araştırmalarda da üniversite düzeyindeki öğrencilerin örneklem olarak alındığı görülmektedir. Fayolle ve Gailly (2015) üç gün ve 24 saatlik yüksek lisans öğrencilerine verilen girişimcilik eğitiminin eğitimden hemen sonra ve altı ay sonra niyet ve öncüllerine etkisini incelediği araştırmalarında hem kısa vadeli hem de orta vadeli etkiyi doğrulayamadıklarını belirtmişlerdir. Pozitif etkinin eksikliği öğrencilerin önceki deneyimleri, eğitim süresinin

kısalığı ve grubun heterojenliği ile açıklanmaya çalışılmıştır. Lorz (2011) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada farklı sürelerde verilen girişimcilik eğitimlerinin (4 yarıyıl, 4 ay), programdan hemen sonra, üç ay sonra ve altı ay sonra girişimci niyetlere etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre girişimcilik niyetleri ve eğitim süreleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin programdan altı ay sonra girişimcilik niyetlerinin önemli ölçüde azaldığı bulunmuştur. Bu sonuçlarla ilgili olarak geçen zamanla birlikte niyetlerin davranışı tahmin etme olasılığının azaldığı, çünkü niyetin değişme olasılığının arttığı şeklinde bir açıklamaya dayanarak, girişimcilik eğitim programından uzun bir süre sonra değil, kısa bir süre sonra girişimci niyetlerin istikrarını incelemenin önemine değinmiştir. Alaref ve diğ. (2019) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada öğrencilerin mezuniyetinden dört yıl sonra girişimcilik eğitiminin orta vadeli etkilerini incelemiştir. Girişimcilik eğitimi 20-21 gün süreli ve günde ortalama 6 saat eğitimin gerçekleştirildiği bir süre ile sınırlandırılmıştır. Öğrencilerin mezuniyetinden dört yıl sonra serbest meslek sahibi olma üzerinde kalıcı bir etkisinin olmadığı belirtilmiştir. Orta vadeli sonuçlar girişimcilik eğitiminin etkilerinin kısa ömürlü olduğunu göstermiştir. Yapılan çalışmada sosyal girişimcilik eğitiminin ilkökul öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyetleri üzerindeki olumlu etkisinin kalıcı olduğunun bulunmasının, eğitim süresinin uzunluğu ve kalıcılık testinin son testten üç hafta sonra yapılması yani kısa dönemli kalıcılığın araştırılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın nitel boyutundan elde edilen önemli bir sonuç öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinlikleri ile bir takım bilgi, beceri ve değer edindikleri üzerinde durmalarıdır. Öğrencilerin üzerinde durdukları özellikler literatürde sosyal girişimci davranışı oluşturan bireye özgü özelliklerden (Kümbül Güler, 2008) bazılarıdır. Literatürde sosyal girişimcilik ile ilgili bilgi, beceri, değer, tutum, algı ve motivasyonların sosyal girişimcilik yetkinlikleri (competencies) çatısı altında incelendiği görülmektedir (Arts, 2012; Bonesso, Gerli, Pizzi ve Cortellazzo, 2018; Draksler ve Sirec, 2018; Miller, Wesley ve Williams; 2012; Orhei, Nandram ve Vinke, 2015; Sanchez, 2011, 2013; Wonhgphuka ve diğ., 2017; Wronka-Pospiech, 2016). Çalışmalarda eğitim programlarının yetkinliklerin geliştirilmesinde kilit rol oynadığı üzerinde durulmaktadır. Beşeri sermaye olarak da adlandırılan (Ernst, 2011; Estrin, Mickiewicz ve Stephan, 2016; Harris ve Kor; 2013; Shultz, 1980) girişimci davranış için gerekli olan bilgi ve becerilerin önceki deneyimlerden veya eğitimden kaynaklandığı varsayılmaktadır (Cooper ve Park, 2008). Araştırmalar bu varsayımı doğrulayacak şekilde öğrencilerin girişimcilik eğitimine katılması ile

girişimcilik bilgisi (Carcamo-Solis ve diğ., 2017); girişimcilik organizasyonu ve süreçleri bilgisi (Tsakiridou ve Stergiou, 2014); bilişsel olmayan girişimcilik becerilerinden proaktiflik, sebat, başarı ihtiyacı, sosyal yönelim, motivasyon, analiz (Huber, Sloof ve van Praag, 2012; Tsakiridou ve Stergiou, 2014), risk alma ve yaratıcılık (Huber, Sloof ve van Praag, 2012), öz yeterlik (Hassi, 2016; Huber, Sloof ve van Praag, 2012; Tsakiridou ve Stergiou, 2014) geliştirdikleri sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte sosyal girişimcilik eğitiminin öğrencilerin bilgi ve becerilerine katkılarının incelendiği araştırma sayısı oldukça sınırlıdır. Whitlock (2019) ilkökul öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmada sosyal girişimcilik eğitimi ile öğrencilerin kredilerin anlaşılması ve sosyal işletme yaratmada mikrofinansın rolü konusunda anlayış geliştirdiklerini; ekonomiyi kullanarak toplum sorunlarını çözmeye çalıştıkları için öğrencilerin dünyadaki sorunlara karşı farkındalık geliştirip, sivil katılımlarını artırma şansı elde ettiklerini ifade etmiştir. Bisanz ve diğerleri (2019) ilkökul öğrencileri ile gerçekleştirdikleri çalışmada sosyal girişimcilik eğitiminin öğrencilerde kendine güven ve inisiyatif alma, yenilikçilik, yaratıcılık, farkındalık, empati, kendini motive etme ve topluma katılım becerileri ve yeteneklerini güçlendirdiği sonucuna ulaşmıştır. Çalışmaların sonuçlarına paralel şekilde yapılan araştırmada sosyal girişimcilik etkinlikleri yolu ile sosyal girişimcilik bilgisi, sosyal beceriler ve sosyal sorumluluklarında gelişme meydana geldiği; bu gelişmelerin de sosyal girişim başlatma isteklerini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Bu düşünceyle örtüşen bir şekilde yetkinliklerin girişimci niyetlerle ilişkisinin doğrulandığı (Arts, 2012; Sanchez, 2011, 2013), sosyal becerilerin girişimcilik ile arasındaki ilişkinin ortaya konulduğu (Nejad ve Davoudi, 2016), sosyal sorumluluğun sosyal girişimci niyetler üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu belirten (Ernst, 2011; Yu ve Wang, 2019) araştırmalar literatürde yer almaktadır.

Araştırmanın nitel boyutundan elde edilen bir diğer önemli bulgu öğrencilerin gelecekte sosyal bir girişim başlatma isteklerinin altında yatan nedenlerle ilgili açıklamalarıdır. Öğrencilerin bu görüşleri motivasyon başlığı altında değerlendirilmiştir. Öğrenci görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

Dezavantajlılara yardım etmek için insanlar sosyal girişimci olmalı. Sosyal girişimci sayısı artarsa devlete de faydası olur. Bizim için bayağı büyük bir ilerleme olabilir. Sosyal girişimci çok olursa bu dünyada herkes iyi olabilir. Daha iyi yaşayabilir. Küçük çocuklar da büyüyünce sosyal girişimci olmayı düşünebilirler örnek alabilirler. Mesela Ece Çiftçi gelmişti sınıfımıza. Ondan çok şey öğrendik. İnsan onları görünce sosyal girişimci olmak istiyor. Ben anasınıfı öğretmeni olmak istiyordum ama artık yavaş yavaş sosyal girişimciliği düşünüyorum. Birazcık oraya geçtim. Ö10

Derslerden sonra dezavantajlı gruplara yardım etmeliyim diye düşündüm. Öncesinde düşünmüyordum bunları. Bence diğerleri de düşünmeli. Kendini iyi görüyorsa bu işi yapmalı. Kendisinde bunu yapacak gücü görmüyorsa ona bir şey diyemem. Herkes düşünse bunları, mesela yolda bir taş var diğeri düşecek diye düşünmüyor başka biri geliyor onu kaldırıyor ve kimse

düşmüyor. Bazı insanlar bunu görebilse daha iyi olacak. Daha iyi bir dünya olur. Dostça bir dünya olur. İnsanlar birbirine kötü davranmaz, kötü bir şey söylemez, konuşarak anlaşabilirler. Ö3

Girişimcilik motivasyonu, kişileri nihai bir amaç olarak girişimciliğe çeken içsel gücü temsil etmektedir (Dej, 2008, s.82). Motivasyonların girişimci davranışı; bireyin seçimi, projenin girişimci için önemine bağlı olarak projenin yoğunluğu ve eylemin sürekliliği olmak üzere üç tamamlayıcı şekilde etkilediği üzerinde durulmaktadır (Locke, 2000). Literatürde ilkökul öğrencilerinin sosyal girişim başlatma motivasyonlarına yönelik bir araştırma bulunmamakla birlikte sosyal bir girişim başlatmada motivasyonların genellikle sosyal girişimcilerle yapılan görüşmelerle ortaya çıkarıldığı görülmektedir. Sosyal girişimcilikte motivasyonları sosyal girişimcilerle yaptıkları görüşmelerden elde edilen bulgularla; Wongphuka ve diğerleri (2017) motivasyonları insan onuru ve haklarına olan inançlar, rol modeliyle deneyimler, kendi deneyimleri ve ulusa minnettarlık (gönül borcu); Germak ve Robinson (2014) kişisel tatmin, topluma yardım, parasal olmayan odaklanma, başarı yönelimi ve sosyal soruna yakınlık; Sharir ve Lerner (2006) kişisel rehabilitasyon, bireysel düzeyde aşırı durumlara çözüm bulma ve yerel ihtiyaç ve sorunların çözüme kavuşturularak topluma karşı yükümlülüklerin yerine getirilmesi; Boluk ve Mottiar (2014) yaşam tarzı, sosyal kabul ve bir ağa girme, kâr ve finansal uygulanabilirlik; Pangriya (2019) kendini aşma (self-transcendence), sorunları çözmek için benzersiz fikirler ve yenilikler, rol modelden ilham ve kişisel deneyim olarak ele almıştır. Bu araştırmada öğrencilerin gelecekte sosyal bir girişim başlatmaya yönelik motivasyonları rol model etkileşimi, fırsat eşitliği ihtiyacı ve sorunların çözülmesi ile mutlu bir yaşam sürme isteği olarak belirlenmiştir. Şaşırtıcı bir şekilde öğrencilerin sosyal girişimcilerle benzer nedenlerle sosyal bir girişim başlatma isteğinde oldukları söylenebilir. Öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinlikleri ile herkesin toplumsal kaynaklara ulaşmada eşit fırsata sahip olmadığını fark etmesi, bunun sosyal sorunlara neden olduğunu anlaması fırsat eşitliği ihtiyacı için sosyal girişim başlatma gerekliliğini düşünmelerine sebep olmuş olabilir. Yine etkinliklerde dezavantajlı gruplarla empati çalışmaları yapmalarının sosyal sorunlardan etkilenen bireylerin sorunlarına çözüm bulunması ile daha mutlu bir yaşam sürdürebilecekleri ve toplumu oluşturan bireylerin mutluluğu ile daha olumlu bir atmosfer oluşacağı inancına sahip olmalarını sağlamış olabilir. Öğrencilerin motivasyonlarından bir diğeri rol model etkileşimidir. Bir sosyal girişimci rol modeliyle çalışma ile öğrencilerin bir sosyal girişimin fikir aşamasından pratiğe dökülmesi ve uygulanmasına kadar hangi süreçlerden geçtiğini ve sorunların nasıl çözüme ulaştırılacağını görmelerinin kendi yapabilecekleri hakkında fikir edinmelerini sağladığı düşünülmektedir. Araştırmanın

sonuçlarına paralel şekilde rol modellerinin bireylerin girişimci olma niyeti üzerinde etki yaratabileceği çalışmalarda belirtilmektedir (Liñán ve Fayolle, 2015; Liu, Ma ve Li, 2019; Nowinski ve Haddoud, 2019; Studdard ve diğ., 2017; Tran ve Korfflesch, 2018; Wongphuka ve diğ. 2017). Araştırmaların bir kısmı rol modellerin niyet üzerindeki olumlu etkisini doğrulamıştır (Liu, Ma ve Li, 2019; Nowinski ve Haddoud, 2019; Tran ve Korfflesch, 2018). Ancak yapılan çalışmalarda üniversite düzeyindeki öğrencilerin örneklem olarak alındığı görülmektedir. İlkokul öğrencileri örneklem alınarak rol modellerin niyet üzerindeki etkisini ortaya koyan bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Rol modellerinin niyetler üzerindeki etkisi öğrenmenin sosyal bir bağlamda gerçekleştiğini ve dolayısıyla doğrudan deneyimle öğrenmenin yanı sıra gözlemleyerek de gerçekleşebileceğini savunan sosyal öğrenme teorisinin (Bandura, 1977b) objektifiyle açıklanabilir. Bandura (1977b) öğrenmede düşünmenin önemini vurgulayarak gözlemleyerek öğrenmenin çocukların öğrenmesindeki önemine işaret eder. Modelleme ile başkalarının tecrübelerinden yararlanılarak da öğrenilebilir. Bu noktada modelin özellikleri model almayı etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Modelin özelliklerinin gözlemcinin özelliklerine benzemesi, yüksek statülü güçlü veya başarılı olması gözlemciler üzerindeki etkiyi artırır. Yapılan çalışmada öğrenciler hem kendi akranları hem de başarılı ve yüksek statülü kadın ve erkek olmak üzere farklı sosyal girişimci örnekleri ile karşılaşmışlardır. Bu durumun model almalarını kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

5.2. Sonuçlar

Araştırmanın nicel boyutundan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Deney grubu için ön testten son teste grup içi karşılaştırmaları incelendiğinde sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında ön testten son teste olumlu yönde ve anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinliklerinin deney grubu öğrencilerinin sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati ve ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek düzeyleri üzerinde olumlu yönde bir etkisinin olduğu söylenebilir.
- Deney grubu için son testten kalıcılık testine grup içi karşılaştırmaları incelendiğinde sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında son testten kalıcılık testine anlamlı bir farklılık oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle ön

testten son teste sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında meydana gelen olumlu yöndeki değişimin kalıcılığı korunmuştur. Sosyal girişimcilik etkinliklerinin belirtilen boyutlarda kalıcı bir etki oluşturduğu söylenebilir.

- Kontrol grubu için ön testten son teste grup içi karşılaştırmaları incelendiğinde sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında ön testten son teste anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Kontrol grubu için son testten kalıcılık testine grup içi karşılaştırmaları incelendiğinde sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında son testten kalıcılık testine anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle son testte belirtilen boyutlar üzerinde gerçekleşmeyen etkinin kalıcılık testinde de korunduğu söylenebilir.
- Deney ve kontrol grupları son test sonuçları karşılaştırıldığında; sosyal girişimcilik etkinliklerinin gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin ölçeğin sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati ve ahlaki zorunluluk boyutlarında, kontrol grubundaki öğrencilerden daha yüksek bir düzeye ulaştığı görülmüştür. Yapılan istatistiksel analizlerde deney ve kontrol grubu arasındaki bu farkın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin algılanan sosyal destek boyutunda ise deney ve kontrol grupları arasında ön testten son testte anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinliklerinin öğrencilerin sosyal girişimcilik niyeti, sosyal girişimcilik öz yeterliği, empati ve ahlaki zorunluluk üzerinde olumlu yönde bir etkisinin olduğu ancak öğrencilerin algılanan sosyal destek düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.
- Deney ve kontrol gruplarının kalıcılık testi sonuçları karşılaştırıldığında, sosyal girişimcilik niyeti ve sosyal girişimcilik öz yeterliği boyutlarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunurken; empati, ahlaki zorunluluk ve algılanan sosyal destek boyutlarında iki grup arasında bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Empati ve ahlaki zorunluluk boyutlarında son testte deney grubu lehine oluşan anlamlı farklılığın kalıcılık testinde korunamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan sosyal destek boyutunda ise hem son testte hem de kalıcılık testinde iki grup

arasında anlamlı bir fark bulunmaması ile oluşmayan etkinin korunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın nitel boyutundan elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Öğrencilerin sosyal girişimcilik ve sosyal girişimcilik eğitimine yönelik görüş ve deneyimleri sosyal girişimci özellikleri, sosyal girişimcilikte engeller ve sosyal girişimci olma isteği olmak üzere üç tema altında toplanmıştır.
- Öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinlikleri ile kazandıklarını ifade ettikleri bilgi, beceri ve değerler sosyal girişimci özellikleri teması altında açıklanmaya çalışılmıştır. Öğrenci görüş ve deneyimlerine göre sosyal girişimcilik etkinlikleri, öğrencilerde sosyal girişimcilik bilgisi; empati, etkili iletişim ve sosyalleşme becerisi; sosyal sorumluluk değeri ve öz yeterlik algısının gelişmesini sağlamıştır.
- Öğrencilerin uygulama sürecinde deneyimledikleri ve sosyal girişim başlatmaya engel oluşturabilecek sorunlar sosyal girişimcilikte engeller teması altında açıklanmaya çalışılmıştır. Öğrenci görüş ve deneyimlerine göre birlikte çalışmada yaşanan zorluklar ve sosyal destek eksikliği süreçte karşılaşılan sorunlardandır. Öğrenciler grup çalışmalarında rol paylaşımı, görevleri zamanında ve iyi bir şekilde yerine getirememeye gibi sorunlar yaşadıkları için bu etkinliklerden hoşlanmadıklarını dile getirmişlerdir. Bu durum sosyal girişimcilikte oldukça önemli bir yere sahip olan takım çalışması yetkinliğini geliştiremedikleri şeklinde yorumlanmıştır. Bu yetkinliğin eksikliği sosyal girişim başlatmada ve niyet gelişiminde engel oluşturabileceğinden sosyal girişimcilikte engeller teması altında açıklanmıştır. Öğrencilerin uygulama sürecinde deneyimledikleri bir diğer sorun sosyal destek eksikliği olmuştur. Öğrenciler yapılan görüşmelerde özellikle arkadaş ve öğretmenlerinden fikirlerini destekleme, önemseme, önerilerde bulunma noktasında yeterli desteği alamadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmanın nicel boyutunda da deney ve kontrol grupları arasında son test sonuçlarına göre algılanan sosyal destek boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum araştırmanın nicel sonuçları ile desteklenmektedir.
- Öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinlikleri sayesinde geliştirdikleri farkındalık ve duyarlılık ile gelecekte sosyal sorunlara yönelik gerçekleştirmek istedikleri faaliyetler sosyal girişimci olma isteği teması altında açıklanmaya çalışılmıştır. Öğrenciler gelecekte hangi sorunlara yönelik ne gibi çalışmalar gerçekleştirmek istedikleri ve bu konudaki motivasyonları hakkında görüş bildirmişlerdir. Öğrencilerin görüş ve deneyimlerine göre sosyal girişim gerçekleştirmede

motivasyonları; rol model etkileşimi, fırsat eşitliği ihtiyacı ve sorunların çözülmesi ile mutlu bir yaşam sürme isteği olarak belirlenmiştir.

- Gözlem formundan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin etkili iletişim, yaratıcılık, problem çözme ve empati becerilerini içeren ölçütlerde işbirliği ve liderlik becerilerini içeren ölçütlere göre daha olumlu bir gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci gözlem formundan elde edilen bulguların görüşmelerden elde edilen bulguları destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

5.3. Öneriler

Bu bölümde araştırmanın sonuçları ve sınırlılıklarına dayalı olarak araştırmacılara ve uygulamaya yönelik önerilerde bulunulmuştur.

5.3.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

- İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersinde Bilim, Teknoloji ve Toplum, Üretim Dağıtım ve Tüketim, Etkin Vatandaşlık öğrenme alanlarına yönelik kazanımlarla ilişkilendirilerek tasarlanan sosyal girişimcilik etkinliklerinin öğrencilerin sosyal girişimci niyetleri ve öncüllerine olumlu etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple belirtilen öğrenme alanlarında Sosyal Bilgiler dersi öğretim programının uygulanmasında sınıf öğretmenleri tarafından sosyal girişimcilik etkinliklerinden yararlanabilirler.
- Araştırmanın nitel boyutunda; öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler incelendiğinde, öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinlikleri sürecinde özellikle arkadaşları ve öğretmenlerinden yeterli düzeyde sosyal destek alamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak sosyal destek eksikliği hem öğrencilerin bu konuda kendi yeteneklerine olan inançlarını hem de sosyal girişim başlatma niyetlerini olumsuz yönde etkileyebileceği için dikkate alınması gereken bir konudur. Bu sebeple ilkokulda sosyal girişimcilik etkinliklerinin uygulanmasında öğretmenlerin öğrencilerinin yeni fikir ve proje önerilerine yeterli desteği sağlamaları önerilebilir.
- Araştırmanın nitel boyutunda; öğrencilerle yapılan görüşme ve gözlemlerden elde edilen veriler incelendiğinde, öğrencilerin sosyal girişimcilik etkinlikleri sürecinde birlikte çalışmada zorluklar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler grup çalışmasını içeren etkinliklerde grup içi rol paylaşımı, fikir ayrılıkları, verilen görevi zamanında yetiştirememesi gibi sorunlar yaşadıklarından bu etkinliklerden

hoşlanmadıklarını dile getirmişlerdir. Birlikte çalışma becerisi etkili ve başarılı bir sosyal girişim yaratmada oldukça önemlidir. Bu becerinin gelişimi için ilkokulda sosyal girişimcilik etkinliklerinin uygulanmasında öğretmenlerin öğrencilerin bir araya gelerek çalışmalarını kolaylaştıracak, farklı fikirlere saygı duyulan demokratik bir sınıf ortamı geliştirmeye daha çok önem vermesi önerilebilir.

- Araştırmanın nitel verileri incelendiğinde; sınıfa konuk konuşmacı olarak davet edilen sosyal girişimcilerle etkileşimde bulunmanın öğrenciler için sosyal girişim başlatma konusunda önemli bir motivasyon unsuru olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Konuk sosyal girişimcilerle etkileşimin hem öğrencilerin sosyal girişimciliğe yönelik tutumlarına hem de sosyal girişim başlatma isteklerine katkısı olduğu düşünülmektedir. Sosyal girişimci rol modellerin öğrencilerin öz yeterlik algıları ve sosyal girişimcilik niyetleri üzerindeki olumlu etkisi araştırmalarla da desteklenmektedir. Bu sebeple ilkokulda sosyal girişimcilik etkinliklerinin uygulanmasında konuk sosyal girişimcilerden yararlanılması önerilebilir.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Araştırmanın nitel boyutunda; öğrencilerle yapılan görüşmeler, gözlemler ve alan notlarına göre gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinliklerinin sosyal girişimciliğe ilişkin bilgi, beceri ve değer gelişimine katkıda bulunabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal girişimcilik etkinliklerinin, sosyal girişimcilik yetkinlikleri çatısı altında incelenen bu bilgi, beceri ve değerler üzerindeki etkisini belirlemek amacı ile deneysel araştırmalardan yararlanılabilir.
- Araştırmanın nicel boyutunda; gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinliklerinin öğrencilerin sosyal girişimci niyetlerine olumlu yönde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Niyetler davranışın önemli yordayıcısı olmakla birlikte, öğrencilerin gelecekte sosyal bir girişim başlatma davranışını gösterip göstermeyeceği de önemli bir araştırma konusudur. Öğrencilerin sosyal girişimci niyetlerinin davranışlarına nasıl yansıdığını inceleyebilmek adına boylamsal araştırmalar gerçekleştirilebilir.
- Araştırmanın nicel boyutunda; gerçekleştirilen sosyal girişimcilik etkinliklerinin öğrencilerin sosyal girişimcilik niyetlerindeki kalıcılığa etkisi incelenmiştir. Son testlerin uygulanmasından üç hafta sonra uygulanan kalıcılık testi sonuçlarına göre son testte meydana gelen olumlu etkinin korunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde sosyal girişimcilik niyetlerinin kalıcılığının incelendiği bir araştırmaya

rastlanmamıştır. Girişimcilik niyetlerinin kalıcılığının incelendiği araştırmalarda ise kalıcılığın korunamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu araştırmalarda son test uygulaması ile kalıcılık testi uygulaması arasındaki sürenin yapılan araştırmaya göre daha uzun olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar dikkate alındığında sosyal girişimcilik niyetlerindeki uzun vadeli kalıcılığın araştırılması önerilmektedir.

- Araştırmada sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının sosyal girişimci niyet ve öncüllerine etkisini araştırmak, uygulamaya yönelik öğrenci görüş ve deneyimlerini belirlemek amacıyla karma yöntemden yararlanılmıştır. Yapılacak olan araştırmalarda sosyal girişimcilik etkinlikleri uygulamasının planlanmış sistematik gözlemi ile uygulamanın iyileştirilmesi ve geliştirilmesini sağlayabilecek, uygulamanın etkilerini sürecin içerisinde keşfetme olanağı sunan eylem araştırmasından yararlanılabilir.

KAYNAKLAR

- Abu-Saifan, S. (2012). Social entrepreneurship: definition and boundaries. *Technology Innovation Management Review*, February, 22-27.
- Ağca, V. ve Yumuşakipek, H. D. (2015). Günümüzde girişimcilik trendini yükselten güçler. E. Kaygın ve B. Güven (Ed.) *Girişimcilik: Temel Kavramlar, Girişimcilik Türleri, Girişimcilikte Güncel Konular* içinde (s. 11-33). İstanbul: Siyah İnci Akademi.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Akkök, F. (1996). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi*. Ankara: MEB Yayınları.
- Alaref, J, Brodmann, S. & Premand, P. (2019). The medium-term impact of entrepreneurship education on labor market outcomes. *Policy Research working paper*; no. WPS 8701. Washington, D.C.: World Bank Group.
- Alparslan, M. A., Taş, M. A. ve Yastioğlu, S. (2017). Girişimcilik niyeti eğitimle mi artar yoksa kültürel değerlerle mi açıklanır? *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 148-161.
- Amini, Z., Arasti, Z. & Bagheri, A. (2018). Identifying social entrepreneurship competencies of managers in social entrepreneurship organizations in healthcare sector. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 8(19), 1-14.
- Amos, A. A. & Comfort, O. A. (2014). Incorporating social entrepreneurship into social studies education curriculum: social studies teachers perspectives. *British Journal of Marketing, Entrepreneurship and Small Business Research*, 1(1), 35-42.
- Amundam, D. N. (2019). Enhancing potential social innovative thinking, responsible, social entrepreneurship education: A curriculum content and teaching method model. *Journal of Entrepreneurship Education*, 22(5).
- Armağan Erbil, B. ve Şimşek, S. (2018). İlkokul 4. sınıf öğrencileri için bir ölçek geliştirme çalışması: Sosyal girişimcilik niyetleri ölçeği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 710-718.
- Arts, P. (2012). *Social competence and entrepreneurial intentions: the case of university students in agro-food sciences*. Unpublished master thesis. Management Studies and Education and Competence. Wageningen University.
- Asghar, M. Z., Gul, F., Hakkarainen, P. S. ve Taşdemir, Z. M. (2019). Girişimcilik eğitiminin etkisini değerlendirmek için girişimcilik niyetleri anketinin doğrulanması. *Eğitim ve Bilim*, 44(197), 383-399.
- Ashour, S. (2016). Social and business entrepreneurship as career options for university students in the United Arab Emirates: The drive-preparedness gap. *Cogent Education*, 3, 1-18.

- Aslan, G., Araza, A. ve Bulut, Ç. (2012). Sosyal girişimciliğin kavramsal çerçevesi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 7(2), 69-88.
- Asma, Peng, X., Hassan, S., Akhtar, S., Sarwar, A., Khan, M. A. & Khan, B. U. (2019). Determinants of social entrepreneurial intentions for educational programs. *J Public Affairs*. 19, 1-11.
- Aure, P. A. H. (2018). Exploring the social entrepreneurial intentions of senior high school and college students in a philippine university: a pls-sem approach. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 21(2), 1-11.
- Austin, J., Stevenson, H. & Wei-Skillern J. (2006). Social and commercial entrepreneurship: same, different, or both? *Entrepreneurship Theory & Practice*, 30(1), 1-22.
- Bacq, S. & Alt, E. (2018). Feeling capable and valued: A prosocial perspective on the link between empathy and social entrepreneurial intentions. *Journal of Business Venturing*, 33, 333-350.
- Bacq, S. & Janssen, F. (2011). The multiple faces of social entrepreneurship: A review of definitional issues based on geographical and thematic criteria. *Entrepreneurship & Regional Development*, 23(5-6), 373-403.
- Bandura, A. (1977a). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Bandura, A. (1977b). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147.
- Barbosa, S., Gerhardt, M., & Kickul, J. (2007). Te role of cognitive style and risk preference on entrepreneurial self-efcacy and entrepreneurial intentions. *Journal of Leadership and Organizational Studies*, 13(4), 86-104.
- Basu, A. & Virick, M. (2008). Assessing entrepreneurial intentions amongst students: A comparative study. In: *National Collegiate Inventors and Innovators Alliance. Proceedings of the 5th Annual Conference*. National Collegiate Inventors & Innovators Alliance, 1-15.
- Beck, L. & Ajzen, I. (1991). Predicting dishonest actions using the theory of planned behavior. *Journal of Research in Personality*, 25(3), 285-301.
- Besler, S. (2010). *Sosyal girişimcilik*. Beta Yayınları: İstanbul.
- Beugré, C. (2016). *Social Entrepreneurship: Managing the Creation of Social Value*. Routledge.
- Bıçerli, K. (2010). Sosyal girişimcilik ve istihdam. S. Besler (Ed.), *Sosyal Girişimcilik içinde* (s. 55-89). İstanbul: Beta Basım.

- Bikse, V., Rivza, B. & Riemere, I. (2015). The social entrepreneur as a promoter of social advancement. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 185, 469-478.
- Bird, B. (1988). Implementing entrepreneurial ideas: The case for intention. *Academy of Management Review*, 13(3), 442-453.
- Bird, B. (1995). Toward a theory of entrepreneurial competency. *Advances in Entrepreneurship, Firm Emergence, and Growth*, V, 51-72.
- Bisanz, A., Hueber, S., Lindner, J. & Jambor, E. (2019). Social entrepreneurship education in primary school: empowering each child with the youthstart entrepreneurial challenges programme. *Discourse and Communication for Sustainable Education*, 10(2), 142-156.
- Bolton, W. K. & Thompson, J. L. (2000). *Entrepreneurs: talent, temperament, technique*. Butterworth Heinemann: Oxford.
- Boluk, K. A. & Mottiar, Z. (2014). Motivations of social entrepreneurs. Blurring the social contribution and profits dichotomy. *Social Enterprise Journal*, 10(1), 53-68.
- Bonesso, S., Gerli, F., Pizzi, C. & Cortellazzo, L. (2018). Students' entrepreneurial intentions: the role of prior learning experiences and emotional, social, and cognitive competencies. *Journal of Small Business Management*, 56(1), 215-242.
- Bornstein, D. & Davis, S. (2010). *Social entrepreneurship what everyone needs to know*. New York: Oxford University Press.
- British Council (2016). Social enterprise in schools: A resource pack for teachers. <https://www.britishcouncil.org/society/social-enterprise/news-events/news-social-enterprise-resource-pack-schools> sayfasından erişilmiştir.
- Brock, D. D. & Steiner, S. (2009). Social entrepreneurship education: is it achieving the desired aims? https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1344419. sayfasından erişilmiştir.
- Budak, G. (2015). Yoksulluğa inovatif bir çözüm; sosyal girişimcilik. *Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 4(8), 26-41.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Deneysel desenler*. (3. Baskı). Pegem Akademi: Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. PegemA Yayıncılık: Ankara.
- Byrne, B. M. (2005) Factor analytic models: viewing the structure of an assessment instrument from three perspectives. *Journal of Personality Assessment*, 85(1), 17-32.
- Can, A. (2016). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (4. Baskı). Pegem Akademi: Ankara.

- Carcamo-Solis, M. Y., Arroyo-Lopez, M. P., Alvarez-Castanon, L. C. & Garcia-Lopez, E. (2017). Developing entrepreneurship in primary schools. The Mexican experience of "My first enterprise: Entrepreneurship by playing". *Teaching and Teacher Education*, 64, 291-304.
- Cavazos-Arroyo, J., Puente-Diaz, R. & Agarwal, N. (2017). An examination of certain antecedents of social entrepreneurial intentions among Mexico residents. *Review of Business Management*, 19(64), 180-199.
- Chang, Y. & Wannamakok, W. (2019). Understanding social entrepreneurial intentions: entrepreneurship education, academic major and planned behaviors. *2019 Portland International Conference on Management of Engineering and Technology (PICMET)*.
- Chell, E., Karatas-Ozkan, M. & Nicolopoulou, K. (2007). Social entrepreneurship education: policy, core themes, and developmental competencies. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 5, 143-162.
- Chengalvala, S. & Rentala, S. (2017). Intentions towards social entrepreneurship among university students in india. *International Journal of Research - Granthaalayah*, 5(6), 406-413.
- Chinchilla, A. & Garcia, M. (2017). Social entrepreneurship intention: mindfulness towards a duality of objectives. *Humanist Manag J*, 1, 205-214.
- Chipeta, E. M. (2015). *Social entrepreneurship intentions among university students in Gauteng*. Unpublished master thesis. North-West University. Vanderbijlpark.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). London and New York, NY: Routledge Falmer.
- Comunian, A. L. & Gielen, U. P. (1995). A study of moral reasoning and prosocial action in Italian culture. *Journal of Social Psychology*, 135, 699-706.
- Cooper, S. Y. & Park, J. S. (2008). The impact of incubator organizations on opportunity recognition and technology innovation in new, entrepreneurial high-technology ventures, *International Small Business Journal*, 26(1), 27-56.
- Coşkun, E. (2015). *Gönüllü kuruluşların okul öncesi sosyal girişimcilik eğitimindeki rolü*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yalova.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. Ed. Bütün M. ve Demir S. Ç.) 4. Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2017). *Karma yöntem araştırmalarına giriş*. (Çev. Ed. Sözbilir, M.) Ankara: Pegem Akademi.

- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (Fourth edition). New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Creswell, J. W. ve Plano-Clark, V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. (Çev. Ed. Dede, Y. & Demir, S.B.) 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çavuş, M. F. ve Pekkan, Ü. N. (2017). Algılanan sosyal desteğin sosyal girişimciliğe etkisi: üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Business and Economics Research Journal*, 8(3), 519-532.
- Çelik, A., İnce, M. ve Bozyiğit, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik niyetlerini etkileyen ailesel faktörleri belirlemeye yönelik bir çalışma. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(3), 113-124
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2014). Planlanmış davranış teorisi çerçevesinde öğrencilerin girişimci olma niyetlerinin incelenmesi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 27-47.
- Çiftçi Arıdağ, N. (2011). Ahlak Gelişimi. A. Kaya (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* içinde (s. 149-195). Ankara: Pegem Akademi.
- Çiftçi Arıdağ, N. ve Yüksel, A. (2010). Üniversite öğrencilerinin ahlaki yargı yetenekleri ile empati becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(2), 683-727.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. (2.Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Çolakoğlu, H. ve Çolakoğlu, T. (2016). Üniversitelerdeki girişimcilik eğitimi ile öz yeterlilik algısı ve girişimcilik potansiyeli ilişkisi üzerine bir saha araştırması. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(37), 70-84.
- D’Orazio, P., Tonelli, M. & Monaco, E. (2013). Social and traditional entrepreneurial intention: what is the difference? <https://eprints.qut.edu.au/66658/> sayfasından erişilmiştir.
- De Groot, J. I. & Steg, L. (2009). Morality and prosocial behavior: The role of awareness, responsibility, and norms in the norm activation model. *The Journal of Social Psychology*, 149(4), 425-449.
- Dees, J. G. (1996). *The social enterprise spectrum: philanthropy in commerce*. Harvard Business School.
- Dees, J. G. (1998). The meaning of “social entrepreneurship” <http://www.redalmarza.cl/ing/pdf/TheMeaningofsocialEntrepreneurship.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Dees, J. G. (2001). *The meaning of social entrepreneurship*. The Kauffman Foundation.

- Dej, D. (2008). The nature of entrepreneurial motivation. In J. A. M. León, M. Gorgievski & M. Lukes (Eds.), *Teaching psychology of entrepreneurship: perspective from six european countries* (pp. 81-102). Madrid: Universidad Nacional de Educacion a Distanci.
- Delventhal, S. (2020, 13 Şubat). The 10 most successful social entrepreneurs. <https://www.investopedia.com/articles/investing/092515/10-most-successful-social-entrepreneurs.asp> sayfasından erişilmiştir.
- Denizalp, H. (2009). *Toplumsal dönüşüm için sosyal girişimcilik rehberi*, <http://www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/toplumsal-donusum-icin-sosyalgirisimcilik-rehberi> sayfasından erişilmiştir.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (1998). *Collecting and interpreting qualitative materials*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Deveci, H. (2015). *Çocuklara girişimcilik kazandırmada sosyal bilgilerin rolü: bir araştırma örneği*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dobele, L. (2016). A new approach in higher education: social entrepreneurship education. http://kgk.uni-obuda.hu/sites/default/files/17_Dobele.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Doğan, E. (2015). The effect of entrepreneurship education on entrepreneurial intentions of university students in Turkey. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 23, 79-93.
- Douglas, H. (2015). Designing social entrepreneurship education. *International Journal of Social Entrepreneurship and Innovation*, 3(5), 362-373.
- Draksler, T. Z. & Sirec, K. (2018). Conceptual research model for studying students' entrepreneurial competencies. *Naše gospodarstvo/Our Economy*, 64(4), 23-33.
- Educate Together (2010). Social entrepreneurship in the classroom. <http://www.educatetogether.ie/wordpress/wp-content/uploads/2010/06/Social-responsibility.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Ellis, J. E. (2017). Factor analysis and item analysis. https://www.applyingstatisticsinbehaviouralresearch.com/documenten/factor_analysis_and_item_analysis_version_11_.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Ernst, K. (2011). *Heart over mind – An empirical analysis of social entrepreneurial intention formation on the basis of the theory of planned behaviour*. Unpublished doctoral dissertation. Schumpeter School of Business and Economics University of Wuppertal, Berlin.
- Ersen, T. B., Kaya, D. ve Meydanoğlu, Z. (2010). Sosyal girişimler ve Türkiye ihtiyaç analizi raporu. TÜSEV Yayınları. <http://sosyalgirisim.org> sayfasından erişilmiştir.
- Estrin, S., Mickiewicz, T. & Stephan, U. (2016). Human capital in social and commercial entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 31, 449-467.

- Fayolle, A. & Gailly, B. (2015). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial attitudes and intention: hysteresis and persistence. *Journal of Small Business Management*, 53(1), 75-93.
- Fields, Z. (2016). *Incorporating business models and strategies into social entrepreneurship*. Hershey PA: IGI Global.
- Filion, L. J. (1994). Ten steps to entrepreneurial teaching. *Journal of Small Business and Entrepreneurship*, 11(3), 68-78.
- Fish, L. A. & Kim, J. H. (2014). Mylinkface: teaching social entrepreneurship. *The BRC Academy Journal of Business*, 4(1), 23-40.
- Forster, F. & Grichnik, D. (2013). Social entrepreneurial intention formation of corporate volunteers. *Journal of Social Entrepreneurship*, 4(2), 153-181.
- GEM, Global Entrepreneurship Monitor (2019). Global Entrepreneurship Monitor 2018/2019 Global Report. <https://www.gemconsortium.org/report> sayfasından erişilmiştir.
- Germak, A. J. & Robinson, A. J. (2014). Exploring the motivation of nascent social entrepreneurs. *Journal of Social Entrepreneurship*, 5(1), 5-21.
- Gibb, A. (2008). Entrepreneurship and enterprise education in schools and colleges: Insights from UK practice. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 6, 1-48.
- GİSEP (2015). *Türkiye girişimcilik stratejisi ve eylem planı 2015-2018*, https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Guetterman, T. C. & Fetters, M. D. (2018). Two methodological approaches to the integration of mixed methods and case study designs: a systematic review. *American Behavioral Scientist*, 62(7), 900-918.
- Guglielmo, S. (2015) Moral judgment as information processing: an integrative review. *Front. Psychol.*, 6, 1637.
- Harrington, D. (2008). *Confirmatory factor analysis*. Oxford: Oxford University Pres.
- Harris, D. & Kor, Y. (2013). The role of human capital in scaling social entrepreneurship. *Journal of Management for Global Sustainability* 2, 163-172.
- Hassi, A. (2016). Effectiveness of early entrepreneurship education at the primary school level: Evidence from a field research in Morocco. *Citizenship, Social and Economics Education*, 15(2), 83-103.
- Hervieux, C., Gedajlovic, E. & Turcotte, M. F. B. (2010). The legitimization of social entrepreneurship, *Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy*, 4(1), 37-67

- Hockerts, K. (2015). The social entrepreneurial antecedents scale (seas): a validation study. *Social Enterprise Journal*, 11(3), 260- 280.
- Hockerts, K. (2017). Determinants of social entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 41(1), 105-130.
- Hockerts, K. (2018). The effect of experiential social entrepreneurship education on intention formation in students. *Journal of Social Entrepreneurship*, 9(3), 234-256.
- Hoogendoorn, P., Pennings, E. & Thurik, R. (2010). What do we know about social entrepreneurship: an analysis of empirical research. *Erasmus Research Institute of Management (ERIM) Report*. 1-39.
- Huber, R. L., Sloof, R. & Praag, M. V. (2012). The effect of early entrepreneurship education: evidence from a randomized field experiment. *IZA Discussion Paper No. 6512*, 1-30.
- Hurley, A. E., Scandura, T. A., Schriesheim, C. A., Brannick, M. T., Seers, A., Vandenberg, R. J. & Williams, L. J. (1997). Exploratory and confirmatory factor analysis: guidelines, issues, and alternatives. *Journal of Organizational Behavior*, 18, 667-683.
- Ip, C. Y., Liang, C., Wu, S. C., Law, K. M. Y. & Liu, H. C. (2018) Enhancing social entrepreneurial intentions through entrepreneurial creativity: A comparative study between Taiwan and Hong Kong, *Creativity Research Journal*, 30(2), 132-142.
- Ip, C. Y., Wu, S. C., Liu, H. C. & Liang, C. (2017). Revisiting the Antecedents of Social Entrepreneurial Intentions in Hong Kong. *International Journal of Educational Psychology*, 6(3), 301-323.
- İçerli, L., ve Karadal, M. Ş. (2016). Sosyal girişimcilik. H. Karadal (Ed.), *Girişimcilik içinde* (4. baskı s. 345-350). İstanbul: Beta Basım.
- Jimenez, A. Palmero-Camara, C., Gonzalez-Santos, M. J., Gonzalez-Bernal, J. & Jimenez-Eguizabal, J. A. (2015). The impact of educational levels on formal and informal entrepreneurship, *BRQ Business Research Quarterly*, 18, 204-212.
- Johnson, S. (2000). Literature review on social entrepreneurship. Canadian Center for SocialEntrepreneurship. https://www.researchgate.net/publication/246704544_Literature_Review_Of_Social_Entrepreneurship sayfasından erişilmiştir.
- Kabapınar, Y. (2012). *Kuramdan uygulamaya hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Kannampuzha, M. J. (2017). *Understanding and measuring social entrepreneurship*. Unpublished doctoral thesis. Jyväskylä Studies in Business And Economics. University of Jyväskylä.
- Karabey, C. N. (2013). Girişimsel düşüncüyü anlamak: düşünme tarzı ve risk tercihinin girişimsel özyetkinlik ve girişimcilik niyeti ile ilişkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(3), 143-159.

- Karadal, H. (2016). Girişimcilik bilgisi. H. Karadal (Ed.), *Girişimcilik* içinde (4.baskı s.1-37). İstanbul: Beta Basım.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (25. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.
- Karataş, Z. (2019). Sosyal beceriye giriş. M. E. Deniz ve A. Eryılmaz (Ed.), *Sosyal Beceri Eğitimi* içinde (s. 2-27). Ankara: Pegem Akademi.
- Karğın, M., Aktaş, H. ve Gökbnar, R. (2018). Üniversitelerde sosyal girişimcilik: fırsatlar ve öneriler. *Yönetim ve Ekonomi*, 25(1), 155-170.
- Kayalar, M. ve Arslan, T. E. (2009). Ashoka'ya üye olan sosyal girişimcilerin Türkiye ve dünyadaki faaliyet alanlarının karşılaştırılması. *SDÜ Vizyoner Dergisi*, 1(1), 56-76.
- Kayhan Yardımcı, F. (2007). *İlköğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile öz-yeterlik ilişkisi ve etkileyen değişkenlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Khuong, M. N. & An, N. H. (2016). The factors affecting entrepreneurial intention of the students of Vietnam National University: A mediation analysis of perception toward entrepreneurship. *Journal of Economics, Business and Management*, 4(2), 104-111.
- Kırılmaz, S. (2012). *Sosyal girişimciliğin başarı faktörlerinin girişimci kişilik ve dönüştürücü liderlik bağlamında araştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Kickul, J., Selvadurai, C. J. & Griffiths, M. D. (2012). A blended value framework for educating the next cadre of social entrepreneurs. *Academy of Management Learning & Education*, 11(3), 479-493.
- Kickul, J., Gundry, L., Mitra, P. & Berçot, L. (2018). Designing with purpose: advocating innovation, impact, sustainability, and scale in social entrepreneurship education. *Entrepreneurship, Education and Pedagogy*, 1(2), 205-221.
- King, P. J., & Roberts, N. C. (1987). Policy entrepreneurs: Catalysts for policy innovation. *Journal of State Government*, 60, 172-178.
- Koç, O. (2010). Toplumsal sorunlarla mücadelede bir kaldıraç olarak sosyal inovasyon ve sosyal girişimcilik açısından önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(2), 205-212.
- Konaklı, T. ve Göğüş, N. (2013). Aday öğretmenlerin sosyal girişimcilik özellikleri ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 373-391.
- KOSGEB (2019). *Hayallerine ulaşmak isteyenlere sanal ortamda eğitim*. <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/7106/hayallerine-ulasmak-isteyenlere-sanal-ortamda-egitim> sayfasından erişilmiştir.
- Kraus, S., Filser, M., O'Dwyer, M. & Shaw, E. (2014). Social entrepreneurship: An exploratory citation analysis. *Review of Managerial Science*, 8(2), 275-292.

- Krueger, N. F., Reilly, M. D. & Carsrud, A. L. (2000), Competing models of entrepreneurial intentions, *Journal of Business Venturing*, 15(5/6), 411-432.
- Krueger, N. F. (2009). Entrepreneurial intentions are dead: long live entrepreneurial intentions. In A. L. Carsrud & M. Brännback (Eds.), *Understanding the Entrepreneurial Mind - Opening the Black Box*. Dordrecht: Springer
- Kümbül Güler, B. (2008). *Sosyal girişimciliği etkileyen faktörlerin analizi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Küttim, M., Kallaste, M., Venesaar, U. & Kiis A. (2014). Entrepreneurship education at university level and students' entrepreneurial intentions. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 110, 658-668.
- Lackéus, M. (2015). *Entrepreneurship in education. What, why, when, how*. Entrepreneurship360, Background paper. OECD and European Commission. http://www.oecd.org/cfe/leed/BGP_Entrepreneurship-in-Education.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Linan, F. (2008). Skill and value perceptions: how do they affect entrepreneurial intentions? *International Entrepreneurship and Management Journal*, 4(3), 257-272.
- Linan, F. & Fayolle, A. (2015). A systematic literature review on entrepreneurial intentions: citation, thematic analyses, and research agenda. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 11, 907-933.
- Linan, F. & Santos, F. J. (2007). Does social capital affect entrepreneurial intentions, *International Advances in Economic Research*, 13, 443-453.
- Liu, F., Ma, J. & Li, R. (2019). Which role model is more effective in entrepreneurship education? An investigation of storytelling on individual's entrepreneurial intention. *Frontiers in Psychology*, 10, 837.
- Locke, E. A. (2000). Motivation, cognition, and action: An analysis of studies of task goals and knowledge. *Applied Psychology: An International Review*, 49(3), 408-429.
- Lorz, M. (2011). *The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial intention*. Unpublished doctoral dissertation. The University of St.Gallen, School of Management, Economics, Law, Social Sciences and International Affairs.
- Lumpkin, G. T. & Dess, G. G. (1996). Clarifying the entrepreneurial orientation construct and linking it to performance, *Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.
- Mair, J. & Marti, I (2006). Social entrepreneurship research: a source of explanation, prediction and delight. *Journal of World Business*, 44(1), 36-44.
- Mair, J. & Noboa, E. (2006). Social entrepreneurship: How intentions to create a social venture are formed. In J. Mair, J. Robinson. & Hockerts, K. (Eds.), *Social entrepreneurship* (pp. 121-135). United Kingdom: Palgrave Macmillan.

- Mäkimurto-Koivumaa, S. & Belt, P. (2016). About, for, in or through entrepreneurship in engineering education. *European Journal of Engineering Education*, 41(5), 512-529.
- MEB (2013). *15 Bin yönetici ve öğretmene liderlik ve girişimcilik eğitim verilecek*. <http://www.meb.gov.tr/15-bin-yonetici-ve-ogretmene-liderlik-ve-girisimcilik-egitim-verilecek/haber/5919/tr> sayfasından erişilmiştir.
- MEB, (2018a). *2023 Eğitim vizyonu*. Milli Eğitim Bakanlığı. http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf sayfasından erişilmiştir.
- MEB (2018b). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. Sınıflar)* Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. Ankara.
- Mengel, T. & Tantawy, M. (2018). Taking social entrepreneurship education to the next level: a teaching and learning project at renaissance college. *Collect Essays on Learning and Teaching*, 11, 22-41.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. Turan S.) 3. Baskıdan çeviri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miller, T. L., Wesley, C. L. & Williams, D. E. (2012). Educating the minds of caring hearts: comparing the views of practitioners and educators on the importance of social entrepreneurship competencies. *Academy of Management Learning & Education*, 11(3), 349-370.
- Miralles, F., Giones, F. ve Riverola, C. (2016). Evaluating the impact of prior experience in entrepreneurial intention. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 12, 791-813.
- Moberg, K. (2014). Two approaches to entrepreneurship education: The different effects of education for and through entrepreneurship at the lower secondary level. *The International Journal of Management Education*, 12, 512-528.
- Nabi, G., Walmsley, A., Liñán, F., Akhtar, I. & Neame, C. (2018). Does entrepreneurship education in the first year of higher education develop entrepreneurial intentions? The role of learning and inspiration. *Studies in Higher Education*, 43(3), 452-467.
- Neck, H. M. & Greene, P. G. (2011). Entrepreneurship education: known worlds and new frontiers. *Journal of Small Business Management*, 49(1), 55-70.
- Nejad, Z. A. F. & Davoudi, R. (2016). The relationship between social skills & entrepreneurial skills among high school students in district 2 Zanjan, Iran. *International Journal of Scientific Management and Development*, 4(3), 76-79.
- Nga, J. & Shamuganathan, G. (2010). The influence of personality traits and demographic factors on social entrepreneurship start up intentions. *Journal of Business Ethics*, 95(2), 259-282.

- Niezink, L. W., Siero, F. W., Dijkstra, P., Buunk, A. P., & Barelds, D. P. (2012). Empathic concern: Distinguishing between tenderness and sympathy. *Motivation and Emotion*, 36(4), 544-549.
- Nowinski, W. & Haddoud, M. Y. (2019). The role of inspiring role models in enhancing entrepreneurial intention. *Journal of Business Research*, 96, 183-193.
- Ogunyemi, B. (2008). The challenges of social entrepreneurship through social studies education. *Nigerian journal of social studies*. 11(1), 1-14.
- Oosterbeek, H., van Praag, M. C. & Ijsselstein, A. (2010). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurship skills and motivation. *European Economic Review*, 54(3), 442-454.
- Orhei, L. E., Nandram, S. S. & Vinke, J. (2015). Social entrepreneurship competence: evidence from founders of social enterprises in Romania. *Int. J. Entrepreneurship and Small Business*, 25(1), 80-105.
- Özdemir, B. K. (2010). Sosyal girişimcilik ve sürdürülebilir kalkınma. S. Besler (Ed.), *Sosyal Girişimcilik içinde* (s. 93-116). İstanbul: Beta Basım.
- Özdemir, P. (2016). *Girişimci üniversiteler ve Türkiye’de girişimcilik eğitimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdevecioğlu, M. ve Cingöz, A. (2009). Sosyal girişimcilik ve sosyal girişimciler: Teorik çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32, 81-95.
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2016). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C. Öztürk (Ed.). *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları içinde* (2. Baskı s. 1-41). Ankara: Pegem Akademi.
- Pangriya, Y. (2019). Hidden aspects of social entrepreneurs’ life: a content analysis. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 9(66), 1-19.
- Patır, S. ve Karahan, M. (2010). Girişimcilik eğitimi ve üniversite öğrencilerinin girişimcilik profillerinin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 27-44.
- Pazarcık, Y. ve Aydın, E. (2015). Girişimcilik temelli ders tasarımının öğrencilerin girişimci eğilim ve davranışlarına etkisi: üniversite öğrencilerine yönelik deneysel bir çalışma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 10(2), 126-146.
- Peredo, A. M. & McLean, M. (2006). Social entrepreneurship: A critical review of the concept. *Journal of World Business*, 41(1), 56-65.
- Pihie, Z. L. (2009). Entrepreneurship as a career choice: An analysis of entrepreneurial self-efficacy and intention of university students. *European Journal of Social Sciences*, 9, 338-349.
- Pittaway, L. & Edwards, C. (2012). Assessment: Examining practice in entrepreneurship education. *Education + Training*, 54(8/9), 778-800.

- Plano Clark, V. L. & Ivankova, N. V. (2018). *Karma yöntemler araştırması alana yönelik bir kılavuz*. (Çev. Ed. Bökeoğlu, Ö. Ç.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Plaskoff, J. (2012). Building the heart and the mind: An interview with leading social entrepreneur Sarah Harris. *Academy of Management Learning & Education*, 11(3), 432-441.
- Prabhu, G. N. (1999). Social entrepreneurship leadership, *Career Development International*, 4(3), 140-145.
- Prabhu, P. V., McGuire, J. J. S., Kwong, K. K., Zhang, Y. & Ilyinsky, A. (2016). Social entrepreneurship among millennials: a three-country comparative study. *Australian Academy of Accounting and Finance Review*, 2(4), 323-353.
- Prosocki, L. (2018). Becoming a social entrepreneur. <https://www-tc.pbs.org/now/enterprisingideas/acrobat/Becoming-a-Social-Entrepreneur.pdf>. sayfasından erişilmiştir.
- Puni, A., Anlesinya, A. & Korsorku, P. D. A. (2018) Entrepreneurial education, self-efficacy and intentions in Sub-Saharan Africa. *African Journal of Economic and Management Studies*, 9(4), 492-511.
- Rehak, J. & Perez, Y. (2017). Validation and experiential learning in social entrepreneurship education. *Reunión de la Asociación Latinoamericana de Casos (ALAC 2017), Ciudad de Guatemala*. https://www.researchgate.net/publication/319531808_Validation_and_Experiential_Learning_in_Social_Entrepreneurship_Education sayfasından erişilmiştir.
- Ridley-Duff, R. & Southcombe, C. (2011). The social enterprise mark: a critical review of its conceptual dimensions. In: *34th Institute for Small Business and Entrepreneurship, University of Sheffield*, 9th/10th November.
- Rosenthal, R. (1994). Parametric measures of effect size. In H. Cooper & L. V. Hedges (Eds.), *The handbook of research synthesis*. (pp. 231-244). New York: Russell Sage Foundation.
- Saat, R. M., Bahador, K. M. K. & Rusly, F. H. (2019). Social entrepreneurial traits start-up intention among student leaders. *Academy of Entrepreneurship Journal*, 25(2), 1-5.
- Sanchez, J. C. (2011). University training for entrepreneurial competencies: Its impact on intention of venture creation. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 7(2), 239-254.
- Sanchez, J. C. (2013). The impact of an entrepreneurship education program on entrepreneurial competencies and intention. *Journal of Small Business Management*, 51(3), 447-465.
- Shahverdi, M., Ismail, K. & Qureshi, M. I. (2018). The effect of perceived barriers on social entrepreneurship intention in Malaysian universities: The moderating role of education. *Management Science Letters*, 8, 341-352.

- Shapero, A. & Sokol, L. (1982). The social dimensions of entrepreneurship. C. Kent, D. Sexton and K. Vesper (eds.). In *The Encyclopedia of Entrepreneurship*. (pp. 72-90). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Sharir, M. & Lerner, M. (2006). Gauging the success of social ventures initiated by individual social entrepreneurs. *Journal of World Business*, 41(1), 6-20.
- Shinnar, R. S., Giacomini, O. & Janssen, F. (2012). Entrepreneurial perceptions and intentions: The role of gender and culture. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 36(3), 465-493.
- Short, J. C., Moss, T. W. & Lumpkin, G. T. (2009). Research in social entrepreneurship: Past contributions and future opportunities. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 3, 161-194.
- Schultz, T. W. (1980). Investment in entrepreneurial ability. *The Scandinavian Journal of Economics*, 82(4), 437-448.
- Silverman, D. (2000). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Simon, J. D. (2015). Pueden los niños adquirir y aplicar conocimientos de emprendimiento?. El caso del subprograma, mi primer empresa: "emprender jugando". *Revista Electrónica Nova Scientia*, 7(3), 389-415.
- Sönmez, A., Arıker, Ç. ve Toksoy, A. (2016). Dünya’da ve Türkiye’de sosyal girişimciliğin gelişimi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(37), 102-121.
- Studdard, N., Dawson, M., Burton, S. L., Jackson, N., Leonard, B. & Quisenberry, W. (2017). Nurturing social entrepreneurship and building social entrepreneurial self-efficacy: Focusing on primary and secondary schooling to develop future social entrepreneurs. In Z. Fields (Ed.), *Incorporating Business Models and Strategies into Social Entrepreneurship* (pp. 154-175). IGI Global.
- Sutha, I. & Sankar, P. (2016). Entrepreneurial intention and social entrepreneurship among university students in Chennai city. *International Journal of Engineering Studies*, 8(1), 93-106.
- Taş, H. Y. ve Şemşek, İ. (2017). Türkiye ve Dünya’dan sosyal girişimcilik örnekleri ve istihdama katkıları. *Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 6(16), 481-497.
- Tekin İftar, E. ve Kırcaali İftar, G. (2012). *Özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Thompson, J. (2002). The world of the social entrepreneur. *International Journal of Public Sector Management*, 15(5), 412-431.
- Thompson, E. R. (2009) Individual entrepreneurial intent: Construct clarification and development of an internationally reliable metric. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33, 669-694.

- Tiwari, P., Bhat, A. K. & Tikoria, J. (2017). An empirical analysis of the factors affecting social entrepreneurial intentions. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 7(9), 1-25.
- Tracey, P. & Phillips, N. (2007). The distinctive challenge of educating social entrepreneurs: A postscript and rejoinder to the special issue on entrepreneurship education. *Academy of Management Learning and Education*, 6, 264-271.
- Tran, A. T. P. & Korflesch, H. V. (2016). A conceptual model of social entrepreneurial intention based on the social cognitive career theory. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 10(1), 17-38.
- Tran, A. T. P. & Korflesch, H. V. (2018). Social entrepreneurial intention: The case of National Economics University's students. *Advance Research Journal of Multidisciplinary Discoveries*, 23.0(1), 27-34.
- Tsakiridou, H. & Stergiou, K. (2014). Entrepreneurial competences and entrepreneurial intentions of students in primary education. *International Journal of Humanities Social Sciences and Education*, 1(9), 106-117.
- UNDP, İstanbul Uluslararası Özel Sektör ve Kalkınma Merkezi (2012). *Büyüyen kapsayıcı piyasalar Türkiye'de sosyal girişimcilik vakaları*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Valliere, D. (2015). An effectuation measure of entrepreneurial intent. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 169, 131-142.
- Verma, G. & Vohra, R. (2014). Social and commercial entrepreneurship - a comparative study. *International Research Journal of Management and Commerce*, 1(1), 35-48.
- Waghid, Z. & Oliver, H. (2017). Cultivating social entrepreneurial capacities in students through film: implications for social entrepreneurship education. *Educational Research for Social Change*, 5(2), 76-100.
- Wang, C. K. & Wong, P. (2004). Entrepreneurial interest of university students in Singapore. *Technovation*, 24, 163-172.
- Wanjohi, W. D. (2016). *Investigating the influence of social entrepreneurship education on the entrepreneurial intention of gsse students in usiu-a*. Unpublished master thesis. United States International University.
- Weerawardena, J. & Mort, S. G. (2006). Investigating social entrepreneurship: a multidimensional model. *Journal of World Business*, 41(1), 21-35.
- Whitlock, A. M. (2019). *Elementary school entrepreneurs*. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 13(1), Article 7.
- Wilton, C. (2016). *Identifying social entrepreneurial intent among students in South African Universities*. Unpublished master thesis. Master of Management in the University of the Witwatersrand, Johannesburg.

- Wongphuka, T., Chai-Aroon, T., Phainoi, S. & Boon-Long, P. (2017). Social entrepreneur competencies of social activists involved with children and youths: A case study of Nan province, Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38, 143-149.
- Wood, S. (2012). Prone to progress: Using personality to identify supporters of innovative social entrepreneurship. *Journal of Public Policy & Marketing*, 31(1), 129-141.
- Wronka-Pospiech, M. (2016). The identification of skills and competencies for effective management in social enterprises. A managerial perspective. *Management*, 20(1), 40-57.
- Yanık, T. (2020). Sosyal girişim ekosistemi "Türkiye Sosyal Girişimcilik Ağı Konferansı"nda bulundu. *Anadolu Ajansı*. <https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/egitim/sosyal-girisim-ekosistemi-turkiye-sosyal-girisimcilik-agi-konferansinda-bulustu/659352> sayfasından erişilmiştir.
- Yardımcı, F. ve Başbakkal, Z. (2009). İlköğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile öz-yeterlik ilişkisinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri J Pediatr*, 18(3), 157-166.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Genişletilmiş 9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). *Case study research: Design and methods*. London: Sage.
- Yin, R. K. (2008). *Case study research: Design and Methods*. 4th Edition, Sage Publications, Thousand Oaks.
- Yin, R. K. (2014). *Case study research: Design and methods*. Los Angeles, CA: Sage Publications.
- Yiu, D.W., Wan, W.P., Ng, F.W., Chen, X., & Su, J. (2014). Sentimental drivers of social entrepreneurship: A study of China's Guangcai (Glorious) Program. *Management and Organization Review*, 10(1), 55-80.
- Yu, T. & Wang, J. (2019). Factors affecting social entrepreneurship intentions among agricultural university students in Taiwan. *International Food and Agribusiness Management Review*, 22(1), 107-118.
- Zaremohzzabieh, Z., Ahrari, S., Krauss, E. S., Samah, A. A., Meng, L. K. & Ariffin, Z. (2019). Predicting social entrepreneurial intention: A meta-analytic path analysis based on the theory of planned behavior. *Journal of Business Research*, 96, 264-276.
- Zhang, Y., Duysters, G. & Cloudt, M. (2014). The role of entrepreneurship education as a predictor of university students' entrepreneurial intention. *Int Entrep Manag J*, 10, 623-641.

EKLER

- Ek 1. Araştırma İzni
- Ek 2. Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği
- Ek 3. Öğrenci Tanıma Formu
- Ek 4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları
- Ek 5. Öğrenci Gözlem Formlarından Örnekler
- Ek 6. Uygulama Güvenirliği Gözlem Formlarından Örnekler
- Ek 7. Alan Notlarından Örnekler
- Ek 8. Ders Planlarından Örnekler
- Ek 9. Öğrenci Ürünlerinden Örnekler

Ek 1. Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 30/01/2019-3490

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 16605029/44-E.1663142
Konu : Anket Uygulama İzni

23/01/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğü'nün 16/01/2019 tarih ve 1230 sayılı yazıları.

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı İlköğretim Doktora Programı öğrencisi Burcu ARMAĞAN ERBİL, tez danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Selçuk ŞİMŞEK'in sorumluluğunda " İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Girişimcilik Niyetlerinin İncelenmesi " başlıklı tez çalışmasına yönelik hazırlanmış olduğu anket/ölçek formlarını İlgi yazı gereği Müdürlüğümüze bağlı Denizli İli Pamukkale İlçesinde yer alan Saadet Erikoğlu İlkokulunda uygulamak istemektedir.

Yukarıda adı geçen müracaat ile ilgili (Lisans/Lisansüstü/Doktora) öğrencileri ve Öğretim Görevlilerinin ilgi yazıları ekinde belirtmiş oldukları okullarda, (Ortaöğretim/İlköğretim/Okulöncesi) konuları ile ilgili anket çalışmalarının "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" Genelgesinde belirtilen esaslar gereğince; Okul ve kurumların eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde 2018/2019 eğitim-öğretim yılı içerisinde uygulamaları Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Olurlarınıza arz ederim.

Mahmut OĞUZ
Millî Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aşılı İle Aynıdır
Mahmut TOR
Memur
24/01/2019

OLUR
23/01/2019
Hakkı ÜNAL
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C.
DENİZLİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

Kurumunuzca Müdürlüğümüzden talep edilen araştırma isteklerine ait Makam Onayı ve Müdürlüğümüzce Onay verilen anket formları ekte gönderilmiştir.

Gereğini rica ederim.

Hakkı ÜNAL
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1-Anket Formları

Sırapaplar Mah. Saltak Cad. No: 76 20100/DENİZLİ
Elektronik Ağ : <http://denizli.meb.gov.tr>
e-posta: yuksekogretimyurt disi20@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin
Telefon
Belgegecer

: Sefa GELMİŞ - Şef
:(0 258) 265 55 54 dahili 106
:(0 258) 265 01 69-Strateji Şb.

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9f76-d1a7-3424-b742-209b kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2. Sosyal Girişimcilik Niyetleri Ölçeği

AÇIKLAMA

Sevgili Öğrenciler;

Aşağıda sizlerin bazı konularda düşüncelerinizi öğrenmek için hazırlanmış cümleler bulunmaktadır. Her cümleyi dikkatlice okuyup dürüstçe yanıtlamanız istenmektedir. Hiçbir cümlenin doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Önemli olan sizin cümlelerle ilgili gerçek duygu ve düşüncelerinizi belirtmenizdir. Eğer ifade sizin fikrinize uygunsa “KATILİYORUM”; ifade size tam olarak uygun değilse, ya da bazen uygunsa “KISMEN”; ifade fikrinize uygun değilse “KATILMIYORUM” seçeneğini işaretleyiniz. Tüm cümleleri atlamadan sıra ile cevaplayınız. Her cümle için yalnızca bir seçeneği işaretleyiniz.

Aşağıda bir örnek verilmiştir. Uygulamaya başlamadan önce dikkatlice okuyunuz.

	Katılmıyorum ☹	Kısmen ☺	Katılıyorum ☺
Gelecekte insanların yaşamlarını kolaylaştıracak yeni ürünler tasarlamak isterim.	X		

Bu örnekte öğrenci “Gelecekte insanların yaşamlarını kolaylaştıracak yeni ürünler tasarlamak isterim” cümlesinin kendi duygu ve düşüncelerini uygun olmadığını düşündüğünden “KATILMIYORUM” seçeneğini işaretlemiştir.

Lütfen bir sorunuz olursa veya anlamadıysanız yardım isteyiniz. Yanıtlama sırasında göstereceğiniz özen ve yardımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Burcu ARMAĞAN ERBİL

Sosyal Girişimcilik Niyeti

	Katılmıyorum ☹	Kısmen ☺	Katılıyorum ☺
1.Gelecekte insan haklarını savunan biri olmayı istemem.			
2.Gelecekte kaynakların bilinçli kullanılmasında görev almak isterim.			
3.Gelecekte kaynakların tasarruflu kullanılmasında görev almak isterim.			
4.Gelecekte insanlara yardım eden kuruluşlarda çalışmayı düşünmem.			
5.Gelecekte seçeceğim meslekle etrafımdakilere faydalı olmak isterim.			
6.Gelecekte çevremdekilerin sorunlarına yönelik yaratıcı çözümler üretmekle ilgilenmem.			

Sosyal Girişimcilik Öz Yeterliği

	Katılmıyorum ☹	Kısmen ☺	Katılıyorum ☺
1.Temel ihtiyaçlarımı belirleyebilirim.			
2.İstek ve ihtiyaçlarımı birbirinden ayırmakta zorlanırım.			
3.Çevremdekilerin ihtiyaçlarını karşılayacak çözümler üretebilirim.			
4.Okulumda faydalı olabilecek çalışmalar yapabilirim.			
5.Arkadaşlarımla çalışırken sorumluluk almak istemem.			
6.Çevremdekilerin ihtiyaçlarını belirleyebilmek için onların fikirlerini almaya çekinirim.			
7.Yapacağım işlerle ilgili önce planlama yapmayı tercih ederim.			
8.Grup çalışmalarında karar alınırken katkı sağlayabilirim.			
9.Sınıftaki sorunların çözümünde rol almak istemem.			
10.Karşılaştığım güçlükler beni yaptığım işten vazgeçirebilir.			
11.Çevremde gördüğüm sorunu çözmek için ilgili kişilerle iletişime geçmekten kaçınmam.			

Empati

	Katılmıyorum ☹	Kısmen ☺	Katılıyorum ☺
1.Arkadaşlarımın sorunlarını dinlemekten sıkılırım.			
2.Sınıfımdaki ya da okulumdaki eşyaları, başkalarının da faydalanacağını düşünerek özenli kullanırım.			
3.Çevremdekilerin duygularını anlamaya çalışırım.			
4.Arkadaşlarımın fikirleri benim için önemlidir.			
5.Çevremde yaşanan bir sorun gördüğümde bu beni rahatsız etmez.			
6.Arkadaşlarımın ihtiyaçları beni kendi ihtiyaçlarım kadar ilgilendirmez.			
7.Etrafımdakilerin sorunlarını çözmek için uğraşmam.			

Ahlaki Zorunluluk

	Katılmıyorum ☹	Kısmen ☺	Katılıyorum ☺
1.Arkadaşımız derste anlayamadığı bir konuda yardım istediğinde ona destek olmamız gerekmez.			
2.Sahip olduğumuz eşyaları ihtiyacı olan insanlarla paylaşmamız gerektiğini düşünmüyorum.			
3.Okulda kalem, silgi, defter gibi ihtiyacı olan ve bunları alamayacak durumda olan arkadaşlarımıza yardım etmemiz gerekir.			
4.Çevremizde sorunu olan birine, sorunlarını çözmesinde yardım etmemiz gerektiğini düşünmüyorum.			
5.Okulumuzda düzenlenen yardım kampanyalarına katılmamız gerektiğini düşünmüyorum.			
6.Yolda herhangi bir eşyayı taşımakta zorlananlara yardım etmemiz gerekir.			
7.Caddede karşıdan karşıya geçmekte zorlananlara yardım etmemiz gerekir.			

Algılanan Sosyal Destek

	Katılmıyorum ☹	Kısmen ☺	Katılıyorum ☺
1.Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım, öğretmenlerim) görüşlerime değer verir.			
2.Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım, öğretmenlerim) bir konuda haksızlığa uğradığımda ilgisiz davranır.			
3.Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım, öğretmenlerim) ne yapacağımı bilmediğimde bana fikir verir.			
4.Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım, öğretmenlerim) bana bilgi vererek, sorunlarımı çözmemde yardımcı olmaz.			
5.Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım, öğretmenlerim) konuşmaya ihtiyacım olduğunda beni dinlemez.			
6.Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım, öğretmenlerim) bir şeyi iyi yaptığımda bana aferin der.			
7.Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım, öğretmenlerim) yardıma ihtiyacım olduğunda bana zaman ayırmaz.			
8.Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım, öğretmenlerim) birçok fikrimi beğenir.			
9.Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım, öğretmenlerim) hata yaptığımda bunu uygun bir dille bana anlatmaz.			
10.Çevremdekiler (ailem, arkadaşlarım, öğretmenlerim) yaratıcı fikirlerimi ilgiyle dinleyip destekler.			

Ek 3. Öğrenci Tanıma Formu

Sayın Veli;

Bildiğiniz gibi öğrencilerimizle birlikte bilimsel bir araştırma yürütmekteyiz. Bu araştırma kapsamında, öğrencilerimizi daha yakından tanımak için bilgi edinmek istiyoruz. Verdiğiniz bilgiler araştırma amacı dışında hiçbir kişi ya da kurumla paylaşılmayacak ve her şartta tamamen gizli kalacaktır. Lütfen aşağıdaki soruları cevaplayınız. Vereceğiniz her cevap eğitim araştırmamıza büyük katkı sağlayacaktır. Yardımlarınız için teşekkür ederim.

Burcu ARMAĞAN ERBİL
Pamukkale Üniversitesi
Eğitimi Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Doktora Anabilim Dalı

1- Öğrencinin Cinsiyeti: 1. () Kız 2. () Erkek

2- Anne Eğitim Düzeyi:

1. () İlkokul mezunu
2. () Ortaokul mezunu
3. () Lise mezunu
4. () Üniversite mezunu
5. () Lisansüstü mezunu

3- Baba Eğitim Düzeyi:

1. () İlkokul mezunu
2. () Ortaokul mezunu
3. () Lise mezunu
4. () Üniversite mezunu
5. () Lisansüstü mezunu

4- Anne Mesleği:

5- Baba Mesleği:

6- Anne ya da babanın girişimcilik deneyimi var mı? 1. () Evet 2. () Hayır

7- Anne ya da babanın girişimcilik deneyimi nasıl sonuçlandı?

1. () Olumlu
2. () Olumsuz

Ek 4. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formları

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 1

Hoş geldin,

Ben Burcu ARMAĞAN ERBİL. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Doktora programı öğrencisiyim. Doktora tezimde sosyal girişimcilik konusu üzerine çalışıyorum. Yaptığım araştırma için senin görüşlerine ihtiyacım var. Sosyal Bilgiler dersinde yaptıklarınızla ilgili sorular sormak istiyorum. Ancak öncelikle bunun bir sınav olmadığını ve not olarak karnene yansımayacağını bilmeni istiyorum. Yazacağım araştırma raporunda da ismin gizli tutulacaktır. Bu sebeple içinden geçenleri özgür bir şekilde anlatmanı rica ediyorum. Anlattıklarımı sonrasında unutmamam için izin verirsen ses kaydı yapmak istiyorum. Sormak istediğin herhangi bir şey var mı? Yoksa görüşmeye başlamak istiyorum.

1- Sosyal Bilgiler dersinde bir süredir etkinlikler yapıyorsunuz. Yaptığınız etkinlikleri hatırlamanı istiyorum. Sosyal girişimcilik denilince aklına ne geliyor?

Sonda Sorular: Sence sosyal girişimcilik nedir? Sosyal girişimciliği nasıl tanımlarsın? Neden bu şekilde tanımlamayı tercih ettin?

Sosyal girişimcilikle ilgili bir resim çizmiştin hatırlıyor musun? Bu resimde ne anlattın? Bu şekilde anlatmanın sebebi nedir?

2- Bu derste yaptığımız etkinlikler hakkında neler söyleyebilirsin?

Alternatif Soru: Bu derste yaptıklarımızı özetlemek istesen neler söylersin?

Sonda Sorular: Sosyal Bilgiler dersinde yaptığımız etkinlikleri beğendin mi? Neyi/neleri beğendin örnek verebilir misin? Neden bunlar daha çok beğendin?

Seni en çok hangi etkinlik etkiledi? Neden?

Etkinlikler sırasında anlamadığın ya da sorun yaşadığın anlar oldu mu? Örnek verebilir misin?

3- Sosyal Bilgiler dersinde yaptığımız etkinliklerin sana neler kazandırdığını düşünüyorsun? Örnek verebilir misin?

Sonda Sorular: Daha önce sosyal girişimciliği duymuş muydun?

Yaptığımız etkinliklerden sonra kendinde bir şeylerin değiştiğini düşünüyor musun?

4- Derslerinizdeki etkinliklerde hayatta şanslı olmayan insanların durumlarını incelemiştiniz. Bu insanların yaşadıkları durumları düşününce neler hissettiğini anlatır mısın?

Sonda Sorular: Sende ne gibi duygular uyandırdı? Onları gördüğünde aklından neler geçti? Neden böyle hissediyorsun? Böyle hissetmeden sebep olan durum nedir?

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 2

Hoş geldin,

Ben Burcu ARMAĞAN ERBİL. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Doktora programı öğrencisiyim. Doktora tezimde sosyal girişimcilik konusu üzerine çalışıyorum. Yaptığım araştırma için senin görüşlerine ihtiyacım var. Sosyal Bilgiler dersinde yaptıklarınızla ilgili sorular sormak istiyorum. Ancak öncelikle bunun bir sınav olmadığını ve not olarak karnene yansımayacağını bilmeni istiyorum. Yazacağım araştırma raporunda da ismin gizli tutulacaktır. Bu sebeple içinden geçenleri özgür bir şekilde anlatmanı rica ediyorum. Anlattıklarımı sonrasında unutmamam için izin verirsen ses kaydı yapmak istiyorum. Sormak istediğin herhangi bir şey var mı? Yoksa görüşmeye başlamak istiyorum.

1- Sosyal girişimci olmak nasıl bir şey bana anlatır mısın?

Sonda Sorular: Sosyal girişimciler ne yapar? Neden bunu yaparlar? Sosyal girişimciler hangi özelliklere sahiptir?

2- Sence insanlar sosyal girişimci olmalı mı? Neden?

3- İnsanların sosyal girişimci olmasının ne gibi yararları olabilir? Örnek vererek açıkla mısın?

4- Grup çalışmalarında hangi rolleri en iyi yapabileceğini düşünüyorsun? Neden?

Sonda Sorular: Yaptığınız çalışmalarda hangi rolleri üstlendin?

Grup çalışmalarında rolünü sen mi seçtin, yoksa grup arkadaşların mı?

Sence hangisi olmalı? Neden?

5- Birlikte etkinlikler yapmaya başladığınızdan beri sınıfta ya da okulda bir sorun yaşadığın oldu mu? Bu sorunu çözmeye çalıştın mı?

Sonda Sorular: Bu sorunu nasıl çözdüğünü anlatır mısın?

(Sorun yaşamadıysa) Neden sorun yaşamamış olabilirsin?

6- Birlikte etkinlikler yapmaya başladığınızdan beri etrafında (okulda, sınıfta ya da yakın çevrende) bir sorunu gözlemledin mi?

Sonda Sorular: Bu sorunu çözen istense nasıl çözerdin?

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 3

Hoş geldin,

Ben Burcu ARMAĞAN ERBİL. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Doktora programı öğrencisiyim. Doktora tezimde sosyal girişimcilik konusu üzerine çalışıyorum. Yaptığım araştırma için senin görüşlerine ihtiyacım var. Sosyal Bilgiler dersinde yaptıklarınızla ilgili sorular sormak istiyorum. Ancak öncelikle bunun bir sınav olmadığını ve not olarak karnene yansımayacağını bilmeni istiyorum. Yazacağım araştırma raporunda da ismin gizli tutulacaktır. Bu sebeple içinden geçenleri özgür bir şekilde anlatmanı rica ediyorum. Anlattıklarınızı sonrasında unutmamam için izin verirsen ses kaydı yapmak istiyorum. Sormak istediğin herhangi bir şey var mı? Yoksa görüşmeye başlamak istiyorum.

1- Sence sosyal sorunlar nelerdir?

Sonda Sorular: Dersler hangi sosyal sorunlara yönelik etkinlikler yapmıştınız?

Yaptığınız etkinlikler sonrasında hayatta şanslı olmayan bireylere yardım etmeyi sorumluluk olarak gördün mü?

Sence insanlar bunu sorumluluk olarak görmeli mi? Neden?

2- Gelecekte sosyal sorunların çözümünde görev almak ister misin?

Sonda Sorular: (Evet ise) Hangi sosyal sorunun çözümünde görev almak istersin?

(Hayır ise) Neden bir sosyal sorunun çözümünde görev almak istemezsin?

3- Sınıfta, okulda ya da yakın çevrende karşılaştığın bir sorunu çözebileceğini düşünüyor musun?

Sonda Sorular: (Evet ise) Bu sorunu çözerken nasıl bir yol izledin? Neden böyle bir yol izledin?

(Hayır ise) Neden çevrende karşılaştığın bir sorunu çözemeyeceğini düşünüyorsun?

4- Sosyal Bilgiler dersinde yaptığımız etkinliklerin sana neler kazandırdığını düşünüyorsun? Örnekler verebilir misin?

5- Sence yaptığımız etkinliklerden sonra sınıf arkadaşlarının davranışlarında bir değişiklik oldu mu? Bana bir örnekle açıklar mısın?

6- Dersler boyunca çeşitli sorunlara çözüm bulmak için yeni fikirler ürettin. Bu fikirlerini arkadaşların, ailen ve öğretmenlerinle paylaştığında nasıl karşıladılar?

Sonda Sorular: Arkadaşların fikirlerini beğendiler mi? Önerilerde bulundular mı? Sence fikirlerini önemsediler mi? Bunu nasıl anladın?

Ailen fikirlerini beğendiler mi? Önerilerde bulundular mı? Sence fikirlerini önemsediler mi? Bunu nasıl anladın?

Öğretmenlerin fikirlerini beğendiler mi? Önerilerde bulundular mı? Sence fikirlerini önemsediler mi? Bunu nasıl anladın?

7- Her öğrenciye ayrı ayrı bireysel sorular hazırlanmıştır. Bireysel sorular hazırlanırken araştırmacı tarafından tutulan alan notları ve gözlem formlarından yararlanılmıştır.

Ek 5. Öğrenci Gözlem Formlarından Örnekler

ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

Öğrencilerin düzeylerine uygun olan puan seçilip işaretlenecektir. Öğrenci ölçütü yeterli düzeyde gösteriyorsa 3, orta düzeyde gösteriyorsa 2, yetersiz düzeyde gösteriyorsa 1 puan verilecektir.

Tarih: 4 Nisan 2019

Saat: 08.50 - 11.20

	Etkinliklere katılmada istekli olma	Sorumluluk almaya istekli olma	Grup çalışmalarında liderlik rolü üstlenme	Arkadaşlarının fikirlerine saygılı olma	Etrafındaki sorunları çözmek için istekli olma	Dezavantajlı bireylerle empati kurabilme	Arkadaşları ile işbirliği içinde çalışma
Öğrenci 1	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3
	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3
	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3
	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3
	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3
	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3
	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3
	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3
	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3
	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3
	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3
	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3
	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3

	Yaratıcı fikirler sunma	Gerektiğinde arkadaşlarına soru sorma	Gerektiğinde öğretmenlerine soru sorma	Çevresindekilerin ihtiyaçlarını anlayabilme	Öğrendiklerini arkadaşları ile paylaşma	Etkinlikler için ön hazırlık plan yapma	Fikirlerini gerçekleştirmek için ilgili kişilerle iletişime geçme	Sınıftaki sorunların çözümünde rol alma
Öğrenci 29	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)
	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)
	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3
	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)
	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)
	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 3	(1) 2 (3)
	(1) 2 3	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)	(1) 2 (3)

YORUMLAR

in derse istekli katıldıkları, en iyi sönü ortaya koymak için arababdikleri, sözkulendi, göstermedikle; fark edikti. araştırma yaparak (farklı kaynaklardan) gruplarında yeterli katkıyı diğerlerine (diğer gruplara) - smek oldu. Gruplarında iyi bir işbirliği yaptıkları söyletebilir. iki başkan ve lider karakter) aynı grupta olması ve fikir aktarmaları çok iyi bir sönü ortaya konulmasına sebep oldu. liderlik rolü üstlendiği grup işbirliği içinde çalışıp, yaratıcı fikirler ortaya koyarak en nitelikli sönü ortaya koydu.

Ek 6. Uygulama Güvenirliği Gözlem Formlarından rnekler

Uygulama Güvenirliği Gözlem Formu (Uygulama ğretmeni Gözlem Formu)

Tarih: 15 Nisan

Saat: 08.50 - 11.20

	Evet	Kısmen	Hayır	Yorumlar
1. Öğretmen ğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkartıyor.	X			ğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkartarak "hak" kavramı ile ilgili zihin haritaları yaptı.
2. Öğretmen ğrencileri konuyla tanıtırken video, hikaye, örnek olay gibi materyallerden yararlanıyor.	X			"Çocuk Hakları" ile ilgili video izletildi.
3. Öğretmen ğrencileri konu ile ilgili yeterince bilgilendiriyor.	X			
4. Öğretmen ğrencilerin deneyimlerini açıklamalarına, kendi görüşlerini sunmalarına olanak tanıyor.	X			
5. Öğretmen konunun sosyal girişimcilikle bağlantısını doğru kuruyor.	X			Sosyal girişimcilikle ilgili dersi sahneye "dernek kurma ve dernek benzeri faaliyetleri" üzerinde duruldu.
6. Öğretmen ğrencilerin konu ile sosyal girişimcilik arasındaki bağlantıyı kurmalarına olanak sağlıyor.	X			Haklarını kullananların çocukların özellikleri gösterilip ne kadar yararlı oldukları tartışıldı.
7. Öğretmen ğrencilerin yenilikçi ve yaratıcı fikirler sunmasını teşvik ediyor.	X			ğrencilerin derslerdeki güzelliklerini en büyük sorunları ne oldukları ve nasıl gzlenebilirleri ile ilgili fikir görüşmeleri sağlandı.
8. Öğretmen ğrencilerin dezavantajlı bireylerle empati kurmalarını sağlıyor.	X			Haklarından mahrum bireylerin güzelliklerini gösterilip ne kadar yararlı oldukları ve ne hissettiklerini soruldu.
9. Öğretmen ğrencilerin edindikleri bilgileri uygulayacakları ortamlar ya da durumlar yaratıyor.		X		
10. Öğretmen ğrencileri sosyal sorunlar hakkında yeterince bilgilendiriyor.	X			
11. Öğretmen ğrencileri sosyal sorunlara çözüm bulmaya teşvik ediyor.	X			
12. Öğretmen ders ile ilgili güncel olaylardan farklı örnekleri sınıfa getirebiliyor.		X		

Öğretmen dikkat gütme amacıyla öğrencilere dersin sonunda tereddütleri gzlemelerini sağlayarak planda daina sitti. Haklarının farkına varmaları için olumlu bir örnek oldu. Öğrencilerin güncel olayları gz örnekleri kullanarak "itirazlardan korunma hakkı" üzerinde senele durdu.

Gözlemcinin Adı Soyadı

Burcu Armağın Erbil

İmza

Uygulama Güvenirligi Gözlem Formu (Uygulama Öğretmeni Gözlem Formu)

Tarih: 24 Mart 2019

Saat: 08.50 - 11.20

	Evet	Kısmen	Hayır	Yorumlar
1. Öğretmen öğrencilerin ön bilgilerini ortaya çıkarıyor.		X		
2. Öğretmen öğrencileri konuyla tanıştırırken video, hikaye, örnek olay gibi materyallerden yararlanıyor.	X			Öğretmen önceden yapıldığı bir anıyı anlatarak derse giriş yaptı. Örnek olay gibi
3. Öğretmen öğrencileri konu ile ilgili yeterince bilgilendiriyor.	X			
4. Öğretmen öğrencilerin deneyimlerini açıklamalarına, kendi görüşlerini sunmalarına olanak tanıyor.	X			
5. Öğretmen konunun sosyal girişimcilikle bağlantısını doğru kuruyor.	X			
6. Öğretmen öğrencilerin konu ile sosyal girişimcilik arasındaki bağlantıyı kurmalarına olanak sağlıyor.	X			
7. Öğretmen öğrencilerin yenilikçi ve yaratıcı fikirler sunmasını teşvik ediyor.	X			Öğretmen yaratıcı fikirler sunan öğrencileri sınıfta alkışlattı.
8. Öğretmen öğrencilerin dezavantajlı bireylerle empati kurmalarını sağlıyor.		X	X	Bu derste empati çalışması yapıldı.
9. Öğretmen öğrencilerin edindikleri bilgileri uygulayacakları ortamlar ya da durumlar yaratıyor.	X			Öğretmen sınıfta anlatılanlar yolu ile gerçek hayatta sınıfta getirmeye çalıştı.
10. Öğretmen öğrencileri sosyal sorunlar hakkında yeterince bilgilendiriyor.	X			
11. Öğretmen öğrencileri sosyal sorunlara çözüm bulmaya teşvik ediyor.		X		
12. Öğretmen ders ile ilgili güncel olaylardan farklı örnekleri sınıfa getirebiliyor.		X		

Not: Öğretmen önceden verdiği proje görevi ile ilgili öğrencilerin gözlemlerinde geldikleri noktayı kontrol etti. Öğrencilere örnek projelerden bahsetti. Öncelikli yolda çözümünü okuduğu öğrencileri ile okul bahçesindeki ağaçlara kışın gelmesini, kışın korunmasını bu kış nasıl yapıp bağadıklarını içine girerek bağıp ağaçlara anlatılmasını bahsetti. Bunun yapmak için gereken derslerdeki ve ilgili ile ilgiliye yaptıklarını anlattı. Sağal girişimin problemi fark etme, çözüm yolu bulma, en uygun seçimi yapma, ihtiyaçla ilgili bir çözüm, sosyal uygulamaya basamaklarını öğrenen bu örnek olay öğrenciler için çok öğretici ve ilham verici oldu.

Gözlemcinin Adı Soyadı
Buse Armağan Erbil
İmza

Ek 7. Alan Notlarından Örnekler

Tarih: 19 Mart

Saat: 08.50-11.20

Yer: Sınıf

.... Berrin ve Özgür arasında dersin başında kendi sırasına geçerken yer verme sorunu teneffüse taşındı. Teneffüste Özgür yer vermeme sebebinin Berrin'in sert bir şekilde vurması olduğunu sorunun çözülmesi için uğraşan Zeren, Metin ve Kübra'ya anlatmaya çalışıyor. Berrin'in sırasına geçtikten sonra Özgür'e küfür etmesi onu çok kızdırmış sinirli olduğunu anlatıyor. Kübra ve Metin, Özgür ve Berrin'i sorguluyor. Sorunu soğukkanlı bir şekilde çözmeye çalıştıkları belli oluyor ancak ikisi de Özgür'ü yakın arkadaş olarak gördüklerinden tarafsız yaklaşmıyor ve Berrin'e biraz kızıyorlar. Zeren'in sorunu çözmeye çalışırken çok ılımlı yaklaştığı ve doğru bir yaklaşım sergilemesi dikkat çekiyor...

Tarih: 21 Mart

Saat: 08.50-11.20

Yer: Sınıf

.....Derste istasyon etkinliği yapılıyor. Öğrenciler ilk kez bu etkinliği yaptıkları için başta zorluk çekiyorlar. İlk turdan sonra yapacakları şeyleri daha iyi anlayıp istekle katılıyorlar. Gruplar bir önceki grubun ürününü nasıl devam ettireceklerini grup içi tartışmalarla belirlemeye çalışıyor. Mehmet diğer grup çalışmalarında olduğu gibi oldukça isteksiz ve grubundan ayrı bir durumda olması göze çarpıyor. Mehmet sosyal ilişkiler kurmakta başarılı değil. Özellikle matematik dersinde çok başarılı olduğu söyleniyor. Yalnızlıktan mutlu olduğunu düşünüyorum.

...Doğan teneffüste de çalışmaya devam ettiği için derse girdiğinde öğretmene şikâyet edildi. Doğan'ın hırslı bir öğrenci olduğu hissediliyor. En iyi çalışmayı ortaya koymak için teneffüste de kimseye belli etmeden ürünü devam ettirmeye çalışması dikkat çekici...

Tarih: 4 Nisan 2019

Saat: 08.50-11.20

Yer: Sınıf

.... Dilan sınıf öğretmenine projesini gerçekleştirmek için bütçe çalışması yaptığından bahsediyor. Pet Shop'larda kedi ve köpek maması fiyatlarını araştırmış mama 50 TL imiş. Onu alabilmek için de evdeki kitaplarından bazılarını satacağını söylüyor. Satacağı kitapları da fiyatlandırmış. 74 TL gelir elde edeceğini söylüyor. Geri kalan parayı ne yapabilirim diye öğretmenine sordu. Vakıflara bağışta bulunabilirsın cevabını aldı. Çok heyecanlı görünüyordu.

..... Metin gerçekleştirmek istediği görme engelliler için sensörlü ayakkabı projesini hayata geçirebilmek için nasıl bir prototip hazırlanacağını bilmediğini sınıf öğretmeni ile paylaşıyor. Oldukça istekli fakat projeyi yapamayacağını fark ettiği için üzgün görünüyor. Bu projeyi gerçekleştirmek için ne yapabilirim diye öğretmene soruyor. İleride mühendis olursa rahatlıkla hayata geçirebileceği cevabını öğretmenden alınca "Bilgisayar mühendisi olsam aklımdakini yapabilir miyim?" diye soruyor. Olabilir cevabını duyunca hiç tereddüt etmeden ve kendinden emin bir şekilde "Tamam ben bilgisayar mühendisi olacağım." diyerek teneffüse çıkıyor.

.... Mert teneffüste öğretmenin yanına gelip "Çöp kutularına plastik pet şişe gibi şeylerin atılmasını önlemek için çöp kutularının yakınlarına 'bana değil kardeşim geri dönüşüm kutusuna atın' diye yazılar yazıp geri dönüşüm sağlayabilir miyiz?" diye sordu. Yapılabileceği ile ilgili cevap alınca da "Okulun karşısında çöp kutuları var ya oradan başlasak, Doğan da bana yardım eder." dedi.

Tarih: 11 Nisan

Saat: 8.50-11.20

Yer: Sınıf

... Çocuk Hakları konusu işleniyor. Girişte dikkat çekme amaçlı yapılan "kızlarla oyun" etkinliğinde haklarını arayanlar Mehmet, Metin, Savaş ve Yılmaz oldu. Mehmet "Bu yaptığınız adaletsizlik!" diyerek karşı çıktı. Metin ve Savaş "Biz neden oynayamıyoruz?" şeklinde tepki gösterdi.

... Yazılı olarak kendilerine verilen hakları grup olarak canlandırma etkinliğinde Ege, Arda, Doğan ve Yılmaz'ın olduğu grup güzel bir canlandırma gerçekleştirdi. Özgür, Mehmet ve Hüseyin Emre'nin bulunduğu grup da etkili bir canlandırma için iyi çalıştılar.

Fatoş, Özge, Berrin ve Selin'in bulunduğu grup kendilerine verilen sürede gerekli hazırlığı yapmadıklarından sergileme esnasında plan yapmaya çalıştılar. Başarılı bir canlandırma gerçekleştiremediler. Fatoş'un ilk haftalardaki ilgi ve dikkatinin dağıldığı fark ediliyor. Metin, Emre ve Mehmet Ali'nin bulunduğu grup en iyi çalışmayı gerçekleştirmek için oldukça çabaladılar. Metin hangi görev verilirse verilsin en iyisini yapmaya çalışıyor. İlk haftalara göre ilgi, dikkat ve isteğinde büyük artış var.

Ek 8. Ders Planı Örnekleri

TEZ UYGULAMASI DERS PLANI 1. HAFTA

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 4

Ünite: Bilim Teknoloji ve Toplum

Kazanım: Çevresindeki teknolojik ürünleri kullanım alanlarına göre sınıflandırır.

Konu: Teknolojik Ürünler

Süre: 3 Ders Saati

Yöntem ve Teknikler: Tartışma, zihin haritası oluşturma, örnek olay, grup çalışması

Yararlanılacak Araç Gereçler: Renkli fon kartonları, görseller (bulaşık makinesi, stetoskop, akıllı tahta, cep telefonu), renkli kalemler, Büyüeyebilen Ayakkabı metni, Biz Yürüyoruz metni.

GİRİŞ BÖLÜMÜ: Öğretmen “Günlük hayatınızda hangi teknolojik ürünlerden yararlanıyorsunuz?” dedikten sonra bulaşık makinesi görselini tahtaya asar ve öğrencilerin dikkatini çeker. Ardından öğrencilerin teknolojik ürünlerin farklı amaçlarla kullanıldığını fark etmeleri için **Etkinlik 1** uygulanır.

GELİŞTİRME BÖLÜMÜ: İlk olarak öğrencilerin 3-4 kişilik gruplar oluşturmaları sağlanır. Öğrencilerin teknolojik ürünlerin hangi alanlarda kullanıldığı ile ilgili zihin haritaları oluşturdukları **Etkinlik 2** uygulanır. Sonrasında öğrencilerin teknolojik ürünlerin hangi alanlarda kullandıklarını işaretledikleri anlam çözümleme tablosu etkinliği olan **Etkinlik 3** uygulanır.

Ardından öğrencilerin teknolojik ürünlerin ihtiyaçlara ya da sorunlara yönelik geliştirildiğini fark etmeleri ve sosyal sorunlara yönelik farkındalık geliştirmeleri için örnek olay yönteminden yararlanarak **Etkinlik 4** ve **Etkinlik 5** uygulanır. Etkinlik sonrasında öğretmen bu çalışmaların sosyal sorunlara (örneklerde yoksulluk ve görme engellilik) yönelik yaratıcı çözümler bulmak isteyen sosyal girişimciler tarafından yapıldığını ve bir sosyal girişimcilik örneği olduğunu söyler. Sosyal girişimciliğin sosyal sorunlara yaratıcı çözümler bulunması süreci olduğu üzerinde durulur.

DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜ: Öğrencilere etkinliklerle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri için fırsat verilir. Ardından teknolojik ürünlerin sınıflandırılması ile ilgili Farklı Olanı Bulalım değerlendirme çalışması öğrencilere dağıtılır. Öğrenciler bireysel olarak sorulara cevaplarını verirler. Öğretmenin doğru cevapları öğrencilerle

paylaşmasının ardından ders sonlandırılır.

Sonraki derse hazırlık: Öğrencilerin bir sonraki derse aile büyükleri ile (özellikle büyükanne ve büyükbaba) eskiden birbirleri ile hangi yollarla iletişim kurdukları, hangi araçlardan yararlandıkları ile ilgili röportaj yapmaları istenir.

ETKİNLİK 1

Etkinliğin Adı: Hangi Amaçla Kullanıyoruz?

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin teknolojik ürünlerin belirli amaçlarla kullanıldığını fark etmelerini sağlayarak teknolojik ürünlerin kullanım amaçlarına göre sınıflandırılmasına giriş yapmak.

Etkinlik Yönergesi:

- 1) Çeşitli teknolojik ürün görsellerinin öğrencilere gösterilmesi
- 2) Teknolojik ürünlerin kullanım alanları ile ilgili sorular ile büyük grup tartışması başlatılması
- 3) Öğrencilerden gelen cevaplara göre tartışmanın yönlendirilmesi
- 4) Yorumlar ve gerekli açıklamalar ile etkinliğin sonlandırılması

Etkinliğin Uygulanışı: Bulaşık makinesi, stetoskop, akıllı tahta, telefon görselleri tahtaya asılır.

Ardından “Sizce bu teknolojik ürünleri hangi amaçlarla kullanıyoruz?” sorusu öğrencilere yöneltilir. Öğrencilerin bu teknolojik ürünleri günlük yaşamımızda farklı amaçlarla kullandığımızı fark etmeleri sağlanır. Sıra ile her bir görseldeki teknolojik ürünün kullanım amaçları ile ilgili büyük grup tartışması yapılır. Öğrencilerden gelen cevaplar eleştirmeden tahtaya yazılır. Öğrencilerden teknolojik ürünlerin kullanım amaçlarını göz önünde

bulundurarak bu ürünlerin kullanım alanlarını kısaca ifade etmeleri istenir. Örneğin; bulaşık makinesi temizlik ya da ev işleri alanında, stetoskop sağlık alanında gibi. Daha sonra “Bunların dışında hangi alanlarda teknolojik ürünlerden yararlanıyoruz?” sorusu sorulur. Öğrencilerden gelen yorumlara göre tartışma yönlendirilir. Cevap alınmazsa “Evden okula nasıl geliyorsunuz?” diye sorularak ulaşım alanında teknolojik ürünlerden yararlandığımız hissettirilebilir. Etkinliğin sonunda öğretmen teknolojik ürünlerin kullanım alanlarına göre (iletişim, ulaşım, sağlık, eğlence, temizlik, gıda vb.) sınıflandırıldığı üzerinde durur.

Öğrencilere sorulabilecek sorular:

- 1) Bu teknolojik ürünlerin isimleri nelerdir?
- 2) Resimlerdeki teknolojik ürünler nerelerde kullanılır?
- 3) Bu teknolojik ürünleri hangi amaçlarla kullanıyoruz?
- 4) Bunların dışında hangi alanlarda teknolojik ürünlerden yararlanıyoruz?

ETKİNLİK 2

Etkinliğin Adı: Zihin Haritası Yapıyoruz

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin teknolojik ürünlerin kullanım alanlarını ifade etmelerini sağlamak

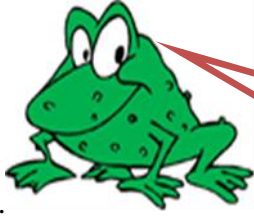
Etkinliğin Yönergesi:

- 1) Öğrencilerin 3-4 kişilik gruplar oluşturması
- 2) Grupların teknolojik ürünlerin kullanım alanları ile ilgili zihin haritaları oluşturması
- 3) Grupların ürünlerini tüm sınıfla paylaşması

Etkinliğin Uygulanışı: Öncelikle öğrencilere zihin haritaları ile ilgili örnekler üzerinden nasıl zihin haritası oluşturulacağı ile ilgili bilgi verilir. Zihin haritalarını oluştururken odaklanacakları kavramı yani teknolojik ürünleri sayfanın ortasına alıp, bu kavramdan çıkaracakları dallar ile kullanım alanlarını ifade etmeleri gerektiği üzerinde durulur. Örnek olarak teknolojik ürün resimleri çizebilecekleri söylenir. Renkli kalemlerden ve görsellerden yararlanmaları teşvik edilir.

Öğrencilerin 3-4 kişilik gruplar oluşturmaları sağlanır. Çevrelerinde gördükleri, evde veya okulda kullandıkları teknolojik ürünleri kullanım alanlarını ifade eden zihin haritaları oluşturmaları istenir. Teknolojik ürünlerin kullanım alanları ile ilgili öğrenciler yönlendirilmez (sağlık, eğitim, iletişim gibi), farklı, özgün isimlendirmeler yapmaları teşvik edilir. Fon kartonları ve renkli kalemler öğrencilere dağıtılır. Teknolojik ürünlerin resimlerini de çizmeleri istenir. Etkinliği tamamlamaları için öğrencilere 20 dakika verilir. Sürenin sonunda gruplar ürünlerini sınıfla paylaşırlar. Grupların yaptıkları sınıflamalar tüm sınıfla değerlendirilir.

ETKİNLİK 3 ANLAM ÇÖZÜMLEME TABLOSU

Aşağıdaki tabloda verilen teknolojik ürünlerin kullanım alanlarını işaretleyelim

	İletişim	Eğitim	Sağlık	Ev İşleri	Ulaşım	Eğlence	Tarım
Stetoskop							
Otomobil							
Bilgisayar							
Ütü							
Projeksiyon							
Akıllı tahta							
Uçan balon							
İşitme cihazı							
Tramvay							
Radyo							
Süpürge							
MR cihazı							
Klima							
Traktör							
Fırın							
Metro							
Mikroskop							
Telefon							
Tepegöz							

ETKİNLİK 4

Etkinliğin Adı: Büyüeyebilen Ayakkabı

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin teknolojik ürünlerin insanların ihtiyaçlarını karşılamak veya sorunlara çözüm bulmak amacıyla geliştirildiğini fark etmelerini sağlamak, sosyal girişimcilik örnekleri vasıtasıyla sosyal girişim kavramına giriş yapmak.

Etkinliğin Yönergesi:

- 1) Öğrencilerin ikili gruplar oluşturması
- 2) Örnek olay metnlerinin gruplar tarafından okunması
- 3) Metin sorularının gruplar tarafından tartışılarak cevaplanması
- 4) Grupların cevaplarını tüm sınıfla paylaşması

Etkinliğin Uygulanışı: Öncelikle öğrencilerin ikili gruplar oluşturması sağlanır. Gruplar oluşturulduktan sonra Büyüeyebilen Ayakkabı metni öğrencilere dağıtılır. Bireysel olarak okumaları ve ardından arkadaşları ile tartışarak metin sorularını cevaplamaları için öğrencilere 20 dakika verilir. Süre sonunda istekli grupların cevaplarını sınıfla paylaşmaları sağlanır.

BÜYÜYEBİLEN AYAKKABI

Kenton Lee, Kenya'da ayakkabısız veya kendisine küçük gelen ayakkabıları giyen çocukları gördükten sonra bu konuda bir şeyler yapmaya karar veriyor. Büyüeyebilen ayakkabı projesine bu şekilde başlanıyor. Bu ayakkabının küçük boyu 5-10 yaş arası bir çocuğun 5 sene boyunca kullanabilmesi için, büyük boyu ise 10-15 yaş arası bir çocuğun 5 sene boyunca kullanabilmesi için tasarlanıyor. Dünyanın her yerinden gelen bağışlarla proje büyütülüyor ve 80 farklı ülkede 70 bin ayakkabı çocuklara ulaştırılıyor. Sizler de internet sitesi üzerinden isterseniz ayakkabı bağı yapabilir veya isterseniz ayakkabı dağıtımına destek olabilirsiniz (*İnternet Haberi*).

1) Sizce neden böyle bir teknolojik ürün geliştirilmiştir?

.....

2) Bu çalışma hangi soruna yönelik yapılmıştır?

.....

3) Siz olsaydınız bu soruna yönelik ne yapmayı düşünürdünüz? Nedenlerini açıklayınız.

.....

ETKİNLİK 5

Etkinliğin Adı: Biz Yürüyoruz

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin teknolojik ürünlerin insanların ihtiyaçlarını karşılamak veya sorunlara çözüm bulmak amacıyla geliştirildiğini fark etmelerini sağlamak, sosyal girişimcilik örnekleri vasıtasıyla sosyal girişim kavramına giriş yapmak.

Etkinliğin Yönergesi:

- 1) Öğrencilerin ikili gruplar oluşturması
- 2) Örnek olay metnlerinin gruplar tarafından okunması
- 3) Metin sorularının gruplar tarafından tartışılarak cevaplanması
- 4) Grupların cevaplarını tüm sınıfla paylaşması

Etkinliğin Uygulanışı: Öncelikle öğrencilerin ikili gruplar oluşturması sağlanır. Gruplar oluşturulduktan sonra Biz Yürüyoruz metni öğrencilere dağıtılır. Bireysel olarak okumaları ve ardından arkadaşları ile tartışarak metin sorularını cevaplamaları için öğrencilere 20 dakika verilir. Süre sonunda istekli grupların cevaplarını sınıfla paylaşmaları sağlanır.

BİZ YÜRÜYORUZ

Biz Yürüyoruz (Wewalk) adlı bu akıllı baston ile görme engelli insanların hayatını kolaylaştırma amaçlanmaktadır. Projeye başlanırken görme engellilerin bastonları sayesinde ayak hizasındaki engelleri kolaylıkla algılayabildiği ancak baş ve gövde hizasındaki engellere karşı ciddi şekilde savunmasız oldukları göz önünde bulundurulmuştur. Bu baston içerisindeki sensörler sayesinde baş ve gövde hizasındaki normalde algılanması güç engelleri algılayarak kullanıcıyı uyarmakta ve meydana gelebilecek olumsuz sonuçları önlemekte.

1) Sizce neden böyle bir teknolojik ürün geliştirilmiştir?

.....

2) Bu çalışma hangi soruna yönelik yapılmıştır?

.....

3) Siz olsaydınız bu soruna yönelik ne yapmayı düşünürdünüz? Nedenlerini açıklayınız.

.....

FARKLI OLANI BULALIM

Aşağıda verilen teknolojik ürünlerden farklı kullanım alanına ait olanını bulunuz. Nedenini noktalı yerlere yazınız.

TEZ UYGULAMASI DERS PLANI 10. HAFTA

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 4

Ünite: Üretim, Dağıtım ve Tüketim

Kazanım: Çevresindeki kaynakları israf etmeden kullanır. (Sahip olduğu kaynakları bilinçli kullanarak tasarrufta bulunması gerektiği vurgulanır.)

Konu: Tüketime Evet, İsrafa Hayır

Süre: 3 Ders Saati

Yöntem ve Teknikler: Soru cevap, grup çalışması

Yararlanılacak Araç Gereçler: Hazırlanan etkinlik kağıtları, Tasarruf Yap İsraf Etme çizgi filmi, “Gıda sektöründe israf ve kayıplar baş döndürücü boyutta” başlıklı haber, renkli fon kartonları, renkli kalemler.

GİRİŞ BÖLÜMÜ: Öğrencilerin dikkatini çekmek için “Gıda sektöründe israf ve kayıplar baş döndürücü boyutta” başlıklı haber öğrencilerle paylaşılır. Ardından haberle ilgili ne düşündükleri öğrencilere sorulur ve cevaplar alınır.

GELİŞME BÖLÜMÜ: Öğrencilere kaynakların bilinçsizce ve boş yere kullanılmasının israf anlamına geldiği bilgisi verilir. Gıda dışında hangi kaynakların israf edildiği sorulur. Su, zaman, elektrik, kağıt, giysi gibi kaynakların da israf edildiği bilgisi verilir.

Ardından öğrencilere “Tasarruf yap, israf etme” çizgi filmi izletilir. Çizgi filmde hangi kaynakların israf edildiğinden bahsedildiği öğrencilere sorulur. Bu konuda neler yapılması gerektiği sınıfça tartışılır.

Daha sonra öğrenciler gruplara ayrılır ve **Etkinlik 1** gerçekleştirilir.

Öğrencilerin israfı önlemeye çalışan sosyal girişimcilerin bu konudaki uygulamaları ile karşılaşarak kendilerine örnek almaları için **Etkinlik 2** gerçekleştirilir.

DEĞERLENDİRME: Öğrenciler Grup Çalışması Değerlendirme Formu ile değerlendirilir.

Etkinlik 1**Etkinliğin Adı:** İsrafi Önleyeceğiz**Etkinliğin Amacı:** Öğrencilerin kaynakların tasarruflu kullanılmasında görev almalarını sağlamak.**Etkinliğin Uygulanışı:** Öğrenciler 6 gruba ayrılır. Her gruba üzerine çalışacakları israf alanları dağıtılır.

- Ekmek İsrafi
- Su İsrafi
- Elektrik İsrafi
- Kağıt İsrafi
- Giysi İsrafi
- Zaman İsrafi

Ardından bu kaynakların israfını önlemek için neler yapılabileceğini araştırarak kendilerine verilen süre içinde yazmaları istenir. Sonrasında kendilerine verilen israf alanları ile ilgili bilinçlendirici bir afiş tasarımları istenir.

Öğrenciler grup çalışması sonucu ortaya çıkan ürünlerini tüm sınıfla paylaşır. Ardından çalışmalar sınıf ve okul panosunda sergilenir.

Gıda sektöründe israf ve kayıplar baş döndürücü boyutta Gıda üretimin üçte biri tüketilmeden heba ...

26 Şubat 2019 Salı, 17:57 | Güncelleme: 26 Şubat 2019 Salı, 19:00 İHA

Dünya genelinde 821 milyon insan açlık sorunu yaşarken, gıda sektöründe üretilen her üç üründen biri tüketilmeden israf ve kayıp oluyor. Yaş meyve sebze sektöründeki kayıp ve israf oranı ise yüzde 50'yi buluyor.

Dünya genelinde 821 milyon insan açlık sorunu yaşarken, gıda sektöründe üretilen her üç üründen biri tüketilmeden israf ve kayıp oluyor. Yaş meyve sebze sektöründeki kayıp ve israf oranı ise yüzde 50'yi buluyor.

Bornova İlçe Tarım ve Orman Müdürü Ruşan Özdemir Çiftçi, dünya genelinde üretilen gıda ürünlerinin üçte birinin israf olduğunu, gıda kayıplarını önlemek için 1 yıl önce harekete geçtiklerini kaydetti.

Etkinlik 2

ÇÖP(M)ADAM

Tara Hopkins'in Ayvalık'ta kurduğu "Çöp Madam El Ürünleri İmalat" şirketi hem kadın girişimine hem de çevreye yönelik çok önemli bir çalışma. Dondurma ambalajından çorba paketine kadar birçok atık ambalajın değerlendirilmesiyle çantalar üretiliyor ve geri dönüşüme katkı sağlanıyor. Üretimde çalışan kadınların da istihdamı sağlanmış oluyor. Tara Hopkins şöyle diyor: "Bir çanta ile başlattığımız projede, 50 ürünle tamamen bir iş yerine dönüştük. Kadınların hem kendini geliştirmesi, özgüvenlerinin ve el becerilerinin artması hem de ekonomik olarak güçlü olmaları için bu çalışmayı gerçekleştirdik."

1) Bu çalışma hangi soruna/sorunlara yönelik yapılmıştır?

.....

2) Siz bu soruna/sorunlara yönelik ne yapmayı düşünürdünüz? Nedenini açıklayınız.

.....

GRUP ÇALIŞMAMIZI DEĞERLENDİRİYORUZ

Adı Soyadı:

Sevgili Öğrenciler;

Aşağıda arkadaşlarınızla birlikte gerçekleştirdiğiniz grup çalışmasını değerlendirmeniz için hazırlanmış cümleler bulunmaktadır. Eğer ifade sizin fikrinize uygunsa “EVET”; size tam olarak uygun değilse, ya da bazen uygunsa “KISMEN”; ifade fikrinize uygun değilse “HAYIR” seçeneğini işaretleyiniz.

Grup Adı:

Grup Üyeleri:

1. Çalışmamızı zamanında tamamladık.	Evet 😊	Kısmen 😐	Hayır ☹️
2. Bir grup olarak her birimizin öğrenmesine yardımcı olduk.	Evet 😊	Kısmen 😐	Hayır ☹️
3. Gruptaki rollerimize uygun davrandık.	Evet 😊	Kısmen 😐	Hayır ☹️
4. Grup içerisinde herkes kendi düşüncesini özgür bir şekilde ifade etti.	Evet 😊	Kısmen 😐	Hayır ☹️
5. Grup içerisinde konuşan arkadaşlarımızı birbirimizin sözünü kesmeden dinledik.	Evet 😊	Kısmen 😐	Hayır ☹️
6. Eksiklerimiz söyleyen arkadaşımızı dinleyip hatalarımızı düzelttik.	Evet 😊	Kısmen 😐	Hayır ☹️
7. Grup içerisinde konuşmalarımızı tüm sınıfa rahatsız etmeyecek şekilde gerçekleştirdik.	Evet 😊	Kısmen 😐	Hayır ☹️
8. Grup çalışması sırasında hem bireysel hem de grup olarak grup çalışması kurallarına uyduk.	Evet 😊	Kısmen 😐	Hayır ☹️
9. Grubumuzu ve grup çalışmamızı değerlendirelim:			

BİREYSEL DEĞERLENDİRME FORMU

Adı Soyadı:

Sevgili Öğrenciler;

Aşağıda arkadaşlarımızla birlikte gerçekleştirdiğiniz grup çalışmasında kendi performansınızı değerlendirmeniz için hazırlanmış cümleler bulunmaktadır. Eğer ifade sizin fikrinize uygunsa “EVET”; size tam olarak uygun değilse, ya da bazen uygunsa “KISMEN”; fikrinize uygun değilse “HAYIR” seçeneğini işaretleyiniz.

1. Aklıma gelen fikirleri grup arkadaşlarım ile paylaştım	Evet ☺	Kısmen ☹	Hayır ☹
2. Fikirlerim diğer grup arkadaşlarımın fikirleriyle uyuşmadığı zaman nedenini bulmaya çalıştım.	Evet ☺	Kısmen ☹	Hayır ☹
3. Grupta aldığım role uygun davrandım.	Evet ☺	Kısmen ☹	Hayır ☹
4. Grup içerisinde anlayamadığım bir konu olduğunda arkadaşlarıma sordum.	Evet ☺	Kısmen ☹	Hayır ☹
5. Grup içerisinde konuyu anlayamayan arkadaşım olduğunda ona yardım ettim.	Evet ☺	Kısmen ☹	Hayır ☹
6. Grup çalışması sırasında grup çalışması kurallarına uydum.	Evet ☺	Kısmen ☹	Hayır ☹
7. Grup içerisindeki bireysel çalışmamızı değerlendirelim:			

TEZ UYGULAMASI DERS PLANI 13. HAFTA

Ders: Sosyal Bilgiler

Sınıf: 4

Ünite: Etkin Vatandaşlık

Kazanım: Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel sosyal etkinlikleri önerir.

Konu: Eğitsel ve Sosyal Etkinliklere Katılıyorum

Süre: 3 Ders Saati

Yöntem ve Teknikler: Soru cevap, anlatım.

Yararlanılacak Araç Gereçler: Eğitsel sosyal etkinliklerle ilgili görseller, video, etkinlik kağıtları.

GİRİŞ BÖLÜMÜ: Öğretmen öğrencilerin dikkatini çekmek için derse girdiğinde eğitsel sosyal etkinliklerle ilgili çeşitli görselleri tahtaya asar. Öğrencilere görsellerde ne gördükleri sorulur. Ardından **Etkinlik 1** gerçekleştirilir.

Daha sonra öğrencilere katıldıkları eğitsel sosyal etkinliklerin onlara ne gibi fayda sağladığı sorulur ve eğitsel sosyal etkinliklerin faydaları ile ilgili video izlenir.

Ardından öğrencilerin okulda veya sınıflarında hangi etkinliklere katıldıklarını belirlemek, okulda veya sınıflarında hangi eğitsel sosyal etkinliklere katılmak istediklerini belirlemek ve etkinlik önermelerini sağlamak için **Etkinlik 2** gerçekleştirilir.

Eğitsel sosyal etkinlikler konusunun sosyal girişimcilik ile bağlantısını kurmak, öğrencilerin gelecekte gerçekleştirebilecekleri eğitsel sosyal etkinlikler konusunda yaratıcı düşüncelerini sağlamak amacıyla **Etkinlik 3** gerçekleştirilir.

DEĞERLENDİRME: Öğrencilere değerlendirme amacıyla Eğitsel Sosyal Etkinlikler Boşluk Doldurma Çalışması dağıtılır ve bireysel olarak yanıtlamaları istenir.

Etkinlik 1

Etkinliğin Adı: Sosyal Etkinliklere Katılıyorum

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre eğitsel ve sosyal etkinliklere katılım gösterdiklerini fark etmelerini sağlamak.

Etkinliğin Uygulanışı: Öncelikle öğrencilere çeşitli eğitsel sosyal etkinliklerle ilgili görseller gösterilir.

Ardından öğrencilere şu sorular yöneltilir:

- Resimlerde hangi eğitsel sosyal etkinlikleri görüyorsunuz?
- Gördüğünüz etkinliklerden birine katıldınız mı?
- Resimlerde gördüğünüz etkinliklerin dışında farklı bir etkinliğe katıldığınız oldu mu?
- Neden bu etkinliklere katılmayı tercih ettiniz?
- Sizce insanlar neden farklı eğitsel sosyal etkinliklere katılıyor olabilir?

Etkinlik 2**Etkinliğin Adı:** Etkinlik Öneriyorum**Etkinliğin Amacı:** Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre okullarında veya sınıflarında eğitsel ve sosyal etkinlik önermelerini sağlamak.**Etkinliğin Uygulanışı:** Öğrencilere etkinlik kağıtları dağıtılır ve bireysel olarak etkinlik önermeleri istenir.

Okulda Katıldığınız Eğitsel Sosyal Etkinlikler	Sınıfta Katıldığınız Eğitsel Sosyal Etkinlikler

Sınıfınızda ya da okulunuzda başka hangi etkinliklerin yapılmasını isterdiniz? Neden? Etkinlik önerinizi aşağıdaki boşluğa yazınız.

--

Etkinlik 3

Etkinliğin Adı: Gelecekte Kuracağım Vakıf

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin eğitsel sosyal etkinlikler konusu ile sosyal girişimcilik bağlantısını kurmalarını sağlamak, yaratıcı düşünme ile toplum yararına yeni fikirler ortaya koymalarını sağlamak.

Etkinliğin Uygulanışı: Öğrencilerin sınıfımıza konuk konuşmacı olarak gelen dernek ve vakıf kurucularını hatırlamaları istenir. Fark ettikleri problemler ve bu problemi çözmek için gerçekleştirdikleri çalışmalar üzerinde durulur. Ardından öğrencilerin de gelecekte bu çalışmalarda yer alabileceği söylenir. Gelecekte nasıl bir vakıf kurmak istedikleri konusunda çalışmayı gerçekleştirmek için etkinlik kağıtları öğrencilere dağıtılır.

GELECEKTE KURACAĞIM VAKIF

Gelecekte bir vakıf kurduğunuzu hayal edin.

- Vakfınızda hangi problemi ele alacağınızı düşünün ve yazın.
- Probleme yönelik çözüm önerilerinizi yazın.
- Vakfınızın ismini belirleyin.
- Vakfınızda hangi çalışmaları gerçekleştireceğinizi yazın.
- Vakfınızı tanıtan bir broşür hazırlayın.

DEĞERLENDİRME

Eğitsel ve Sosyal Etkinliklere Katılıyorum

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun ifadelerle tamamlayalım.

bilgi ve becerilerini	küçük mucitler	okuma çemberi	doğada yaşam
planlı	güvenleri	sosyal ilişkilerin	müzik
sosyal girişimcilik	ilgi ve yeteneklerini	sorumluluk	iş bölümü
üretebilen	amaç	satranç	duyarlı

- 1- Eğitsel ve sosyal etkinlikler öğrencilerin tanıyıp kendilerini bu yönde geliştirmelerini sağlar.
- 2- Öğrenciler katıldıkları etkinliklerle sadece tüketen değil, bireyler olduklarının farkına varırlar.
- 3- Eğitsel sosyal etkinlikler öğrencilerin çalışma sistemi oluşturmasını sağlar.
- 4- Öğrenciler eğitsel ve sosyal etkinliklere katılarak kendilerini ifade ederler ve kendilerine olan artar.
- 5- Öğrencileri başka okullarla tanışma fırsatı bulmasını ve güçlenmesine yardımcı olur.
- 6- Ormanda kamp yapmayı seven, tüm canlıların yaşamına ilgi duyan bir öğrenci okulunda topluluğunun kurulmasını önerebilir.
- 7- Teknolojiye ilgi duyan, yeni ve farklı fikirler üretebilen, icatları yakından takip eden bir öğrenci okulunda topluluğunun kurulmasını önerebilir.
- 8- Kitap okumayı seven ve diğer arkadaşları da aynı kitabı okuyup bitirince düşüncelerini onlarla paylaşmak isteyen bir öğrenci okulunda topluluğunun kurulmasını önerebilir.
- 9- Çevresinde yaşanan sorunlara duyarlı olan, bu sorunları çözmek için yenilikçi fikirler üretebilen, projeler gerçekleştirmek isteyen bir öğrenci okulunda topluluğunun kurulmasını önerebilir.
- 10- Eğitsel sosyal etkinliklerin öğrencilerin ilgi duydukları alanlardaki geliştirmelerine olanak sağlar.
- 11- Eğitsel sosyal etkinlikler öğrencilere görev ve bilinci aşılır.
- 12- Eğitsel sosyal etkinlikler öğrencileri ortak bir etrafında birleştirir.

Ek 9. Öğrenci Ürünlerinden Örnekler

Engellenen Haklar

Bence dünyadaki çocukların en büyük sorunu beslenme ve çocuk işçilerdir çünkü " " , fakır beslenme hakkını kullanamıyor fakır çocuğun ailesinin maddi durumu yüzünden beslenemiyor ve dünyadaki diğer en büyük sorun bence çocuk işçilik hakkı fakır çocuk sadece beslenmenin söylediği işi yapıyor ve çalışıyor kendi yaşamın beslenmek için yönlendiriyor tabiki de çocuk işçiler kendi istegiyle çalışıyor aileleri onları çalıştırıyor onların çocuk işçilik hakkını el koyuyor ben beslenemeyen bir çocuk yerde olsaydım kayıtlarıyla bile bilirdim çünkü aç olsaydım ve ya bir çocuk işçi olsaydım kendimin yapmaması gereken işleri yapmak zorunda kalırdım , çocuk işçilik sorununa yardımcı yapılabilir bütün ailelere çocuk işçiliğin katlıklarının panzehirleri yazıp belirti yollara koyabiliriz ve çocuk işçiliğin yapılması , çocukların yaşadığı yerlere polis çağırabiliriz

YASAMA HAKKI

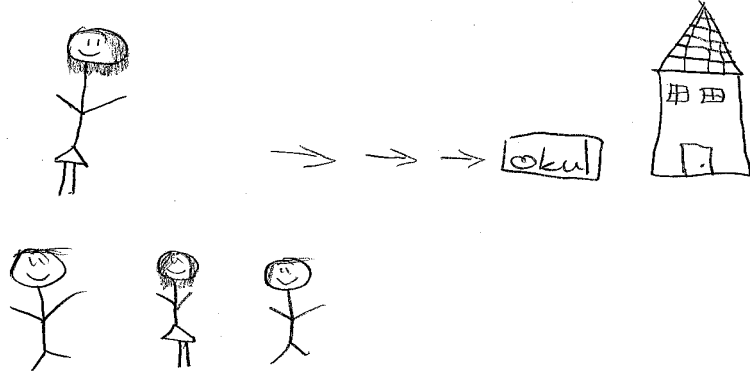
Dünyadaki çocukların en büyük sorunu yaşama haklarının ellerinden alınması. En büyük sorunun bu olduğuna düşünüyorum çünkü hem dünyada insan sayısı azalıyor. Bu soruna yâni hakki kullanamayan çocuklar başka hiç bir hakki kullanamıyor kendimimi onların yerine koyduğunda çok kötü hissettiğimi. Bu sorunun çözülmesi için şöyle bir şey ayyakana bilin ilk başta çocukları için her tarafı güvenciliği yapabilmeye ve katiller yakabilmeye bilin

Şiddet

Annemle birgün bir filmi seyrediyorduk. Artık çogu filmin konusu şiddetti. çogu zaman okuma geliyordu. Empati yapıyor ve çok üzülüyorum Türkiye'de biz görmüyoruz ama çocuklar ve annelerin şiddet görüyor. Bu sorunun içinde eve hapis var ve bir çok acıntısı vardı. En büyük sorunu evde hapis olduğu gibi eğitime erişememe vardı. Yani okula başları bile özgüvensizlik meydana gelir. Bir provala utanır işine kapanık olur bu çocuk ve annelerini ne çok üzülüyorum bu filmler uyarı filmi olur 2'cisinde özür derseniz Devlet olsam bu şiddet yapan çocukların psikolojisini bazılarına direkt İDAM cezası vererim biliyorum bu yasa takti!

2011-11-11

- Bence dünyadaki çocukların en büyük sorunu eğitimidir.
- Çünkü biz öğrenip onlar öğrenmezler onları görünce çok üzülüyorum.
- Onları bizim gibi okulda etkinlik ve ders işleyemiyorlar ve bu olay beni ve onlarda üzüyor ve üzülüyorlar.
- Ben kendimi onların yerine koyarsaydım çok ama çok üzülürdüm. Çünkü onlar eğitim görseler ben göremeseydim çok üzülür ve ağlardım.
- Bu sorunun çözülmesi için onları alıp kendim bir küçük okul yapıp Annemin veya babamın çevresindeki diğer arkadaşlarına söyleyip o çocuklara yardımcı olabilirim.

En Büyük Sorun

Bence, Dünya'daki çocukların en büyük sorunu, istismar. Çünkü çocuklar çok savunmasızlar ve bazı niyet kötü olan insanlar bunu fırsat bilip kötü davranışlar sebep olurlar. Ve çoğu çocuk bu hakkı bilmesip kullanamıyorlar, kullanamayınca da bu olay bazenleri süreklilik gösterip, çocuğun moralini ve ruh sağlığını bozuyor. En büyük sorunuda şu ailesine söylemiyorlar, çünkü o çocuğu istismar eden kişi tehdit edip çocuğu korkutuyor. Arkadaşlar lütfen lormayın tehdit edilmeniz bile ailenize anlatın. Ben o çocuklar yerinde olsaydım kesinlikle güvenebileceğim birine, aileme söyledim, çünkü bu anlatması kolay ama gerçeği çok ciddi bir durum. Bir çocuğa istemediği bir hareket sözcük, gerçekten pes diyorum bu kadar danmaz.

Bu soruna çözümler bulmak için, bilgilendirme derneği açıp çözümler bulmaya çalıştım, ve üstünde biraz daha çalışıp düşünürdüm. Benden bulabilir.

Engelli Çocukların Özel Hakkları

Bence Dünya'daki en büyük sorun engelli çocukların özel hakları.

Çünkü Dünyada bir çok kişi engellileri görmezden ve hor görüp, dışlıyor. Engelli lerin bu yüzden psikolojisi bozulup kendilerini kötü hissediyorlar. Ben eğer engelli olsaydım kendimi dışlanmış ve kötü hissederdim. Ayrıca engelli olduğumu unuttuğum zamanda bile engelli olduğumu hatırlarım çünkü engellilerin aileleri onlarla çok fazla ilgileniyor ve hep kendimi engelli hissederdim.

Bence bu soruna yönelik bir çalışma yapılmalı. Yılda bir okullarda sanal gerçeklik gözetimi ile kendilerini engelli yerine koysonlar ve engellilerin ne gibi sorunlar yaşadıklarını öğrensinler. Engellilerin bu konuyu ne diyecekleri öğrenilmeli. Engelliler okula getirilmeli ve nelerden mutlu olup nelerden olmadıkları öğrenilmeli.

Ben Fakirim (yoksulum)

Ben fakirim çabucuk bir işim yok.
 Bundan dolayı belirli bir gelirim yok.
 İstedigim hiç birşey alamıyorum. Yiyeceği bile
 alamıyorum bulamıyorum. Çauktaşımın hiç bir işi olmadığını biliyorum.
 İnanırsanız yardım istemek beni utanç veriyor.
 Çöp karıştırıyorum ve bundan çok rahatça oluyorum.
 Üniversite okumadığımdan her hafta gibi iş bulamıyorum.
 Çünkü ailemin durumundan ilkökula kadar okudum.
 Güzel bir baci ma yarı almıştı kira edememi.
 çok kötü kira borcum aldumu azıcık da
 alsın alınsın para geçtiğinde benim değilmiş gibi
 hissediyorum.

Sorun

Ben bir işitme engellyim

Ben bir işitme engellyim. Her gün aynı zorlukları çekiyorum.
 Arabaların kornaya basınca duyamıyorum. Okula giderken annem
 ve ya babamla gidiyorum. Dersteki ve öğretmenimi duyamıyorum.
 Keske herkes beni anlarsa. Ve her gün eğitim destek
 dersi çalışmam gerekiyor. Herkes gibi sınıfta
 köpeklerin sesleri kedinin seslerini ve birçok hayvanın
 sesinin merak ediyorum. Annem ve babam benle ya işaret dilinde
 yada kağıda yazarak ne dediğini öyle anlatıyor.

Enjeksiyon

Ben bir köpeğim her gün benim için yeni bir
 zorluk başlıyor oda aylık sorunu Her gün akm
 ve her gün öpleri karıştırma bıkım o
 nedenle kapının önüne bir yemek bide
 su koyun sokak hayvanları ay kalmaları
 Bizim de canımız var her baykan her gün
 aklık yüzünden- öliyor zaten insanlar dünyayı
 tek kendine aşt zannediyor Allah @ zaman hizi
 neden yarat ki

OKSİJEN KAYNAKLARIMIZ

- 1-Proje Konusu Orman yangınlarını önlemek
- 2-Projenin Amacı Orman yangınlarını önleyip
 ağaçların kül olmasını engellemek.
- 3-Proje Adı OKSİJEN KAYNAKLARIMIZ
- 4-Projeden Yararlanacak kişiler = Bitkiler, Ağaçlar
- 5-Neden Bu Projeyi yapmak istedim = Çünkü
 Ülkemizin bir gün ağacsız kalmasından korkuyorum

PROJEMİN GERÇEKLEŞMESİ İÇİN
 İlk önce cip fiyatlarını alıp bir bütçe
 oluşturup evdeki takıları veya bencukları
 takı yapıp satacağım onda sonra cip'in
 içine duman hisseden sensör ve kamera
 yerleştireceğim he bide bildirim sensörü,,
 yerleştireyim'de OGM'ye bildirim gitsin
 böylece ağaçlarımız kurtulmuş olacak.

1) Proje Konusu: görme engellilere yardım etmek

2) Projenin amacı: görme engellilerin hayatını kolaylaştırarak görme engellilerin sokakta başta birinden yardım olmadan yürüyebilmesi

3) Projenin Adı: Yürüyen Gözler

4) Proje den kimlerin nasıl yararlanacağı: Görme engelliler

Yararlanacak ve şu şekilde gerçekleşecek bir ayakkabı yapcam o ayakkabıda bir sensör olacak o sensör engellinin ne de olduğunu ve ne olduğunu söyleyerek ve görme engelli buna göre davranacak

5) Projeyi gerçekleştirmek için yapılacaklar: evde kullanmadığım eşyaları satıp para kazanabilirim para ihtiyacımı böyle karşılarım Burcu öğretmenimden ve ailemden yardım alırım ve Mehmet öğretmenime projeyi söyleye bilirim ve Mehmet'ten yardım alırım başkasından yardım almam

6) Neden bu projeyi yapmak istiyorum: çünkü görme engellilerin büyük bir sorun olduğunu düşünüyorum

- 1) Proje konusu: İhtiyacı olan insanlara yardım edebilmek.
- 2) Proje Amacı: İhtiyacı olan insanlara kıyafet verecek gibi kendi gelirlerini eşitliğe kadar desteklemek.
- 3) Proje Adı: Ümidin olsun
- 4) Proje kimlerin, nasıl yararlanacağı: Projeden sadece ihtiyaçlı olan insanlara kendileri gelir elde edene kadar yararlanacaklar.
- 5) Projeyi gerçekleştirmenin yapıları/yapılacakları: Projeyi gerçekleştirmek için sponsor bularak yardım etmelerini istenecek. Muhtarlığın yanına 7 gün 24 saat açık olacak bir tezgah bulup sponsorlardan alınan yardım ile insanlara gerekli yardım kendi gelirleri kadar yapılacak. Sponsorlar: Alp Market, Pamukkale Belediyesi, Muhtarlık
- 6) Neden bu projeyi yapmak istediniz: Yardıma ihtiyacı olan insanlara ihtiyaçlarını karşılayıp onları destekleyip mutlu etmek bizi de mutlu edeceğinden.

ETKİNLİK

Etkinliğin Adı: Gelecekte Kuracağım Vakıf

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin eğitimsel sosyal etkinlikler konusu ile sosyal girişimcilik bağlantısını kurmalarını sağlamak, yaratıcı düşünme ile toplum yararına yeni fikirler ortaya koymalarını sağlamak.

GELECEKTE KURACAĞIM VAKIF

Gelecekte bir vakıf kurduğunuzu hayal edin.

- Vakfınızda hangi problemi ele alacağınızı düşünün ve yazın.
- Probleme yönelik çözüm önerilerinizi yazın.
- Vakfınızın ismini belirleyin.
- Vakfınızda hangi çalışmaları gerçekleştireceğinizi yazın.
- Vakfınızı tanıtan bir broşür hazırlayın.

1. Bütün sosyal sorunlar
2. Bir tiyatro grubu kuracağım ve bu tiyatrodaki sosyal sorunları ele alarak çocukların gelişmesini sağlayacağım
3. Duyarlı Çocuk Tiyatrosu
4. Mesela çocuklara eğitim sorunu, yaşlılar, çeşitli sorunları gibi şeyleri tiyatro oyunu haline getirelim çocuklara bu sorunları çözüme yönelik fikirler vereceğiz.

DUYARLI

ÇOCUK TİYATROSU

Çocukların Etrafı

Çözümlerini, Etrafı Duyarlılaştırır

ETKİNLİK**Etkinliğin Adı:** Gelecekte Kuracağım Vakıf**Etkinliğin Amacı:** Öğrencilerin eğitsel sosyal etkinlikler konusu ile sosyal girişimcilik bağlantısını kurmalarını sağlamak, yaratıcı düşünme ile toplum yararına yeni fikirler ortaya koymalarını sağlamak.**GELECEKTE KURACAĞIM VAKIF**

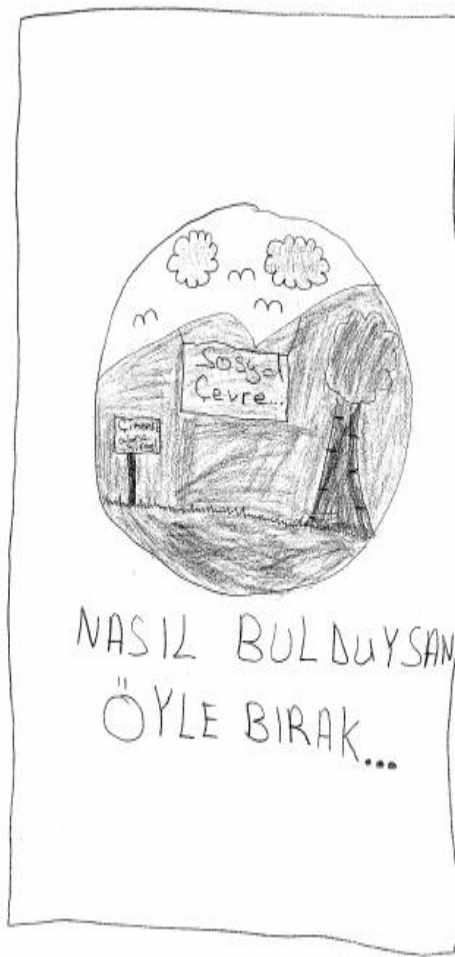
Gelecekte bir vakıf kurduğumuzu hayal edin.

- Vakfımızda hangi problemi ele alacağımızı düşünün ve yazın.
- Probleme yönelik çözüm önerilerinizi yazın.
- Vakfınızın ismini belirleyin.
- Vakfımızda hangi çalışmaları gerçekleştireceğinizi yazın.
- Vakfınızı tanıtan bir broşür hazırlayın.

1- Çevre sorunları.

2- Bizim okulun dışında bir bahçe var hayvanları insanlar hayvanlarının pisliklerini bırakıp sidiğarlar ve ondan ziyade insanlar çimlere basıyorlar. Biz bir şeyler alıp onları satıp grubumuzla o bahçeye tabela yaptırması düşünüyor ve temizlemek istiyoruz.

3- Sosyal çevre.

Etkinliğin Adı: BÜYÜYEBİLEN AYAKKABI

Etkinliğin Amacı: Teknolojik ürünlerin hangi amaçlarla geliştirildiğini kavramak.

Etkinliğin Yönergesi: Size verilen metni okuyup sorulara cevaplayınız.

BÜYÜYEBİLEN AYAKKABI

Kenton Lee, Kenya'da ayakkabısız veya kendisine küçük gelen ayakkabıları giyen çocukları gördükten sonra bu konuda bir şeyler yapmaya karar veriyor. Büyüyeabilen ayakkabı projesine bu şekilde başlıyor. Bu ayakkabının küçük boyu 5-10 yaş arası bir çocuğun 5 sene boyunca kullanabilmesi için, büyük boyu ise 10-15 yaş arası bir çocuğun 5 sene boyunca kullanabilmesi için tasarlanıyor. Dünyanın her yerinden gelen bağışlarla proje büyütülüyor ve 80 farklı ülkede 70 bin ayakkabı çocuklara ulaştırılıyor. Sizler de internet sitesi üzerinden isterseniz ayakkabı bağışı yapabilir veya isterseniz ayakkabı dağıtımına destek olabilirsiniz. (İnternet Haberi).

1) Sizce neden böyle bir teknolojik ürün geliştirilmiştir?

Çünkü ihtiyaç varmış. Bir sorun olmadan icat yapılamaz.

2) Bu çalışma hangi soruna yönelik yapılmıştır?

Yoksulluğa yönelik yapılmıştır.

3) Siz olsaydınız bu soruna yönelik ne yapmayı düşündünüz? Nedenlerini açıklayınız.

Kenya'daki insanların kıyafet ve ayakkabı kadar yiyecek ve içeceklerde ihtiyaçları var. bu yüzden farmapanyalar başlatıp fabrikalar açıp kendi ihtiyaçlarını karşılamasını sağlardım örneğin: Bir bilim adamından yardım alıp kendini klanlayabilen tükenmeyen yiyecek içecek yapıp onlara balık yemeyi değil balık tutmayı öğrettirdim.

Etkinliğin Adı: BİZ YÜRÜYORUZ

Etkinliğin Amacı: Teknolojik ürünlerin hangi amaçlarla tasarlandığını kavramak.

Etkinliğin Yönergesi: Size verilen metni okuyup soruları cevaplayınız.

BİZ YÜRÜYORUZ

Biz Yürüyoruz (Wewalk) adlı bu akıllı baston ile görme engelli insanların hayatını kolaylaştırma amaçlanmaktadır. Projeye başlanırken görme engellilerin bastonları sayesinde ayak hizasındaki engelleri kolaylıkla algılayabildiği ancak baş ve gövde hizasındaki engellere karşı ciddi şekilde savunmasız oldukları göz önünde bulundurulmuştur. Bu baston içerisindeki sensörler sayesinde baş ve gövde hizasındaki normalde algılanması güç engelleri algılayarak kullanıcıyı uyarmakta ve meydana gelebilecek olumsuz sonuçları önlemektedir.

1) Sizce neden böyle bir teknolojik ürün geliştirilmiştir?

...Görme engelli insanlara... İnsan yardımına ihtiyaç duyan insanların yürüyebilme eleri için

2) Bu çalışma hangi soruna yönelik yapılmıştır?

...Akıllı bir köpek v.eya insan robot yaparım... Sakat engelliler için teleran yaparım

3) Siz olsaydınız bu soruna yönelik ne yapmayı düşünürdünüz? Nedenlerini açıklayınız.

...Değişik bir gözlük... Kesat edici diğer tecrübeli insanlardan.....

...Fikirlerini alırdım... Edison gibi hatalar yapsam bile.....

...hiç vazgeçmem.....

Etkinliğin Adı: ÜÇÜNCÜ GÖZ**Etkinliğin Amacı:** Teknolojik ürünlerin hangi amaçlarla geliştirildiğini kavramak.**Etkinliğin Yönergesi:** Size verilen metni okuyup soruları cevaplayınız.**ÜÇÜNCÜ GÖZ**

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Ayşe Eldem'in görme engelliler için geliştirdiği 'Üçüncü Göz' cihazı TÜBİTAK'tan Sosyal Girişimcilik Kategorisi'nde birincilik ödülünü aldı. Ayşe Eldem'in geliştirdiği 'Üçüncü Göz' cihazı sayesinde görme engelliler istedikleri metni Braille harflerine dönüştürerek okuyabilecek ve metinleri sesli dinleyebilecekler. Cihaz, görme engelli bireylerin özellikle yazılı metin okuma konusunda başka insanlara olan bağımlılıklarını sonlandırmak, okuryazarlık oranını artırmak, görme engelli bireylerin sosyalleşmelerini sağlamak amacıyla geliştirildi.

(İnternet Haberi)

1) Sizce neden böyle bir teknolojik ürün geliştirilmiştir?

...Çünkü bu ürün okuma yazması için geliştirilmiştir

2) Bu çalışma hangi soruna yönelik yapılmıştır?

...Görme engellilerin kimselere ihtiyaç duymadan okuması için

3) Siz olsaydınız bu soruna yönelik ne yapmayı düşündünüz? Nedenini açıklayınız.

...Ben zaten bir alet yapardım ve bu alet görme engelli-

rin görmeden duyması ve anlaması için yapılırdı. Görme engellilere kısıkt
lefon ve kulaklık yapılarak bu telefonda öyle bir uygulama olarak ki
ne gösterirsen kulaklığa yönlenecek ve görme engelli onu duyacak.

ETKİNLİK

Etkinliğin Adı: Dedesinden Esinlenip Çok Amaçlı Baston Tasarladı

Etkinliğin Amacı: Öğrencilerin çevrelerindeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler geliştirmeleri için örnekler sunmak.

DEDESİNDEN ESİNLENİP ÇOK AMAÇLI BASTON TASARLADI

Kayseri'de bir ortaokul öğrencisi, yaşlıların hayatını kolaylaştırmak amacıyla şemsiye, pusula ve mıknatıs barındıran baston yaptı. "Mucit" Yeniay: "Dedemin yaşadığı sıkıntılardan esinlenerek yaşlıların işini kolaylaştıracak baston tasarlamayı amaçladım. Yaşlılar, yürümelerine yardımcı olması için baston kullanıyor. Bastonun işlevselliğini artırarak, yaşlıların hayatını kolaylaştırmasına yardımcı olmak istedim. Tasarladığım bastona, yaşlıların kible yönünü rahatlıkla bulabilmeleri için pusula, yağmur ve aşırı sıcaklardan korunabilmeleri için de şemsiye yerleştirdim. Bastonun uç kısmına da mıknatıs koydum. Yaşlılar, eğilip kalkmakta zorlanır. Düşürdükleri metal eşyaları mıknatıs sayesinde eğilmeye gerek kalmadan alabilecekler." "Mucit" öğrenci Yeniay, maliyeti 15 lira olan bastona el feneri de eklenebileceğini, bu sayede yaşlıların karanlıkta rahat hareket edebileceğini sözlerine ekledi.

1) Sizce neden böyle bir teknolojik ürün geliştirilmiştir?

Yaşlılar birden fazla sorun yaşadığı için.

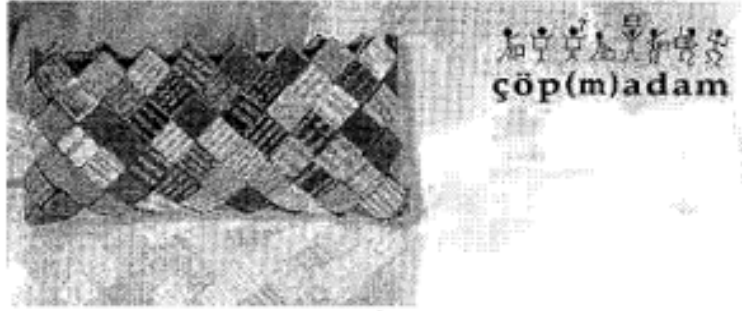
2) Bu çalışma hangi soruna yönelik yapılmıştır?

Yaşlıların günlük yaptıkları şeyleri daha kolay getirmeye yönelik bir çözüm.

3) Siz bu soruna yönelik ne yapmayı düşündünüz? Nedenini açıklayınız.

Ben bacakları tutmayanlar için bir dijital tekerlekli sandalye yapardım yaşlıların isteye-
bileceği herşeyi bulunurdu bir düğmeye
basmaları yeterli.

ÇÖP(M)ADAM

Tara Hopkins'in Ayvalık'ta kurduğu "Çöp Madam El Ürünleri İmalat" şirketi hem kadın girişimine hem de çevreye yönelik çok önemli bir çalışma. Dondurma ambalajından çorba paketine kadar birçok atık ambalajın değerlendirilmesiyle çantalar üretiliyor ve geri dönüşüme katkı sağlanıyor. Üretimde çalışan kadınların da istihdamı sağlanmış oluyor. Tara Hopkins şöyle diyor: "Bir çanta ile başlattığımız projede, 50 ürünle tamamen bir iş yerine dönüştük. Kadınların hem kendini geliştirmesi, özgüvenlerinin ve el becerilerinin artması hem de ekonomik olarak güçlü olmaları için bu çalışmayı gerçekleştirdik."

1) Bu çalışma hangi soruna/sorunlara yönelik yapılmıştır?

Her geri dönüşüm... hem de... kadınlar... iş sağlama... sorunla
yönelik... çözüm... bulmuşum...

2) Siz bu soruna/sorunlara yönelik ne yapmayı düşündünüz? Nedenini açıklayınız.

Ben bu soruna yönelik şöyle bir çözüm buldüm... bit...
kurum... ağıp... plastik... sorular... bu kurum... veriyorum
ve... bu kurum... işyeri... veya... kişisel... T.T.L...
veriyorum...

A diagram with two figures. The left figure has a yellow speech bubble (3) containing the text "Pijere gulteen", "Araa Arabum 200", and "Widerigens". A blue speech bubble (1) says "Bak oke". A green speech bubble (5) says "Taraa 200". The right figure has a pink speech bubble (6) saying "mijf" and a purple speech bubble (4) saying "Araba". A red speech bubble (2) says "Nee oider".

$4 \div 5 = ?$
 $45 \text{ C} = 460 = 40$

$\frac{4 \times 2 = 8}{4 = 4 \times 2}$

A diagram with two figures. The left figure has a red speech bubble (1) saying "Maraa" and a purple speech bubble (4) saying "Gerselkenni". The right figure has a pink speech bubble (2) saying "Maraa" and an orange speech bubble (3) containing the text "Bak 200", "Araba", "Widerigens", and "Taraa 200". A red speech bubble (5) says "Taraa 200".

A diagram with two figures. The left figure has a green speech bubble (2) saying "BUNE" and a yellow speech bubble (4) saying "Teggeer Ederim". The right figure has a yellow speech bubble (1) saying "Bak" and a large orange speech bubble (3) containing the text "Hani 5 on", "Araba", "Widerigens", "Taraa 200", "Araba", "Widerigens", and "Taraa 200".

Sevmek

Düşünmek

Paylaşmak

Empati yapmak

